

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**«Το τραγουδιστικό ρεπερτόριο στο Έθιμο του Κλήδονα (Γκαλεάτα)
στους Βλάχους του νομού Σερρών μέσα από το οικογενειακό αρχείο
του Δημήτρη Κοκκώνη με προέλευση από το Χιονοχώρι (Καρλίκιο)
Σερρών. Έρευνα- βιοματική εμπειρία-ερμηνεία»**

(Kîndîtsl'î di Galeată)

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (Portfolio)
ΕΘΝΟΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΑ

Του φοιτητή
Κοκκώνη Δημητρίου
ΑΕΜ: 1398

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια :
Κατσανεβάκη Αθηνά
Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό (Ε.Ε.Π.)

Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 2022
(Τσιρισιάρου-Κερασιάρης 2022)

**SCHOOL OF MUSIC STUDIES
FACULTY OF FINE ARTS
ARISTOTLE UNIVERSITY OF THESSALONIKI**

The vocal repertory of the Klidonas ritual among the Vlachs of the area of Serres, in the family archive of the Kokkonis Family (Dimitris Kokkonis) originating from the village of Chionochoi in the area of Serres: Research-personal experience-performance. Portfolio.

**DIPLOMA THESIS (Portfolio)
ETHNOMUSICOLOGY**

**Kokkonis Dimitrios
AEM: 1398**

**Supervisor :
Katsanevaki Athena
Teaching Staff (E.E.II.)**

**Thessaloniki, June 2022
(Tsirisiaru-Kerasiaris 2022)**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αυτή πραγματεύεται την έρευνα και ανάδειξη ενός οικογενειακού αρχείου μέσα από την επικέντρωση σε μία συγκεκριμένη ομάδα τραγουδιών ενός εθίμου συγκεκριμένα του εθίμου του Κλήδονα (Γκαλεάτα). Καθώς ο ερευνητής ο ίδιος είναι ο κάτοχος και κληρονόμος του οικογενειακού αυτού αρχείου της φωνητικής παράδοσης των Βλάχων του Χιονοχωρίου Σερρών η έρευνά του αυτή κινείται στα πλαίσια της αυτοεθνογραφίας είτε του ίδιου αυτού ως ερευνητή και ταυτόχρονα ερμηνευτή της μουσικής αυτής παράδοσης μέσα από την βιοματική του οικογενειακή εμπειρία είτε ως έρευνα των δημιουργών του οικογενειακού αρχείου που και πάλι εμπíπτουν μέσα στην βιοματική διαδικασία του ίδιου του ερευνητή καθώς αποτελούν μέλη της οικογένειάς του. Πέρα από τις συνεντεύξεις των προσώπων που εμπλέκονται σε αυτήν την διαδικασία ο ερευνητής ψηφιοποιεί τα δεδομένα του αρχείου της Οικ. Ταράση κατατάσει το τραγουδιστικό ρεπερτόριο εντοπίζει τα τραγούδια του Κλήδονα (Γκαλεάτας) τα οποία απομαγνητοφωνεί. Μεταγράφει στο πεντάγραμμο ένα αντιπροσωπευτικό αριθμό τους για τις μουσικολογικές παρατηρήσεις και ουσιαστικά συστηματοποιεί την προσωπική του ήδη υπάρχουσα βιοματική σχέση με το ρεπερτόριο αυτό.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Κλήδονας, Γκαλεάτα, Βλάχικα τραγούδια, Βλάχοι, Χιονοχώρι, Σέρρες, έθιμο

SUMMARY

The present study is involved with the research and systematic presentation of a family archive with a special focus on a certain ritual and its songs: namely the ritual of the Klidonas (Galeata). As the researcher himself is already the owner and inheritor of this family archive of the vocal oral tradition of the Vlachs of Chionochori in the area of Serres (Eastern Macedonia in Greece) his research is affiliated with the field of Autoethnography. It is thus an Autoethnography of him, himself, the researcher and author and at the same time performer of this tradition, due to his own experience in the family environs. But it is also another autoethnography of those who became the creators of this family archive who are also members of this same family. Apart from the extensive interviews with the individuals involved with this archive

and process, the researcher digitizes the data of the archive. He also classifies the vocal repertory, and locates the songs of the ritual of the Klidona which he registers (in the text of his study. He also transcribes on the musical staff a representative number of the songs, in order to come to basic conclusions about their musical system. Basically, he systematizes his already previous experiential engagement with this repertory.

KEY WORDS: Klidonas, Galeata, Vlachika, Vlachs , Songs of Vlachs, Chionochori, Serres, ritual

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	10
1. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ-ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ ΤΟΥ ΚΛΗΔΩΝΑ (ΤΟΠΟΣ- ΑΝΘΡΩΠΟΙ- ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΑ).....	13
1.1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΙΟΝΟΧΩΡΙΟΥ.....	13
1.1.2 ΑΝΘΡΩΠΟΙ-ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ: ΟΙ ΒΛΑΧΟΙ ΑΠΟ ΤΑ ΒΛΑΧΙΚΑ ΚΑΛΥΒΙΑ ΤΟΥ ΛΑΪΛΙΑ.....	17
1.1.3 ΤΟ ΈΘΙΜΟ ΤΟΥ ΚΛΗΔΩΝΑ (ΓΚΑΛΕΑΤΑ) ΣΤΟΥΣ ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ (ΧΙΟΝΟΧΩΡΙ).....	19
2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ.....	26
2.1 ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΈΡΕΥΝΑ-ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ.....	26
2.2 ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ-ΕΘΝΟΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΈΡΕΥΝΑ-ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ.....	28
2.3 ΒΑΣΙΚΟΙ ΆΞΟΝΕΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ ΚΑΙ ΛΕΠΤΟΜΕΡΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ: Α Ο ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΑΡΑΣΗΣ ΩΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ ΚΑΙ Β΄ Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΤΑΡΑΣΗΣ ΩΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΑ Ο ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ Α Ερωτηματολόγιο ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΑΡΑΣΗΣ ΩΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ Β Ερωτηματολόγιο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΑΡΑΣΗΣ ΩΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΑ Ο ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ	28
3. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΩΣ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΟ ΕΚΚΙΝΗΣΗΣ...34	
3.1 ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΩΣ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΣΤΟΝ ΝΙΚΟΛΑΟ ΤΑΡΑΣΗ (ΒΑΣΙΚΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΑΡΑΣΗ).....	34
3.2 ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ ΌΤΙ ΈΠΡΕΠΕ ΝΑ ΗΧΟΓΡΑΦΗΘΟΥΝ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ ΤΟΥ Ν. ΣΕΡΡΩΝ.....	37

3.3 ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΩΣ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΡΕΥΝΗΤΗ ΜΙΑ ΑΥΤΟΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ-ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ.....	39
3.3.1 ΜΙΑ ΑΥΤΟΕΘΝΟΓΡΑΦΙΑ- ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΈΡΕΥΝΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΜΠΕΙΡΙΑ, ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ	39
4. ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ	46
4.1 ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΕΡΜΗΝΕΥΤΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ.....	46
4.2 ΜΕ ΠΟΙΟ ΤΡΟΠΟ ΈΓΙΝΑΝ ΟΙ ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ (αφήγηση από τον δημιουργό του αρχείου) ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΤΕΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ	49
4.3 ΤΑ ΦΩΝΗΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΚΛΗΔΩΝΑ- ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ.....	50
4.4 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΓΡΑΦΕΣ ΤΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ.....	90
5. ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	92
5.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΡΕΠΕΡΤΟΡΙΟΥ.....	92
5.2. ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΘΙΜΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΣΤΟ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ	93
5.3 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ.....	96
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	128
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	129
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ (ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ).....	131
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ.....	170

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο τόπος καταγωγής μου, η συχνή επαφή με τον τόπο αυτό, τους ανθρώπους και όλα όσα συνέβαιναν εκεί στο πέρασμα των χρόνων, έπαιξαν καθοριστικό ρόλο ως σκέψεις, ερεθίσματα και κίνητρο για την εκπόνηση της εργασίας αυτής.

Άκουγα από πολύ μικρός σε ηλικία, συχνά παραδοσιακά-αυθεντικά τραγούδια, ιδίως Βλάχικα των Βλάχων της περιοχής του Ν. Σερρών, (Χιονοχωρίου) από αυθεντικότετους ανθρώπους-ερμηνευτές, κυρίως από δικούς μου ανθρώπους της οικογενειάς μου ή από το στενό μου οικογενειακό περιβάλλον. Με αυτόν τον τρόπο χωρίς να το καταλάβω μου μετέδωσαν το ηχόχρωμά τους και την έκφρασή τους. Τα νανουρίσματα που μου τραγουδούσε η γιαγιά μου ακόμη ηχούν στα αυτιά μου. Και είναι ο λόγος που όπως πολλοί μου λένε έχω «κληρονομήσει» το ηχόχρωμά της. Ήταν ακόμη και οι συνάξεις οι οικογενειακές που ήταν η αφορμή για να ακούσω και άλλες σπουδαίες φωνές από το οικογενειακό περιβάλλον μου.

Οι πρώτες αυτές εμπειρίες πολύ αργότερα αναζωπυρώθηκαν μέσα από τις δραστηριότητες των συλλόγων και έγιναν και ο λόγος (όπως αναφέρω και στο αντίστοιχο κεφάλαιο για την αυτοεθνογραφία) για να θελήσω να συνεχίσω τις μουσικές μου σπουδές πιο συστηματικά και να καταλήξω και στην εκπόνηση αυτής της εργασίας. Σημαντικό ρόλο έπαιξαν και οι εμπειρίες μου μέσα σε αυτό το τμήμα η σχέση μου με το Μουσικό Πολύτροπο και η συνεργασία μου με τον κ. Ιωάννη Καϊμάκη και στη συνέχεια τα μαθήματα που παρακολούθησα και οι καθηγητές μου τους οποίους ευχαριστώ κυρίως αυτούς που είχαν σχέση με το αντικείμενο αυτό όπως τον κ. Κίτσιο Γιώργο και την κ. Κατσανεβάκη Αθηνά και ακόμη τον κ. Άρη Μπαζμαδέλη.

Ευχαριστίες οφείλω σε όλους όσους μου τραγούδησαν ή με βοήθησαν στην οργάνωση και ανάδειξη αυτού του αρχείου και όλης της δουλειάς μου. Στους Γεώργιο Ταράση, Νικόλαο Ταράση, και Αναστασία Τραγούδα το γένος Θεοχάρη, για την παραχώρηση του αρχείου, τις συνεντεύξεις και την εμπιστοσύνη τους. Στην επιβλέπουσα της εργασίας Αθηνά Κατσανεβάκη, καθώς και στην αγαπημένη μου φίλη Ευφροσύνη Τσούρμα, για την πολύτιμη βοήθειά της και σε όσους μου παραστάθηκαν με ποικίλους τρόπους κατά την εκπόνηση αυτής της εργασίας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην συγκεκριμένη εργασία θα παρουσιαστούν καταγραφές των τραγουδιών και του Έθιμου του Κλήδονα (Γκαλεάτας) όπως πραγματοποιείται από τους Βλάχους του νομού Σερρών και συγκεκριμένα του Χιονοχωρίου. Μέσα όμως από την έρευνα αυτή και για τον σκοπό του εντοπισμού παλαιότερων ηχογραφήσεων ψηφιοποιήθηκε και ταξινομήθηκε όλο το οικογενειακό αρχείο δημιουργώντας έναν συγκεντρωτικό πίνακα του συνόλου των τραγουδιών τον οποίο παραθέτω στο αντίστοιχο κεφάλαιο.

Οι ηχογραφήσεις του οικογενειακού αυτού αρχείου πραγματοποιήθηκαν από τα τέλη της δεκαετίας του 70 μέχρι περίπου τα μέσα της δεκαετίας του 90, από τους Ιωάννη Κων. Βέρρο, Γεώργιο Δημ. Ταράση, Γεώργιο Νικ. Ταράση, Ιωάννη Δημ. Κοκκώνη, από τον γράφοντα, και από τις γυναίκες του χωριού, οι οποίες κατοικούσαν πλέον στην πόλη των Σερρών. Έτσι με την καταγραφή των ηθών και των εθίμων, τραγουδιών, αλλά και ιστορικών και λαογραφικών στοιχείων, του χωριού και των Βλάχων της περιοχής, έχουν διασωθεί σημαντικά στοιχεία και πληροφορίες, για τους Βλάχους της περιοχής των Σερρών.

Η εργασία διαρθρώνεται σε έξι κεφάλαια. Στο πρώτο περιέχονται αναλυτικά στοιχεία για το έθιμο του Κλήδονα (Γκαλεάτας) και ειδικότερα στον οικισμό του Χιονοχωρίου του Νομού Σερρών. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται ανάλυση της μεθοδολογίας της εθνομουσικολογικής έρευνας και της αναγκαιότητας της διάσωσης και οργάνωσης του αρχείου τραγουδιών για το έθιμο όπως πραγματοποιούνταν στο Χιονοχώρι του Νομού Σερρών. Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στο τραγούδι ως βιωματική εμπειρία για τον ερευνητή μέσα από την εθνογραφική προσέγγιση. Το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τα βιογραφικά στοιχεία των ερμηνευτών, τα κείμενα των τραγουδιών του Κλήδονα (Γκαλεάτας) και ενδεικτικές μεταγραφές. Στο πέμπτο, γίνεται μία επισκόπηση σχετικά με τα μουσικολογικά χαρακτηριστικά του ρεπερτορίου, την κοινωνική λειτουργία του εθίμου και την κατάταξη των τραγουδιών που περιλαμβάνονται στο οικογενειακό αρχείο. Στο έκτο παρατίθενται τα συμεράσματα, ενώ μετά τη Βιβλιογραφία, σε ειδικό Παράρτημα περιλαμβάνονται οι απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις των πληροφορητών και επιλεγμένες φωτογραφίες σχετικά με το έθιμο. Κλείνοντας πρέπει να αφερθεί ότι στο παραδοτέο υλικό της παρούσας εργασίας περιλαμβάνονται και οι ηχογραφήσεις με τα τραγούδια του εθίμου του Κλήδονα (Γκαλεάτας), οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν για την εργασία,

από παλαιότερους τραγουδιστές, καθώς και οι ηχογραφήσεις οι πραγματοποιήθηκαν με ερμηνευτή τον γράφοντα τον ίδιο, ειδικά για την υλοποίηση αυτής της εργασίας. Οι ηχογραφήσεις με τον ίδιο ταν γράφοντα, πραγματοποιήθηκαν στις 28 Ιουνίου 2022, στις εγκαταστάσεις του STUDIO PRESS στην Μελίκη Ν. Ημαθίας. Ενώ των υπολοίπων ερμηνευτών όπου η καταγωγή τους ήταν από το Χιονοχώρι (Καρλίκιο) Ν. Σερρών, πραγματοποιήθηκαν με αναλογικά μέσα της τότε εποχής, από τα μέσα περ. της δεκαετίας του 70, μέχρι περ. τα μέσα της δεκαετίας του 90. Πραγματοποιήθηκαν από τον ίδιο τον δημιουργό του οικογενειακού αρχείου της Οικ. Ταράση τον Κ. Γεώργιο Δ. Ταράση, καθώς επίσης και από τους Ιωάννη Κων. Βέρρο, Γεώργιο Νικ. Ταράση και τον Ιωάννη Δημ. Κοκκώνη. Θα ήθελα να τους ευχαριστήσω για την πολύτιμο έργο που έχουν παράξει, το οποίο θα μείνει καταγεγραμμένο και ψηφιοποιημένο ως παρακαταθήκη, για τις επόμενες γενιές που έρχονται. Αν δεν είχα αυτό το σωζόμενο υλικό, ενδεχομένως να μην μπορούσα να υλοποιήσω και την εκπόνηση, της παρούσας εργασίας. Θέλω να τους ευχαριστήσω δημοσίως και θα είμαι ευγνώμων για το πολύτιμο υλικό, που έχω παραλάβει, από τους ίδιους. Να τους έχει ο Θεός γερούς στη ζωή τους και να βρεθούν και άλλοι μιμητές τους.

1. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ-ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ ΤΟΥ ΚΛΗΔΩΝΑ(ΤΟΠΟΣ-ΑΝΘΡΩΠΟΙ-ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΑ)

1.1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΙΟΝΟΧΩΡΙΟΥ

Οι Βλάχοι της περιοχής του Ν. Σερρών άρχισαν να εγκαθίστανται στην περιοχή και γύρω από αυτή, γύρω στα μέσα του 19^{ου} αιώνα¹, από τις κοιτίδες τους, οι οποίες για τους Βλάχους για τους οποίους θα μιλήσουμε, Χιονοχωρίου κυρίως αλλά και των Καλυβίων του Κάτω Λαιλιά, ήτανε δύο: Ήταν η Αβδέλλα και τα υπόλοιπα

Στην εγκατάσταση των πρώτων Βλάχικων οικογενειών στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ), αλλά και στην πρωταρχική ιστορία του οικισμού αναφέρθηκε λεπτομερώς στην συνέντευξή του ο Γεώργιος Δ. Ταράσης και θα παραθέσω εδώ ολόκληρη την διήγησή του:

«...Το χωριό Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) αυτό από τις γραπτές μαρτυρίες που υπάρχουν, από Οθωμανικά κυρίως έγγραφα, γνωρίζουμε ότι υπήρχε γύρω στα τέλη του 15^{ου} αιώνα, όπως και στα τέλη του 16^{ου} αιώνα. Υπάρχουν γραπτές μαρτυρίες από φορολογικούς καταλόγους των Οθωμανών. Στην μία περίπτωση ονομάζεται Άγια Ανάργυροι και στην άλλη ονομάζεται Καρλίκιοϊ. Καρλίκιοϊ είναι το Τουρκικό όνομα που σημαίνει Χιονοχώρι και το Άγια Ανάργυρ προφανώς από την εκκλησία του χωριού, των Αγίων Αναργύρων. Σ' αυτό το χωριό όμως έχουμε μπει σε κάποιες μαρτυρίες, ότι κατοίκησε για λίγα χρόνια, μόνασε ο κτήτορας της μονής του Τιμίου Προδρόμου Ο Ιωαννίκιος μαζί με τον ανιψιό του και από το Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) έφυγε αργότερα και πήγε για να κτίσει τη Μονή, στο σημείο που βρίσκεται σήμερα...»

Το χωριό Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) Σερρών είναι κτισμένο στους πρόποδες του Μενοικίου Όρους (Μπόζνταγας) που σημαίνει στα Τουρκικά: *παγωμένο βουνό*, για

---

¹ Το κεφάλαιο αυτό βασίστηκε κυρίως στις πληροφορίες που είχα από τις συνεντεύξεις και οι οποίες βρίσκονται μέσα στα αντίστοιχα αποσπάσματα που παραθέτω. Κάποιες από αυτές τις πληροφορίες όπως και οι γενικές εισαγωγικές πληροφορίες εκτός των συνεντεύξεων, αντλούνται και από βιβλιογραφία που αναφέρεται στους Βλάχους των Σερρών και ειδικότερα του Χιονοχωρίου βλ. Κατσάνης-Ντίνας 2008,84-5, και Πανοπούλου-Τζιώνη 2017,154-164.

αυτό και οι κάτοικοι του χωριού, αποθήκευαν σε μεγάλες τρύπες χιόνι και κατά την διάρκεια του καλοκαιριού, το πουλούσαν και το διοχέτευαν στο παζάρι της πόλης των Σερρών, που πραγματοποιούνταν κάθε Τρίτη για πάγο και με αυτό τον τρόπο, εξασφάλιζαν ακόμη ένα έσοδο επιπλέον για να βιοποριστεί η οικογένειά τους. Να επισημάνουμε ότι το παζάρι (λαϊκή αγορά) στην πόλη των Σερρών, πραγματοποιείται μέχρι τις μέρες μας ακόμη, από τους Μεσαιωνικούς χρόνους.

Στην συνέντευξή του ο Γεώργιος Δ. Ταράσης μας αναφέρει τις παρακάτω πληροφορίες σχετικά με το χωριό και την εγκατάσταση των πρώτων βλάχικων οικογενειών:

«...Από προφορικές μαρτυρίες γιατί γραπτά στοιχεία δεν έχουμε, όμως από κάποια στοιχεία, σε εικόνες της εκκλησίας και κάποια μανουάλια κ.λ.π. και από μία επιγραφή που υπάρχει έξω από την εκκλησία, γνωρίζουμε ότι η εκκλησία αυτή, έγινε το 1865. Υπάρχει μία μαρτυρία ότι λίγα χρόνια πριν 2-3 με 5 περίπου, κάποιος γιδοβοσκός ψάχνοντας μία κατσίκα, την βρήκε μέσα σε ένα δασωμένο μέρος, εκεί που είναι η εκκλησία του Χιονοχωριού, είναι γεμάτη από δένδρα κ.λ.π. πουρνάρια, εκεί υπήρχε νερό, γιατί αργότερα έγινε και η βρύση., από εκεί βρήκαν το νερό και κάνανε τη βρύση οι κάτοικοι. Βρήκε την κατσίκα εκεί και ψάχνοντας όμως την κατσίκα, βρήκε και κάτι άλλο πολύ, εξίσου σημαντικό. Βρήκε το κελί, ένα κελί λαξευμένο μέσα σε ένα βράχο, ήταν το κελί του Κτήτορα της Μονής του Τιμίου Προδρόμου. Αυτό το θεώρησαν θεϊκό σημάδι και μαζί με άλλους κατοίκους, από το παρακείμενο χωριό νοτιοδυτικά, την Κεράντσα ή Κερανίτσα, όπου εκεί κατοικούσανε και ίσως από μία επιδημία χολέρας εκείνη την εποχή, φύγανε πάρα πολλοί κάτοικοι και πήγανε και εγκατασταθήκανε στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ). Η πλειοψηφία των κατοίκων ήταν Σλαβόφωνοι και ήταν τρεις οικογένειες Βλάχων, από τις οποίες η πιο σημαντική, σημαντικότερη στο χωριό και μέχρι τις μέρες μας ακόμη, ήταν η οικογένεια Καρτάλη (Ζήση). Εάν δούμε το τοπογραφικό του χωριού, το πώς ήτανε τα σπίτια, θα δούμε ότι στην ανατολική πλευρά του χωριού, μην ξεχνάμε ότι το χωριό βρίσκεται σε μία χαράδρα. Στην ανατολική πλευρά του χωριού, ήταν τα πολλά σπίτια και στο κέντρο προς τα δυτικά της εκκλησίας, ήταν το σπίτι του Καρτάλη (Ζήση) και των υπολοίπων τριών οικογενειών Βλάχων. Αργότερα μετά από δέκα χρόνια περίπου, μία άλλη πολύ σημαντική οικογένεια, η οποία παραπλανούσε (περιπλανιόντανε) αρκετά χρόνια μεταξύ Ποροΐων, Λαϊλιά και τα βουνά της

Βροντούς (Μπρόντι). Αυτοί θέλοντας σιγά σιγά να εγκατασταθούν σε κάποιο χωριό και αφού οι ίδιοι με τα γιδοπρόβατά τους ανέβηκαν στο Μενοίκιο Όρος (Μπόζνταγας) που έχει απέραντες εκτάσεις βόσκησης, θεώρησαν καλό και άρχισαν να πλησιάζουν για να κατοικήσουν στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ), ήταν η οικογένεια Βαρσάμη. Ήταν πολύ μεγάλη οικογένεια (φαλκάρι) και κοντά σε αυτούς δεν ήταν μόνο η οικογένεια αυτή καθεαυτή, αλλά και υπόλοιποι, άλλοι μικρό σμίκες, βοσκοί, υπάλληλοι κ.τ.λ. Αυτή η οικογένεια για να μπει μέσα στο χωριό, για να κατοικήσει να γίνει δεκτή, φρόντισε και έκανε σχέσεις εξ αγχιστείας, έγιναν κουμπαριό δλδ με την οικογένεια Καρτάλη (Ζήση). Και έτσι σιγά σιγά εγκαταστάθηκαν στο χωριό και βλέπουμε σήμερα τα σπίτια των απογόνων αυτής της οικογένειας Βαρσάμη, είναι στην δυτική πλευρά του χωριού. Συνέρρευσαν και άλλες οικογένειες αργότερα. Και άλλες μεγάλες οικογένειες συνέρρευσαν, οι οποίες ήρθαν από τα Βλάχικα Καλύβια του Λαϊλιά (Καλύβιλι ντι Λαϊλιάου) ήταν οι οικογένειες:

1. Κοκκώνη (Τζίνγκα), Λεπενιώτη και Βελόνη, από το Νέο Σούλι (Σουμπασκιοϊ) ήταν η οικογένεια Σερέτη, από το Άγιον Πνεύμα (Βιζνίκιοϊ) ήταν οι οικογένειες Σπασέγγου και Μπατογιάννη ή Πελτέκη. Η οικογένεια Ταΐρη από ένα μικρό χωριό, έναν οικισμό και κυρίως Μουσουλμανικός και με λίγες χριστιανικές οικογένειες Βλάχων, ο οποίος βρισκόταν κοντά στην περιοχή του χωριού Αγίου Πνεύματος που ονομαζόταν Ζιλί, όλοι αυτοί συνέρρευσαν. Και μετά την απελευθέρωση του 1913 και το κάψιμο του χωριού Ραχοβίτσας (Μαρμαράς) έρχεται η οικογένεια: Βέρρου και από τον Ελαιώνα (Ντουτλή) η οικογένεια: Γαλάνη...».

Ο Γεώργιος Τaráσης εκτός των άλλων πληροφοριών μας ανέφερε τα ονόματα των πρώτων μετοίκων που μετοίκησαν και εγκαταστάθηκαν στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) Ν. Σερρών που ήταν τα παρακάτω:

1. Βλαχογιάννης, 2. Γουγούνας, 3. Γούνας, 4. Γιαννούλης, 5. Γούλιας, 6. Γώττας, 7. Δούρας, 8. Δραγουμένης, 9. Δραγούμης, 10. Δαγιάδας ή Νταγιάντας, 11. Ζάρκος, 12. Ζήσης, 13. Θεοχάρης, 14. Κουκουλίτσος, 15. Κανλής, 16. Μπάρας, 17. Μουχτσίνας, 18. Μπόνας, 19. Μπουσνάκης, 20. Μπούσιος, 21. Μπατογιάννης, 22. Μητρούσκας, 23. Μπέλλας, 24. Μπατάκης, 25. Μέρτζιος, 26. Μητριτώνης, 27. Ναούμ, 28. Νάνος, 29. Ουζούνης, 30. Πατώνης, 31. Παντανέλας, 32. Παρζιάλης, 33. Παπάνας, 34. Τaráσης, 35. Τσιτάκας, 36. Τραγούδας, 37. Τσιγγούνης, 38. Τσιαμπακάρης, 39. Τόντος, 40. Φάκης, 41. Χαχάμης, 42.

Χαλίλης, 43. Χουλιάνης. Τα παραπάνω επώνυμα, βρίσκονται σε έγγραφα τα οποία βρίσκονται στα αρχεία του Συλλόγου Βλάχων Ν. Σερρών “Γεωργάκης Ολύμπιος”.

Συνεχίζοντας την συνέντευξή του ο Γεώργιος Δ. Ταράσης μας αναφέρει ότι η τελική σημερινή πληθυσμιακή κατάσταση διαμορφώθηκε αργότερα στους Βαλκανικούς πολέμους και κυρίως μετά την βουλγαρική εποχή με τις εξορίες κ.λπ. του 16, 17. Και ακόμη όταν αποχώρησαν οι Βούλγαροι και μαζί τους πάρα πολλοί Σλαβόφωνοι κάτοικοι, οι οποίοι είχαν εκδηλωθεί υπέρ των Βουλγάρων, και ήταν εξαρχηκοί και για τον λόγο αυτόν τους ακολούθησαν στην Βουλγαρία.

Για τους σλαβόφωνους παλαιότερους κατοίκους μας αναφέρει ότι «πρέπει να αναφέρουμε το εξίσου σημαντικό, πάρα πολλοί κάτοικοι επίσης Σλαβόφωνοι, ήταν αντίθετοι, ήταν με το Ελληνικό όπως λέγανε και μείνανε στο χωριό.»

Η φθίνουσα πορεία του χωριού άρχισε λόγω της φθίνουσας οικονομικής κατάστασης της κτηνοτροφίας και της γενικότερης επιθυμίας για αστικοποίηση: «Το χωριό άρχισε σιγά σιγά να εγκαταλείπεται από τις αρχές της δεκαετίας του 60, όταν υπήρχε μία φθίνουσα οικονομική κατάσταση στην κτηνοτροφία. Δεύτερον ήταν η εκπαίδευση των παιδιών. Οι γονείς ενδιαφερόταν να εκπαιδευτούν τα παιδιά στην εκπαίδευση να πάνε δλδ στο γυμνάσιο. Και πολλοί πήγαν όμως στο γυμνάσιο και πολλοί πήγαν στα Πανεπιστήμια. Ήταν η εποχή της αστυφιλίας. Δεν υπήρχε οικονομική κατάσταση καλή με την κτηνοτροφία, υπήρχε η αστυφιλία, η μόδα της εποχής άρχισαν αρκετοί να φεύγουν. Και σιγά σιγά φύγανε και στα τέλη της δεκαετίας του 60, όπου το 1968-1969 ήταν και η τελευταία χρονιά που λειτούργησε το Δημοτικό σχολείο και οι κάτοικοι έφυγαν.»

Σε αυτήν την φθίνουσα πορεία συνέβαλαν και γενικότερες κυβερνητικές πολιτικές που ενθάρρυναν την εγκατάλειψη του οικισμού.

«Υπήρχε και ένα πρόγραμμα κυβερνητικό της τότε κυβέρνησης, που έδωσε γη και έτσι οι κάτοικοι εγκατέλειψαν το χωριό και βλέπουμε ότι οι μισοί περίπου κάτοικοι, κατέβηκαν στις Σέρρες (Ν-Σιάρου), όπου ήδη είχαν φροντίσει και είχαν αγοράσει από παλαιότερα σπίτια κ.τ.λ. και οι άλλοι μισοί περίπου ίσως και λίγο παραπάνω κατέβηκαν στην Οινούσα (Ντερβέσιανη). Η οποία Οινούσα ήταν ένας οικισμός αγροτικός καθαρά και ξεκίνησε σαν χώρος, όπου είχαν τις αποθήκες

τους οι Σλαβόφωνοι κάτοικοι του Χιονοχωριού οι οποίοι παρεμπιπτόντως αυτοί, ασχολούνταν κυρίως με την γεωργία και λίγα αγελάδια. Ενώ οι Βλάχοι ήταν καθαρά κτηνοτρόφοι. Αυτοί στην Οινούσα (Ντερβέσιανη) είχαν τις αποθήκες τους, σιγά σιγά κατέβηκαν για καλύτερο έλεγχο, είχαν τα καπνοχώραφα»

Ο εμφύλιος σπαραγμός έδωσε ακόμη μία ώθηση στην τελική εγκατάλειψη:

«... και επίσης είναι σημαντικό να πούμε, ότι κατά την διάρκεια του εμφυλίου πολέμου, την περίοδο 1946-1949 το χωριό εκκενώθηκε με διαταγή της τότε κυβέρνησης κατέβηκαν οι κάτοικοι οι περισσότεροι στην Οινούσα (Ντερβέσιανη), κάποιες οικογένειες γύρω στις 40 πήγαν στο Άγιον Πνεύμα (Βιζνίκιοϊ) και όταν μετά το 1950, που ξανά-ανέβηκαν οι κάτοικοι στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ), πολλοί από αυτούς που είχαν πάει στο Άγιον Πνεύμα (Βιζνίκιοϊ), (όπου είναι λίγο πιο νοτιοανατολικά ένα χωριό) έμειναν στο Άγιον Πνεύμα (Βιζνίκιοϊ) και αυτοί που είχαν εγκατασταθεί στην Οινούσα (Ντερβέσιανη), (από τις Βλάχικες οικογένειες), πολλές οικογένειες από αυτούς έμειναν στην Οινούσα (Ντερβέσιανη) και δεν ανέβηκαν όλοι...»

1.1.2 ΑΝΘΡΩΠΟΙ-ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ: ΟΙ ΒΛΑΧΟΙ ΑΠΟ ΤΑ ΒΛΑΧΙΚΑ ΚΑΛΥΒΙΑ ΤΟΥ ΛΑΪΛΙΑ

Ο Λαϊλιάς βρίσκεται σε απόσταση 30 χλμ. από τα Σέρρας στο ομώνυμο όρος και σε υψόμετρο 800 με 1000 μ. περίπου. Την ονομασία του την πήρε, από την γεωγραφική του θέση που έχει το βουνό. Η ονομασία Λαϊλιάς αποτελεί παραφθορά του τουρκικού «Λαϊλιάς» ή «Γιαϊλιάς». Από την συνέντευξη που είχα με τον Κ. Γεώργιο Δ. Ταράση, μου ανέφερε ότι: «... Ο οικισμός Λαϊλιάς ήταν μέχρι το 1938 ή 1939 δεν θυμάμαι ακριβώς τη χρονολογία. Εκείνο το καλοκαίρι για άγνωστους λόγους, μάλλον από ατύχημα, από ένα παιχνίδι παιδιών, απ' ότι μαθαίνω τελευταία, πήρε φωτιά. Μην ξεχνάμε ο οικισμός, ήταν πρόχειρος, ήταν καλοκαιρινός, λίγα σπίτια είχαν βάση την πέτρα, σε ότι αφορά την τοιχοποιία, αλλά σε ότι αφορά σκεπές κ.λ.π. ήταν από ξύλα, από καλάμια, από άχυρα κ.λ.π. Και έτσι πήρε φωτιά. Μεσολάβησε ο πόλεμος το 39. Μεσολάβησε ο πόλεμος του 1940, δεν ξαναέβηκαν οι κάτοικοι επάνω για αρκετά χρόνια, φυσικά εκεί που ήταν το χωριό ερήμωσαν τα σπίτια πέσανε από την φωτιά κ.λ.π. δεν ξαναέβηκαν. Ανέβηκαν κάποιοι κάτοικοι στην δεκαετία του 50 βοσκοί,

αλλά χωρίς να μένουν σε σπίτια κ.λ.π. Απλώς σε διάφορα σημεία, στήνανε τις στάνες τους, ανεβαίνανε. Μετά ο χώρος περιήλθε στο Δασαρχείο, δεν υπήρχε η δυνατότητα ούτε βόσκησης εκεί, ούτε και εγκατάστασης για κατοικία και οι κάτοικοι δεν ξανανεβήκανε σαν κτηνοτρόφοι.»

Ο Οικισμός λοιπόν του Λαιιλιά ήταν κτηνοτροφικός ήταν τα Καλύβια όπου ανέβαιναν με τα κοπάδια. Οι βλάχοι του Λαιιλιά για αυτόν τον λόγο τον ονόμαζαν «Καλίβιλι ντιτ κιάρι» δηλαδή τα καλύβια στο ανήλιο:

«Καλίβιλι ντιτ κιάρι» έλεγαν οι βλάχοι. Έτσι το προσφωνούσαν. Δηλαδή τα Καλύβια στο Ανήλιο (Κιάρι).»

Το Χιονοχώρι και ο Λαιιλιάς ήταν ουσιαστικά εποικισμός Αβδελλιωτών από την Πίνδο. Και Γραμμουστιάνων από τον Γράμμο. Το Χιονοχώρι ή ο Λαιιλιάς όμως ήταν το ένα μόνο από τα σημεία που εγκαταστάθηκαν στην Ανατολική Μακεδονία:

« Ήταν δύο συνοικισμοί. Ο πάνω συνοικισμός ήταν, ο συνοικισμός των Αβδελλιωτών, όπως Αβδελιώτες ήταν και οι Χιονοχωρίτες και ήταν και μεταξύ τους και συγγενείς. Η γιαγιά μου ήταν Αβδελιώτισσα, από τα καλύβια και ο άλλος συνοικισμός ήταν ο συνοικισμός των Γραμμουστιάνων. Οι περισσότεροι Γραμμουστιάνοι στη συντριπτική τους πλειοψηφία εγκαταστάθηκαν στο Σιδηρόκαστρο (Ντεμίρ-Ισάρ), Καπνόφυτο Σιντικής (Τσερβίστα), Αχλαδοχώρι Σιντικής (Κρούσεβο), γιατί εκεί ξεχειμάζανε, ενώ οι Αβδελιώτες κάποιοι, αρκετοί μάλλον, εγκαταστάθηκαν στο Χριστός Σερρών. Στο συνοικισμό Άνω Χριστός. Είναι ένα χωριό γύρω στα 12 χιλ. δυτικά των Σερρών, αρκετές οικογένειες στο Λευκώνα (Καβακλί) Σερρών, δίπλα από την πόλη και αρκετές οικογένειες, στις παρυφές της πόλεως των Σερρών, εδώ στην περιοχή που ζούμε. Λίγο βορειότερα από εδώ που είμαστε. Στις παρυφές της πόλης, εδώ κατεβαίνανε τον χειμώνα και αφού δεν μπορούσαν να ξανανεβούνε επάνω στο βουνό, σιγά σιγά εκεί που είχαν τις στάνες τους κ.λ.π. σιγά σιγά άρχισαν να κάνουν σπίτια...».

Με βάση την συνέντευξη τα οικογενειακά επίθετα των Βλάχων κατοίκων, που μετοίκησαν και εγκαταστάθηκαν στα Βλάχικα Καλύβια του Λαιιλιά (Καλίβιλι ντιτ κιάρι) του Ν. Σερρών είναι τα εξής:

1. Αντούσης, 2. Βέρρος (Τζιμούρτας), 3. Βέρτας, 4. Γεωργαντάς, 5. Γιαννούσης, 6. Γκίκας, 7. Γκοάσης, 8. Γκότσης, 9. Γκουραχάνης (Μπαϊασότος), 10. Γρέντζιος, 11. Ζαπάρας, 12. Καρακώστας, 13. Καπετάνιος, 14. Καραθανάσης (Ντίνκος), 15. Κιοσσές, 16. Κοσκινάς (Ζαρόσης), 17. Κουκουντίνης (Φίλτσιος), 18. Κουφιάνας, 19. Κουφοτόλης (Φουντούλας), 20. Κωνσταντίνου (Μησιάκης), 21. Κωστακέλας, 22. Λάμπας, 23. Λεβέντης, 24. Μάλαμας (Μπάντης), 25. Μακρής, 26. Μητροτόνης, 27. Μουντουλάρης, 28. Μπακάλης, 29. Μπαντόκας, 30. Μπέγος, 31. Μπέλλας, 32. Νάνας, 33. Ξίφτος, 34. Παρίσης, 35. Πασσιάς, 36. Πλαστήρας, 37. Πουλιάκας, 38. Πούλιος, 39. Πράππας, 40. Σαρίκας, 41. Σατραζάνης (Μπιμπίκος), 42. Σιαπαρδάνης, 43. Σιαφαρίκας, 44. Σιτζίμης, 45. Σταμπουλής, 46. Στύλλας, 47. Τάλλας, 48. Τζήμας, 49. Τζιμίκας, 50. Τζιώνης, 51. Τζότζος, 52. Τσακάλης, 53. Τσερμεντζέλης, 54. Φαρμάκης, 55. Φράντζαλης, 56. Φρέσσας (Φριάσσης).

Τα παραπάνω επώνυμα που αναφέραμε, είναι παρμένα από έγγραφα στα οποία βρίσκονται στα αρχεία του Συλλόγου Βλάχων Ν. Σερρών ‘Γεωργάκης Ολύμπιος’.

Στα Βλάχικα Καλύβια του Λαιλιά (Καλίβιλι ντιτ κιάρι), κατοικούσαν παλαιότερα οι οικογένειες με τα επίθετα Βελόνης, Κοκκώνης (Τζίγκας) και Λεπενιώτης. Οι οικογένειες αυτές γύρω στα 1870 μετοικούν στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) Ν. Σερρών και εδραιώνονται εκεί.

1.1.3 ΤΟ ΎΘΙΜΟ ΤΟΥ ΚΛΗΔΩΝΑ (ΓΚΑΛΕΑΤΑ) ΣΤΟΥΣ ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ Ν. ΣΕΡΡΩΝ (ΧΙΟΝΟΧΩΡΙ)

Σύμφωνα από προφορικές μαρτυρίες γυναικών² που έζησαν και βίωσαν το έθιμο του Κλήδωνα (Γκαλεάτα) στους Βλαχοφώνους της περιοχής του Ν. Σερρών και ιδιαίτερος στο βλαχοχώρι Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) Ν. Σερρών και όπως μας αναφέρει

---

² Στο έθιμο του Κλήδωνα αναφέρεται και η Καλλιόπη Πανοπούλου (βλ. Πανοπούλου, 2017). Γενικές πληροφορίες για το έθιμο στην περιοχή του νομού Σερρών μπορεί να βρει κανείς και στο Πανσερραϊκό ημερολόγιο (βλ. Κοταμανίδης, 1993) και στα Σερραϊκά Χρονικά (βλ. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία... 1953). Ωστόσο για την περιγραφή αυτήν βασίστηκα στις διηγήσεις των συνεντεύξεων όπως περιγράφονται μέσα στο κεφάλαιο και με τον τρόπο που καταγράφηκαν στο πεδίο. Και ιδιαίτερος στις συνεντεύξεις του Γεωργίου Δ. Ταράση και της Αναστασίας Τραγούδα (συνέντευξη με Γ. Ταράση Σέρρες 19/2/2022 και της Αναστασίας Τραγούδα Σέρρες 24/4/2018)

ο Γεώργιος Ταράσης «...Το έθιμο του Κλήδονα (Γκαλεάτα) του Αη-Γιαννιού τελούνταν 23 και 24 Ιουνίου (Ατσιρισιάρλου). Είναι η μεγαλύτερη ημέρα του χρόνου. Ήταν μία γιορτή θυμάμαι σαν όνειρο στο χωριό, τις νέες κοπέλες, ελεύθερες, αρραβωνιασμένες, αλλά και νιόπαντρες μερικές, που μαζεύανε λουλούδια. Και θυμάμαι, γιατί στην περιοχή που ήταν το σπίτι μας, πιο πάνω σε εκείνη την περιοχή, εκεί ήταν πιο προσβάσιμη, πιο ομαλή, είχε αρκετά αγριολούλουδα και ερχόταν προς σε εμάς, για να μαζέψουνε αγριολούλουδα. Φυσικά και σε άλλες περιοχές. Και θυμάμαι που μαζεύανε λουλούδια, παρέες παρέες τραγουδώντας...» Όπως μας αναφέρει και η Αναστασία Τραγούδα: «...Το πρώτο τραγούδι που τραγουδούσαν ανηφορίζοντας στην πλαγιά της Αγίας Κυριακής, όπου θα μαζεύανε αγριολούλουδα, για τον στολισμό του Κλήδονα (Γκαλεάτα) ήταν το τραγούδι: Άιντε Μαρώ' μ να πάμε κάτω στο γιάλό. Στην διάρκεια όσο κρατούσε το μάζεμα των βοτάνων και αγριολουλουδιών, τραγουδούσαν άλλα τρία σχετικά με την περίσταση τραγούδια, τα οποία ήταν: Μόι του λιλίτσι γκάλμπινα που σημαίνει: Μώρ σε κίτρινο λουλούδι, το δεύτερο τραγούδι ήταν: Που ήσουν περιστερούλα μου (τραγούδι της Αρραβόνας) και το τρίτο τραγούδι ήταν: Αντουνάτς βα-φιάτι που σημαίνει: Μαζευτείτε κορίτσια. Αργά το απόγευμα επιστρέφοντας στο χωριό με την αγκαλιά τους γεμάτη από αγριολούλουδα κατευθύνονταν στην κεντρική πλατεία του χωριού στο μεσοχώρι. Στην διαδρομή καθώς κατέβαιναν τραγουδούσανε άλλα δύο σχετικά τραγούδια: τραγούδι: 1) Κίνησα το δρόμο δρόμο και το τραγούδι: 2) Στην Κρασιά μεσ' στο μπουγάτσι. (Μηνυματάρικο-δρομικό του γάμου).

Μόλις έφταναν στο μεσοχώρι «κλάνιτς» θα στολιζόταν πρώτα οι μικρές κανάτες των κοριτσιών και στο τέλος το γκιούμι το μεγάλο, η Γκαλεάτα. Τα αγριολούλουδα, σύμβολο της γονιμότητας, τοποθετούνταν με τάξη γύρω από τον λαιμό της γκαλεάτας και δένονταν με ασπροκόκκινη κλωστή πλεγμένη. Την ώρα που την στόλιζαν τραγουδούσανε το τραγούδι: Φιάτι σι μβιάστι σ-αλαξέσκου που σημαίνει: Κόρες και νύφες ντύνονται. Αφού στολιστεί η Γκαλεάτα από τις κοπέλες η κάθε μία έριχνε στο γκιούμι προσωπικά της ασημικά κοσμήματα, τα λεγόμενα σημάδια...» Συνεχίζει ο Γεώργιος Δ. Ταράσης «...Αυτά θα σκεπαζόταν με μια μεγάλη κόκκινη μαντίλα που ονομάζεται: «σβόνου», κεντημένη γύρω γύρω με χάνδρες και πούλιες, παρόμοια με αυτήν που φορούσε η νύφη στο γάμο. «Γι' αυτό και μια άλλη ονομασία του Κλήδονα που έχει επικρατήσει στους Βλάχους «η νύφη» «μβιάστα».

Συνεχίζει η Αναστασία Τραγούδα «...Αφού ετοιμαστεί ο Κλήδονας, η (Γκαλεάτα) μένει στο κέντρο της πλατείας και οι γυναίκες, μεγάλες και μικρές θα ετοιμαστούνε για χορό σύμφωνα με το έθιμο για να τον τιμήσουν. Οι γυναίκες με ηλικιακή σειρά σχημάτιζαν έναν κύκλο, με λαβή αγκαζέ και ξεκινούσαν τρεις αργούς τελετουργικούς χορούς. Χοροί: 1) Φεγγάρι μου λαμπρό-λαμπρό, χορός; 2) «Τα αι- Γιανιός λαι, τα αι- Γιανιός» μετάφραση: Τ' Αη-Γιαννιού, καλέ, τ' Αη-Γιαννιού και χορός; 3) Άκου το πουλί μπεινα...». Όπως μας διηγείται ο Γεώργιος Δ. Ταράσης, την Γκαλεάτα (Γκαλιάτα) την χορεύανε την αρχή στο μεσοχώρι και αργότερα, σε ένα αλώνι που είχαμε στην είσοδο του χωριού. Ενώ γινόταν το έθιμο στην αρχή στο μεσοχώρι στο «κλάνιτς», και αφού τελειώνανε μετά οι νέες κοπέλες πηγαίνανε στο αλώνι, και συνέβαινε στην είσοδο του χωριού και «ένα παράξενο πράγμα». Μέχρι τότε φτιάχνανε το έθιμο της Γκαλεάτας, «χωρίς να το κάνουνε για να το κάνουνε» επειδή ήταν παραδοσιακό, αλλά επειδή ήταν βίωμα τους. Αυτό ξέρανε κάθε χρόνο, «θα κάνουμε την Γκαλεάτα». Ωστόσο «το παράξενο» όπως μου ανέφερε ήταν ότι είχε αρχίσει να αλλάζει και η μόδα της εποχής. Κάτι πολύ φυσιολογικό και το οποίο δεν θα το λέγαμε «καθόλου παράξενο». Όπως μου ανέφερε: «Ήταν νέα κορίτσια τα οποία είχαν ξεκινήσει να έχουν καινούρια ακούσματα, καινούρια ενδιαφέροντα, ήταν η εποχή του γραμμοφώνου, ή φέρνανε κάποιο ακορντεόν κ.λ.π. Και μαζευόταν στο αλώνι, οι κοπέλες να χορέψουνε και με άλλους χορούς, μοντέρνους, ευρωπαϊκούς, λαϊκούς. Τα θυμάμαι έτσι σαν μικρό παιδί...».

Συνεχίζει η Αναστασία Τραγούδα το γένος Θεοχάρη να μας αναφέρει σχετικά με το έθιμο: «...Μόλις χορέψουνε τους τρεις χορούς που αναφέραμε παραπάνω, μία κοπέλα ελεύθερη που είχε ορισθεί ως αρχηγός φορώντας τη γιορτινή φορεσιά της, έπαιρνε το γκιούμι πάνω από το κεφάλι της και με την συνοδεία των υπολοίπων κοριτσιών, θα επισκεπτόταν τρεις βρύσες του χωριού και θα κατέληγαν, στην κεντρική που βρίσκεται στο μεσοχώρι. Σε κάθε μια από αυτές γεμίζανε με λίγο νερό, άκριτο και μαγικό, αφαιρώντας την μαντίλα». Λέγονταν όπως μας ανέφερε τα παρακάτω τραγούδια:

Τραγούδι: 1)<<Τσι άρι τσαλ- Μίσια ντι σι κριάπα>> (μετάφραση: Τι έχει η Μιχάλαινα και σκάει;) Και το δεύτερο τραγούδι:<< Μι λάμου μι ασπλάμου>> (μετάφραση: Πλενόμουν, ξεπλενόμουν).

Όταν έφταναν στην Τρίτη βρύση που ήταν και η κεντρική του χωριού η κοπέλα έχυne το νερό τρεις φορές, όπως ακριβώς οριζόταν από το έθιμο και γινόταν και στο έθιμο του γάμου. τραγουδούσαν το τραγούδι: <<Ούμπλιε, σόρα, βιάρσα, φράτε>> μετάφραση: Γέμισε αδερφή, χύσε αδερφέ»

Κατόπιν ο Κλήδονας θα μεταφερόταν σε γειτονικό σπίτι ενός κοριτσιού που έπρεπε να είναι αμφιθαλής δηλ. να έχει και τους δύο γονείς στη ζωή³. Θα τοποθετούνταν σε ψιλή βεράντα, για να είναι ασφαλής από τα αγόρια, όπου και θα αστρονομιζότανε από το μαγικό φεγγάρι και ώστε «να το βλέπουν» τα αστέρια. Τα κορίτσια αγρυπνούσαν όλο το βράδυ, φρουρώντας τη γκ' λιάτα προκειμένου να μην «χαλαστεί», επειδή το «χάλασμα» της γκ' λιάτας συνεπαγόταν κακοχρονιά για όλες τις κοπέλες, καθώς η τέλεση του δρώμενου επέφερε, σύμφωνα με τα πιστεύω τους, εύνοια σε κάθε τομέα. Παράλληλα τα κορίτσια τραγουδούσαν έφτιαχναν γλυκά, λέγανε κουτσομπολιά και χαριτολογώντας καθώς πρόκειται για μια νύχτα προσμονής για τα μελλούμενα.

Πρίν ξημερώσει, η πομπή των κοριτσιών θα ανέβει σε ύψωμα για να δούνε τον ήλιο πώς θα «ανέτειλε». Κατόπιν θα ετοιμάσουν στεφάνια και σταυρούς λουλουδιασμένους για να πάρουν τον δρόμο της επιστροφής. Τα στεφάνια θα κρεμαστούν στην εξώπορτα του σπιτιού και οι σταυροί στο εικονοστάσι, μέχρι την επόμενη χρονιά όπου και θα τα κάψουνε. Έρθε η ώρα να βγεί η γκ' λιάτα από το σπίτι. Οι γυναίκες την προσμένανε με ανυπομονησία και τραγουδούσανε το τραγούδι: « Γιού ντουρνίς ασιάρρα νουάπτια» μετάφραση: Πού κοιμήθηκες χθές το βράδυ;

Έφτανε η στιγμή της κορύφωσης του δρώμενου, το χάλασμα του Κλήδονα. Τα κορίτσια αφαιρούν το μαντήλι, μοίραζαν μεταξύ τους τα λουλούδια και ένα από αυτά θα το τοποθετούσαν κάτω από το προσκέφαλό τους, ελπίζοντας να τους φανερώσει αυτόν που θα παντρευτούν. Άλλα πάλι τα κρατούσαν στο εικονοστάσι και μ' αυτό θυμιάτιζαν αν κάποιος της οικογένειας αρρώσταινε. Θα χρησίμευαν επίσης και για θεραπεία ασθενειών κατά τη διάρκεια της χρονιάς. Με το άκριτο νερό που πέφτει στις λευκές πλάκες, προσπαθούσαν τα κορίτσια να πλύνουν τα μαλλιά τους για να μεγαλώσουν και το πρόσωπό τους για να' ασπρίσει.

---

³ Ελεύθερη απόδοση του περιεχομένου της συνέντευξης.

Μέσα στο γκιούμι είχαν μείνει μόνο τα σημάδια. Η επικεφαλής του δρώμενου, συνήθως η μεγαλύτερη-σοφότερη, με «μαντικές» ικανότητες έβγαζε μέσα από τη γκ' λιάτα τα σημάδια όπου θα τα μοίραζε στις κατόχους. Κάθε φορά που θα επέστρεφε ένα από τα σημάδια έδινε μια πρόβλεψη για τον μελλοντικό σύζυγο. Θα έδινε μια αρεστή πρόβλεψη για να μην τις κακοκαρδίσει. Αν το «σημάδι» από κάποιο κορίτσι ήταν μαυρισμένο, το κορίτσι αυτό δεν θα παντρευόταν εκείνη τη χρονιά και στο σπίτι του θα είχαν πολλές δυσκολίες.

Αφού τέλειωνε η διαδικασία των σημαδιών, στα τρίστρατα, στις γειτονιές ή στο χοροστάσι άναβαν τη μεγάλη εθμική φωτιά και έκαιγαν τα στεφάνια της Πρωτομαγιάς και του Κλήδονα της περσινής χρονιάς όπου τα φύλαγαν με προσοχή όλο τον χρόνο., μαζί με άλλα ξύλα, παλιά κοφίνια και άλλα παλιά αντικείμενα σαν ωρίμανση μιας ανάγκης, σαν ένα ανώτατο χρονικό όριο, όπου έπρεπε να κάψουν ότι περίσσεψε από την Άνοιξη, να κάνουν μια κάθαρση πριν έρθει το καλοκαίρι. Η κάθαρση στην περίπτωση αυτή δεν ήταν μόνο μαγική και μεταφυσική⁴, όπως ήταν αποδεκτό για τις άλλες φωτιές που ανάβονταν μέσα στο χρόνο (Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά, Απόκριες), αλλά ήταν πραγματικά σκόπιμη για τον αφανισμό κάθε μιαιρού στοιχείου και μικροβίου από το ξερό καλοκαίρι. Καίγοντάς τα εύχονταν στην Παναγία να τις έχει γερές ως τον επόμενο Κλήδονα. Στο άναμμα της φωτιάς του Άη Γιαννιού θα βοηθούσαν όλοι, ακόμη και οι άνδρες που ως τώρα παρακολουθούσαν διακριτικά από μακριά περιμένοντας να διαλέξουν νύφη.

Η φωτιά έκαιγε στο μεσοχώρι, ο χορός ξεκινούσε με τους μεγάλους και συνέχιζε με τους μικρότερους, αγόρια και κορίτσια κατά φύλλο και ηλικία. Ο χορός θα κρατούσε ώρες. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο του εθίμου ήταν η υπερπήδηση της φωτιάς. Το πήδημα γινόταν σταυρωτά. Τα παιδιά που συμμετείχαν στο γλέντι, πρώτα έδειχναν τις δικές τους δυνατότητες στον χορό και μετά στην υπερπήδηση της φωτιάς.

Θα περνούσαν από πάνω της τρεις φορές, προσπαθώντας να μην καούν. Όποιος κατάφερνε να μην καεί θα είχε καλοτυχία για όλη την υπόλοιπη χρονιά.

---

⁴ Αυτή η παρατήρηση του πληροφορητή ενδέχεται να μην ισχύει καθώς είναι πολύ πιθανόν να είχαν εξίσου πρακτικό λόγο και οι μεγάλες φωτιές που ανάβονταν και τις άλλες εποχές του χρόνου.

Αργά το βράδυ η φωτιά θα έσβηνε και όλοι αναχωρούσαν για τα σπίτια τους ευχόμενοι και του χρόνου.

Όπως μας ανέφερε ο Γεώργιος Ταράσης, αυτός ο μαντικός και γυναικοκρατούμενος χαρακτήρας της τελετής διατηρήθηκε για αρκετά χρόνια. Ωστόσο, σταδιακά το έθιμο μεταλλάχτηκε, όπως άλλωστε συμβαίνει με όλα τα έθιμα της λαϊκής παράδοσης, επιβεβαιώνοντας το γεγονός ότι η παράδοση διαρκώς ανανεώνεται. Οι αλλαγές άρχισαν από τα αντικείμενα που χρησιμοποιούνταν στις διάφορες διαδικασίες και επεκτάθηκαν στους συμβολισμούς. Το στοιχείο που διατηρήθηκε για αρκετά χρόνια, ήταν ο απώτερος σκοπός του γάμου, καθώς η γιορτή του Κλήδονα για μεγάλο χρονικό διάστημα αποτέλεσε «ένα συγκεκαλυμμένο «νυφοπάζαρο», μια ευκαιρία να αναδειχθούν τα νέα κορίτσια, που ήταν σε ηλικία γάμου, να τα δουν οι άνδρες και να στείλουν τα προξενιά. Αυτό εξακολουθούσε να συμβαίνει σε πολλά χωριά, μέχρι και στο πρόσφατο παρελθόν...».

Μας διηγείται ωστόσο και για την συνέχεια του εθίμου σήμερα: «... Το έθιμο ναι. Στον χώρο που είμαστε τώρα, στο σπίτι των Βλάχων, του Συλλόγου Βλάχων Σερρών, εδώ στην γειτονιά στα εκατό μέτρα περίπου καθόταν μάλλον, συγχωρέθηκε η γυναίκα, η Ευαγγελία Μπέλλα και μία άλλη κυρία Κάλλιου, οι οποίες ήταν πρωτοστάτριες, σε ότι αφορά το να κάνουνε το έθιμο του Κλήδονα στην περιοχή. Η κυρία Μπέλλα ήταν Βλάχα από τον Λαιλιά, η γειτονιά θα μπορούσαμε να πούμε βλαχοκρατούνταν, τα βλάχικα λέγονταν η περιοχή. Ήταν παλαιοί βλάχοι, οι οποίοι ήταν κυρίως από τον Λαιλιά, ήρθαν και οι οικογένειες από το Χιονοχώρι σε αυτή την περιοχή και γίνανε αρκετοί. Και η κυρία Μπέλλα έφτιαχνε αυτό το έθιμο. Και θυμάμαι τότε, μαζεύοτανε και άλλες γυναίκες και οι Χιονοχωρίτισες και οι Σερραίες οι παλαιές του Λαιλιά και μαζεύονταν όλες. Ανεβαίνανε επάνω στο βουνό, μαζεύανε λουλούδια, τραγουδούσανε, κατεβαίνανε από το βουνό και αρχινούσαν ακριβώς έξω από το κτίριο, το οποίο βρισκόμαστε, ήταν μία πλατεία τότε και στήνανε το χορό. Ένα χορό κρατούσε μέχρι αργά. Ανάβανε και φωτιές κ.λ.π. Φύγανε αυτές οι γυναίκες. Αυτό το έθιμο όμως έχει αναλάβει εδώ και αρκετά χρόνια και τον κάνει, ο Σύλλογος στον οποίο φιλοξενούμαστε...».

Η συγκατοίκηση μίας μεγάλης ομάδας Βλάχων από την ίδια κοινότητα μέσα σε ένα αστικό περιβάλλον δημιούργησε έναν «μαχαλά» που έδινε την δυνατότητα και πρόσφερε τις προϋποθέσεις για να δημιουργηθεί μία κοινότητα μέσα σε ένα αστικό

περιβάλλον που να συνεχίσει την βιωματική επιτέλεση του εθίμου και στην συνέχεια την ενσωμάτωσή του στα δρώμενα του τοπικού συλλόγου (βλ και κεφ.5.2)

2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ

2.1 ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΈΡΕΥΝΑ-ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ

Έχοντας ως αρχειακό υλικό τα τραγούδια των Βλάχων του Ν. Σερρών και των Βλάχων του Χιονοχωρίου, στο οικογενειακό μου αρχείο, αλλά και στο οικογενειακό αρχείο του Γεωργίου Δ. Ταράση, όπου ο ίδιος του ήταν και ο δημιουργός αυτού του αρχείου, ξεκίνησα την έρευνα, καταγράφοντας και ψηφιοποιώντας σε ηλεκτρονική μορφή, όλο το αρχειακό υλικό κατά την περίοδο του COVID-19. Ήταν ίσως και μία ευκαιρία να εκμεταλλευτώ και να αξιοποιήσω τον χρόνο μου δημιουργικά, εφόσον ήμασταν «κεκλεισμένοι των θυρών». Από την άλλη αν δεν έμπαινα σ' αυτή την διαδικασία της ψηφιοποίησης του αρχειακού υλικού, δεν θα ανταμειβόταν ο κόπος του Γεωργίου Δ. Ταράση, που αφιέρωσε άπειρο χρόνο από την προσωπική του ζωή, για να ηχογραφήσει, να καταγράψει ιστορίες, τραγούδια, γεγονότα, ήθη και έθιμα των Βλάχων της περιοχής των Σερρών και ιδιαίτερα του χωριού του, Χιονοχώρι (Καρλίκιοι) που είναι και η γενέτειρά του, από ανθρώπους δικούς του, του οικογενειακού του κύκλου, που μαζί τους μεγάλωσε, έζησε και γαλουχήθηκε. Οι οποίοι μην το ξεχνάμε, ήταν άνθρωποι που ήταν βίωμά τους όλα αυτά, που κατάγραψε ο Γεώργιος Δ. Ταράσης και τον ευχαριστώ από καρδιάς, για όλο αυτό το πολύτιμο υλικό, που έχω παραλάβει από τα χέρια του και θα είμαι ευγνώμων.

Η ψηφιοποίηση των δεδομένων έγινε αρχικά μέσω προγράμματος ψηφιοποίησης υπολογιστή και καταγράφηκαν όλα τα τραγούδια που υπάρχουν μέσα σε αυτές δημιουργώντας μία καταλογογράφηση-ταξινόμηση όπως φαίνεται και επεξηγείται στο κεφάλαιο 5.3. Ένα μέρος από αυτά έχουν ήδη χωριστοί σε tracks ενώ προχωρεί η διαδικασία του χωρισμού σε tracks όλου του ψηφιοποιημένου υλικού.

2.2 ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ-ΕΘΝΟΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΈΡΕΥΝΑ-ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Κατά την επεξεργασία των δεδομένων και την ψηφιοποίηση διαπιστώθηκε ότι υπήρχε ανάγκη τεκμηρίωσης δεδομένων για την συμπλήρωση των πληροφοριών και της συνολικής εικόνας του αρχείου. Η πρώτη και βασική τεκμηρίωση είχε σχέση με την λειτουργία των τραγουδιών μέσα στο κοινωνικό τους πλαίσιο, ώστε να υποβοηθηθεί με αυτόν τον τρόπο η συνολική ταξινόμηση και καταλογογράφηση του αρχείου. Μέσα από αυτήν την διαδικασία εντοπίστηκαν και τα τραγούδια του Κλήδονα, το φωνητικό δηλαδή ρεπερτόριο του Κλήδονα.

Δεύτερο βασικό μέρος της τεκμηρίωσης ήταν η καταγραφή πληροφοριών σχετικών με την ζωή και την βιογραφία των τραγουδιστών. Αυτό συνέβη και με την βοήθεια του Γεωργίου Ταράση αλλά και με την βοήθεια άλλων συγγενικών προσώπων που γνώριζαν τις τραγουδίστριες.

Ωστόσο οι συνεντεύξεις που επιτέλεσα κατά την διάρκεια αυτής της έρευνας είχαν και άλλους στόχους που σκοπός τους ήταν η συνολική εικόνα και περιγραφή αλλά και βιοματική προσέγγιση του οικογενειακού αρχείου ως μία διαδικασία κυρίως βιοματική και λιγότερο καταγραφική όπως θα γίνει φανερό στο επόμενο κεφάλαιο.

2.3 ΒΑΣΙΚΟΙ ΆΞΟΝΕΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ ΚΑΙ ΛΕΠΤΟΜΕΡΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ: Α Ο ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΑΡΑΣΗΣ ΩΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ ΚΑΙ Β' Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΤΑΡΑΣΗΣ ΩΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΑ Ο ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

Πέρα από το αρχειακό υλικό που είχα, θεώρησα σημαντικό και εφόσον ήταν εφικτό, να πάρω συνέντευξη για περισσότερες θεματικές και πληροφορίες από δύο διαφορετικούς ανθρώπους, μιας άλλης γενεάς, οι οποίοι όμως έχουν βιώσει το Βλάχικο τραγούδι με τρόπο ζωντανό, προσωπικό και βιοματικό. Η διαφορά ήταν ότι ο δεύτερος που ανήκει σε διαφορετική νεότερη γενεά από τον πρώτο, εκτός του ότι γνωρίζει να το εκτελεί, παράλληλα το ηχογραφεί και το καταγράφει στο οικογενειακό του αρχείο, ώστε να μείνει παρακαταθήκη για τις επόμενες γενεές, και να μην χαθεί. Ωστε να υπάρχουν οι ηχογραφήσεις που προέρχονταν από άμεσους φορείς της προφορικής παράδοσης, δηλαδή από ανθρώπους που το τραγουδούσαν στην καθημερινότητά τους και που ήταν ο τρόπος ζωής τους. Τόσο ο Νικόλαος Ταράσης

όσο και ο Γεώργιος Δ. Ταράσης, μου πρόσφεραν μέσα από τις συζητήσεις που είχα μαζί τους, πολύτιμα στοιχεία και πληροφορίες τόσο για το Βλάχικο τραγούδι, όσο και για το χωριό Χιονοχώρι (Καρλίκιοι) Ν. Σερρών, για τα ήθη και έθιμα του χωριού στο κύκλο του χρόνου, ιστορικά γεγονότα, ιστορίες κάποιων ανθρώπων, δικές τους ιστορίες που τις έζησαν οι ίδιοι τους, παραμύθια, κ.τ.λ.

Για τις δύο αυτές συνεντεύξεις που θα μπορούσα να τις ονομάσω «ημιδομημένες»⁵ ανέπτυξα κάποιους βασικούς άξονες βάση των οποίων ανέπτυξα ένα πρώτο βασικό ερωτηματολόγιο το οποίο ωστόσο αναπτύχθηκε με περισσότερες λεπτομέρειες κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων όπως παρουσιάζεται παρακάτω. Καθώς επρόκειτο για δύο διαφορετικούς πληροφορητές που είχαν ο καθένας μία παρόμοια αλλά ταυτόχρονα διαφορετική προσέγγιση και σχέση με τον προφορικό αυτόν πολιτισμό όσον αφορά την δια βίου εμπειρία και δραστηριότητα ουσιαστικά αναπτύχθηκαν δύο είδη λεπτομερών ερωτηματολογίων που ονόμασα Α και Β και παραθέτονται παρακάτω.

Οι πρώτοι βασικοί άξονες και των δύο ερωτηματολογίων ήταν οι παρακάτω:

1. Βιογραφικά στοιχεία των τραγουδιστών
2. Πώς έμαθαν τα τραγούδια
3. Με ποιόν τρόπο έγιναν οι ηχογραφήσεις
4. Σε τι ευκαιρίες τραγουδούσαν
5. Για ποιόν λόγο θεωρήθηκε αναγκαίο να ηχογραφηθούν τα τραγούδια των Βλάχων του νομού Σερρών.

Οι βασικοί αυτοί άξονες είχαν σαν στόχο να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για να φανούν οι πραγματικές βιωματικές διαδικασίες και εμπειρίες που υποβάλλανε στον Γεώργιο Ταράση (αλλά και ενδεχομένως και σε άλλους αντίστοιχα με αυτόν καταγραφείς οικογενειακών παραδόσεων) την δημιουργία ενός τέτοιου αρχείου και την περισσότερο συστηματική του σχέση με την προφορική παράδοση της οικογένειας και του χωριού του. Όπως ανέφερα διαφοροποιήθηκε ωστόσο ανάλογα με την πορεία των διηγήσεων παίρνοντας τελικά την μορφή των δύο λεπτομερών ερωτηματολογίων των δύο συνεντεύξεων όπως παρουσιάζονται παρακάτω.

---

⁵ Για την έννοια των ημιδομημένων συνεντεύξεων βλ. Ίσαρη-Πουρκός 2015,2.

Α ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ- ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΑΡΑΣΗΣ ΩΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ⁶

1. ΕΡΩΤΗΣΗ: Για πες μας καμιά ιστορία από το χωριό, πού γεννήθηκες, πότε γεννήθηκες, πώς ξεκίνησε η ζωή σου?
2. ΕΡΩΤΗΣΗ: Το χωριό τώρα κατοικείται, μόνο τους παραθεριστικούς μήνες?
3. ΕΡΩΤΗΣΗ: Το καλοκαίρι πόσες οικογένειες περίπου κατοικούν?
4. ΕΡΩΤΗΣΗ: Το χωριό κατοικούνταν μόνιμα, μέχρι κάποιο χρονικό διάστημα?
5. ΕΡΩΤΗΣΗ: Εσείς ήσασταν απ' τις πρώτες οικογένειες, που εγκαταλείψατε το χωριό?
6. ΕΡΩΤΗΣΗ: Και για πόσα χρόνια είχε μείνει ακατοίκητο το χωριό, όλο το χρόνο?
7. ΕΡΩΤΗΣΗ: Υπήρχε κάποια οικογένεια που δεν έφυγε καθόλου απ' το χωριό και έμειναν μόνιμα στο χωριό?
8. ΕΡΩΤΗΣΗ: Καμιά ιστορία από τα παλιά, από τους γονείς σας, αν θυμόσατε ή απ' τους πολέμους που περάσατε, φτώχιες αυτά, που σας σημάδεψαν στη ζωή, γνωρίζετε να μας πείτε?
9. ΕΡΩΤΗΣΗ: Μετά το 40 με την κατοχή μ' αυτά, είχατε θύματα με τον εμφύλιο?
10. ΕΡΩΤΗΣΗ: Το χωριό στην περίοδο του εμφυλίου, είχε εγκαταλειφθεί?
11. ΕΡΩΤΗΣΗ: Το χωριό ήταν καθαρόαιμο βλαχοχώρι, ή είχε και άλλους πληθυσμούς, ήσασταν μικτοί?
12. ΕΡΩΤΗΣΗ: Από το χωριό θυμόσατε καθόλου πράγματα, γιορτές, γάμους, πανηγύρια? Γιατί είπατε μέχρι τα 35 σας χρόνια μένατε εκεί.
13. ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιες γιορτές γιορτάζατε έτσι πιο πολύ?
14. ΕΡΩΤΗΣΗ: Τι γνωρίζετε γενικά για τους Βλάχους εδώ της περιοχής, γενικότερα που αλλού είχε Βλάχους εδώ, εγκατεστημένους, πέρα από αυτά τα χωριά που μου αναφέρατε?
15. ΕΡΩΤΗΣΗ: Αυτοί οι Βλάχοι είχαν εγκατασταθεί εδώ από αυτές τις κοιτίδες που μου είχατε αναφέρει, από το Γράμμο και από την Αβδέλα και το Κοκκινοπλό, ή και από άλλα μέρη έχουν έρθει? Και από άλλα βλαχοχώρια της Ελλάδος μετοίκησαν?
16. ΕΡΩΤΗΣΗ: Η δική σας η οικογένεια, ήταν από τις πρώτες οικογένειες, που είχαν έρθει και εγκαταστάθηκαν στο χωριό?

---

⁶ Για την πλήρη απομαγνητοφώνηση της συνέντευξης βλ.ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

17. ΕΡΩΤΗΣΗ: Η εκκλησία υπήρχε, όταν είχαν έρθει οι πρόγονοί σας στο χωριό?
18. ΕΡΩΤΗΣΗ: Τώρα μιάς και που κλείνουμε φέτος την εκατονταετηρίδα, με την Μικρασιατική καταστροφή, γνωρίζεται κάποια ιστορία για την Μικρασιατική καταστροφή? Είχατε κάποια σχέση?
19. ΕΡΩΤΗΣΗ: Ο πατέρας σας πότε πέθανε περίπου?
20. ΕΡΩΤΗΣΗ: Θα μας πείτε κ. Ταράση λίγες πληροφορίες, όσον αναφορά για τα τραγούδια των Βλάχων του Ν. Σερρών και ιδιαίτερος του Χιονοχωρίου, πότε και σε τι περιστάσεις τα τραγουδούσατε, αν τραγουδιούνται ακόμη και σήμερα από τις νεότερες γενιές και με ποιόν τρόπο τα μάθατε εσείς ως βιωματικά, με βιωματικό τρόπο, γιατί ήταν ο τρόπος ζωής σας, μέχρι κάποια ηλικία που κατοικούσατε στο Χιονοχώρι απ' όσο ξέρω, πριν εγκατασταθείτε στην πόλη των Σερρών.
21. Ο σκάρος τι ήταν?
22. ΕΡΩΤΗΣΗ: Αυτό γινόταν κατά την διάρκεια όλου του χρόνου, ή μόνο τους θερινούς μήνες?
23. ΕΡΩΤΗΣΗ: Στο παρελθόν απ' όταν φυσικά κατεβήκατε από το χωριό και αστικοποιηθήκατε εδώ στην πόλη, σας δόθηκε η ευκαιρία να τραγουδήσετε σε κάποια εκδήλωση, ή σε κάποιο γάμο, αν συνεχιζόταν τα εθίμα τα πρώτα χρόνια να διατηρούνται, ή αν σας έχει καταγράψει κανείς, ή αν σας έχει ηχογραφήσει κανείς?

Β ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ- ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΑΡΑΣΗΣ ΩΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΑ Ο ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ⁷

1. ΕΡΩΤΗΣΗ: Θέλω να μου πείς κάποια βιογραφικά στοιχεία σε σχέση με τον εαυτό σου.
2. Ποιός είσαι, από πού κατάγεται και με τους Βλάχους του Ν. Σερρών και τα τραγούδια τους.
3. ΕΡΩΤΗΣΗ: Πότε περίπου χρονολογείται, ότι εγκαταστάθηκαν οι Βλάχοι στις Σέρρες και στην ευρύτερη περιοχή του νομού?
4. ΕΡΩΤΗΣΗ: Σε σχέση με το χωριό, που είναι και η καταγωγή σου, είναι αμιγώς βλαχοχώρι, υπήρχαν και άλλοι πληθυσμοί εγκατεστημένοι?

---

⁷ Για την πλήρη απομαγνητοφώνηση της συνέντευξης βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

5. ΕΡΩΤΗΣΗ: Σε σχέση με το βλάχικο τραγούδι της περιοχής ασχοληθήκατε απ' όσο ξέρω και έχετε τραγουδήσει, σε εκδηλώσεις, ερασιτεχνικά του συλλόγου, αλλά και απ' όσο έχω μάθει και με καταγραφές, που έχεις κάνει από παλαιούς, που έχουνε φύγει από τη ζωή.
6. ΕΡΩΤΗΣΗ: Υπάρχουν κάποιοι ερμηνευτές που ενδεχομένως, δεν προλάβετε να ηχογραφήσετε, για τον α, β λόγο?
7. ΕΡΩΤΗΣΗ: Έχει διασωθεί μεγάλος πλούτος τραγουδιών και ιδίως στην βλάχικη γλώσσα?
8. ΕΡΩΤΗΣΗ: Οι καταγραφές, ... περίπου για πόσο χρονικό διάστημα ασχοληθήκατε?
9. ΕΡΩΤΗΣΗ: Όσον αφορά τώρα τους ερμηνευτές που ηχογραφήσατε, γνωρίζετε κάποια βιογραφικά τους στοιχεία?
10. ΕΡΩΤΗΣΗ: Είχατε αναφέρει προηγουμένως για το έθιμο του Κλήδονα. Μπορείτε να μας πείτε κάποια στοιχεία, αν γνωρίζετε πότε πραγματοποιούνταν, αν τελείται ακόμη?
11. ΕΡΩΤΗΣΗ: Απ' όταν εγκαταλείφθηκε το χωριό, συνεχίστηκε το έθιμο?
12. ΕΡΩΤΗΣΗ: Οι βλάχοι του Λαιλιά κατοικούσαν μόνιμα στην πόλη των Σερρών και ξεκαλοκαίριαζαν τα καλοκαίρια? Γιατί απ' όσο ξέρω πρέπει να ήταν θερινός οικισμός.
13. ΕΡΩΤΗΣΗ: Εσείς έχετε κάποια σχέση με τον οικισμό των καλυβίων του Λαιλιά, ...η οικογένειά σας?
14. ΕΡΩΤΗΣΗ: Η σύζυγός σας πώς λέγεται και κατάγεται?
15. ΕΡΩΤΗΣΗ: Πού είναι το Βλαχοχώρι?
16. ΕΡΩΤΗΣΗ: Τα τραγούδια που έχετε κάνει καταγραφή στο παρελθόν, προφανώς τραγουδιόταν σε διάφορες περιστάσεις: Γάμους, Κλήδονα, Πανηγύρια. Είναι ταξινομημένα και σε διάφορες κατηγορίες, να το πώ έτσι?
17. ΕΡΩΤΗΣΗ: Τώρα την σημερινή εποχή, στον 21^ο αιώνα, τελούνται κάποια έθιμα? Σε γάμους, σε πανηγύρια, πρωτοχρονιά, απόκριες, στον κύκλο του χρόνου,

γενικώςσε κάποιες πιο κλειστές οικογένειες?

18. ΕΡΩΤΗΣΗ: Αυτά τα εθίματα τα έχει νideosκοπήσει, έχουν καταγραφεί από τον σύλλογο των Βλάχων, για να μείνουνε ας πούμε σαν παρακαταθήκη, για τις νεότερες γενιές? Έχουν γίνει κάποιου είδους λαογραφικές εκπομπές στο παρελθόν? Είτε στο ραδιόφωνο, είτε στην τοπική τηλεόραση?
19. ΕΡΩΤΗΣΗ: Στο ραδιόφωνο έχετε κάνει κάποιου είδους ραδιοφωνικές εκπομπές, με λαογραφικού περιεχομένου?
20. ΕΡΩΤΗΣΗ: Τώρα εσείς στην οικογένειά σας, στα παιδιά σας τηρείτε κάποια έθιμα? Είτε το έθιμο των απόκρεων ή έχουν κάποια βιώματα τα παιδιά σας? Έρχονταιστο σύλλογο, είναι χορευτές?
21. ΕΡΩΤΗΣΗ: Με την γλώσσα έχουν ασχοληθεί καθόλου γνωρίζουν λίγα βλάχικα? Έστω αν καταλαβαίνουν, τα μιλάνε, τους μιλάτε εσείς?
22. ΕΡΩΤΗΣΗ: Όσον αναφορά τώρα για τους Βλάχους του Ν. Σερρών, τη γλώσσα τους, τα ήθη και έθιμα, έχει γίνει κάποια έκδοση? Έχει εκδοθεί κάποιο βιβλίο από κάποιον συγγραφέα?
23. ΕΡΩΤΗΣΗ: Θέλετε ένα τραγούδι να μας πείτε, μία ιστορία που έχετε στην μνήμη από την γιαγιά σας?
24. ΕΡΩΤΗΣΗ: Αυτό το τραγούδι είναι καθαρά από το Χιονοχώρι, ή το τραγουδούσαν και οι Βλάχοι όλης της περιοχής των Σερρών? Τραγουδιόταν και σε άλλα χωριά?

3. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΩΣ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΟ ΕΚΚΙΝΗΣΗΣ

3.1 ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΩΣ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΣΤΟΝ ΓΕΩΡΓΙΟ Δ. ΤΑΡΑΣΗ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΟ ΕΚΚΙΝΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΑΡΑΣΗ ΣΤΟ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

Από την συζήτηση που είχα με τον Γεώργιο Δ. Τάραση για την σχέση του με το βλάχικο τραγούδι της περιοχής που είχε και έχει, ως βιωματική εμπειρία από μικρός φάνηκε ότι οι εμπειρίες που είχε ενσωματωθεί από μικρή ηλικία ήταν κρίσιμες για τον τρόπο με τον οποίον αργότερα ασχολήθηκε ή πιο σωστά έκανε πραγματικότητα και συνεχές βίωμα στην ζωή του γενικότερα την προφορική τραγουδιστική παράδοση του χωριού του. Αυτό μάλιστα αποτέλεσε όπως φαίνεται από την διήγηση που παραθέτω εδώ, κρίσιμο σημείο για την συστηματοποίηση αυτού του βιώματος μέσα από την δημιουργία του οικογενειακού του αρχείου.

Η πρώτη κατηγορία τέτοιων βιωματικών εμπειριών ήταν αυτές που αποκόμισε από την προσωπική του σχέση με τους γονείς και τα μέλη της οικογενείας του σε προσωπικό στενό οικογενειακό επίπεδο.

Μου διηγήθηκε σχετικά:

« Θα σου φανεί παράξενο, αλλά η πρώτη μου επαφή με το τραγούδι, ήταν όταν το Καλοκαίρι του 59, ήμουν δεν ήμουν 3,5 χρονών, με πήρε ο πατέρας μου καβάλα στο άλογο, στην αγκαλιά του, στο σαμάρι, για να ανεβούμε στη στάνη που διατηρούσαμε για το καλοκαίρι, αρκετούς μήνες, επάνω στο Μενοίκιο Όρος σε υψόμετρο 1750 μ. περίπου. Μία πορεία η οποία και με το άλογο, κρατάει πάνω από τρεις ώρες. Και σου λέω θα σου φανεί περίεργο, γιατί έτσι φέρνω την εικόνα του τότε, εγώ μικρό παιδάκι να με έχει στην αγκαλιά του και ο πατέρας μου, ο οποίος ήταν καλλίφωνος, σιγοτραγουδούσε, αυτά τα μακρόσυρτα, τα αργά, τα βλάχικα τραγούδια, τα κυρατζίδικα που λένε. Φυσικά εγώ τον διέκοπτα πολλές φορές έστω και μικρός, είτε από την γκρίνια μου, επειδή είχα πιαστεί στο σαμάρι, είτε γιατί από την περιέργεια να τον ρωτήσω για κάποια τοπία κ.τ.λ. Εκείνη η εικόνα μου έχει αποτυπωθεί στο μυαλό μου και την θυμάμαι. Αυτή ήταν η πρώτη επαφή με το τραγούδι, μπορώ να πώ. Ίσως να υπήρχε περισσότερη προηγούμενη επαφή, στα νανουρίσματα κ.λ.π. αλλά δεν τα

θυμάμαι. Αυτό που θυμάμαι ήταν τότε. Αργότερα μεγαλώνοντας, θυμάμαι τον εαυτό μου πάντοτε, από την ποδιά της μάνας μου, να κατεβαίνουμε στην κεντρική πλατεία του χωριού το «κλάνιτς» και όταν είχε κάποιο χορό, κάποια εκδήλωση, οτιδήποτε γινόταν, κάποιο γεγονός υπήρχε και χορεύανε στο χωριό. Χορεύανε τις Κυριακές συνήθως, μαζευόντουσαν οι γυναίκες κ.λ.π. Η πρώτη μου επαφή ήταν και μετά ήταν αυτή,.... ακολουθούσα τη μητέρα μου.»

Η δεύτερη κατηγορία τέτοιων βιωματικών εμπειριών που στάθηκαν κρίσιμα βιώματα για την ενσωμάτωση και εμπειρική αναδημιουργία της προφορικής παράδοσης του χωριού του ήταν και τα ευρύτερα οικογενειακά ανταμώματα που είχαν σαν βασικό τους επιτελεστικό επίκεντρο το τραγούδι:

Συνεχίζει την αφήγησή του ο Γεώργιος Δ. Ταράσης:

«Ένα άλλο πάλι δεν ξέρω από τότε με έπιασε το μεράκι κ.λ.π. Ήμασταν πολυμελής οικογένεια υπό την εξής έννοια. Δύο αδέρφια ο πατέρας μου και ο θείος μου, μένανε ουσιαστικά σε ένα σπίτι. Ήταν δύο οικογένειες σε ένα σπίτι. Με τα ξαδέρφια μου, η γιαγιά μου, από την οποία έχω μάθει πάρα πολλά πράγματα, θα τα πούμε στη συνέχεια, εκεί μαζευόμασταν και όταν μαζευόμασταν σε γιορτές, είτε ονομαστικές, είτε Πάσχα, είτε Χριστούγεννα κ.λ.π. όταν μας δινόταν η ευκαιρία, ήταν χαρακτηριστικό ότι τραγουδούσαμε. Τραγουδούσαν οι μεγάλοι και εγώ έστηνα στο αυτί, άνοιγα το στόμα μου να ακούσω. Αυτά ήταν τα πρώτα μου ακούσματα. Μου άρεζε δεν ξέρω γιατί? Μου άρεζε από εκείνη την ηλικία πάρα πολύ. Αυτό που σας είπα για το τραγούδι το οικογενειακό, αυτό να φανταστείτε, συνεχίστηκε και μέχρι αργότερα. Και στις Σέρρες που οι οικογένειες γίνανε ακόμη πιο πολυμελής, που ήμασταν πάλι κοντά οι δύο οικογένειες, σχεδόν στο ίδιο σπίτι, λοιπόν πάντα αυτές τις γιορτές μαζευόμασταν. Και θυμάμαι την θεία μου την Στεργιανή, παρακινούσε τον πατέρα μου, που ήταν και καλλίφωνος, γιατί οι γυναίκες συνήθως δεν ξεκινούσαν σε μία σύναξη, που ήταν και άνδρες και γυναίκες, η γυναίκα δεν ξεκινούσε το τραγούδι. Αλλά θυμάμαι την θεία μου την Στεργιανή που ήταν πολύ μερακλού, έλεγε στον πατέρα μου: Άιντε Φέντη Μήτου «ακάτσε κίντικλου». Ήταν ο μεγάλος ο κουνιάδος και τον προσφωνούσε: Αφέντη Δημήτρη πιάσε το τραγούδι. Έτσι ξεκινούσε το τραγούδι και ακολουθούσαν όλοι. Και αυτό μπορώ να πώ και σήμερα ακόμη, όταν έχουμε οικογενειακές συγκεντρώσεις και σήμερα το συνεχίζουμε.»

Τρίτη κατηγορία βιωματικών εμπειριών σε ευρύτερο επίπεδο ήταν αυτή των κοινοτικών

δράσεων: οι γάμοι του χωριού τα πανηγύρια όπου βίωσε από μικρός την προφορικότητα του φωνητικού ρεπερτορίου του χωριού του μαζί και την οργανοπαικτική του παράδοση:

Συνεχίζει την αφήγησή του ο Γεώργιος Δ Ταράσης να μας διηγείται:

«Επίσης θυμάμαι χαρακτηριστικά στους γάμους, τότε στους γάμους χορεύανε με τα τότε όργανα της εποχής, που ήταν κυρίως ζουρνάδες, τα πολύ νέα παιδιά. Οι άνδρες από την ηλικία των 20 θα μπορούσα να πώ και πάνω δεν χορεύανε, απλώς στον καλό οντά, στο καλό δωμάτιο, ήταν συγκεντρωμένοι σε ένα τραπέζι και τραγουδούσαν τα τραγούδια της τάβλας. (Κίντιτσι ντιτ σουμπέτι ή ντιτ μπάντι). Εγώ που με έβρισκες, που με έχανε, στον καλό οντά πήγαινα. Καθόμουν σε μία άκρη του τραπεζιού, συνήθως κοντά στον πατέρα μου, ή κάποιον άλλο συγγενή μου, έβαζα το χέρι και εκεί κοίταζα και άκουγα, κοίταζα και άκουγα. Αυτά ήταν τα πρώτα μου σκιρτήματα, οι πρώτες μου επαφές με το τραγούδι.»

Τα Επιτραπέζια-της τάβλας τραγούδια «κάντιτσι ντι σουμπέτι ή ντιτ μπάντι» αναφέρονταν συνήθως σε ιστορικά γεγονότα ή πρόσωπα, στην αγάπη και την ξενιτιά. Τα τραγουδούσαν στα γαμήλια τραπέζια, στους αρραβώνες, στα νυχτέρια και στις ονομαστικές γιορτές. Ήταν αντιφωνικά δηλαδή τραγουδούσαν σε δύο ομάδες. Η πρώτη τραγουδούσε μία στροφή του τραγουδιού κι η δεύτερη την επαναλάμβανε, παίρνοντας την «φωνή» από την τελευταία συλλαβή της πρώτης στροφής. Με σκοπό ώστε να ειπωθεί ολόκληρο το τραγούδι δύο φορές και από τις δύο ομάδες. Αυτό αποτελούσε και ένα είδος συναγωνισμού, για το ποιά παρέα είχε τους καλύτερους τραγουδιστές και θα έφτιαχνε το καλύτερο κέφι στην χαρά.

Σε μία τέταρτη κατηγορία εμπειρών θα κατατάξουμε την ενσωμάτωσή του στο αστικό περιβάλλον της πόλης των Σερρών που δεν ακύρωσε τίποτε από τις προηγούμενες εμπειρίες. Μάλλον η γειτνίαση με συγγενείς και με οικογενειακούς δεσμούς επέτρεψε την συνέχεια τέτοιων επιτελεστικών δράσεων μέσα στην πόλη των Σερρών. Εκεί αρχίζει να παίζει τον ρόλο του και ο τοπικός σύλλογος.

Συνεχίζει την αφήγησή του ο Γεώργιος Δ Ταράσης να μας διηγείται.

«Αργότερα φυσικά όταν άρχισα να μεγαλώνω, επειδή μου άρεζε αυτό το πράγμα, ήταν η ζωή μου, ήταν τα βιώματά μου. Ανεξάρτητα που ήρθαμε στις Σέρρες, που

κατοικήσαμε στις Σέρρες, σε ένα αστικό ιστό, οι επαφές μου με άλλα παιδιά της γειτονιάς κ.λ.π. ήταν άλλες, όμως εγώ συνέχιζα να έχω επαφές και να μου αρέσει το τραγούδι. Και ίσως και να έπαιξε ρόλο και το εξής: Η πρώτη χρονιά που κατεβήκαμε στις Σέρρες ήμουν μόνο εγώ και οι γονείς μου. Και θυμάμαι η μητέρα μου δεν ήθελε, η αλήθεια είναι να έρθουμε στις Σέρρες, αλλά βιοποριστικοί λόγοι μας αναγκάσανε και θυμάμαι η καημένη, όλο τραγουδούσε. Και ο πατέρας μου θα ερχόταν από την δουλειά κουρασμένος, μπορεί και αυτός κανένα παραπονεμένο τραγούδι, άμα ήταν καλά τα πράγματα, μπορεί να έλεγε και κανένα πίο χαρούμενο. Όλα αυτά τα πράγματα, με φέρανε πίο κοντά στο τραγούδι. Συνεχίσαμε όπως είχα αναφέρει πίο μπροστά, να ανεβαίνουμε πάλι στο χωριό, όσο κατοικούνταν το χωριό, σε γάμους,κ.λ.π. συγγενών, οπότε είχα επαφή. Ήδη είχα φτάσει στην εφηβεία, μου αρέσανε αυτά τα πράγματα, ήμουν ανήσυχο παιδί υπό την εξής έννοια: Της φιλομάθειας σε ότιαφορά την ιστορία. Πού με έβρισκες πού με έχανες, στα περίπτερα ανασήκωνα εκείνες τις μεγάλες εφημερίδες και σήκωνα και διάβαζα. Ακόμη και χαρτάκια στο δρόμο αν έβρισκα πεταμένα, έπρεπε να δώ τι γράφει. Μου άρεζε. Ήθελα να μάθω. Και για τα γεγονότα του τί συμβαίνει, αλλά και για την ιστορία. Αυτή η αγάπη για την ιστορία, άρχισε να με σπρώχνει στο να μάθω τί? Ποιός είμαι? Τί είμαι? Πού είμαι? Τί είναι οι Βλάχοι? Από πού είναι οι Βλάχοι? Έτσι σιγά σιγά κοντά στο τραγούδι, κοντά στα ήθη, κοντά στα έθιμα, που τόσο αγαπούσα και συνεχίζω να αγαπώ, άρχισα να προσπαθώ να μάθω ποιός είμαι. Όλο αυτό το πράγμα με οδήγησε και κοντά στο Σύλλογο, όταν στα μέσα της δεκαετίας του 70, το 1976 συγκεκριμένα, ιδρύθηκε που ήμουν 20 χρονών παιδί, να ‘ρθώ κοντά στο Σύλλογο, από τότε είμαι ανελλιπώς δίπλα στο Σύλλογο, σε ότι μπορώ να προσφέρω, εάν μου ζητηθεί και ψάχνω, ρωτάω, μαθαίνω και ενδιαφέρομαι.»

Η εμπειρία αυτή είχε σαν αποτέλεσμα τις πρώτες προσπάθειες για καταγραφές:

3.2 ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ ΟΤΙ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΗΧΟΓΡΑΦΗΘΟΥΝ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ ΤΟΥ Ν. ΣΕΡΡΩΝ

Ένα από τα ερωτήματα που του απηύθυνα ζητώντας ευθέως να μου εξηγήσει τυχόν αιτιολογίες για όλη αυτήν την καταγραφική προσπάθεια ήταν το παραπάνω ερώτημα.

Πάνω σε αυτό μου διηγήθηκε τις εμπειρίες του:

«Όταν στα μέσα της δεκαετίας του 70, το 1976 συγκεκριμένα, ιδρύθηκε που ήμουν 20 χρονών παιδί, να 'ρθώ κοντά στο Σύλλογο, από τότε είμαι ανελλιπώς δίπλα στο Σύλλογο, σε ότι μπορώ να προσφέρω, εάν μου ζητηθεί και ψάχνω, ρωτάω, μαθαίνω και ενδιαφέρομαι. Αρχίσανε και οι πρώτες καταγραφές. Τα τραγούδια αυτά μου αρέσανε. Και άρχισα να σκέφτομαι. Ωρίμαζε το μυαλό άρχισε να ωριμάζει. Έλεγα αυτά πρέπει να τα καταγράψω. Έπαιρνα μολύβι και χαρτί, ρωτούσα τους δικούς μου ανθρώπους την οικογένεια, την γιαγιά, τον πατέρα, μητέρα θείο, θεία κλπ. Τους ρωτούσα κάποιο τραγούδι, με ενδιέφεραν όλα τα τραγούδια, είτε με ελληνικό στίχο, είτε με βλάχικο στίχο και μάλιστα μπορώ να πω, έδινα και περισσότερο βάρος στα τραγούδια με βλάχικο στίχο να τα καταγράψω, γιατί έλεγα αυτά θα χαθούνε πιο γρήγορα. Όχι ότι δεν κατέγραφα τα άλλα, αλλά για τα άλλα ήδη υπήρχαν και κάποιες άλλες καταγραφές. Υπήρχε μία έκδοση βιβλίου στις Σέρρες από τον Γεώργιο τον Καφταντζή και άρα υπήρχε το υλικό, σχεδόν σωμένο. Αυτό όμως αργότερα, με έκανε να σκεφτώ ότι εντάξει η καταγραφή, εντάξει οι στίχοι και μάλιστα κάνω παρένθεση εδώ, όταν άκουγα σε κάποιο γάμο ένα τραγούδι παρόμοιο κλπ. γιατί πολλές φορές οι τραγουδιστές αυτοσχεδιάζανε, μπορεί να αλλάζανε και στίχο κλπ. ευτυχώς είχα δυνατή μνήμη, μόλις πήγαινα στο σπίτι, ή έβρισκα ένα χαρτί και ένα μολύβι, κατέγραφα και το διερευνούσα. Γιατί το είπε αυτός έτσι, γιατί το είπε διαφορετικά κλπ. Το διασταύρωνα έλεγα ποιο είναι το σωστό, ποιο είναι το λάθος. Πολλές φορές τύχαινε να είναι και τα δύο σωστά. Γιατί όπως έλεγε και η γιαγιά μου η συγχωρεμένη: Κίντικλου νου άρι Ντόμνου # το τραγούδι δεν έχει αφεντικό, αρκεί να βγαίνει νόημα. Αργότερα είχα ένα ράδιο μαγνητόφωνο στο σπίτι και άρχισα δειλά- δειλά, να κάνω και τις πρώτες ηχογραφήσεις-καταγραφές. Εδώ προβληματίστηκα η αλήθεια είναι. Ξέροντας το ήθος και το ποιόν των ανθρώπων, ήξερα ότι εάν τους βάλω το μαγνητόφωνο για να τους μαγνητοφωνήσω, θα σφιχτούν, θα κομπιάσουν, ίσως να φέρουν και αντίρρηση κλπ. Εγώ όμως πώς το έκανα? Το πρόβαλα στην αρχή ότι ξέρετε δεν θέλω αυτά, μόνο εγώ θα τα ακούσω τα τραγούδια, απλώς θέλω να μην χάσω τα λόγια, να τα καταγράψω, για να τα γράψω στο χαρτί καλύτερα. Παράλληλα μαγνητοφωνούσα, παράλληλα έγραφα και στο χαρτί. Θέλω να τα καταγράψω και στο χαρτί. Να έχω και τη φωνή για 'μένα. Έτσι σιγά-σιγά οι άνθρωποι ξεθαρρεύανε και αργότερα έκανα καταγραφές. Καταγραφές και έκανα και συνάξεις ανθρώπων στο σπίτι μου. Δηλαδή σας είπα προηγουμένως οι δικοί μου οι γονείς και οι θείοι μου ήταν δίπλα. Τα δύο διπλανά σπίτια. Ουσιαστικά ήταν ένα. Πάρα πολλές φορές

ερχόταν η αδερφή της μητέρας μου, εξίσου καλλίφωνη και ο άνδρας της ακόμη καλλίφωνος και αυτός και ένας σοβαρός άνθρωπος και εγώ σιγά-σιγά, έβρισκα ευκαιρία, άφηνα τις παρέες μου, δεν έβγαينا έξω και σιγά-σιγά αφού τους συγκέντρωνα εκεί πέρα, αφού τους τρατάριζε και η μητέρα μου με ένα ουζάκι κλπ. και σιγά-σιγά τους «προκαλούσα» να πιάσουν το τραγούδι. Τους κατηύθυνα αν θέλεις ποιά περίπου τραγούδια θέλω και επειδή ήδη είχαν έρθει σε επαφή με το μαγνητόφωνο, μετά θαρρετά τους κατέγραφα, χωρίς καμία αντίρρηση κλπ. Αυτές είναι οι πρώτες μου έτσι επαφές». *Τα εμπειρικά βιώματα αλλά και η σχετική ανάγκη διατήρησής τους μέσα σε ένα αστικό περιβάλλον όπου η προφορικότητα περνούσε πλέον στα χέρια του τοπικού συλλόγου είχαν σαν αποτέλεσμα να μετατρέψουν έναν βιωματικό φορέα της προφορικότητας σε έναν συστηματικό καταγραφέα της και στην σύσταση ενός οικογενειακού αρχείου.*

3.3 ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΩΣ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΡΕΥΝΗΤΗ ΜΙΑ ΑΥΤΟΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ-ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

3.3.1. ΜΙΑ ΑΥΤΟΕΘΝΟΓΡΑΦΙΑ- ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΈΡΕΥΝΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΜΠΕΙΡΙΑ, ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ

Η αυτοεθνογραφία ως είδος εθνογραφικής περιγραφής⁸ βασίζεται στην προσωπική σχέση με το αντικείμενο έρευνας. Θα μπορούσε κανείς να πεί ότι ο εθνογράφος ή εθνομουσικολόγος γίνεται ο ίδιος το αντικείμενο της εθνογραφικής έρευνας καθώς παρατηρεί στον εαυτό του και περιγράφει την διαδικασία της ενσωμάτωσης του αντικειμένου της έρευνας και την προσωπική του συμμετοχή στην διαδικασία της διαμόρφωσής του. Στην περίπτωση μας πρόκειται για την δική μου προσωπική βιωματική σχέση με τα τραγούδια του Χιονοχωρίου και την ερμηνευτική τους επιτελεστική προσέγγιση (ειδικότερα τα τραγούδια του Κλήδονα). Συνειδητοποιώντας λοιπόν την εκ των πραγμάτων θέση μου σε μία τέτοια προσέγγιση έγραψα το μικρό αυτό κείμενο κάνοντας μία αναστοχαστική εθνογραφική περιγραφή από την πλευρά του ερευνώμενου αλλά και ταυτόχρονα και

---

⁸ Για την αυτοεθνογραφία γενικά βλ. Denshire, S. 2013.

του ερευνητή και παρουσιάζοντας τα στάδια της προσωπικής μου ενσωμάτωσης. Αλλά ακόμη και της συστηματοποίησης της βιωματικής μου εμπειρίας μέσα από τις συστηματικές μου σπουδές και την κατάληξη της όλης διαδικασίας σε αυτήν εδώ την έρευνα.

Ο τόπος λοιπόν καταγωγής μου, οι άνθρωποι και η συχνή επαφή με τον τόπο αυτό, τους ανθρώπους και όλα όσα συνέβαιναν εκεί στο πέρασμα των χρόνων, έπαιξαν καθοριστικό ρόλο ως σκέψεις, ερεθίσματα και κίνητρο για την εκπόνηση της εργασίας αυτής.

Οι πρώτες εμπειρίες και τα πρώτα «μηνύματα» από την προφορικότητα ως βίωμα

Από πολύ μικρός σε ηλικία, άκουγα συχνά παραδοσιακά-αυθεντικά τραγούδια, ιδίως Βλάχικα των Βλάχων της περιοχής του Ν. Σερρών, (Χιονοχωρίου) από ανθρώπους-ερμηνευτές που είχαν προσωπική εμπειρία και σχέση με την κοινότητα του χωριού την γνώση των τραγουδιών αυτών, όπως για παράδειγμα: οι γονείς της μητέρας μου, ο αδερφός του παππού μου μαζί με την γυναίκα του, ο νουνός του πατέρα μου με την σύζυγό του όπως και από αρκετούς συγχωριανούς, που δυστυχώς έχουνε φύγει σήμερα από τη ζωή. Αλλά είχα την τύχη έστω και για πολύ μικρό χρονικό διάστημα, να τους ακούσω ζωντανά και να πάρω έστω κάτι το απειροελάχιστο, από το ηχόχρωμά τους: θυμάμαι χαρακτηριστικά την αείμνηστη γιαγιά μου, μητέρα της μητέρας μου, να με νανουρίζει με βλάχικα τραγούδια και νανουρίσματα. Νομίζω ότι και το ηχόχρωμα που έχω στη φωνή, το οφείλω στην ίδια της. Γιατί όλοι μου λένε έχεις το ηχόχρωμα της αείμνηστης γιαγιάς σου.

Σε κάθε οικογενειακή σύναξη που είχαμε και κυρίως σε ονομαστικές εορτές ανδρών, τραγουδούσε όλη η παρέα, γύρω από το τραπέζι. Συνήθως δύο παρέες με αντιφώνηση και πάντοτε χωρίς όργανα. Ήταν δύο παρέες στο τραπέζι, η μία παρέα θα είχε αρχηγό στο τραγούδι, τον αδερφό του παππού μου, όπου ήταν ο μεγαλύτερος στην παρέα, ήταν καλλίφωνος αλλά το πιο σημαντικό, γνώριζε και παραπάνω τραγούδια, από τους υπολοίπους και η άλλη ομάδα είχε αρχηγό τον παππού μου. Και έτσι όλοι μαζί ακολουθούσαμε και στήναμε ένα τρικούβερτο γλέντι, με βλάχικα τραγούδια της τάβλας, που τα περισσότερα, ήταν κλέφτικα. Αναλόγως βέβαια με την κάθε περίπτωση. Σημαντικό είναι να τονίσω πως τραγούδι που τραγουδιόταν μία φορά, δεν

το ξαναεπαναλάμβαναν. Το θεωρούσαν ντροπή και συνάμα προσβολή, τόσο για την περίπτωση, όσο και για τους ίδιους τους. Εκτός από τα τραγούδια, έχω μάθει και ακούσει ιστορίες, γεγονότα από τους ίδιους, που τα είχαν ζήσει οι ίδιοι αλλά και από τους γονείς τους, που μου τα διηγήθηκαν και μάλιστα και στην τοπική διάλεκτο, από τα πρώτα μου παιδικά χρόνια, μέσα στο άμεσο οικογενειακό περιβάλλον.

Η σχέση μου με τον τοπικό σύλλογο και η διαμόρφωση της ταυτότητάς μου μέσα από την κοινότητα του συλλόγου

Στην συνέχεια της πορείας της ζωής μου, λόγω Βλάχικης καταγωγής και από τους δύο γονείς, βρέθηκα κοντά σε αυτούς που ήταν ενεργά μέλη του Συλλόγου Βλάχων Ν. Σερρών "Γεωργάκης Ολύμπιος" ακολούθησα τα χνάρια τους και σε ηλικία περίπου 4 ετών, «διάβηκα το κατώφλι της Βλαχιάς στα Σέρρας». Εντάχθηκα λοιπόν στο Σύλλογο Βλάχων Ν. Σερρών "Γεωργάκης Ολύμπιος" σαν χορευτής στο παιδικό-νηπιακό χορευτικό τμήμα του Συλλόγου, όπου έκανα και τα πρώτα μου χορευτικά βήματα αλλά και τις τραγουδιστικές μου ικανότητες αργότερα στο Βλάχικο τραγούδι, μέσα από δημόσιες εμφανίσεις του Συλλόγου και πολύ αργότερα, μέσω των Πανελληνίων Ανταμωμάτων Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Πολιτιστικών Συλλόγων Βλάχων της Ελλάδος. Κοινωνικοποιήθηκα, δημιούργησα φιλίες μέσα από τον Σύλλογο, έκανα γνωριμίες με διαφόρους ανθρώπους, που οδήγησαν σε δράσεις και δια-αντιδράσεις και σχέσεις βιωματικές που μέχρι και σήμερα ακόμη, μένουν αναλλοίωτες στο πέρασμα των χρόνων. Η πρώτη μου εμφάνιση στο τραγούδι σε δημόσια εμφάνιση της χορευτικής ομάδας εμφανίσεων του Συλλόγου, ήταν το Καλοκαίρι του 1997 σε ηλικία 9 περίπου ετών, στο Ανοιχτό Δημοτικό Θέατρο Ν. Ιωνίας Βόλου. Έπειτα λάμβανα μέρος σε ετήσιους χορούς, παρελάσεις εθνικών εορτών, εκδηλώσεις, μουσικοθεατρικές παραστάσεις, Πανελλήνια Ανταμώματα Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Πολιτιστικών Συλλόγων Βλάχων, Festival, εμφανίσεις σε τηλεοπτικούς σταθμούς, τοπικής, πανελλήνιας, και πανευρωπαϊκής εμβέλειας. Η πιο σημαντική εμφάνιση μου ήταν στο Αρχαίο Θέατρο Ηρώδου του Αττικού, όπου λάβαμε μέρος 45 ομάδες, σε τρεις παραστάσεις του Λυκείου των Ελληνίδων Αθηνών, με τίτλο: "ΧΡΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ" ένας εορταστικός κύκλος του χρόνου. Μία παράσταση, η οποία στηριζόταν σε μουσικές και τραγούδια, χορούς και εθιμικές πράξεις που συνοδεύουν και συγχρόνως συγκροτούν βασικές στιγμές του εορταστικού κύκλου του χρόνου των Νεοελλήνων, όπου μπλέκονται η επίσημη

λατρεία και λαϊκές τελετουργίες, το εορτολόγιο της Ορθόδοξης Εκκλησίας και τα αγροτικά έθιμα, οι εθνικές παραδόσεις και οι μύθοι της κοινότητας. Επίσης πήραμε μέρος σε εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της Ολυμπιάδας, ΑΘΗΝΑ 2004, προσκεκλημένοι από το Λύκειο Ελληνίδων Αθηνών καθώς και από τον Καλλιτεχνικό Διευθυντή του Λυκείου: τον κ. Λευτέρη Δρανδάκη. Εκτός των παραπάνω σε τοπικές εκδηλώσεις του χωριού, όπως π.χ. πανηγύρια, αναβίωση του εθίμου του Κλήδονα, που είναι και το αντικείμενο της παρούσας εργασίας, ονομαστικές εορτές, κάθε είδους που συνοδεύονταν πάντοτε με παραδοσιακά Βλάχικα τραγούδια και χορούς κυρίως τοπικούς αλλά και της ευρύτερης περιοχής των Βλάχων του Ν. Σερρών.

Η εκπαιδευτική μαθησιακή εμπειρία μέσα από το τοπικό Μουσικό Σχολείο και η σταδιακή διαμόρφωση της προσωπικής μου συστηματικής προσέγγισης του δημοτικού τραγουδιού και της δημιουργικής προσέγγισής του ως τέχνης και ως εμπειρίας μέσα από την μαθητική κοινότητα.

Σε ηλικία των 11 με 12 ετών, απόφοιτος της ΣΤ' τάξης του Δημοτικού σχολείου, πριν αποφοιτήσω, επισκεπτόταν τα δημοτικά σχολεία, ομάδες από το Μουσικό σχολείο Ν. Σερρών και μας μοίραζαν στον καθ' ένα από εμάς, ερωτηματολόγια και ενημερωτικά φυλλάδια, για την προσέλκυση και την ένταξη νέων μελών- πρωτοετών στο Μουσικό γυμνάσιο. Φυσικά γινόταν η εγγραφή ενός πρωτοετούς μαθητή, με εισαγωγικές, προφορικές-γραπτές εξετάσεις, προς τα τέλη της σχολικής χρονιάς, αποφοιτώντας ήδη από το Δημοτικό σχολείο. Το ανέφερα στους γονείς μου, ότι «έτσι και έτσι έχουν πράγματα» και έτσι ο ίδιος ο πατέρας μου με ενθάρρυνε να δηλώσω συμμετοχή και να λάβω μέρος στις εισαγωγικές εξετάσεις, για την ένταξή μου, στο Μουσικό σχολείο Ν. Σερρών.

Εφόσον λοιπόν βγήκαν στα μέσα του καλοκαιριού του 2000 τα αποτελέσματα των εισαγωγικών εξετάσεων, για την ένταξή μου στο Μουσικό σχολείο, με έγραψαν όλο χαρά (ο ίδιος και οι γονείς μου), στο Μουσικό Σχολείο με την πεποίθηση «ότι κατά κάποιον τρόπο θα πραγματοποιηθούν τα όνειρά μου». Στην Πρώτη Γυμνασίου είχα την τύχη να έχω μία καθηγήτρια-φιλόλογο, την κ. Κλαίρη Χαραλαμπίδου-Τσαλαπάτη, που μας δίδασκε τα μαθήματα: Αρχαία Ελληνικά και Ομήρου Οδύσσεια. Μέσα από το μάθημα της Ομήρου Οδύσσειας, είχε σαν έμπνευση και σαν ιδέα -η καθηγήτρια-, (στα πλαίσια των συνθετικών-δημιουργικών εργασιών της σχολικής

χρονιάς 2000-2001 και της αντίληψης πως καλός συγγραφέας, είναι εκείνος που δίνει στον αναγνώστη την περισσότερη γνώση και του παίρνει το λιγότερο χρόνο), να επιστρατεύσουμε, (δασκάλα και μαθητές), τις εικοσιτέσσερις ραψωδίες της Οδύσσειας του Ομήρου, για να φτιάξουμε τη δική μας 'μικρή Οδύσεια', τολμώντας να αναπλάσουμε τη μεγάλη. Της δώσαμε σταθερή μορφή (ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο στίχο με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία) για πρακτικούς λόγους (ηχογράφιση σε CD και εύκολη απομνημόνευση) και τη συνοδεύσαμε με ζωγραφικά έργα και κατασκευές δικές μας των μαθητών, εμπνευσμένα από την Οδύσεια. Οι λόγοι που μας οδήγησαν σ' αυτήν την ενασχόληση ήταν κυρίως η πράξη και η ενασχόληση, μέσα από την δημιουργία, την ομαδικότητα, την αγάπη για αυτό που κάνουμε, την δεξιότητά μας, την συλλογικότητα, διαπιστώσαμε πως οι εμπειρίες και τα βιώματα των παιδικών μας χρόνων, σημαδεύουν όλη μας τη ζωή και μια παιδική δημιουργία, όταν παρουσιάζεται με ευχάριστο τρόπο, γίνεται η καλύτερη ανάμνηση. Μέσα από όλη αυτή την δημιουργία ανακάλυψε ο καθ' ένας μας από εμάς, τις καλλιτεχνικές μας φλέβες, αλλά το σπουδαιότερο και το πιο σημαντικό για μένα, ήταν ότι η μάθηση και η διδασκαλία του μαθήματος, έγινε πιο ευχάριστη και πιο εύκολη για τους μαθητές. Τελειώνοντας την προσπάθεια αυτή, συνειδητοποιήσαμε πώς γεννιέται ένα βιβλίο και αποφασίσαμε να το τιτλοφορήσουμε: 'Μικροί ραψωδοί στα χάρια του Ομήρου'. Σε όλη αυτήν την πορεία της εργασίας μας νοιώσαμε ότι κερδίσαμε πολλά και το σπουδαιότερο, ότι ήταν δικό μας έργο αυτό, για το οποίο μοχθήσαμε. Η μάθηση για εμάς ήταν διασκέδαση, το διάβασμα παιχνίδι, καθώς και η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών, όπου μόνοι μας καταγράψαμε τα κείμενά μας. Εκτός των άλλων της δώσαμε σάρκα και οστά και την παρουσιάσαμε με θεατρικά, σκηνικά, κοστούμεια, χορωδία, ορχήστρα, ως μουσικοθεατρική παράσταση στο Αμφιθέατρο του Μουσικού σχολείου Ν. Σερρών, στο Αμφιθέατρο του Τ.Ε.Ι. Ν. Σερρών, αλλά και στο Αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου, όπου ήταν κάτι το ξεχωριστό για όλους μας. Όταν μας το ανακοίνωσε ότι μας καλούνε να πάμε να την παίξουμε την παράσταση στην Επίδαυρο, δεν το πιστεύαμε, ότι κάτι τέτοιο μπορεί να συμβεί. «Πετούσαμε τη σκούφια μας από την χαρά μας». Ένα όνειρο γίνθηκε πραγματικότητα για όλους μας: Καθηγητές και μαθητές. Περνώντας τα μαθητικά χρόνια στο Μουσικό Σχολείο Ν. Σερρών, που εγώ θα το ονόμαζα 'Κολέγιο' λάβαμε μέρος σε πάρα πολλές εκδηλώσεις τόσο σε τοπικό χώρο, όσο και πανελλαδικά. Παρουσιάστηκαμε στο Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης με την χορωδία του σχολείου και στο Μέγαρο

Μουσικής Αθηνών.

Αυτές οι εμπειρίες που ουσιαστικά με «πέρασαν» από την οικογενειακή μουσική προφορικότητα μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της κοινότητας του σχολείου και της επικοινωνίας της με τον ευρύτερο κοινωνικό «χώρο» μετέτρεψαν σταδιακά την προφορική εμπειρική γνώση σε μία εμπειρική καλλιτεχνική γνώση που ταυτόχρονα έθετε μέσα μου τα πρώτα συστηματικά ερευνητικά ερωτήματα τα οποία έγιναν πλέον στην συνέχεια πιο συγκεκριμένα.

Οι συστηματικές σπουδές στον Ακαδημαϊκό χώρο του Τμήματος Μουσικών Σπουδών και η σημασία τους για την ανάδειξη των ερευνητικών ερωτημάτων και της συστηματικής έρευνας και γνώσης.

Αποφοιτώντας από το Μουσικό Γυμνάσιο-Λύκειο Ν. Σερρών με ωραίες αναμνήσεις και εντυπώσεις, πέρασα στα φοιτητικά μου χρόνια, στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών, της Σχολής Καλών Τεχνών, του Α.Π.Θ. Σημείο σταθμός αποτέλεσε για εμένα η γνωριμία και η συνεργασία με τον καθηγητή Κ. Ιωάννη Καιμάκη και η δράση που ακολούθησε, μέσω της συμμετοχής μου στην μουσικοθεατρική του ομάδα: "ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΠΟΛΥΤΡΟΠΟ". Όλο αυτό αποτέλεσε μια φυσική συνέχεια και εξέλιξη των βιωμάτων και της σχέσης που είχε ξεκινήσει από τα παιδικά μου χρόνια μέσα από την αγάπη για το τραγούδι και την παράδοση. Τα χρόνια που ακολούθησαν στην μουσικοθεατρική ομάδα-σχήμα, υπήρξαν πολύτιμα και γεμάτα από μουσική, ταξίδια, γνώσεις, εμπειρίες και χαρά και δημιουργία. Είχα την τιμή και τύχη να συμμετάσχω σε έναν μεγάλο αριθμό δρώμενων και μουσικοθεατρικών παραστάσεων με επίκεντρο την Ελληνική παράδοση και η αγάπη μου για την πτυχή αυτή του πολιτισμού μας ενισχύθηκε σε μεγάλο βαθμό.

Με παρότρυνση του καθηγητή κ. Καιμάκη Ιωάννη καθώς και της κ. Κατσανεβάκη Αθηνάς, αποφάσισα να ασχοληθώ εμπειριστατωμένα με το Βλάχικο τραγούδι των Βλάχων της περιοχής του Ν. Σερρών καθώς και της ευρύτερης περιοχής των Βλάχων της Ανατολικής Μακεδονίας, όσο και με την ψηφιοποίηση και αξιοποίηση του αρχαιικού υλικού, μουσικού τραγουδιστικού ρεπερτορίου που έχω στην παρακαταθήκη της οικογένειάς μου. Το αρχείο αυτό που αποτελούνταν από έναν αριθμό αναλογικών ταινιών-κασετών είχε ανάγκη ψηφιοποίησης, ώστε να μην χαθεί, ένας τόσο μεγάλος πλούτος, καθώς και η δουλειά-εργασία των ανθρώπων της οικογένειάς μου, που ασχολήθηκαν και αφιέρωσαν ώρες ατελείωτες, με τις

ηχογραφήσεις και καταγραφές των τραγουδιών. Σκέφτηκα λοιπόν ότι αν δεν αξιοποιηθεί όλο αυτό το υλικό, θα πάει άδικα ο κόπος κάποιων ανθρώπων και η προφορική παράδοση που τόσα χρόνια ελάμβανα ως γνώση και εμπειρία μέσα από την σχέση μου με αυτά όλα τα αγαπημένα πρόσωπα που άλλοι ήταν οι τραγουδιστές του αρχείου και άλλοι από αυτούς οι καταγραφείς. Αυτός ήταν και ο λόγος που πήρα την απόφαση να πραγματοποιήσω την συγκεκριμένη εργασία, αξιοποιώντας ένα μέρος από το ψηφιοποιημένο πλέον μουσικό αρχειακό υλικό του τραγουδιστικού ρεπερτορίου, της Οικ. Ταράση, που αφορά τα εθιμοτυπικά τραγούδια του Κλήδονα, από το Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) Ν. Σερρών. Το σημαντικότερο όλης αυτής της εκπόνησης της εργασίας είναι ότι οι ηχογραφήσεις είναι αυθεντικότερες έγιναν στα πλαίσια οικογενειακών γεγονότων άλλοτε προγραμματισμένων και άλλοτε αυθόρμητων και ενώ έχουν πραγματοποιηθεί με μέσα μιας άλλης εποχής μεταφέρουν την εμπειρία των ανθρώπων που έζησαν την προφορική παράδοση σαν εμπειρία και σαν διαδικασία ζωής.

4. ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

4.1 ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΕΡΜΗΝΕΥΤΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

Η καταγραφή των τραγουδιών ξεκίνησε από τα τέλη περ. της δεκαετίας του 1970, μέχρι τα μέσα περ. της δεκαετίας του 1990, από τους Γεώργιο Καφταντζή (συγγραφέας-ποιητής), Γεώργιο Δ. Ταράση,⁹ Ιωάννη Κ. Βέρρο (παρατσούκλι: Σιαφαρικά) και Γεώργιο Ν. Ταράση (παρατσούκλι: Χίπη).

Παρακάτω παραθέτω τα βιογραφικά στοιχεία των γυναικών όπως τα κατέγραψα από δευτερογενείς μαρτυρίες των συγγενών τους.

---

⁹ Κατά την συνέντευξη που πήρα από τον Γεώργιο Ταράση (συνέντευξη με Γ.Ταράση Σέρρες 12.1.2022) μία θεματική ήταν η άντληση πληροφοριών όσον αφορά τις βιογραφίες των γυναικών που ηχογράφησε άλλα και όλη την διαδικασία των καταγραφών στο πέρασμα των χρόνων:

ΕΡΩΤΗΣΗ (Δημήτρης Κοκκώνης): «Όσον αναφορά τώρα τους ερμηνευτές που ηχογραφήσατε, γνωρίζεται κάποια βιογραφικά τους στοιχεία?» ΑΠΑΝΤΗΣΗ (Γεώργιος Ταράσης) : «Ναι για αυτούς που έχω ηχογραφήσει, γνωρίζω. Η γιαγιά μου την οποία μάλλον να διορθώσω δεν την ηχογράφησα, διότι ήταν μεγάλη τότε. Γεννήθηκε το 1895, πέθανε 96 χρονών, δεν την ηχογράφησα, αλλά από την γιαγιά, κατέγραψα, αποτύπωσα στο χαρτί, πάρα πολλά τραγούδια, όπως και ιστορίες κ.λ.π. Είχα μία πολύ καλή σχέση με τη γιαγιά μου, συνήθως τις Κυριακές και όταν έμενε μόνη, την επισκεπτόμουνα δίπλα στο σπίτι, που έμενε με το θείο μου, την επισκεπτόμουν εκεί και καμιά φορά αν δεν πήγαινα, ερχόταν με φώναζε αυτή. Άντε έλα να ‘ρθείς, έλα να σου πώ μία άλλη ιστορία, έχω να σου πώ ένα άλλο τραγούδι. Της είχε κεντρίσει το ενδιαφέρον να σκέφτεται κ.λ.π. Από την γιαγιά μου έχω καταγράψει τραγούδια στο χαρτί. Αυτά που έχω ηχογραφήσει είναι από τους γονείς μου, από τον θείο μου και την θεία μου, ο αδερφός του πατέρα μου με την γυναίκα του και επίσης από την αδερφή της μητέρας μου, με τον άνδρα της. Αυτοί ήταν. Και πολύ αργότερα έχω και κάποιες ηχογραφήσεις, από συγγενείς της γυναίκας μου, οι οποίοι είναι από ένα άλλο χωριό των Σερρών» (συνέντευξη με Γεώργιο Ταράση στις Σέρρες 12.1.2022).

1. **Η Ελένη Φάκη το γένος Τσιαμπακάρη**, η οποία γεννήθηκε περ. στα 1915 στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) Ν. Σερρών, ήταν μία από τις εξαιρετες φωνές, γνώριζε πάρα πολλά βλάχικα τραγούδια και ιδίως στην βλάχικη γλώσσα, αλλά και ελληνόφωνα και συνήθως τραγουδούσαν μαζί παρέα με τον σύζυγό της, Ιωάννη Φάκη. Εξίσου ένας από τους καλύτερους Βλάχους τραγουδιστές του Χιονοχωρίου στο είδος του. Είχαν και οι δύο πολύ δυνατή μνήμη και πολύ καλές φωνές. Δεν πραγματοποιούνταν γάμος, πανηγύρι, ονομαστική εορτή ή οτιδήποτε άλλο κοινωνικό γεγονός, που να μην παρευρισκόταν, ο αείμνηστος Ιωάννης Φάκης (Φακίτσας). Απεβίωσε στις 16/07/2010 και ο σύζυγός της στις 06/04/1993.

2. **Η Αικατερίνη Τραγούδα το γένος Δούρα (Τζιαπόναινα)**, η οποία γεννήθηκε περ. στα 1919 στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) Ν. Σερρών, ήταν μία από τις εξαιρετες φωνές, γνώριζε πάρα πολλά βλάχικα τραγούδια και ιδίως στην βλάχικη γλώσσα, αλλά και ελληνόφωνα και συνήθως τραγουδούσαν μαζί παρέα με τον σύζυγό της, Νικόλαο Τραγούδα. Το ίδιο και αυτοί οι δύο ήξεραν πάρα πολλά τραγούδια και τραγουδούσαν μαζί παρέα τα δυο τους. Απεβίωσε στις 11/09/2010 και ο σύζυγός της στις 21/09/2003.

3. **Η Στεργιανή Τραγούδα το γένος Ταϊρή**, η οποία γεννήθηκε περ. στα 1921 στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) Ν. Σερρών, , πολλά ήταν μία από τις εξαιρετες φωνές, γνώριζε πάρα πολλά βλάχικα τραγούδια και ιδίως στην βλάχικη γλώσσα, αλλά και ελληνόφωνα και συνήθως τραγουδούσαν μαζί παρέα με τον σύζυγό της Απόστολο Τραγούδα. Εξίσου ένας πολύ καλός τραγουδιστής και ένας σοβαρός άνθρωπος, μετρημένος που έχω μάθει από την φωνή του, πάρα πολλά βλάχικα τραγούδια και κυρίως βλαχόφωνα παλαιά ιστορικά, που δεν τα έχω ακούσει από κανέναν άλλον συγχωριανό του. Το ίδιο και αυτοί οι δύο ήξεραν πάρα τραγούδια και τραγουδούσαν μαζί παρέα τα δυο τους. Απεβίωσε στις 14/02/2012 και ο σύζυγός της στις 23/04/1993.

4. **Η Μαρία Ταράση το γένος Ταϊρή**, η οποία γεννήθηκε περ. στα 1923 στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) Ν. Σερρών, ήταν μία από τις εξαιρετες φωνές, γνώριζε πάρα πολλά βλάχικα τραγούδια και ιδίως στην βλάχικη γλώσσα, αλλά και ελληνόφωνα και συνήθως τραγουδούσαν μαζί παρέα με τον σύζυγό της, Δημήτριο Ταράση. Το ίδιο και αυτοί οι δύο ήξεραν πάρα πολλά τραγούδια και τραγουδούσαν μαζί παρέα τα δυο τους. Απεβίωσε στις 08/04/2010 και ο σύζυγός της στις 09/12/2015.

5. **Η Στεργιανή Ταράση το γένος Βέρρου**, η οποία τυχαίνει να ήταν και γιαγιά μου, μητέρα της μητέρας μου, γεννήθηκε περ. στα 1929 στη πόλη των Σερρών, με απότερη καταγωγή από την Ραχοβίτσα και από το Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) Ν. Σερρών. Από την ίδια της έμαθα πάρα πολλά τραγούδια, τα περισσότερα ίσως που ξέρω και της οφείλω πάρα πολλά. Ώρες ατελείωτες τραγουδούσε και έπλεκε και με την γλυκιά φωνή της, με νανούριζε και με κοιμίζει το κελάηδισμα της. Παντρεύτηκε στο Χιονοχώρι (Καρλίκιο) Ν. Σερρών, τον παππού μου το 1950 περ. Και ο ίδιος του να είναι καλά, γνώριζε και θυμάται ακόμη, πάρα πολλά βλάχικα τραγούδια, όπου με την γιαγιά μου την αείμνηστη, τραγουδούσαν πάρα πολλές φορές μαζί, οι δύο τους. Και από τον ίδιο έχω μάθει πάρα πολλά τραγούδια και ιστορίες, γεγονότα, που άλλα τα άκουσε από τους γονείς του-συγγενείς του και άλλα τα βίωσε ο ίδιος του. Γεννημένος και αυτός στο Χιονοχώρι (Καρλίκιο) Ν. Σερρών, από γονείς Βλάχους. Απεβίωσε στις 23/05/1999.

6. **Η Αναστασία Τραγούδα το γένος Θεοχάρη**, η οποία γεννήθηκε περ. στα 1932 στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) Ν. Σερρών, ήταν μία από τις εξαιρετες φωνές, γνώριζε πάρα πολλά βλάχικα τραγούδια και ιδίως στην βλάχικη γλώσσα, αλλά και ελληνόφωνα και συνήθως τραγουδούσαν μαζί παρέα με την αείμνηστη γιαγιά μου, Στεργιανή Ταράση το γένος Βέρρου και ποτέ δεν ξεκινούσε η μία, χωρίς την συνοδεία της άλλης. Γνώριζε πάρα πολλά τραγούδια η ίδια της από προφορικές μαρτυρίες χωριανών που έχω ακούσει, από την αείμνηστη μητέρα της, Ελένη Θεοχάρη το γένος Ταράση, επονομαζόμενη ως (Τσαλ Νάτρα), του ανδρός της το ψευδώνυμο, αλλά και ως (Μάι Λέντσα) γιαγιά Ελένη. Η οποία γεννήθηκε στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) Ν. Σερρών περ. στα 1909 και απεβίωσε περ. στα 1970. Ήταν παντρεμένη με τον αείμνηστο Θεοχάρη Θεοχάρη με το ψευδώνυμο (Νάτρας). Απεβίωσε στις 10/03/2021.

7. **Η Ελένη Μπέλλα το γένος Μητρούσκα**, η οποία γεννήθηκε περ. στα 1935 στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) Ν. Σερρών, ήταν ήταν μία από τις εξαιρετες φωνές, γνώριζε πάρα πολλά βλάχικα τραγούδια και ιδίως στην βλάχικη γλώσσα, αλλά και ελληνόφωνα και συνήθως τραγουδούσαν μαζί παρέα με τον αείμνηστο σύζυγό της Κωνσταντίνο Μπέλλα και την εν ζωή αδερφή της, Μαρία Βέρρου το γένος Μητρούσκα. Η οποία και η ίδια της γεννήθηκε στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) Ν. Σερρών το 1940. Εξίσου ήταν και οι γονείς τους πολλοί καλοί τραγουδιστές, που τους έχω ακούσει από κασέτα. Ήταν ο αείμνηστος Γεώργιος Μητρούσκας και η αείμνηστη

σύζυγός του Αικατερίνη Μητρούσκα το γένος Τσιαμπακάρη. Χιονοχωρίτες στην καταγωγή και οι δυο τους.

4.2 ΜΕ ΠΟΙΟ ΤΡΟΠΟ ΉΓΙΝΑΝ ΟΙ ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ (αφήγηση από τον δημιουργό του αρχείου) ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΤΕΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ

Σύμφωνα με τις πληροφορίες ο Γεώργιος Δ. Ταράσης μας διηγείται στην συνέντευξή του για τον τρόπο με τον οποίον προσέγγισε τους τραγουδιστές και την σχέση που δημιουργήσε ανάμεσα σε αυτόν ως καταγραφέα και στους ανθρώπους του πεδίου του. Παρ'ότι ο ίδιος μέλος της κοινότητας (insider) γνωρίζοντας ωστόσο την ιδιαιτερότητα της διαδικασίας μιας καταγραφής ανέπτυξε μία προσωπική πρακτική κατά την ηχογράφιση που μου την αφηγήθηκε και θεωρώ σημαντική την κατάθεσή της ακριβώς επειδή αποτελεί την «εκ των έσω» άποψη ενός ανθρώπου του πεδίου για το θέμα και την διαδικασία μιας καταγραφής:

«... Ξέροντας το ήθος και το ποιόν των ανθρώπων, ήξερα ότι εάν τους βάλω το μαγνητόφωνο για να τους μαγνητοφωνήσω, θα σφιχτούν, θα κομπιάσουν, ίσως να φέρουν και αντίρρηση κ.λ.π. Εγώ όμως πώς το έκανα; Το πρόβλημα στην αρχή ότι ξέρετε δεν θέλω αυτά, μόνο εγώ θα τα ακούσω τα τραγούδια, απλώς θέλω να μην χάσω τα λόγια, να τα καταγράψω, για να τα γράψω στο χαρτί καλύτερα. Παράλληλα μαγνητοφωνούσα, παράλληλα έγραφα και στο χαρτί. Θέλω να τα καταγράψω στο χαρτί. Να έχω και τη φωνή για 'μένα. Έτσι σιγά-σιγά οι άνθρωποι ξεθαρρεύανε και αργότερα έκανα καταγραφές. Καταγραφές έκανα και συνάξεις ανθρώπων στο σπίτι μου. Δηλαδή σας είπα προηγουμένως οι δικοί μου οι γονείς και οι θείοι μου ήταν δίπλα. Τα δύο διπλανά σπίτια. Ουσιαστικά ήταν ένα. Πάρα πολλές φορές ερχόταν η αδερφή της μητέρας μου, εξίσου καλλίφωνη και ο άνδρας της ακόμη καλλίφωνος και αυτός και ένας σοβαρός άνθρωπος και εγώ σιγά-σιγά, έβρισκα ευκαιρία, άφηνα τις παρέες μου, δεν έβγαينا έξω και σιγά-σιγά αφού τους συγκέντρωνα εκεί πέρα, αφού τους τρατάριζε και η μητέρα μου με ένα ουζάκι κ.λ.π. και σιγά-σιγά τους «προκαλούσα» να πιάσουν το τραγούδι. Τους κατηύθυνα αν θέλεις ποια περίπου τραγούδια θέλω και επειδή ήδη είχαν έρθει σε επαφή με το μαγνητόφωνο, μετά θαρρετά τους κατέγραφα, χωρίς καμία αντίρρηση κ.λ.π. Αυτές είναι οι πρώτες μου

έτσι επαφές. Οι καταγραφές στο χαρτί, η αποτύπωση στο χαρτί, άρχισε στα μέσα της δεκαετίας του 70. Οι ηχογραφήσεις αρχίσανε μπορώ να πώ, στα μέσα της δεκαετίας του 80. Κράτησε γύρω στην δεκαετία. Όταν έβρισκα ευκαιρία, γιατί το επάγγελμά μου δεν είχε σχέση ούτε με το τραγούδι, ούτε με αυτά. Ήμουν ένας επαγγελματίας, έπρεπε να δουλέψω, να τρέξω, οικογένεια, όλα αυτά, δεν μπορούσα να φεύγω. Όμως στον χρόνο που με περίσσευε, ασχολιόμουν πάντα. Είχα και άλλα πράγματα που με ενδιέφεραν, άλλα ενδιαφέροντα, όλα αυτά, ασχολιόμουν όμως, όποτε μου δινόταν η ευκαιρία. Ακόμη και σήμερα ειδικά με την τεχνολογία που έχουμε, παλαιότερα είχα ένα μπλοκάκι και ένα στυλό στην τσέπη μου. Τώρα με την τεχνολογία, αν θα ακούσω κάτι, κατευθείαν θα το καταγράψω στο κινητό τηλέφωνο, θα το γράψω στο χαρτί, θα το διασταυρώσω, θα το ψάξω κ.λ.π...» (βλ.και σ.28)

Η διαδικασία της καταγραφής και της τεκμηρίωσης –συμπλήρωσης πληροφοριών για τα καταγραφέντα δεδομένα φαίνεται λοιπόν ότι δεν σταμάτησε ποτέ για τον δημιουργό του αρχείου.

4.3. ΤΑ ΦΩΝΗΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΚΛΗΔΩΝΑ

Στο υποκεφάλαιο αυτό παρατίθενται τα φωνητικά τραγούδια του Κλήδωνα με τους στίχους τους πρώτα σε οργανικό στίχο και δεύτερον με τα τσακίσματα.¹⁰ Μετά από κάθε κείμενο ακολουθούν βασικές πληροφορίες που κατέγραψα κατά την τεκμηρίωση των τραγουδιών όσον αφορά την χρήση και την λειτουργία τους το λαογραφικό τους πλαίσιο. Το μεταγραμματισμό της βλάχικης γλώσσας τον

---

¹⁰ Ακολούθησα τις βασικές οδηγίες παλαιότερων μελετητών όσον αφορά τον καθαρό στίχο και τα τσακίσματα όπως αυτές του Δημήτρη Θέμελη και του Γιάννη Καϊμάκη αργότερα (Θέμελης, 1987, Καϊμάκης-Κοκκάλας 2010, Τόμος Β, 44). Για την καταγραφή του οργανικού στίχου ακολούθησα τις παρατηρήσεις και τα είδη στίχων που καταγράφονται από τον Θρασύβουλο Σταύριο στην μελέτη του για την Νεοελληνική Μετρική (Σταύρος 2010).

πραγματοποίησα χρησιμοποιώντας ελληνικούς χαρακτήρες όχι για την περισσότερο επιστημονική γλωσσολογική καταγραφή της αλλά για την απλή χρηστική μεταφορά της προφοράς των τραγουδιών στο ελληνικό αλφάβητο.

1. ΑΙΝΤΕ ΜΑΡΩ Μ' ΝΑ ΠΙΑΜΕ ΚΑΤΩ ΣΤΟ ΓΥΑΛΟ

Οργανικός στίχος:

Αιντε Μαρώ μ' να ιπάμε κάτω στο γιαλό
να μάσουμε λουλούδια και τριαντάφυλλα
συρέτε εσείς κορίτσια 'γω δεν έρχομαι
φοβούμαι από τον Γιάννη Γιάννης δεν 'ναι εδώ
ο Γιάννης πάει στην πόλη πια δεν έρχεται
συρέτε εσείς κορίτσια 'γω δεν έρχομαι.

Στίχοι με τσακίσματα:

1. Αιντε Μάρω μ' να ιπάμε
    αίντε Μάρω μ' να ιπάμε
    κάτω στο γιαλό (Μάρω μ')
  2. Να μάσουμε λουλούδια
    να μάσουμε λουλούδια
    και τριαντάφυλλα (Μάρωμ')
- και τριαντάφυλλα.

3. Σύρετε_εσείς κορίτσια
Σύρετε_εσείς κορίτσια
‘γώ δεν έρχομαι (Μάρω μ’)
‘γώ δεν έρχομαι.

4. Φοβούμαι από τον Γιάννη
φοβούμαι από τον Γιάννη
Γιάννης δεν είναι ‘δώ (Μάρω μ’)
Γιάννης δεν είναι ‘δώ.

5. Ο Γιάννης πάει στην Πόλη
Ο Γιάννης πάει στην Πόλη
πια δεν έρχεται (Μάρω μ’)
πια δεν έρχεται.

6. Σύριτε εσείς κορίτσια
σύριτε εσείς κορίτσια
‘γώ δεν έρχομαι (Μάρω μ’)
‘γώ δεν έρχομαι.

Λαογραφικά στοιχεία του τραγουδιού και παρατηρήσεις

Το παραπάνω κομμάτι ανήκει στα τραγούδια που ερμηνεύονταν στο έθιμο του Κλήδονα, κατά την ώρα που ξεκινούσαν για να ανηφορίσουνε για την πλαγιά του βουνού και συγκεκριμένα στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ), πήγαιναν στο λόφο της Αγίας Κυριακής, όπου θα μαζεύανε αγριολούλουδα και διάφορα είδη βοτάνων, για τον στολισμό του Κλήδονα (Γκαλεάτα). Το τραγούδι ερμηνεύτηκε από τις αείμνηστες Χιονοχωρίτισσες: Στεργιανή Ταράση το γένος Βέρρου και την Αναστασία Τραγούδα το γένος Θεοχάρη.

2. ΜΟΪ ΤΟΥ ΛΙΛΙΤΣΙ ΓΚΑΛΜΠΙΝΕ

Οργανικός στίχος:

-Μοί του λιλίτσι γκάλμπινα

Τσι ν-τσ-απρίς σάλμπιτα;

-Τσι σ-νου απιρέσκου σάλμπιτα

Νου ν-άμου κου κάρι

σ-μι-αρασμπουνιέτζου.

Μι αρασμπουνιάμου κου σόκουρ-νιου

λάιλου σόκρου νου ν-βρου μπούν

σι μτα λουλέλου σ-μι αγκουντί.

Μι αρασμπουνιάμου κου σουάκαρ-μια

μα λάια σουάκρα νου ν-βρου μπούν

σι μτα φουρκίτσα σ-μι αγκουντί.

Στίχοι με τσακίσματα:

1. Μόι του λιλίτσι γκάλμπινα γκάλμπινα
τσι ν-τσ-απιδίς' σάλμπιτα (σάλμπιτα);
2. Τσι σ-νου απιδέσκου σάλμπιτα (σάλμπιτα)
νου ν-άμ^{ου} κουκάρι σ-μι-αρασμπουνιέτζου (σ-μι- αρασμπουνιέτζου).
3. Μι αρασμπουνιάμου κου σόκουρ-νιου (σόκουρ-νιου)
μι λάιλου σόκουρ νου ν-βρουμπούν^{ου} (νου ν-βρουμπούν^{ου}).
4. Σι μτα λουλέλουσ¹-μι αγκουντί σ-μι αγκουντί
μι αρασμπουνιάμου κουσουάκαρ-μια (σουάκαρ-μια).
5. Μα λάια σουάκρα νου ν-βρου μπούνου (νου ν-βρουμπούνου)
Σι μτά φουρκίτσασι-μι αγκουντί (σι-μι αγκουντισι-μι αγκουντι).

Μετάφραση του τραγουδιού:

-Μωρ' σε κίτρινο λουλούδι

Γιατί ξημέρωσες ωχρή;

-Πώς να μην ξημερώσω ωχρή;

δεν έχω με ποιον να μαλώσω

Μάλωνα με τον πεθερό μου,

ο καημένος ο πεθερός μου δε θέλησε το καλό μου

σήκωσε το λουλά και με χτύπησε.

Μάλωνα με την πεθερά μου,

μα η καημένη η πεθερά μου δε θέλησε το καλό μου

σήκωσε τη ροκίτσα και με χτύπησε.

Λαογραφικά στοιχεία του τραγουδιού και παρατηρήσεις

Το παραπάνω κομμάτι ανήκει στα τραγούδια που ερμηνεύονταν στο έθιμο του Κλήδονα, κατά την ώρα που μαζεύανε τα αγριολούλουδα για τον στολισμό του Κλήδονα (Γκαλεάτα) από τον λόφο της Αγίας Κυριακής. Το τραγούδι ερμηνεύτηκε από τις εν ζωή Χιονοχωρίτισσες αδερφές Μητρούσκα. Ελένη Μπέλλα το γένος Μητρούσκα και Μαρία Βέρρου το γένος Μητρούσκα.

3. ΠΟΥ ΉΣΑΝ ΠΕΡΙΣΤΕΡΟΥΛΑ ΜΟΥ

Οργανικός στίχος:

Πού ήσαν περιστερούλα μου τόσον καιρό χαμένη;

Στους κάμπους ήμαν και έβοσκα στα πλάγια γκιζερούσα,

και τώρα το Φθινόπωρο σ' ημάς τον Άη Δημήτρη,

πήγα να μάσω κάστανα με όλα τα γκοράσια.

Και ο κλέφτης μας αγνάντευε από ψηλή ραχούλα

κορίτσια καστανιώτικα ελάτε παραδώθε.

Έχω δυο λόγια να σας πώ και τρεις να σας ρωτήσω:

Το ποιος έχει γλυκό κρασί και όμορφο γκοράσιο;

Παππάς έχει γλυκό κρασί και όμορφο γκοράσιο.

Στίχοι με τσακίσματα:

1. Που 'σαν περιστερούλα μου (μωρέ) τοςό καιρό χαμένη;
Που 'σαν περιστερούλα μου (μωρέ) τοςό καιρό χαμένη;
2. Ήμαν στους κάμπους και 'βοσκα (μωρέ) στα πλάγια γκιζερούσα
ήμαν στους κάμπους και 'βοσκα (μωρέ) στα πλάγια γκιζερούσα.
3. Και τώρα το Φθινόπωρο(μωρέ) σιμά στον Άη Δημήτρη
και τώρα το Φθινόπωρο (μωρέ) σιμά στον Άη Δημήτρη.
4. Πήγα να μάσω κάστανα (μωρέ) με όλα τα γκοράσια*
πήγα να μάσω κάστανα (μωρέ) με όλα τα γκοράσια*.
5. Κ'ο κλέφτης μας αγνάντευε (μωρέ) ν' από ψιλή ραχούλα
κ'ο κλέφτης μας αγνάντευε (μωρέ) ν' από ψιλή ραχούλα.
6. Κορίτσια καστανιώτικα (μωρέ) ν'ελάτε παραδώθε
κορίτσια καστανιώτικα (μωρέ) ν'ελάτε παραδώθε.
7. Ν' έχω δυό λόγια να σας πώ και τρείς να σας ρωτήσω
ν' έχω δυό λόγια να σας πώ και τρείς να σας ρωτήσω.
8. Το ποιός έχει γλυκό κρασί(μωρέ)και όμορφα γκοράσια*;
Το ποιός έχει γλυκό κρασί(μωρέ)και όμορφα γκοράσια*;
9. Παππός έχει γλυκό κρασί(μωρέ)και όμορφα γκοράσια*
Παππός έχει γλυκό κρασί (μωρέ)και όμορφα γκοράσια*

*Γκοράσια = τα ανύπαντρα κορίτσια

Λαογραφικά στοιχεία του τραγουδιού και παρατηρήσεις

Το παραπάνω κομμάτι ανήκει στα τραγούδια που ερμηνεύονταν στο έθιμο του Κλήδονα, κατά την ώρα που μαζεύανε τα αγριολούλουδα για τον στολισμό του Κλήδονα (Γκαλεάτα) από τον λόφο της Αγίας Κυριακής. Εφόσον είχε προηγηθεί το τραγούδι: Μόι του λιλίτσι γκάλμπινα (Μώρ σε κίτρινο λουλούδι). Εκτός του ότι τραγουδιόταν στο έθιμο του Κλήδονα (Γκαλεάτα), το τραγουδούσαν και στον αρραβώνα (ισουσεάρεα), την στιγμή που γινόταν η πρόποση των γονιών του ζευγαριού και άρχιζαν τα λεγόμενα τραγούδια της τάβλας (του τραπεζιού). Το τραγούδι ερμηνεύτηκε από τις εν ζωή Χιονοχωρίτισσες αδερφές Μητρούσκα. Ελένη Μπέλλα το γένος Μητρούσκα και Μαρία Βέρρου το γένος Μητρούσκα.

4. ΑΝΤΟΥΝΑΤΣ-ΒΑ ΦΙΑΤΙ

Οργανικός στίχος:

Αντουνάτς-βα, φιάτι,

τρας ν-αντραμ γκαλιάτα

πλότσι, πλότσι ντι ασήμι

ζουνίτσα ντι χρυσάφι.

Αντουνάτς-βα, μβιάστι,

τρας ν-αντραμ γκαλιάτα

πλότσι, πλότσι ντι ασήμι

ζουνίτσα ντι χρυσάφι.

Στίχος με τσακίσματα:

1. Αντουνάτσ-βα (φιάτι)

τρας ν-αντράμ' γκαλιάτα

πλότς (πλότς) ντι ασήμι

ζουνίτσα ντι χρυσάφι

ζουνίτσα ντι χρυσάφι.

2. Αντουνάτσ-βα(μβιάστι)

τρας ν-αντράμ' γκαλιάτα

πλότς (πλότς) ντι ασήμι

ζουνίτσα ντι χρυσάφι

ζουνίτσα ντι χρυσάφι.

Μετάφραση του τραγουδιού:

Μαζευτείτε, κορίτσια,

να φτιάξουμε την καρδάρα,

πόρπες, πόρπες απ' ασήμι,

το ζωνάκι από χρυσάφι.

Μαζευτείτε, νύφες,

να φτιάξουμε την καρδάρα,

πόρπες, πόρπες απ' ασήμι,

το ζωνάκι από χρυσάφι.

*Καρδάρα: Ένα κυλινδρικό μεταλλικό ή ξύλινο δοχείο, συνήθως μεταλλικό, για την συγκομιδή του γάλακτος των ζώων, από το άρμεγμα χωρητικότητας δώδεκα οκάδων. (Λέντζιου-Τρίκου. 2014, 197).

Λαογραφικά στοιχεία του τραγουδιού και παρατηρήσεις

Το παραπάνω κομμάτι ανήκει στα τραγούδια που ερμηνεύονταν στο έθιμο του Κλήδονα, κατά την ώρα που μαζεύανε τα αγριολούλουδα για τον στολισμό του Κλήδονα (Γκαλεάτα) από τον λόφο της Αγίας Κυριακής. Εφόσον είχαν προηγηθεί τα δύο τραγούδια: Μόι του λιλίτσι γκάμπινα (Μώρ σε κίτρινο λουλούδι) και το τραγούδι: Πού ‘σαν περιστερούλα μου. Το τραγούδι ερμηνεύτηκε από τις αείμνηστες Χιονοχωρίτισσες: Στεργιανή Ταράση το γένος Βέρρου και την Αναστασία Τραγούδα το γένος Θεοχάρη.

5. ΚΙΝΗΣΑ ΤΟ ΔΡΟΜΟ ΔΡΟΜΟ

Οργανικός στίχος:

Κίνησα το δρόμο δρόμο

το στενό το μονοπάτι

βρίσκω μια μηλιά στο δρόμο

που ήταν μήλα φορτωμένη.

Άπλωσα να κόψω ένα

μη με κόβεις μη με τρώγεις

είμαι μήλο μαραμένο

τα ‘χει αγάς μου μετρημένα

και η κυρά λογαριασμένα.

Στίχοι με τσακίσματα

1. Κίνησα το δρόμο δρόμο
κίνησα το δρόμο δρόμο.
2. Το στενό το μονοπάτι
το στενό το μονοπάτι.
3. Βρίσκω μια μηλιά στο δρόμο
βρίσκω μια μηλιά στο δρόμο.
4. Που ήταν μήλα φορτωμένη
που ήταν μήλα φορτωμένη.
5. Άπλωσα να κόψω ένα
άπλωσα να κόψω ένα
6. Μη με κόβεις μη με τρώγεις
μη με κόβεις μη με τρώγεις.
7. Είμαι μήλο μαραμένο
είμαι μήλο μαραμένο.
8. Τα 'χει Αγάς μου μετρημένα
τα 'χει Αγάς μου μετρημένα.
9. Κι η κυρά λογαριασμένα
κι η κυρά λογαριασμένα.

Λαογραφικά στοιχεία του τραγουδιού και παρατηρήσεις

Το παραπάνω κομμάτι ανήκει στα τραγούδια που ερμηνεύονταν στο έθιμο του Κλήδονα, όταν επέστρεφαν αργά το απόγευμα στο χωριό, γεμάτες στις αγκαλιές τους

με αγριολούλουδα για τον στολισμό του Κλήδονα (Γκαλεάτας), κατευθυνόταν προς το μεσοχώρι του χωριού, επονομαζόμενο ως (Κλάνιτς), όπου θα διαδραματιζόταν το έθιμο. Το τραγούδι ερμηνεύτηκε από τις αείμνηστες Χιονοχωρίτισσες: Στεργιανή Ταράση το γένος Βέρρου και την Αναστασία Τραγούδα το γένος Θεοχάρη.

6.ΣΤΗΝ ΚΡΑΝΙΑ ΜΕΣ' ΣΤΟ ΜΠΟΥΓΑΖΙ

Οργανικός στίχος:

Στην κρανιά μεσ' στο μπουγάζι
πάτησαν και ένα καρβάνι,
πήραν άσπρα πήραν γρόσια
πήραν και μια ρωμιοκόρη.
που ήταν άσπρη σαν το χιόνι,
κόκκινη σαν το μιλτζιάνι
και ψηλή σαν το καλάμι
και λιανή σαν το γαιτάνι.

Στίχοι με τσακίσματα:

Στην κρανιά στην κρανιά μέσ' στο μπουγάζι (άϊλέλε) στην
κρανιάστην κρανιά μέσ' στο μπουγάζι
πάτησαν πάτησαν και ένα καρβάνι (άϊλέλε)
πάτησαν πάτησαν και ένα καρβάνι
Πήραν ά- πήραν άσπρα πήραν γρόσια (άϊλέλε) πήραν ά-

πήραν άσπρα πήραν γρόσια.

πήραν και πήραν και μια ρωμιοϊκόρη (άϊλέλε) πήραν και

πήραν και μια ρωμιοϊκόρη.

Πού ήταν ά-που ήταν άσπρη σαν το χιόνι (άϊλέλε) πού ήταν

άπού ήταν άσπρη σαν το χιόνι.

Κόκκινη κόκκινη σαν το μερτζιάνι* (άϊλέλε)

κόκκινη κόκκινη σαν το μερτζιάνι*.

Και ψιλή και ψιλή σαν το καλάμι (άϊλέλε)

και ψιλήκαι ψιλή σαν το καλάμι.

Και λιανή και λιανή σαν το γαϊτάνι (άϊλέλε) και

λιανή και λιανή σαν το γαϊτάνι.

*Καρβάνι ή караβάνи # ομάδα αγωγιατών μαζί με τα ζώα τους, για μεταφορές προϊόντων (Λέντζιου-Τρίκου,2014, 278).

* Μιρτζιάνι =ροδοκόκκινη σαν κόκκινη διαμαντόπετρα (Λέντζιου-Τρίκου, 2014,404).

Λαογραφικά στοιχεία του τραγουδιού και παρατηρήσεις

Το παραπάνω κομμάτι ανήκει στα τραγούδια που ερμηνεύονταν στο έθιμο του Κλήδονα, όταν επέστρεφαν αργά το απόγευμα στο χωριό, γεμάτες στις αγκαλιές τους με αγριολούλουδα για τον στολισμό του Κλήδονα (Γκαλεάτας), κατευθυνόταν προς το μεσοχώρι του χωριού, επονομαζόμενο ως (Κλάνιτς), όπου θα διαδραματιζόταν το έθιμο. Εφόσον είχε προηγηθεί το τραγούδι: Κίνησα το δρόμο δρόμο.

Το τραγούδι ερμηνεύτηκε από τις αείμνηστες Χιονοχωρίτισσες: Στεργιανή Ταράση

το γένος Βέρρου, την Αναστασία Τραγούδα το γένος Θεοχάρη και την Άννα Γαλάνη το γένος Βέρρου.

7. ΦΙΑΤΙ ΣΙ ΜΒΙΑΣΤΙ Σ-ΑΛΑΞΕΣΚΟΥ

Οργανικός στίχος:

Φιάτι σι μβιάστι σ-αλαξέσκου

σ-αλαξέσκου, σ-αρματουσέσκου

φιάτιλι αντούνα λιλίτσι

μβιάστιλι αντάρα γκαλιάτα.

Στίχοι με τσακίσματα:

1. Φιάτι σ' μβιάστι σ'αλαξέσκου

φιάτι σ' μβιάστι σ'αλαξέσκου

2. σ'αλαξέσκου, σ-αρματουσέσκου

σ'αλαξέσκου, σ-αρματουσέσκου

3. φιάτιλιαντούναλιλίτσι

φιάτιλιαντούναλιλίτσι

4. μβιάστιλι αντάρα γκαλιάτα

μβιάστιλι αντάρα γκαλιάτα.

Μετάφραση του τραγουδιού:

Κόρες και νύφες ντύνονται

ντύνονται και στολίζονται.

Οι κόρες μαζεύουν λουλούδια,
οι νύφες ετοιμάζουν την καρδάρια.

Λαογραφικά στοιχεία του τραγουδιού και παρατηρήσεις

Το παραπάνω κομμάτι ανήκει στα τραγούδια που ερμηνεύονταν στο έθιμο του Κλήδονα, όταν στόλιζαν στο μεσοχώρι την Γκαλεάτα, το γκιούμι, ένα κυλινδρικό, μεταλλικό δοχείο για το άρμεγμα των ζώων, χωρητικότητας δώδεκα οκάδων.

8. ΦΕΓΓΑΡΙ ΜΟΥ ΛΑΜΠΡΟ ΛΑΜΠΡΟ

Οργανικός στίχος:

Φεγγάρι μου λαμπρό λαμπρό
φεγγαράκι μου λαμπρό, φέγγες με να περπατώ,
φέγγες με να λόγιασε.

Δυό παιδιά Τουρκόιπουλα
και άλλα δυό Ρωμιόιπουλα.

Και μια Τούρκα τ' άλεγε,
μην τουρκέψετε παιδιά
θα χαλάστε στην Τουρκιά.

Στίχοι με τσακίσματα:

1. Φεγγάρι μου λαμπρό λαμπρό*
φεγγαράκι μου λαμπρό
φέγγες με να περπατώ.

2. Βρε φέγγες με να περπατώ
φέγγες με να περπατώ
ν' αγιασμένα λόγιασε.
3. Βρε ν' αγιασμένα λόγιασε
Ν' αγιασμένα λόγιασε
δυο παιδιά ραφτόπουλα.
4. Βρε δυο παιδιά ραφτόπουλα
δυο παιδιά ραφτόπουλα
κι άλλα δυο Τουρκόπουλα.
5. Βρε κι άλλα δυο Τουρκόπουλα
κι άλλα δυο Τουρκόπουλα
και μιαν Τούρκα τα 'λεγε.
6. Βρε και μιαν Τούρκα τα 'λεγε
και μιαν Τούρκα τα 'λεγε
μην τουρκεύεστε παιδιά.
7. Βρε μην τουρκεύεστε παιδιά
μην τουρκεύεστε παιδιά
θα χαλάστε στην Τουρκιά.

Λαογραφικά στοιχεία του τραγουδιού και παρατηρήσεις

Το παραπάνω κομμάτι ανήκει στα τραγούδια που ερμηνεύονταν στο έθιμο του Κλήδονα, όταν είχε ετοιμαστεί ο στολισμός του Κλήδονα από τις γυναίκες, όπου και θα τον χόρευαν, για να τον τιμήσουν. Οι γυναίκες με ηλικιακή σειρά και κατά σειρά γάμου, σχημάτιζαν έναν κύκλο, με λαβή αγκαζέ και έτσι σχημάτιζαν έναν κύκλο και

ξεκινούσαν το χορό. Το τραγούδι ερμηνεύτηκε από τις αείμνηστες Χιονοχωρίτισσες: Στεργιανή Ταράση το γένος Βέρρου και την Αναστασία Τραγούδα το γένος Θεοχάρη.

9. ΤΑ ΑΙ ΓΙΑΝΙΟΣ ΓΙΑΝΙΟΣ ΓΙΑΝΙΣΜΑΤΑ

Οργανικός στίχος:

τα αι-Γιανιός, γιανίσματα
τσι βινίς αρμάσου,
κου τσουρβέλου αρκάτου,
αρκάτου πι πιλτάρι;

Στίχοι με τσακίσματα:

Τα αι-Γιανιός, λαι, τα αι-
Γιανιόςτα αι-Γιανιός,
γιανίσματα
τσι βινίς αρμάσου, αρμάσου
κου τσουρβέλου αρκάτου, αρκάτου
αρκάτου, αρκάτου πι πιλτάρι;

Μετάφραση του τραγουδιού:

Τ' Αη-Γιαννιού, καλέ, τ' Αη-Γιαννιού
τ' Αη-Γιαννιού, γιαννίσματα
τι ήρθες κομμένος, κουρασμένος
με τον τσεβρέ ριγμένο
ριγμένο πάν' στην πλάτη;

Λαογραφικά στοιχεία του τραγουδιού και παρατηρήσεις

Το παραπάνω κομμάτι ανήκει στα τραγούδια που ερμηνεύονταν στο έθιμο του Κλήδονα, όταν είχε ετοιμαστεί ο στολισμός του Κλήδονα από τις γυναίκες, όπου και θα τον χόρευαν, για να τον τιμήσουν. Ήταν ο δεύτερος χορός που χορευόταν από τις γυναίκες με ηλικιακή σειρά και κατά σειρά γάμου, σχημάτιζαν έναν κύκλο, με λαβή αγκαζέ και έτσι σχημάτιζαν έναν κύκλο και ξεκινούσαν το χορό. Το τραγούδι ερμηνεύτηκε από τις αείμηστες Χιονοχωρίτισσες: Στεργιανή Ταράση το γένος Βέρρου και την Αναστασία Τραγούδα το γένος Θεοχάρη.

*Τσιβρέ (tsivre) σεβρές = Ένα άσπρο κεντημένο μαντήλι με χάνδρες και πούλιες, που φοριέται δεξιά και αριστερά, από το ζουνάρι της ποδιάς. (Κατσάνης- Ντίνας, 2008, 148).

10. ΑΚΟΥ ΤΟ ΠΟΥΛΙ ΜΠΕΪΝΑ

Οργανικός στίχος:

Άκου το πουλί Μπεΐνα

άκου το πουλί πώς μορφολαλεί;

πώς μορφολαλεί Μπεΐνα

πώς μορφολαλεί για την Άνοιξη;

Για την Άνοιξη Μπεΐνα

για την Άνοιξη, το Φθινόπωρο.

Το Φθινόπωρο Μπεΐνα

το Φθινόπωρο Τούρκοι αγνάντευαν.

Τούρκοι αγνάντευαν Μπεΐνα

Τούρκοι αγνάντευαν και χασκάντευαν.

Και χασκάνετσαν Μπεΐνα

και χασκάντευαν για μια καλογριά.

Για μια καλογριά Μπεΐνα

για μια καλογριά σέρνει τον χορό.

Σέρνει τον χορό Μπεΐνα

σέρνει τον χορό, τον καγκελικό.

Τον καγκελικό Μπεΐνα,

τον καγκελικό πίσω καλογριά.

Πίσω καλογριά Μπεΐνα

πίσω καλογριά, μην αντρέπεςαι.

Μην αντρέπεςαι Μπεΐνα

μην αντρέπεςαι, σύρε τον χορό.

Σύρε τον χορό Μπεΐνα

σύρε τον χορό, τον καγκελικό.

Στίχοι με τσακίσματα:

Άκου το πουλί (Μπεΐνα)

άκου το πουλί

πώς μορφολαλεί

πώς μορφολαλεί (Μπεΐνα)

πώς μορφολαλεί

για την Άνοιξη

για την Άνοιξη (Μπεΐνα)

για την Άνοιξη

το Φθινόπωρο

το Φθινόπωρο (Μπεΐνα)

το Φθινόπωρο

Τούρκοι αγνάντευαν

Τούρκοι αγνάντευαν (Μπεΐνα)

Τούρκοι αγνάντευαν

και χασκάντευαν

και χασκάντευαν (Μπεΐνα)

και χασκάντευαν

για μια καλογριά

για μια καλογριά(Μπεΐνα)

για μια καλογριά

σέρνει τον χορό

σέρνει τον χορό (Μπεΐνα)

σέρνει τον χορό

τον καγκελικό

τον καγκελικό (Μπεΐνα)

τον καγκελικό

πίσω καλογριά

πίσω καλογριά (Μπεΐνα)

πίσω καλογριά

μην αντρέπεσαι

μην αντρέπεσαι (Μπεΐνα)

μην αντρέπεσαι

σύρε τον χορό

σύρε τον χορό (Μπεΐνα)

σύρε τον χορό

τον καγκελικό.

Λαογραφικά στοιχεία του τραγουδιού και παρατηρήσεις

Το παραπάνω κομμάτι ανήκει στα τραγούδια που ερμηνεύονταν στο έθιμο του Κλήδονα, όταν είχε ετοιμαστεί ο στολισμός του Κλήδονα από τις γυναίκες, όπου και θα τον χόρευαν, για να τον τιμήσουν. Ήταν ο τρίτος χορός που χορευόταν από τις γυναίκες με ηλικιακή σειρά και κατά σειρά γάμου, σχημάτιζαν έναν κύκλο, με λαβή αγκαζέ και έτσι σχημάτιζαν έναν κύκλο και ξεκινούσαν το χορό.

11. ΤΣΙ ΑΡΙ ΤΣΑΛ-ΜΙΣΙΑ ΝΤΙ ΣΙ ΚΡΙΑΠΑ

Οργανικός στιχός:

Τσι άρι τσαλ-Μίσια ντι σι κριάπα

αμανα νόρ-σα ντι λα άπα

ντούσι-ντούσι παν μα γ-κάλι

σταβρουσί ντόι Αρμπινιέσ'

Αρμπινιέσ' φίρα καμέσ'

σι-άλτσα ντόι κου γούνα αρόσι.

-Τόρα, μβιάστα, τσι σ-αντράμου;

- Λουάτς φλουρίλι σι-αλασάτς-μι

-Νόι φλουρί να αβέμου

μασ' κα τίνι λια μουσιάτα,

μασ' κα τίνι νου αβέμου.

Στίχοι με τσακίσματα:

1. Τσι άρι τσαλ τσι άρι τσαλ Μίσια ντι σι κριάπα;
Σ' αμανά σ'αμανά νόρσα ντι λα άπα
σ' αμανά σ'αμανά νόρσα ντι λα άπα.
2. Ντούσι ντού- ντούσι ντούσι παν μα γ-κάλι
ντούσι ντού- ντούσι ντούσι παν μα γ-κάλι
σταβρουσί σταβρουσί ντό' Αρμπινιέσ'.
3. Αρμπινιέσ' Αρμπινιέσ' φίρα καμέσ'
σι-άλτσα ντό' σι-άλτσα ντό' κου γούνα αρόσι
σι-άλτσα ντό' σι-άλτσα ντό' κου γούνα αρόσι.
4. Τόρα, μβιά τόρα μβιάστα, τσι σ-αντράμου;
Λουάτς φλουρί λουάτς φλουρίλι σ-αλασάτς-μι
λουάτς φλουρί λουάτς φλουρίλι σ-αλασάτς-μι
5. Νό' φλουρί νό' φλουρί να αβέμου

μάσ' κα τι μάσ' κα τίνι, λια μουσιάτα
μάσ' κα τι μασ' κα τίνι νου αβέμου.

Μετάφραση του τραγουδιού:

Τι έχει η Μιχάλαϊνα και σκάει
καθυστέρησε η νύφη της στη βρύση
πήγε, πήγε ως πιο πέρα
αντάμωσε δύο Αρβανίτες
Αρβανίτες χωρίς πουκάμισα
κι άλλους δύο με κόκκινη γούνα.
- Τώρα, νύφη, τι να κάνουμε;
- Πάρτε τα φλουριά κι εμένα αφήστε με.
- Εμείς φλουριά έχουμε,
αλλά σαν εσένα, όμορφη,
αλλά σαν εσένα δεν έχουμε.

Λαογραφικά στοιχεία του τραγουδιού και παρατηρήσεις

Το παραπάνω κομμάτι ανήκει στα τραγούδια που ερμηνεύονταν στο έθιμο του Κλήδονα, στην διαδρομή, καθώς στην κεντρική βρύση του χωριού, καθώς περνούσαν από δύο βρύσες του χωριού, όπου και θα κατέληγαν στην Τρίτη βρύση, η οποία ήταν η κεντρική βρύση του χωριού, στο μεσοχώρι του χωριού πομπή κουβαλώντας ένα μικρό κορίτσι ανύπαντρο την Γκαλεάτα στο κεφάλι της ψηλά, προσεκτικά να μην ακουμπήσει και στην πορεία της διαδρομής, δεν μιλούσαν γιατί

το θεωρούσαν γρουσουζιά. Το τραγούδι ερμηνεύτηκε από τις αείμνηστες Χιονοχωρίτισσες: Στεργιανή Τραγούδα το γένος Ταΐρη, την Μαρία Ταράση το γένος Ταΐρη και την Στεργιανή Ταράση το γένος Βέρρου.

12. ΜΙ ΛΑΜΟΥ ΜΙ ΑΣΠΙΛΑΜΟΥ

Οργανικός στίχος:

Μι λάμου μι ασπιλάμου
λα σιόπατλου ντιτ κιάρι
λα γκούρνα ντι στουρνάρι
ν-αρκάι όκλιουλ πι τζιάνα
σ-βιτζούι ούν' λάι ντι τζιόνι
κου σάρικα πι μπράτσου
σ-πι ανάντου μπράτσ' τουφέκια.
κου κάρτια πι τζανούκλιου
γκραψιάστι σ-ντισγκραψιάστι.
Ντα-ν-μι, λια μούμα, ντα-ν-μι
λα κάσα ατσιά ντι ν-τζιάνα.

Στίχοι με τσακίσματα:

1. Μι λάμου μι ασπιλάμου
λα σιόπατλου ντιτ κιάρι
2. λα σιόπατλου ντιτ' κιάρι
λα γκούρνα ντιτ' στουρνάρι

3. λα γκούρνα ντι'τ στουρνάρι
ν-αρκάι όκλιουλ πι τζιάνα
4. ν-αρκάιόκλιουλ πι τζιάνα
σι-βιτζούι ούν' λάι ντι τζιόνι
5. σι-βιτζούι ούν' λαι ντι τζιόνι
κου σάρικα πι μπράτσου
6. κου σάρικα πι μπράτσου
σι-πι ανάντου μπράτσ' τουφέκια
7. σι-πι ανάντου μπράτσ' τουφέκια
κου κάρτια πι τζανούκλιου
8. κου κάρτια πι τζανούκλιο
γκραψιάστι σ-ντισγκραψιάστι.

Μετάφραση του τραγουδιού:

Πλενόμουν, ξεπλενόμουν

στη βρύση στο ανήλιο

στη βρύση από στουρνάρι.

Έριξα τα μάτια μου στη ράχη

κι είδα ένα παλικάρι

με τη σάρικα στο μπράτσο

και στο άλλο μπράτσο το τουφέκι

με το γράμμα στο γόνατο,

γράφει και ξεγράφει.

Δώσε με, καλέ μάνα, δώσε με

στο σπίτι αυτό στη ράχη (του βουνού).

Λαογραφικά στοιχεία του τραγουδιού και παρατηρήσεις

Το παραπάνω κομμάτι ανήκει στα τραγούδια που ερμηνεύονταν στο έθιμο του Κλήδονα, στην διαδρομή, καθώς περνούσαν από δύο βρύσες του χωριού, όπου και θα κατέληγαν στην Τρίτη βρύση, η οποία ήταν η κεντρική βρύση του χωριού, στο μεσοχώρι του χωριού πομπή κουβαλώντας ένα μικρό κορίτσι ανύπαντρο την Γκαλεάτα στο κεφάλι της ψηλά, προσεκτικά να μην ακουμπήσει και στην πορεία της διαδρομής, δεν μιλούσαν γιατί το θεωρούσαν γρουσουζιά. Εφόσον είχε προηγηθεί το τραγούδι: Τσι άρι τσαλ-Μίσια ντι σι κριάπα, τραγουδούσαν το τραγούδι: Μι λάμου μι ασπιλάμου. Και προπάντων αν ήταν μακρινή η διαδρομή, τραγουδούσαν ακόμη ένα τραγούδι, το οποίο ήταν: Ήταν η μέρα βροχερή και η νύχτα χιονισμένη, για να γίνουν οπωσδήποτε τρία. Το τραγούδι ερμηνεύτηκε από τις αείμνηστες Χιονοχωρίτισσες: Στεργιανή Τραγούδα το γένος Ταΐρη, την Μαρία Ταράση το γένος Ταΐρη και την Στεργιανή Ταράση το γένος Βέρρου.

*Σάρικα (sarika) = Πανοφώρι χωρίς μανίκια από σαγιάκι μάλλινο. Με την προσθήκη λαγκιολιών από τη μέση και κάτω παίρνει φάρδος το ρούχο. Στο εσωτερικό υπάρχει φλόκος ενώ το εξωτερικό είναι λείο. Στολίζεται με διάφορα γαιτάνια. (Κατσάνης-Ντίνας, 145).

13. ΉΤΑΝ Η ΜΕΡΑ ΒΡΟΧΕΡΗ ΚΑΙ Η ΝΥΧΤΑ ΧΙΟΝΙΣΜΕΝΗ

Οργανικός στίχος:

Ήταν η μέρα βροχερή

και η νύχτα χιονισμένη.

Τρεις μαυρομάτες κίνησαν

από το Καρπενήσι,
πάν για να πλένουν τα πανιά
πάν για να τα λευκάνουν.
Στο δρόμο που πηγαίνανε
στη στράτα που πηγαίνουν,
το μυστικό αντάμωσαν
στα τρία σταυροδρόμια.
Μαρή που πάτε μοναχές
σαν άγρια περιστέρια;
Εκεί μπροστά σας καρτερούν
οι σκυλο-αρβανίτες,
και θα σας αρπάξουν τα φλουριά
και θα σας αντροπιάσουν
και θα σας πιάσουν ζωντανές
σαν τα παχιά κριάρια
και θα σας σφάζουν
σαν τα αρνιά.

14. ΟΥΜΠΛΙΕ ΣΟΡΑ ΒΙΑΡΣΑ ΦΡΑΤΕ

Οργανικός στίχος:

Ούμπλιε, σόρα, βιάρσα φράτε
σα λ-ντάου άπα αλί μουσάτε

νου λ-όι σιάτι, κα λ-όι φουάμε.

Ούμπλιε, φράτε, βιάρσα φράτε

σα λ-ντάου άπα αλί μουσάτε

νου λ-όι σιάτι, κα λ-όι φουάμε.

Στίχοι με τσακίσματα:

1. Ούμπλιε σόρα βιάρσα φράτε

ούμπλιε σόρα βιάρσα φράτε

2. σα λ-ντάου άπα αλί μουσάτε

σα λ-ντάου άπα αλί μουσάτε

3. νου λ-όι σιάτι, κα λ-όι φουάμε

νου λ-όι σιάτι, κα λ-όι φουάμε

4. Ούμπλιε φράτε βιάρσα σόρα

ούμπλιε φράτε βιάρσα σόρα

5. σα λ-ντάου άπα αλί μουσάτε

σα λ-ντάου άπα αλί μουσάτε

6. νου λ-όι σιάτι, κα λ-όι φουάμε

νου λ-όι σιάτι, κα λ-όι φουάμε.

Μετάφραση του τραγουδιού:

Γέμισε αδερφή, χύσε αδερφέ

για να δώσω νερό στην όμορφη

δε διψάει, αλλά πεινάει.

Γέμισε αδερφέ, χύσε αδερφή

για να δώσω νερό στην όμορφη

δε διψάει, αλλά πεινάει.

Λαογραφικά στοιχεία του τραγουδιού και παρατηρήσεις

Το παραπάνω κομμάτι ανήκει στα τραγούδια που ερμηνεύονταν στο έθιμο του Κλήδονα, όταν έφτανε η πομπή με την Γκαλεάτα στολισμένη με λουλούδια, στην κεντρική βρύση του χωριού, όπου βρισκόταν στο μεσοχώρι του χωριού, αφ' ότου είχαν περάσει νωρίτερα από άλλες δύο βρύσες του χωριού, κατέληγαν στην κεντρική βρύση, όπου η κοπέλα που κρατούσε την Γκαλεάτα, θα έχυνε το νερό τρεις φορές στην γούρνα της βρύσης, όπως οριζόταν και από το έθιμο και έτσι γινόταν και στο γάμο, τη Δευτέρα την επόμενη ημέρα του γάμου, όπου η πεθερά συνόδευε την μέλλουσα νύφη της στην βρύση, για να πάρει το πρώτο της νερό, στο νέο της ποιά σπιτικό και για να προβληθεί στο χωριό. Το τραγούδι ερμηνεύτηκε από τις αείμνηστες Χιονοχωρίτισσες: Στεργιανή Τραγούδα το γένος Ταΐρη και την Μαρία Ταράση το γένος Ταΐρη.

15. ΓΙΟΥ ΝΤΟΥΡΝΙΣ ΑΣΙΑΡΑ ΝΟΥΑΠΤΙΑ

Οργανικός στίχος:

-Κου κουλιέ, κου κουλιέ

γιού ντουρνίς ασιάρα νουάπτια

Γιο ντουρνί λα νάουλι φράτς

νάουλι φράτς σι νάουλι νουράρι.

Για ντουρνί λα μούμα ν-σίνου

σούν' γιουρντάνια ντι φλουρίι.

Στίχοι με τσακίσματα:

1. Γιου ντουρνίς' γιου ντουρνί' σ' ασιάρα νουάπτια;
γιου ντουρνίς' γιου ντουρνί' σ' ασιάρα νουάπτια;
2. Γιο ντουρνί γιο ντουρνί λα νάουλι φράτς
γιο ντουρνί γιο ντουρνί λα νάουλι φράτς.
3. Νάουλι φράτς νάουλιφράτς σ' νάουλι νουράρι
νάουλι φράτς νάουλιφράτς σ' νάουλι νουράρι.
4. Γιο ντουρνί γιο ντουρνί λα μούμα ν-σίνου
γιο ντουρνί γιο ντουρνί λα μούμα ν-σίνου.
5. Σούν' γιορντά σούν' γιορντάνια ντι φλουρί
σούν' γιορντά σούν' γιορντάνια ντι φλουρί.

Μετάφραση του τραγουδιού:

-Κου κουλιέ, κου κουλιέ

που κοιμήθηκες χθές βράδυ;

Κοιμήθηκα στους εννιά αδερφούς

εννιά αδερφούς και εννιά νύφες.

-Κοιμήθηκα στη μάνα μου αγκαλιά

κάτω απ' το γιορντάνι από φλουριά.

Λαογραφικά στοιχεία του τραγουδιού και παρατηρήσεις

Το παραπάνω κομμάτι ανήκει στα τραγούδια που ερμηνεύονταν στο έθιμο του Κλήδονα, την επομένη ημέρα του εθίμου, ανήμερα της εορτής, όταν ετοιμαζόταν να

βγεί η Γκαλεάτα από το σπίτι, προσμένοντάς της με ανυπομονησία, οι συγκεντρωμένες της τραγουδούσαν το συγκεκριμένο τραγούδι, όπου ήταν και η κορύφωση του εθίμου, το χάλασμα του Κλήδονα. Το τραγούδι ερμηνεύτηκε από τις αείμνηστες Χιονοχωρίτισσες: Αικατερίνη Τραγούδα το γένος Δούρα, Στεργιανή Τραγούδα το γένος Ταΐρη και την Μαρία Ταράση το γένος Ταΐρη.

16. ΤΣΙ Ν-ΒΙΤΖΟΥΙ ΛΙΑ ΝΤΑΝΤΟ

Οργανικός στίχος:

Τσι νι-βιτζούι, λια ντάντο,

να λιλίτσι αρόσι

(α)ρόσι κα μιρτζιάνα ρεφραίν:

του γκαρντίνα ξιάνα (λια μούμα 'μια)

κούμ σα ν-φάκου σ-μι ντούκου (λια ντάντα 'μια)

λιλίτσια σ-ου αρούπου

ακάσα σ-ου αντούκου

πιτ φιρίτς σ-ου αρούκου

μβιάστιλι σ-ου μ' πουάρτα

φιάτιλι σ-ου μ-τριάσκα

τζιόνλι σ-ου ανιουρτζιάσκα

σι ου ζιλιψιάσκα

λια ντάντα 'μια

σι βντάια 'μια.

Στίχοι με τσακίσματα:

1. Τσι νι-βιτζούι, λια ντάντο,
να λιλίτσι αρόσι λια μούμα ‘μια
τσι ν-βιτζούι λια ντάντο,
να λιλίτσι αρόσι λια ντάντα ‘μια σι βντάια ‘μια.

2. Να λιλίτσι αρόσι
(α)ρόσι κα μιρτζιάνα λια μούμα ‘μια
να λιλίτσι αρόσι
(α)ρόσι κα μιρτζιάνα λια ντάντα ‘μια σι βντάια ‘μια.

3. (Α)ρόσι κα μιρτζιάνα
ανάλτα κα φιντάνα λια μούμα ‘μια
(α)ρόσι κα μιρτζιάνα
ανάλτα κα φιντάνα λια ντάντα ‘μια σι βντάια ‘μια.

4. Ανάλτα κα φιντάνα
του γκαρντίνα ξιάνα λια μούμα ‘μια
ανάλτα κα φιντάνα
του γκαρντίνα ξιάνα λια ντάντα ‘μια σι βντάια ‘μια.

5. Του γκαρντίνα ξιάνα
κούμ σα ν-φάκου σ-μι ντούκου λια μούμα ‘μια
του γκαρντίνα ξιάνα
κούμ σα ν-φάκου σ-μι ντούκου λια ντάντα ‘μια σι βντάια ‘μια.

6. Κούμ σα ν-φάκου σ-μι ντούκου
λιλίτσια σ-ου αρούπου για μούμα 'μια
κούμ σα ν-φάκου σ-μι ντούκου
λιλίτσια σ-ου αρούπου για ντάντα 'μια σι βντάια 'μια.
7. Λιλίτσια σ-ου αρούπου
ακάσα σ-ου αντούκου για μούμα 'μια
λιλίτσια σ-ου αρούπου
ακάσα σ-ου αντούκου για ντάντα 'μια σι βντάια 'μια.
8. Ακάσα σ-ου αντούκου
πιτ φιρίτς σ-ου αρούκου για μούμα 'μια
ακάσα σ-ου αντούκου
πιτ φιρίτς σ-ου αρούκου για ντάντα 'μια σι βντάια 'μια.
9. Πιτ φιρίτς σ-ου αρούκου
μβιάστιλι σ-ου μ' πουάρτα για μούμα 'μια
πιτ φιρίτς σ-ου αρούκου
μβιάστιλι σ-ου μ' πουάρτα για ντάντα 'μια σι βντάια 'μια.
10. Μβιάστιλι σ-ου μ' πουάρτα
φιάτιλι σ-ου μ-τριάσκα για μούμα 'μια
μβιάστιλι σ-ου μ' πουάρτα
φιάτιλι σ-ου μ-τριάσκα για ντάντα 'μια σι βντάια 'μια.

11. Φιάτιλι σ-ου μ-τριάσκα

τζιόνλι σ-ου ανιουρτζιάσκα λια μούμα 'μια

φιάτιλι σ-ου μ-τριάσκα

τζιόνλι σ-ου ανιουρτζιάσκα λια ντάντα 'μια σι βντάια 'μια.

12. Τζιόνλι σ-ου ανιουρτζιάσκα

σι ου ζιλιψιάσκα λια μούμα 'μια

τζιόνλι σ-ου ανιουρτζιάσκα

σι-ου ζιλιψιάσκα λια ντάντα 'μια σι βντάια 'μια.

Μετάφραση του τραγουδιού:

Τι είδα, καλέ μάνα,

ένα λουλούδι κόκκινο, κόκκινο σαν το κοράλι

ψηλό σαν φιντάνι

μέσ' σε ξένο κήπο

καλέ μάνα μου

καλέ μητέρα μου

πώς να κάνω να πάω

να κόψω το λουλούδι

στο σπίτι να το φέρω

στις θυρίδες να το ρίξω

νύφες να το κουβαλήσουν

κορίτσια να το κοιτάζουν

οι νιοι να το μυρίσουν

και να το ζηλέψουν

καλέ μάνα μου

καημέ μου.

Λαογραφικά στοιχεία και παρατηρήσεις του τραγουδιού

Το παραπάνω κομμάτι είναι ένα χαρούμενο γυναικείο χορευτικό τραγούδι, το οποίο όμως δεν χορευόταν αποκλειστικά, μόνο στην εορτή του Κλήδονα (Γκαλεάτα), αλλά πολλές φορές και σε άλλες περιστάσεις και συνάξεις κυρίως γυναικών, διότι οι άνδρες έλλειπαν το περισσότερο χρονικό διάστημα, λόγω του επαγγέλματός τους, που ήταν κτηνοτρόφοι. Και τα περισσότερα τραγούδια θα λέγαμε, ότι έχουν διασωθεί από τις γυναίκες. Το τραγούδι ερμηνεύτηκε από τους αείμνηστους Χιονοχωρίτες: Απόστολο Τραγούδα με την σύζυγό του Στεργιανή Ταϊρή και τον συγαμπρό του το Μπατζανάκη, Δημήτριο Ταράση με την σύζυγό του Μαρία Ταράση και την Στεργιανή Ταράση το γένος Βέρρου.

17. ΣΤΟΥ ΑΓΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ

Οργανικός στίχος:

Στου αγά το περιβόλι

τρέχει μαρμαρένια βρύση

μαρμαρένια κρουσταλλένια (λε Μαργιούλα μου)

πάει η κόρη να γεμίσει

να γεμίσει να γυρίσει

και άγουρος την τρωγυρίζει

γύρνα πίσω βρε λεβέντη μην

τσακίσουμε την στάμνα

πώς θα πάω αργά στην μάνα;

Θα με δειρ' θα με μαλώσει.

Στίχοι με τσακίσματα:

1. Στου Αγά το περιβόλι
τρέχει μαρμαρένια βρύση

τρέχει μα λε Μαργιούλα μου
τρέχει μαρμαρένια βρύση.

2. Τρέχει μαρμαρένια βρύση
μαρμαρένια κρουσταλλένια
μαρμαρέ λε Μαργιούλα μου
μαρμαρένια κρουσταλλένια.

3. Μαρμαρένια κρουσταλλένια
πάει η κόρη να γεμίσει
πάει η κό λε Μαργιούλα μου
πάει η κόρη να γεμίσει.

4. Πάει η κόρη να γεμίσει
και άγουρος την τρωγυρίζει
και άγουρος λε Μαργιούλα μου
και άγουρος την τρωγυρίζει.

5. Και άγουρος την τρωγυρίζει

πίσω πίσω βρε λεβέντη

πίσω πί λε Μαργιούλα μου

πίσω πίσω βρε λεβέντη

6. Πίσω πίσω βρε λεβέντη

μην τσακίσουμε την στάμνα

μην τσακί λε Μαργιούλα μου

μην τσακίσουμε την στάμνα.

7. Μην τσακίσουμε την στάμνα

πώς θα πάω αργά στην μάνα;

Πώς θα πά λε Μαργιούλα μου

πώς θα πάω αργά στην μάνα;

8. Πώς θα πάω αργά στην μάνα;

Θα με δείρ' θα με μαλώσει

θα με δείρ' λε Μαργιούλα μου

θα με δείρ' θα με μαλώσει.

Λαογραφικά στοιχεία και παρατηρήσεις του τραγουδιού

Το παραπάνω κομμάτι είναι ένα γυναικείο χορευτικό τραγούδι, που τραγουδιόταν και χορευόταν αποκλειστικά από τις γυναίκες του χωριού, στην εορτή του Αη

Γιάννη του Κλήδονα (Γκαλεάτα). Και πολλές φορές σε συνάξεις γυναικών. Κατά κύριο λόγο χορευόταν κατά ηλικία γάμου: πρώτα θα χόρευαν οι νιόπαντρες γυναίκες, ακολουθούσαν οι αρραβωνιασμένες, ύστερα οι λογοδοσμένες και στο τέλος οι ανύπαντρες κοπέλες, ηλικίας το πολύ 15 ετών. Ενδεχομένως να χορευόταν και σε άλλες περιστάσεις, κατά την διάρκεια του έτους. Το τραγούδι ερμηνεύτηκε από τις αείμνηστες Χιονοχωρίτισες: Στεργιανή Ταράση το γένος Βέρρου, την Αναστασία Τραγούδα το γένος Θεοχάρη και την Άννα Γαλάνη το γένος Βέρρου.

18. « Η ΚΛΕΦΤΟΠΟΥΛΑ »

Ν΄ ΑΝΤΙΠΕΡΑ Ν΄ ΑΝΤΙΠΕΡΑ

Οργανικός στίχος:

(N)αντίπερα (v)αντίπερα

στο μαύρο αντί τ' αλώνι

ήταν μια μέρα Κυριακή

μια μέρα χρυσομέρα

βγήκαν να παίξουν τα σπαθιά

να ρίξουν το λιθάρι

το ρίχνει ένας το ρίχνουν δυό

το ρίχνουν τρείς και πέντε

το ρίχνει η κόρη ανύπαντρη

και πάει σε παραπέρα.

Στίχοι με τσακίσματα:

1. (N)αντίπερα (v)αντίπερα μαύρα μου μάτια
(v)αντίπερα (v)αντίπερα μαύρα μου μάτια
στο μαύρο αντί τ' αλώνι ρόιδο μ' ντε (v)έλα δώ ματάκια μου (v)έμορφα
στο μαύρο αντί τ' αλώνι ρόιδο μ' ντε (v)έλα δώ ματάκια μου (v)έμορφα.
2. Ήταν μια μέρα Κυριακή μαύρα μου μάτια
ήταν μια μέρα Κυριακή μαύρα μου μάτια
μια μέρα χρυσομέρα ρόιδο μ' ντε (v)έλα δώ ματάκια μου (v)έμορφα
μια μέρα χρυσομέρα ρόιδο μ' ντε (v)έλα δώ ματάκια μου (v)έμορφα.
3. Βγήκαν να παίξουν τα σπαθιά μαύρα μου μάτια
βγήκαν να παίξουν τα σπαθιά μαύρα μου μάτια
να ρίξουν το λιθάρι ρόιδο μ' ντε (v)έλα δώ ματάκια μου (v)έμορφα
να ρίξουν το λιθάρι ρόιδο μ' ντε (v)έλα δώ ματάκια μου (v)έμορφα.
4. Το ρίχνει ένας το ρίχνουν δυό μαύρα μου μάτια
το ρίχνει ένας το ρίχνουν δυό μαύρα μου μάτια
το ρίχνουν τρεις και πέντε ρόιδο μ' ντε (v)έλα δώ ματάκια μου (v)έμορφα
το ρίχνουν τρεις και πέντε ρόιδο μ' ντε (v)έλα δώ ματάκια μου (v)έμορφα.
5. Το ρίχνει κόρη ανύπαντρη μαύρα μου μάτια
το ρίχνει κόρη ανύπαντρη μαύρα μου μάτια
και πάει σε παραπέρα ρόιδο μ' ντε (v)έλα δώ ματάκια μου (v)έμορφα

και πάει σε παραπέρα ρόιδο μ' ντε (ν)έλα δώ ματάκια μου (ν)έμορφα.

Λαογραφικά στοιχεία και παρατηρήσεις του τραγουδιού

Το παραπάνω κομμάτι είναι ένας χορός γυναικών. Το παραπάνω κομμάτι ερμηνεύτηκε από τις Χιονοχωρίτισσες αδερφές Μητρούσκα. Την Ελένη Μπέλλα το γένος Μητρούσκα και την Μαρία Βέρρου το γένος Μητρούσκα.

4.4 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΓΡΑΦΕΣ ΤΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ

Αντίπερα, αντίπερα

Ντο=Σι (Στην ηχογράφηση ακούγεται ένα ημιτόνιο πιο χαμηλά από την καταγραφή)

Ν'α - ντί-πε - ρα ν'α - ντί-πε - ρα ⁵μαύ - ρα μου μά - τια ν'α -

ντί-πε - ρα ν'α - ντί-πε - ρα μαύ - ρα - μου μά - τια

στο μαύ - ροα - ντί - τά - λώ - νι ρόι - δο - ομ' ν'έ -

ν'έ - λα ε - δώ/μα - τά - κια - αμ' ν'έ - ν'έ - μορ - φα

ΦΕΓΓΑΡΙ ΜΟΥ ΛΑΜΠΡΟ ΛΑΜΠΡΟ

(ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΚΛΗΔΟΝΑ)

♩ = 120

Φεγ - γά - ρι μου λα - μπρό

λα - μπρό Φεγ - γα - ρά - κι μου λα - μπρό

ΦΙΑΤΙ ΜΒΙΑΣΤΙ Σ'ΑΛΑΞΕΣΚΟΥ

ΦΩΝΗΤΙΚΟ ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΚΛΗΔΟΝΑ
ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ ΤΟΥ Ν.ΣΕΡΡΩΝ (ΧΙΟΝΟΧΩΡΙΟΥ)

♩ = 140

Στου Αγά το περιβόλι

Ντο=Ντο# (Στην ηχογράφηση ακούγεται ένα ημιτόνιο πιο πάνω από την καταγραφή)

5. ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

5.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΌΣΟΝ ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΡΕΠΕΡΤΟΡΙΟΥ

Όσον αφορά το βλαχόφωνο φωνητικό ρεπερτόριο της Περιοχής της Πίνδου έχουν επιτελεστεί (στον Ελληνικό χώρο) δύο μελέτες: η πρώτη είναι μία αρχική ημιτελής (λόγω της αποδημίας του) μελέτη του Samuel Baud Bovy που αφορά τα Κουτσοβλαχικά τραγούδια της Θεσσαλίας και η οποία εκδόθηκε μετά την αποδημία του (Baud-Bovy 1990). Δεύτερη συνολική μελέτη και ερμηνεία του μουσικού συστήματος των Βλάχων της Πίνδου αλλά και της ευρύτερης περιοχής της Πίνδου είναι η διδακτορική διατριβή και μετέπειτα διευρυμένη μελέτη της Αθηνάς Κατσανεβάκη (Κατσανεβάκη 1998,2017). Όσον αφορά την εκτός Ελλάδας έρευνα η πρώτη προσπάθεια καταγραφών και μουσικολογικής τους προσέγγισης έγινε από τον George Marcu βλάχο από την Πίνδο στην Ελλάδα που γεννήθηκε στην Ρουμανία. (βλ. Marcu 1958,1977).

Το μουσικό σύστημα των τραγουδιών του Κλήδονα του Χιονοχωρίου συμπεριλαμβάνεται μέσα σε αυτό το πλαίσιο της μουσικής της Πίνδου. Παρουσιάζει πεντατονικές (ημιτονικές και ανημιτονικές) μικροκλίμακες (με βάση τον *la* ή τον *sol*) και μετρικό υπόβαθρο που υποβάλλεται από τις φράσεις και τις φόρμουλες των μελωδικών τύπων.

Το ζήτημα του πεντατονισμού στην Ηπειρωτική Ελλάδα έχει αναλύσει ο Baud-Bovy σε μία σειρά από μελέτες και έχει συμπεριλάβει τα βασικά του συμπεράσματα στην μελέτη του «Δοκίμιο για το Ελληνικό Δημοτικό Τραγούδι» (Baud-Bovy 1984,2005, 38-39). Την ανάλυση και τα συμπεράσματα του Baud-Bovy ανασκεύασε και συνέχισε όσον αφορά το ζήτημα του πεντατονισμού στην Δυτική Ελλάδα η Κατσανεβάκη στην προαναφερθήσα μελέτη (Κατσανεβάκη 1998,2017 Μέρος Α).

Όσον αφορά τα μετρικά σχήματα που παρατηρούμε στα τραγούδια του Κλήδονα (κάτι που παρατηρείται γενικότερα στα τραγούδια της Πίνδου βλ. Κατσανεβάκη 1998,2017, Μέρος Α) θα λέγαμε ότι υπάρχουν τραγούδια που ακολουθούν τον γνωστό 7σημο (7/8) μετρικό τύπο όπως το «Άντε Μάρω να πάμε» και το «Αντουνάτς βε» και άλλα που ακολουθούν ένα επαναλαμβανόμενο ίαμβο (υ-) όπως το «Κίνησα

τον δρόμο τον δρόμο». Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου βρίσκουμε συνδυασμούς μετρικών τύπων όπως στο τραγούδι «Μοϊ του λιλίτσι γκάμπινα» όπου το μετρικό σχήμα της μουσικής στροφής είναι το παρακάτω

υ-/υ-/υ -/υυ--/υυ--//

με αποτέλεσμα την αλλαγή του μέτρου στην μέση της μουσικής στροφής.

Αντίστοιχη είναι η περίπτωση του τραγουδιού «Φεγγάρι μου λαμπρό λαμπρό» όπου και πάλι έχουμε αλλαγή στην μέση της μουσικής στροφής.

Σε τέτοιες περιπτώσεις οι μετρικές αλλαγές ακολουθούνται και από αλλαγή στον βηματισμό του χορού.

5.2 ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΘΙΜΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΣΤΟ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

Όσον αναφορά τις εθιμικές διαδικασίες στο χθές και στο σήμερα θα πρέπει να αναφέρουμε ότι υπάρχουν διαφορές στην επιτέλεση τους και ότι δεν είναι επιτελούνται τα ήθη και έθιμα στον κύκλο του χρόνου με την ακρίβεια και συνέπεια της επανάληψής τους στην διάρκεια κάθε καινούριου έτους. Κάτι που συνέβαινε στο παρελθόν. Ακόμη κάποιες φάσεις των εθιμικών διαδικασιών έχουν αλλάξει τόπο-χώρο ανάλογα με τις καινούριες συνθήκες.

Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η τελετουργία του γάμου: δεν τηρούνται απόλυτα κατά σειρά τα έθιμα εφόσον οι συνθήκες της εποχής έχουν αλλάξει. Μέρη όμως του εθίμου θα τα δούμε σε κάποιους γάμους να τηρούνται ακόμη και σήμερα. Για παράδειγμα θα τηρηθεί το ξύρισμα του γαμπρού από τα μπρατίμια - φίλοι του γαμπρού (φουρτάτς), θα δούμε να γίνεται το φλάμπουρο (σημαία του γάμου). Τα δωρίσματα που θα δωρίσει η νύφη στα πεθερικά της, τον κουμπάρο και τους στενούς συγγενείς του γαμπρού, μπορεί να μην τα δωρίσει στο μεσοχώρι, στην κεντρική πλατεία του χωριού, όπως γινόταν κάποτε, αλλά θα τα δωρίσει στην πίστα του κέντρου, όπου θα πάνε να χορέψουνε και να γλεντήσουνε οι συγγενείς και από τις δύο πλευρές.

Έχουμε δει να κάνουν την αναπαράσταση του γάμου, υπό τύπον αναπαράστασης που ωστόσο καταλήγει να γίνει δρώμενο βιωματικό.

Άλλη περίπτωση είναι το έθιμο των απόκρεων:

σε κάποιες οικογένειες, που είναι και ίσως πολυμελής θα το συναντήσουμε να επιτελείται με μία συνέπεια ως προς το τελετουργικό του. Θα πάρει ο γηραιότερος ο παππούς αν υπάρχει ή ο πατέρας της οικογένειας ένα κομμάτι σκληρό σουσαμένιο χαλβά, ή σε κάποιες άλλες περιοχές θα το συναντήσουμε να γίνεται με αυγό, να τελείται δηλαδή το έθιμο του «χάσκα». Θα τον δέσει στην μία άκρη της κλωστής, η οποία είναι δεμένη από την άλλη άκρη στον πλάστη, που ανοίγουνε οι γυναίκες τα χειροποίητα φύλλα, θα το γυρίσει στα μικρά παιδιά που παρευρίσκονται γύρω από το τραπέζι, παλαιότερα σοφράς, (χαμηλό τραπεζάκι) και το ορίζει στο στόμα κάθε μέλους της οικογένειας, που παρευρίσκεται εκεί με τη σειρά. Καθ' ένας μάταια προσπαθεί να αρπάξει με το στόμα του το χαλβά, γιατί ο αρχηγός το τραβάει με τρόπο, για να μείνουν τελικά με το στόμα ανοιχτό και να γελάσουν οι άλλοι με την αποτυχία του. Και αφού τελειώσει η τελετουργία του εθίμου, στο τέλος θα κάψουνε την κλωστή και αν η κλωστή καεί, αφού την έχουνε αλείψει με το σουσαμένιο χαλβά, κάτι που σημαίνει ότι η χρονιά θα πάει καλά κ.λ.π. Και συνεχίζουν με τραγούδια και γλέντι την γιορτή, μέχρι αργά το βράδυ.

Στις απόκριες συνεχίζουν να ανάβουν φανούς σε πολλά σημεία του χωριού, μεγάλες θυμωνιές από κέδρους, που μαζεύουν τα παιδιά του χωριού, από μέρες πιό μπροστά, τα έχουν συγκεντρώσει και τραγουδούν σκωπτικά τραγούδια. Είναι πραγματικότητα ότι σιγά σιγά εκλείπει, αλλά υπάρχει ακόμη σε κάποιες οικογένειες, κυρίως στα χωριά. Στην πόλη δεν θα το συναντήσουμε ιδιαίτερα. Το έθιμο τηρείται το βράδυ της Κυριακής της Τυρινής ή Τυροφάγου που ονομάζεται έτσι, διότι είναι η τελευταία μέρα, πριν ξεκινήσει η νηστεία της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, που τρώγονται τα γαλακτοκομικά προϊόντα. Είναι η Κυριακή της συγχωρήσεως, όπου θα πάνε οι μικρότεροι στους μεγαλύτερους της ευρύτερης οικογένειας, δωρίζοντας ένα πορτοκάλι και με αυτό, για να ζητήσουν συγχώρεση, για τυχόν παρεξηγήσεις και για τα πιθανά σφάλματά τους, στη διάρκεια του χρόνου. Επίσης την Καθαρά Δευτέρα, (τόρα δεν συμβαίνει), οι γυναίκες καθάριζαν όλο το σπίτι μέσα και έξω. Άλλωστε το λέει και η ίδια η λέξη: ΚΑΘΑΡΑ ΔΕΥΤΕΡΑ! Ήταν η μέρα καθαριότητας, όπου θα έβρισκε τις γυναίκες στην αυλή, να έχουν συγκεντρωμένα όλα τα μαγειρικά σκεύη, για να τα πλύνουν με αλισίβα, για να είναι αμόλυντα στην περίοδο της νηστείας. Έβαζαν το σιτάρι μέσα στον τορβά, το έβρεχαν και το κτυπούσαν με τον κόπανο

μέχρι να γίνει πολτός, όπου θα το έβραζαν την Τετάρτη. Οι παλαιότεροι κρατούσαν νηστεία το τριήμερο και δεν έβραζαν τίποτα στο στόμα, οι γυναίκες κυρίως γιατί οι άνδρες έλειπαν με τα κοπάδια τους, λόγω του ότι ήταν κτηνοτρόφοι. Την Τετάρτη έτρωγαν το βρασμένο σιτάρι, κομπόστες από διάφορα αποξηραμένα φρούτα εκείνης της εποχής που είχαν για παράδειγμα: σταφίδες, δαμάσκηνα και άλλα. Στο σύνολό τους οι παλαιότεροι, κρατούσαν τη νηστεία όλο το σαρανταήμερο. Ακόμη οι νέοι του χωριού που μεταμφιεζόταν σε καρναβάλια το βράδυ της Κυριακής της Τυρινής ή Τυροφάγου, επισκέπτονταν τα σπίτια του χωριού, ένα προς ένα, πάντοτε από ανατολάς προς δυσμάς, όπου στο τέλος αφού είχαν επισκεφτεί όλα τα σπίτια, ευχόμενοι στους νοικοκυραίους, κάποιιοι κατέληγαν στο μεσοχώρι του χωριού και διασκεδάζανε, με χορατά, τραγούδια, αυτό ακριβώς χωρίς κάτι το ιδιαίτερο. Απλώς μαζεύονταν παρέες παρέες και συνήθως γίνονταν στο τέλος μία μεγάλη παρέα και διασκεδάζανε, από μόνοι τους.

Όσον αναφορά το έθιμο του Κλήδονα (Γκαλεάτα):

Μπορεί να μην τελείται όπως τελούνταν βιωματικά στο Χιονοχώρι (Καρλίκιο) και στα Βλάχικα Καλύβια του Λαιλιά (καλίβι ντιτ Κιάρι), αλλά τελείται υπό τύπον αναπαράστασης εδώ και χρόνια, από μέλη γυναίκες του Συλλόγου Βλάχων Ν. Σερρών “Γεωργάκης Ολύμπιος”, που συνεπικουρούνται από νέες κοπέλες του συλλόγου, στην Βλαχογειτονιά του Ιμαρέτ, όπου εδρεύει ο Σύλλογος Βλάχων Ν. Σερρών “Γεωργάκης Ολύμπιος”. Οι γυναίκες του Συλλόγου θα ντυθούν με τις γιορτινές βλάχικες φορεσιές τους, θα ετοιμάσουν διάφορα εδέσματα για τους παρευρισκόμενους και στο τέλος θα καταλήξει όλο αυτό, σε γιορτή και σε γλέντι, όπου όλη η γειτονιά θα διασκεδάσει υπό τους παραδοσιακούς ήχους του κλαρίνου και των υπολοίπων παραδοσιακών οργάνων, ευχόμενοι να τους έχει όλους ο Θεός γερούς και να ξαναταμώσουνε πάλι, όλοι μαζί του χρόνου. Μάλιστα στην πόλη των Σερρών το έθιμο ξεκίνησε μεταπολεμικά, από Βλάχες γυναίκες, οι οποίες έμεναν σε αυτή την περιοχή και είχαν κατέβει από το Χιονοχώρι (Καρλίκιο) και τα Βλάχικα Καλύβια του Λαιλιά (Καλίβι ντιτ Κιάρι) και είχαν εγκατασταθεί σε αυτή την περιοχή.

Γενικότερα μπορούμε να πούμε ότι τα έθιμα και τα τραγούδια έχουν αποτελέσει αντικείμενο ενδιαφέροντος και από την νεότερη γενιά μέσα σε ένα πλαίσιο καινούριο όσον αφορά την κοινωνική τους λειτουργία:

Κάποια έθιμα έχουν videoσκοπηθεί και από την τοπική τηλεόραση, αλλά και σε τηλεόραση πανελλήνιας εμβέλειας, έχουν πραγματοποιηθεί μέσω του Συλλόγου Βλάχων Ν. Σερρών “Γεωργάκης Ολύμπιος” κάποιες αναπαραστάσεις ηθών και εθίμων, από την ομάδα δρώμενων και αναπαραστάσεων του Συλλόγου. Ήταν όμως αναπαραστάσεις, όχι καταγραφή βιωματική των δρώμενων, όπως τελούνταν. Ήταν αναπαραστάσεις από μέλη του Συλλόγου. Έχουν γίνει τέτοιου είδους καταγραφές και στην τοπική ραδιοφωνία. Έχουν πραγματοποιηθεί στο παρελθόν γύρω στις 10 ραδιοφωνικές εκπομπές, λαογραφικού περιεχομένου, στον ραδιοφωνικό σταθμό των Σερρών ΡΑΔΙΟ ΔΕΛΤΑ, με την παρουσία και την επιμέλεια του Γεωργίου Δ. Ταράση μέλους του Συλλόγου και την Δημοσιογράφο-παρουσιάστρια Μαρία Γουσίου με διάφορα θέματα της ζωής των Βλάχων του Ν. Σερρών όπως την ιστορία, την γλώσσα, τα ήθη και τα έθιμα επαγγέλματα, τις γυναικείες ασχολίες, την καταγωγή τους και την εγκατάστασή τους. Οι παραπάνω εκπομπές υπάρχουν στο αρχείο το Συλλόγου.

5.3.ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

Από τις διαιρέσεις των δημοτικών τραγουδιών προτίμησα του Νικολάου Πολίτη ως βάση, με κάποιες διαφοροποιήσεις. Ο Πολίτης (Πολίτης,1982) όπως και την αντίστοιχη περίπτωση του Καφταντζή Γεώργιου (Καφταντζής 1978) που η συλλογή των τραγουδιών του αφορά ειδικότερα την περιοχή των Σερρών.

Ο Πολίτης και ο Καφταντζής (αντίστοιχα για την τραγουδιστική παράδοση των Σερρών) ακολουθούν γενικά την φιλολογική διαίρεση που βασίζεται στο κείμενο των τραγουδιών και την φιλολογική ταξινόμησή τους. Ωστόσο στην περίπτωση της παρούσας εργασίας προτίμησα να ακολουθήσω ένα μικτό σύστημα διαιρώντας και ταξινομώντας τα τραγούδια με βάση την λειτουργικότητα τους στις εθιμικές διαδικασίες. Μόνο σε ιδιαίτερες περιπτώσεις όπου υπήρχαν κείμενα με ιδιαίτερη φιλολογική σημασία αλλά ταυτόχρονα χωρίς κάποια ιδιαίτερη λειτουργικότητα (γενικού γλεντικού ή συμποτικού χαρακτήρα) βασίστηκα στην αναφορά τους με βάση την φιλολογική ταξινόμηση του κειμένου τους. Η ενότητα λοιπόν των τραγουδιών του Γάμου όπως φαίνεται στον αναλυτικό κατάλογο αναπτύχθηκε σε

είκοσι-τρεις (23) υποενότητες που ακολουθούν όλη την κοινωνική εξέλιξη της τελετουργίας του συγκεκριμένου εθιμικού κύκλου. Στην περίπτωση των νεκρικών τραγουδιών ουσιαστικά αναφερόμαστε στα μοιρολόγια. Έτσι η διαίρεση στην οποία προχώρησα στη συλλογή των τραγουδιών, που κατέγραψαν οι Ιωάννης Κων. Βέρρος, Γεώργιος Δημ. Ταράσης, Ιωάννης Δημ. Κοκκώνης, Γεώργιος Νικ. Ταράσης και Δημήτρης Ιωαν. Κοκκώνης πήρε τη μορφή:

1. ΑΚΡΙΤΙΚΑ
2. ΙΣΤΟΡΙΚΑ
3. ΚΛΕΦΤΙΚΑ
4. ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ
5. ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ#ΚΙΝΤΙΤΣΛΙ ΝΤΙ ΑΒΡΕΑΡΙΛΛΙ
6. ΤΗΣ ΑΡΡΑΒΩΝΑΣ #ΚΙΝΤΙΤΣΛΙ ΝΤΙ ΙΣΟΥΣΕΑΡΙ
7. ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ *(23 υποενότητες με βάση την κοινωνική λειτουργία τους)*
8. ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑΤΑ-ΤΑΧΤΑΡΙΣΜΑΤΑ
9. ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΩΝ (ΚΑΛΑΝΤΑ-ΝΥΧΤΕΡΙΑ)
10. ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΙΑΣ
11. ΝΕΚΡΙΚΑ-ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ
12. ΠΕΡΙΓΕΛΑΣΤΙΚΑ
13. ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑ-ΣΟΥΜΠΙΕΤΙΑΤΙΚΑ

14. ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΛΕΝΤΙΟΥ

**ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ**

ΑΚΡΙΤΙΚΑ

1° ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ

2° ΠΑΙΖΟΥΝ ΤΑ ΠΑΛΙΚΑΡΙΑ

3° ΣΤΗΣ ΑΡΑΠΙΝΑΣ ΤΟ ΒΟΥΝΟ

4° ΤΑ ΚΑΛΑ ΤΑ ΠΑΛΙΚΑΡΙΑ

5° ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΟΥ ΑΗ ΓΙΩΡΓΗ

6° Η ΚΛΕΦΤΟΠΟΥΛΑ

7° ΤΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ

8° ΚΑΤΩ ΣΤΗΝ ΑΣΠΡΗ ΠΕΤΡΑ

9° ΚΑΤΩ ΣΤΑ ΔΑΣΙΑ ΠΛΑΤΑΝΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

1° ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

2° ΈΝΑ ΚΑΡΑΒΙ ΑΡΜΕΝΙΚΟ

3° ΠΑΝ ΝΑ ΧΑΛΑΣΟΥΝ ΤΟ ΜΟΡΙΑ

4° ΜΑΥΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

5° ΤΡΕΙΣ ΠΕΡΔΙΚΟΥΛΕΣ ΚΑΘΟΝΤΑΝ

6° Ο ΘΡΗΝΟΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΤΟΥ ΜΟΡΙΑ

- 7° Ν' ΕΞΕΙΣ ΒΟΥΝΑ ΤΩΝ ΓΡΕΒΕΝΩΝ (ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ 1854)
- 8° ΛΙΒΑΔΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ
- 9° ΚΑΥΜΕΝΗ ΚΡΗΤΗ
- 10° Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ
- 11° Η ΚΟΙΝΑΡΙΑ ΜΑΣ ΚΥΝΗΓΑ
- 12° ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ
- 13° ΠΑΛΙΑ ΜΟΥ ΧΡΟΝΙΑ
- 14° ΤΡΕΙΣ ΑΕΤΟΙ ΚΑΘΟΤΑΝΕ
- 15° ΣΗΚΩ ΠΟΥΛΙ ΜΟΥ ΤΗΝ ΑΥΓΗ
- 16° Ο ΠΛΗΓΩΜΕΝΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ
- 17° ΤΟ ΚΑΡΑΟΥΛΙ
- 18° ΑΝΑΡΙΑ ΑΝΑΡΙΑ ΤΑ 'ΡΙΧΝΑΝ ΟΙ ΚΛΕΦΤΕΣ ΤΑ ΤΟΥΦΕΚΙΑ
- 19° ΚΑΤΣΕ ΒΑΣΙΛΗ ΦΡΟΝΙΜΑ
- 20° ΜΩΡΗ ΚΟΥΜΠΑΡΑ ΓΙΩΡΓΑΙΝΑ
- 21° ΘΑ ΠΕΣΣΕΙ ΒΑΡΥΧΕΙΜΩΝΙΑ
- 22° ΜΟΝ ΚΑΡΤΕΡΩ ΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ
- 23° ΤΡΙΑ ΚΟΡΑΣΙΑ ΚΙΝΗΣΑΝ
- 24° ΧΑΡΑΞΕ Η ΑΝΑΤΟΛΗ
- 25° Ο ΟΛΥΜΠΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΙΣΣΑΒΟΣ
- 26° Ο ΑΕΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ
- 27° ΤΡΟΥ ΑΝΛΟΥ ΑΤΣΕΛ' ΝΤΙ ΜΙΝΤΙΤΟΥΡΑ # ΤΗ ΧΡΟΝΙΑ ΕΚΕΙΝΗ ΜΕ
ΤΑ ΜΠΕΡΔΕΜΑΤΑ (1916)

- 28° ΟΥΝΑ ΜΒΙΑΣΤΑ ΝΤΙ ΓΙΑΝΙΝΑ # ΜΙΑ ΝΥΦΗ ΑΠΟ ΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ
- 29° ΤΡΑ ΕΡΜΟΥ ΝΤΙ ΣΙΑΡΟΥ # ΓΙΑ ΤΑ ΕΡΜΑ ΤΑ ΣΕΡΡΑΣ (1912-1913)
- 30° ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ

ΚΛΕΦΤΙΚΑ

- 1° ΤΟΥ ΤΣΙΟΛΧΑ
- 2° ΤΟΥ ΛΑΖΟΥ
- 3° ΤΟΥ ΖΙΑΚΑ (ΜΕΣΑ 18^ο ΑΙΩΝΑ)
- 4° ΤΟΥ ΖΙΔΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΑΠΠΑ (ΜΕΣΑ 18^ο ΑΙΩΝΑ)
- 5° ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ Η ΜΑΝΑ ΘΛΙΒΕΤΑΙ (1792)
- 6° ΤΗΣ ΛΕΝΩΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗ (15/04/1804)
- 7° ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝ ΤΑΣΙΟΥΛΑ
- 8° ΤΡΕΙΣ ΠΕΡΔΙΚΟΥΛΕΣ ΚΑΘΟΝΤΑΝ
- 9° ΤΟΥ ΤΟΤΣΚΑ
- 10° Η ΑΝΤΩΝΑΙΝΑ (1806)
- 11° ΑΝΗΜΕΡΑ ΤΗΝ ΠΑΣΧΑΛΙΑ (1806)
- 12° ΤΟΥ ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗ (1807)
- 13° ΤΟΥ ΛΙΑΚΟΥ
- 14° Η ΛΙΑΚΑΙΝΑ
- 15° ΤΟΥ ΖΑΧΑΡΙΑ
- 16° ΤΟΥ ΝΙΚΟΤΣΙΑΡΑ
- 17° ΤΟΥ ΣΚΥΛΟΔΗΜΟΥ

- 18° ΤΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ (1806)
- 19° ΤΟΥ ΤΣΕΛΙΟΥ (1813)
- 20° Η ΚΑΛΤΣΟΥΔΑ (ΑΡΧΕΣ 19^{ου} ΑΙΩΝΑ)
- 21° ΤΟΥ ΠΛΙΑΤΣΚΑ
- 22° ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ (1820)
- 23° ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗ
- 24° ΤΟΥ ΡΑΓΙΟΥ (1821)
- 25° ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΙΑ (1821)
- 26° ΤΟΥ ΛΑΖΟΥ
- 27° ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝ ΑΡΓΥΡΗ
- 28° ΤΟΥ ΣΚΟΝΤΡΑ ΠΑΣΙΑ (30/11/1823)
- 29° ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΜΠΟΤΣΑΡΗ (09/08/1823)
- 30° ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ
- 31° ΤΟΥ ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗ (23/04/1827)
- 32° ΤΟΥ ΘΟΔΩΡΑΚΗ ΓΡΙΒΑ (1833)
- 33° ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ
- 34° ΤΟΥ ΝΤΑΟΥΤΗ
- 35° ΡΑΜΠΟΤΑΣ ΚΑΙ ΟΣΜΑΝΗΣ (ΑΡΧΕΣ 20^{ου} ΑΙΩΝΑ)
- 36° ΤΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΖΙΑΚΑ (1854)
- 37° ΤΟΥ ΓΚΟΓΚΟ ΜΗΣΙΟΥ (1877)
- 38° ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΦΑΡΜΑΚΗ
- 39° ΒΓΗΚΑ ΨΗΛΑ ΚΑΙ ΠΛΑΓΙΑΣΑ

- 40° ΤΡΕΙΣ ΚΛΕΦΤΕΣ ΜΠΕΡΜΠΕΡΙΖΟΝΤΑΝ
- 41° ΘΑΝΑΣΗ Μ' ΟΝΤΑΣ ΚΙΝΗΣΕΣ
- 42° ΤΟ ΤΙ ΕΠΑΘΕΝ Ο ΑΓΓΕΛΟΣ (ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ)
- 43° ΟΙ ΚΛΕΦΤΕΣ ΕΜΑΛΩΝΑΝΕ
- 44° Η ΒΑΣΙΛΟΑΡΧΟΝΤΙΣΑ (31/07/1884)
- 45° ΤΟΥ ΚΟΥΜΠΑΡΟΥ ΠΟΥ ΤΟΥΡΚΕΨΕ
- 46° Η ΑΣΗΜΟΥΛΑ
- 47ο ΤΟΥ ΜΕΧΜΕΤ ΑΓΑ (04/08/1896)
- 48° ΤΟΥ ΧΑΤΖΗΣΤΕΡΓΙΟΥ(1769 ή 1779)
- 49° ΤΙ ΈΧΟΥΝ ΤΗΣ ΖΙΧΝΑΣ ΤΑ ΒΟΥΝΑ
- 50° Ο ΓΕΡΟ ΈΛΥΜΠΟΣ
- 51° Ν' ΕΣΕΙΣ ΠΑΙΔΙΑ ΚΛΕΦΤΟΠΟΥΛΑ (ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
(1825-1826)
- 52° ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΛΑ(1904)
- 53° ΑΓΑΣ ΉΡΘΕ ΚΑΙ ΚΟΝΕΨΕ
- 54° ΤΟΥ ΒΕΛΗΓΓΕΚΑ
- 55° ΣΗΚΩ ΑΠΑΝΩ ΓΙΑΝΝΟ Μ ΟΥ
- 56° ΤΟΥ ΝΤΟΥΛΑ Η ΜΑΝΑ ΘΛΙΒΕΤΑΙ (ΤΕΛΗ 19^{οο}-ΑΡΧΕΣ 20^{οο})
- 57° ΤΟΝ ΝΙΚΟΛΑΚΗ ΒΑΡΕΣΑΝ
- 58° ΠΑΙΔΙΑ Μ' ΣΑΝ ΘΕΛΤΕ ΛΕΒΕΝΤΙΑ
- 59° ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝ ΓΟΥΛΑ
- 60° ΘΡΗΝΟΣ ΜΕΓΑΛΟΣ ΈΓΙΝΕ ΨΗΛΑ ΣΤΟ ΧΙΟΝΟΧΩΡΙ (21/05/1908)

- 61° ΤΟΥ ΓΕΡΟ ΓΡΙΒΑ
- 62° ΤΟΥ ΔΟΥΚΑ
- 63° ΑΓΑΣ ΉΡΘΕ ΚΑΙ ΚΟΝΕΨΕ
- 64° ΣΤΗ ΒΡΥΣΗ ΣΤΑ ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΑ (ΠΟΛΕΜΟΙ ΣΟΥΛΙΩΤΩΝ-ΑΛΗ ΠΑΣΑ)
- 65° ΠΕΡΝΑΤΑ ΖΙΑΖΙΟ' Μ ΠΕΡΝΑΤΑ
- 66° ΤΑ ΠΗΡΑΝΕ ΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ
- 67° Ο ΓΚΟΓΚΑΣ ΤΟΥ ΣΟΥΛΙΟΥ
- 68° ΤΡΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΙ ΞΕΚΙΝΗΣΑΝ
- 69° ΤΡΕΙΣ ΑΕΤΟΙ ΚΑΘΟΤΑΝΕ
- 70° ΝΤΙ ΑΙΕΣΤΑ ΣΑΠΤΑΜΑΝΑ
- 71° ΣΑΝ ΠΑΣ ΠΟΥΛΙ ΜΟΥ ΣΤΟ ΜΩΡΙΑ
- 72° ΤΟΥ ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗ (ΠΡΟΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ)
- 73° ΜΠΗΡΜΠΛΗ ΠΟΥ ΞΕΧΕΙΜΑΣΕΣ
- 74° ΘΡΗΝΟΣ ΜΕΓΑΛΟΣ ΕΓΙΝΕ
- 75° ΝΙΕΡΚΟΥΡΑ ΠΡΙ ΝΙΓΚΑ ΣΙΑΡΑ#ΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΒΡΑΔΥ

ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ

- 1° Η ΒΙΡΓΕΝΑΔΑ
- 2° Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΙ Ο ΛΥΚΟΣ
- 3° Η ΑΡΠΑΓΗ

ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ # ΝΤΙ ΑΒΡΕΑΡΙΛΛΙ

- 1° ΕΙΧΑ ΜΙΑ ΓΕΙΤΟΝΟΠΟΥΛΑ
- 2° ΓΙΑ ΒΡΑΔΙΑΣΕ ΓΙΑ ΝΥΧΤΩΣΕ
- 3° ΔΕ ΣΤΟ ‘ΠΑ ΜΙΑ ΔΕ ΣΤΟ ‘ΠΑ ΔΥΟ ΜΩΡ ΜΗΤΣΟ ΜΟΥ
- 4° ΛΕΜΟΝΙΑ ΜΩΡ ΛΕΜΟΝΙΤΣΑ
- 5° ΤΟ ΠΟΥΛΙ ΚΑΙ Η ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑ
- 6° ΜΕ ΜΑΛΩΝΑΝ ΜΕ ΕΔΑΙΡΝΑΝ
- 7° ΣΤΟΝ ΊΣΒΟΡΟΝ ΑΝΕΒΑΙΝΑ (ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ)
- 8° ΓΛΥΚΟΧΑΡΑΖΟΥΝ ΤΑ ΒΟΥΝΑ
- 9° ΑΓΓΕΛΩ Μ’ ΚΡΕΝΕΙ Η ΜΑΝΑ ΣΟΥ
- 10° ΚΙΝΗΣΑ ΤΟ ΔΡΟΜΟ ΔΡΟΜΟ (ΤΟΥ ΚΛΗΔΩΝΑ)
- 11° ΕΨΕΣ ΠΡΟΨΕΣ ΠΟΥ ΔΙΑΒΑΙΝΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΑΧΑΛΑΣΟΥ
- 12° ΤΟ ΠΟΙΑ ΕΙΝ’ ΑΥΤΗ ‘ΝΑ ΠΟΥ ‘ΡΧΕΤΑΙ
- 13° Η ΠΕΡΔΙΚΑ
- 14° ΠΟΥ ΉΣΟΥΝ ΠΕΡΔΙΚΑ ΓΡΑΜΜΕΝΗ
- 15° ΣΤΗ ΡΙΖΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ (ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ)
- 16° ΠΟΙΟΣ ΕΙΔΕ ΨΑΡΙ ΣΤΟ ΒΟΥΝΟ (ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ)
- 17° ΔΕΝΔΡΟ ΕΙΧΑ ΣΤΗΝ ΑΥΛΗ ΜΟΥ (ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ)
- 18° Σ’ ΑΥΤΑ ΤΑ ΣΠΙΤΙΑ ΤΑ ΨΗΛΑ (ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ)
- 19° ΤΩΡΑ ΤΟ ΒΡΑΔΥ ΒΡΑΔΑΚΙ
- 20° ΣΙΓΑ ΣΙΓΑ ΠΟΥ ΠΕΡΠΑΤΕΙΣ
- 21° Η ΛΕΝΚΩ

- 22° ΕΝΑΣ ΛΕΒΕΝΤΗΣ ΧΟΡΕΥΕ (ΤΣΑΜΙΚΟΣ)
- 23° Η ΒΑΛΑΝΤΩΜΕΝΗ
- 24° ΚΩΣΤΑ Μ' ΤΑ ΧΙΟΝΙΑ ΛΙΩΣΑΝΕ (ΤΣΑΜΙΚΟΣ)
- 25° ΜΗΤΡΟ ΜΟΥ Τ' ΕΙΣΑΙ ΚΙΤΡΙΝΟΣ
- 26° ΑΝ ΘΑ ΠΕΘΑΝΩ
- 27° ΘΕΛΟΥΝ Ν' ΑΝΘΙΣΟΥΝ ΤΑ ΚΛΑΔΙΑ
- 28° ΜΑΣ ΠΗΡΑΝ ΤΗ ΘΑΝΑΣΩ
- 29° ΜΙΑ ΚΟΡΗ ΡΟΔΑ ΜΑΖΕΥΕ
- 30° ΜΙΑ ΚΟΝΤΗ ΚΟΝΤΟΥΛΑ (ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ)
- 31° ΚΑΤΩ ΣΤΟ ΡΕΜΑ ΤΟ ΒΑΘΥ (ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ)
- 32° ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΠΟΥ Σ' ΑΓΑΠΟΥΣΑ
- 33° ΠΟΥ ΕΙΣΤΕ ΠΑΙΔΙΑ (ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ)
- 34° ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΕΓΩ ΝΑ ΧΑΙΡΟΜΑΙ
- 35° ΒΛΑΧΟΥΛΑ ΕΡΟΒΟΛΑΓΕ
- 36° ΑΚΟΥ ΤΟ ΠΟΥΛΙ ΜΠΕΪΝΑ (ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ ΤΟΥ ΚΛΗΔΩΝΑ)
- 37° ΜΟΙ ΜΑΡΟΥΣΙΕ ΦΙΑΤΑ ΝΙΚΑ # ΒΡΕ ΜΑΡΟΥΣΙΑ ΜΙΚΡΟ ΚΟΡΙΤΣΙ
- 38° ΦΙΑΤ' ΤΙ ΤΙΝΙ ΒΑ ΝΙ ΜΟΡΟΥ # ΚΟΠΕΛΑ ΓΙΑ ΕΣΕΝΑ ΘΑ ΠΕΘΑΝΩ
- 39° ΦΙΑΤΑ ΑΝΑΛΤΑ ΜΑΥΡΟΜΑΤΑ # ΚΟΡΗ ΨΙΛΗ ΚΑΙ ΜΑΥΡΟΜΑΤΑ
- 40° ΜΟΙ ΛΙΑ ΠΙ ΛΑ ΑΤΑ ΠΟΥΑΡΤΑ ΓΙΟ ΤΡΙΚΟΥΙ # ΑΠ' ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ ΣΟΥ
ΚΑΛΕ ΕΓΩ ΠΕΡΑΣΑ

ΤΗΣ ΑΡΡΑΒΩΝΑΣ # ΝΤΙ ΙΣΟΥΣΕΑΡΙ

- 1° ΟΥΝΑ ΑΒΔΕΛΛΑ ΜΑΡΙ ΜΑΡΙ # ΣΕ ΜΙΑ ΑΒΔΕΛΑ ΜΕΓΑΛΗ ΜΕΓΑΛΗ
- 2° ΝΟΥ Ν-ΤΙ ΑΡΙΝΤΙ ΦΙΑΤΑ ΝΙΚΑ # ΜΗΝ ΓΕΛΙΕΣΑΙ ΜΙΚΡΟ ΚΟΡΙΤΣΙ
- 3° ΠΛΙΣΤΕΡΟΥΛΑΙ ΠΛΙΣΤΕΡΟΥ ΒΑ Ν-ΤΙ ΜΑΡΙΤΟΥ#ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ ΚΑΛΕ
ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ ΘΑ ΣΕ ΠΑΝΤΡΕΨΩ
- 4° ΑΛΙΑ ΜΑΡΩ Σ' ΑΛΙΑ ΓΚΑΡΩ # ΑΧ ΒΡΕ ΜΑΡΩ ΑΧ ΒΡΕ ΓΚΑΡΩ
- 5° ΛΙΑ ΒΙΤΣΙΝΑ ΛΙΑ ΜΑΡΙΤΑ#ΒΡΕ ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ ΒΡΕ ΚΑΗΜΕΝΗ
- 6° Ο ΛΑΙ ΠΟΥΛΙΟΥ ΑΣΜΠΟΥΙΡΟΥΤΟΡΟΥ#ΒΡΕ ΠΟΥΛΙ ΠΕΤΟΥΜΕΝΟ
- 7° ΜΟΥΜΑ ΑΜΙΑ ΒΡΙΑ ΒΑΤΑΜΑΡΙ#ΜΑΝΑ ΜΟΥ ΉΘΕΛΕΣ ΣΚΟΤΩΜΑ
- 8° ΝΟΥ-ΑΒΤΖΑ ΛΙΑ ΤΑΝΑ ΝΟΥ-ΑΒΤΖΑ#ΑΚΟΥ ΒΡΕ ΤΑΝΑ ΑΚΟΥ
- 9° ΟΥΝ ΛΑΙ ΤΖΙΟΝΙ ΑΒΔΕΛΙΑΤΟΥ#ΕΝΑΣ ΝΕΟΣ (ΠΑΛΙΚΑΡΙ)
ΑΒΔΕΛΙΩΤΗΣ
- 10° ΣΕ ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΜΩΡ' ΜΑΝΑ
- 11° ΠΟΥ ΉΣΟΥΝ ΠΕΡΙΣΤΕΡΟΥΛΑ ΜΟΥ
- 12° ΤΟ ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΗ 'ΝΑ ΠΟΥ 'ΡΧΕΤΑΙ
- 13° ΜΑΡΑΘΗΚΑΝ ΡΙΝΙΩ ΜΟΥ ΚΛΑΔΙΑ
- 14° ΔΙΕΣΤΕ ΤΙΣ ΑΓΡΑΦΙΩΤΙΣΕΣ
- 15° ΚΟΡΗ ΨΙΛΗ ΒΕΡΟΙΩΤΙΣΣΑ
- 16° ΠΑΝΑΘΕΜΑ ΒΑΓΓΙΩ Μ' ΤΗΝ ΜΑΝΑ ΣΟΥ
- 17° ΠΡΟΞΕΝΗΤΑΔΕΣ ΕΡΧΟΝΤΑΙ (ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ)
- 18° ΤΟΥ ΜΕΧΜΕΤ ΑΓΑ (04/08/1896)

19° ΤΣΙ Λ-ΑΝΤΡΑΙ ΜΙΝΙ ΑΛΟΥΙ#ΤΙ ΤΟΥ ΈΚΑΝΑ ΕΓΩ ΑΥΤΟΥ

20° ΝΤΙ ΠΡΕ ΜΟΥΝΤΙ ΝΤΙΠΟΥΝΙΑΜΟΥ#ΑΠ' ΤΟ ΒΟΥΝΟ ΚΑΤΕΒΑΙΝΑ

ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

1^η ΕΝΟΤΗΤΑ: ΑΛΟΥΑΤΛΟΥ = ΤΟ ΠΡΟΖΥΜΙ

1° ΑΝΤΟΥ ΛΙΑ ΜΑΝΑ ΣΙΤΑ#ΦΕΡΕ ΚΑΛΕ ΜΑΝΑ ΤΟ ΚΟΣΚΙΝΟ

2° ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΟΣΚΙΝΙΖΕΙ

3° ΒΑΛΕ ΜΑΝΑ ΚΑΙ ΖΥΜΩΝΕ

4° ΚΕΡΝΑ ΝΟΥΝΑ

5° ΓΙΕ ΜΟΥ ΠΕΡΗΦΑΝΕ (χορευτικό)

6° ΛΕΛΕ ΈΝΑ ΚΟΡΑΣΙΟ (χορευτικό)

7° Ο ΖΙΔΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΛΑΠΠΑΣ (χορευτικό μέσα 18^{ου} αιώνα)

8° ΠΟΥ ΉΣΟΥΝ ΠΕΡΙΣΣΤΕΡΟΥΛΑ ΜΟΥ (χορευτικό)

9° Ν' ΕΝΑ ΠΟΥΛΙ ΘΑΛΑΣΣΙΝΟ (χορευτικό)

10° ΑΥΤΑ ΤΑ ΜΑΤΙΑ Σ' ΔΗΜΟ Μ' ΤΑ ΈΜΟΡΦΑ (χορευτικό)

11° ΑΠΟ ΤΟ ΤΡΙΚΟΡΦΟ ΒΟΥΝΟ (χορευτικό)

2^η ΕΝΟΤΗΤΑ: ΑΚΛΙΜΑΡΙΑ Α ΝΟΥΝΛΟΥΙ =ΤΟ ΚΑΛΕΣΜΑ ΤΟΥ ΚΟΥΜΠΑΡΟΥ (Σάββατο βράδυ)

1° ΤΟΥ ΚΟΥΜΠΑΡΟΥ ΠΟΥ ΤΟΥΡΚΕΨΕ (κλέφτικο-δρομικό- μηνυματάριο)

2° ΕΓΩ ΣΤΟΝ ΉΛΙΟ ΟΡΚΙΣΤΗΚΑ (δρομικό-μηνυματάριο)

- 3° ΤΟΥ ΘΟΔΩΡΑΚΗ ΓΡΙΒΑ (κλέφτικο-δρομικό-μηνυματάριο)
- 4° ΝΙΚΟΥΚΙΡΑ Α ΚΑΣΑΛΙ # ΝΟΙΚΟΚΥΡΑ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ (του καλοσωρίσματος)
- 5° Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΠΟΥ 'ΡΘΑΜΕ (του καλοσωρίσματος)
- 6° ΚΑΛΩΣ ΗΡΘΑΤΕ ΦΙΛΟΙ (του καλοσωρίσματος)
- 7° ΕΨΕΣ ΕΙΧΑ ΚΑΛΗ ΚΑΡΔΙΑ (της τάβλας-σουμπετιάτικο)
- 8° ΑΠ' ΟΨΕ ΣΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΜΟΥ (της τάβλας-της ξενιτιάς)
- 9° ΓΙΑ ΒΡΑΔΙΑΣΕ ΓΙΑ ΝΥΧΤΩΣΕ (της αγάπης-δρομικό-μηνυματάριο)

**3^η ΕΝΟΤΗΤΑ: ΠΡΟΓΑΜΗΛΙΟ ΓΛΕΝΤΙ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΓΑΜΠΡΟΥ
(Σάββατο βράδυ)**

- 1° ΧΑΡΑ ΣΕ ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΣΟΦΡΑ (της τάβλας-σουμπετιάτικο)
- 2° ΠΑΙΔΙΑ Μ' ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΤΡΩΤΕ (της τάβλας-σουμπετιάτικο)
- 3° ΕΜΕΙΣ ΚΑΛΑ ΤΟ ΒΡΗΚΑΜΕ (της τάβλας-σουμπετιάτικο)
- 4° ΤΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ (κλέφτικο)
- 5° ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝ ΤΕΡΗ (κλέφτικο)
- 6° ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝ ΠΛΙΑΤΣΚΑ (κλέφτικο)
- 7° ΈΒΓΑ ΡΕ ΜΑΝΑ ΣΤΟ ΒΟΥΝΟ
- 8° ΓΕΡΟ ΈΛΥΜΠΕ
- 9° ΤΡΕΙΣ ΑΕΤΟΙ ΚΑΘΟΤΑΝΕ (ιστορικό-κλέφτικο)
- 10° ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗ (ιστορικό-κλέφτικο)
- 11° ΈΒΓΑ ΜΑΝΟΥΛΑ ΝΑ ΜΕ ΔΕΙΣ

12° ΤΟΥ ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗ (κλεφτικο)

4^η ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΟ ΞΥΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΓΑΜΠΡΟΥ (Κυριακή πρωί)

1° ΓΚΙΝΙ ΒΙΝΙ ΜΠΙΡΜΠΙΛΟΥ#ΚΑΛΩΣ ΎΡΙΣΕ Ο ΚΟΥΡΕΑΣ

2° Ν' ΕΔΩ ΣΕ ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΣΠΙΤΙΟ

3° ΑΠ' ΎΨΕ Η ΜΑΝΑ ΤΟΥ ΓΑΜΠΡΟΥ

4° ΚΕΡΝΑ ΝΟΥΝΕ ΚΕΡΝΑ ΣΤΟ ΠΕΣΚΙΡΙ

5° ΝΤΟΣΠΙΡΙΤΖ ΝΤΙ ΤΖΙΟΝΙ # ΔΩΔΕΚΑ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΑ (χορευτικό)

6° ΤΡΕΙΣ ΚΛΕΦΤΕΣ ΜΠΕΡΜΠΕΡΙΖΟΝΤΑΝ (χορευτικό)

5^η ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΟ ΡΑΨΙΜΟ ΤΟΥ ΦΛΑΜΠΟΥΡΟΥ (σημαία του γάμου)

1° ΚΥΡ' ΓΙΕΜ ΤΟ ΠΟΙΟΣ ΘΑ ΦΕΡΕΙ

2° ΡΑΦΤΑΔΕΣ ΑΠ' ΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ

3° ΤΟΥ ΚΥΡΗ ΓΙΩΡΓΗ

4° ΚΕΡΝΑ ΝΟΥΝΕ ΚΕΡΝΑ ΣΤΟ ΜΠΑΙΡΑΚΙ

5° ΒΛΑΧΑ ΑΡΧΟΝΤΙΣΑ (χορευτικό)

6° ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΠΕΡΠΑΤΟΥΣΑ (χορευτικό)

7° ΜΗΛΟ ΜΟΥ ΜΗΛΟ ΜΟΥ (χορευτικό)

6^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Επιτραπέζια-Σουμπετιάτικα τραγούδια στο πατρικό σπίτι του γαμπρού.

1^ο ΤΟΥ ΣΚΥΛΟΔΗΜΟΥ (ιστορικό-κλέφτικο)

2^ο ΚΙΝΗΣΑΝ ΤΑ ΚΑΡΑΒΙΑ ΤΑ ΖΑΓΟΡΙΑΝΑ (ιστορικό-κλέφτικο)

3^ο ΤΟΥ ΚΥΡΗ ΓΑΜΠΡΟΥ Η ΜΑΝΑ

7^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Αποχαιρετώντας τον γαμπρό συγγενείς και φίλοι στο πατρικό του σπίτι.

1^ο ΧΑΙΡΕΤΑ ΤΟΝ ΑΦΕΝΤΗ ΣΟΥ

2^ο ΔΩΣ' ΜΟΥ 'ΦΕΝΤΗ ΔΩΣ' ΜΟΥ ΤΗΝ ΕΥΧΗ ΣΟΥ

3^ο Ο ΝΙΟΣ ΓΑΜΠΡΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΡΤΑ

8^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Καθ' οδόν καβάλα στα άλογα να πάνε να πάρουνε τη νύφη.

1^ο ΤΩΡΑ ΜΑΓΙΟΥ ΤΩΡΑ ΔΡΟΣΙΑ(δρομικό-μηνυματάρικο)

2^ο ΈΝΑ ΠΟΥΛΙ ΘΑΛΑΣΣΙΝΟ

3^ο ΤΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ (Ακριτικό)

4^ο ΓΙΑ ΧΑΡΑΞΕ Η ΑΝΑΤΟΛΗ

5^ο ΚΑΤΩ ΣΕ ΓΙΑΛΟ ΚΑΤΩ ΣΕ ΠΕΡΙΓΙΑΛΙ

9^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Φτάνοντας η πομπή του γαμπρού, στο πατρικό σπίτι της νύφης.

- 1^ο ΤΟ ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΟΙΟΣ ΒΡΟΝΤΑ
- 2^ο ΣΑΝ ΚΙΝΗΣΕ Ο ΝΙΟΥΤΣΙΚΟΣ ΣΤΗΝ ΠΕΘΕΡΑ ΝΑ ΠΑΕΙ
- 3^ο ΠΟΥΛΑΚΙ ΠΑΕΙ ΚΑΙ ΛΑΛΗΣΕ (Ιστορικό-κλέφτικο)

10^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Υποδεχόμενοι το συγγενολόι του γαμπρού από το συγγενολόι της νύφης μέσα στο πατρικό της σπίτι.

- 1^ο ΜΕ ΤΙ ΨΥΧΗ ΜΕ ΤΙ ΚΑΡΔΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΗ ΓΙΑ ΝΑ ΠΑΜΕ
- 2^ο ΕΨΕΣ ΠΡΟΨΕΣ ΠΟΥ ΔΙΑΒΑΙΝΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΑΧΑΛΑ ΣΟΥ
- 3^ο ΣΥΜΠΕΘΕΡΟΙ ΜΑΝΑ ΜΑΣ ΕΡΧΟΝΤΑΙ
- 4^ο ΌΣΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΜΑΙΟΥ
- 5^ο ΌΣΑ ΆΣΤΡΑ ΈΧΕΙ Ο ΟΥΡΑΝΟΣ (Η ΔΕΣΠΩ)
- 6^ο ΧΙΛΙΑ ΦΛΟΥΡΑΚΙΑ ΞΟΔΕΨΑ (Η ΔΕΣΠΩ)
- 7^ο ΠΩΣ ΔΕΝ ΤΟ ΠΗΡΕΣ ΧΑΜΠΑΡΙ (χορευτικό)
- 8^ο ΧΡΥΣΗ ΜΗΛΙΤΣΑ ΕΙΧΑΜΕ (χορευτικό)
- 9^ο ΚΑΜΑΡΙ ΈΧΟΥΝ ΤΑ ΠΡΟΒΑΤΑ (χορευτικό)

11^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Το ντύσιμο και το αρμάτωμα της μέλουσας νύφης, από τις σουράτες (φιλενάδες) της νύφης.

- 1^ο ΝΤΙ ΚΟΥ ΝΙΚΑ ΤΙ ΚΡΙΣΤΙΑΜΟΥ#ΑΠΟ ΜΙΚΡΗ ΣΕ ΜΕΓΑΛΩΝΑ

- 2° ΤΡΙΑΜΠΟΥΡΕ ΣΟΥΑΡΛΙ ΑΣΚΑΠΙΤΑ#ΤΡΕΜΕΙ Ο ΉΛΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΕΙ
- 3° ΒΙΝΙ ΟΥΑΡΑ ΣΙ ΚΙΡΟΛΟΥ#ΗΡΘΕ Η ΏΡΑ ΚΑΙ Ο ΚΑΙΡΟΣ
- 4° ΝΟΥ ΑΒΤΖΑ ΛΙΑ ΤΑΝΑ ΝΟΥ ΑΒΤΖΑ
- 5° ΑΦΗΝΩ ΓΕΙΑ ΣΤΙΣ ΟΜΟΡΦΕΣ
- 6° ΠΟΤΙΣΕΜΕ ΜΠΡΑΤΙΜΕ

12^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Αποχαιρετώντας συγγενείς και φίλοι τη νύφη στο πατρικό της σπίτι.

- 1° Ν' ΕΔΩ ΣΕ ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΣΠΙΤΙΟ ΠΕΡΔΙΚΑ ΣΤΕΚΕΙ ΚΑΙ ΛΑΛΕΙ
- 2° ΔΕΝ ΣΟΥ ΛΕΓΑ ΜΩΡ ΜΑΝΑ ΔΕΝ ΣΟΥ ΠΑΡΑΓΓΕΛΝΩ
- 3° ΧΑΙΡΕΤΑ ΤΟΝ ΑΦΕΝΤΗ ΣΟΥ
- 4° ΔΩΣ' ΜΟΥ 'ΦΕΝΤΗ ΔΩΣ' ΜΟΥ ΤΗΝ ΕΥΧΗ ΣΟΥ

13^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Καθ' οδόν καβάλα στα άλογα κινάνε για την εκκλησία.

- 1° ΠΟΥΛΑΚΙ ΕΙΧΑ ΣΤΟ ΚΛΟΥΒΙ
- 2° ΧΡΥΣΟΣ ΑΕΤΟΣ ΤΗΝ ΚΟΡΗ Ν' ΑΡΠΙΑΞΕ
- 3° ΚΟΡΗ Μ' ΣΑΝ ΠΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

14^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Επιστρέφοντας από την εκκλησία στο πατρικό σπίτι του γαμπρού.

- 1° ΜΑΝΑ ΜΕ ΚΑΚΟΠΑΝΤΡΕΨΕΣ (δρομικό-μηνυματάριο)
- 2° ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ(Ακριτικό)

15^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Φτάνοντας η γαμήλια πομπή, στο πατρικό σπίτι του γαμπρού.

- 1^ο ΒΡΕ ΓΑΜΠΡΕ ΒΡΕ ΠΑΛΗΚΑΡΙ
- 2^ο ΓΙΑ ΚΑΤΕΒΑ ΡΟΙΔΟ
- 3^ο ΑΠΡΙΝΤΕΤΣ ΚΑΝΤΙΛΑ#ΑΝΑΨΤΕ ΤΟ ΚΑΝΤΗΛΙ
- 4^ο ΈΣΙ ΜΟΥΜΑ ΣΑ ΑΣΤΕΠΤΣΑ ΧΙΛΛΟΥ#ΒΓΕΣ ΜΑΝΑ ΝΑ ΠΕΡΙΜΕΝΕΙΣ
ΤΟ ΓΙΟ
- 5^ο ΣΕΒΑ ΣΕΒΑ ΠΕΡΔΙΚΟΥΛΑ
- 6^ο ΚΑΡΙ ΤΣΑ ΤΖΙΣΕ ΑΤΣΕΑ ΜΟΥΜΑ#ΠΟΙΟΣ ΣΟΥ ΕΙΠΕ ΕΣΕΝΑ ΜΑΝΑ

16^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Καθ' οδόν από το σπίτι του γαμπρού, οι συγγενείς μαζί με τον γαμπρό, πηγαίνουν να πάρουνε τον κουμπάρο από το σπίτι του. (Κυριακή βράδυ)

- 1^ο ΠΕΡΑ ΣΕ ΕΚΕΙΝΟ ΤΟ ΒΟΥΝΟ (δρομικό-μηνυματάριο)
- 2^ο ΔΕΝ ΣΟΥ ΄ΠΑ ΜΙΑ ΔΕΝ ΣΟΥ ΄ΠΑ ΔΥΟ ΜΩΡ΄ ΜΗΤΣΟ ΜΟΥ
- 3^ο Ο ΠΛΗΓΩΜΕΝΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ (ιστορικό-κλέφτικο)

17^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Επιστρέφοντας από το σπίτι του κουμπάρου, στο πατρικό σπίτι της νύφης.(Κυριακή βράδυ)

- 1^ο ΣΤΗΣ ΑΡΑΠΙΝΑΣ ΤΟ ΒΟΥΝΟ (Ακριτικό-δρομικό-μηνυματάριο)

18^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Φτάνοντας στο πατρικό σπίτι της νύφης, οι συγκεντρωμένοι τραγουδούν τα τραγούδια.(Κυριακή βράδυ)

- 1^ο ΠΟΤΕ ΡΕ ΓΙΑΝΝΑΚΟ ΘΑ ΤΡΑΝΕΨΕΙΣ

2° ΈΒΓΑ ΣΤΕΛΛΑ ΜΟΥ ΈΒΓΑ ΚΟΡΗ ΜΟΥ

19^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Επιγαμήλιο τραπέζι στο σπίτι του γαμπρού την Κυριακή το βράδυ.

1° ΧΑΡΑ ΣΕ ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΣΟΦΡΑ(της τάβλας-σουμπετιάτικο)

2° ΣΑΝ ΤΡΩΜΕ ΚΑΙ ΣΑΝ ΠΙΝΟΥΜΕ(της τάβλας-σουμπετιάτικο)

3° ΚΟΡΗ ΨΙΛΗ ΒΕΡΟΙΩΤΙΣΑ(νυφιάτικο)

4° ΠΟΥ ΉΣΟΥΝ ΠΕΡΔΙΚΑ ΓΡΑΜΜΕΝΗ(νυφιάτικο)

5° ΑΠΟ ΞΕΝΟ ΤΟΠΟ ΚΑΙ ΑΠΟ ΜΑΚΡΙΝΟ(νυφιάτικο)

6° ΧΑΙΡΕΤΕ ΤΟΥΡΚΟΣ ΤΟ ΆΛΟΓΟ(νυφιάτικο)

7° Η ΚΥΡΑΤΣΩ ΚΑΙ Ο ΑΦΕΝΤΗΣ(νυφιάτικο)

8° ΛΑΛΟΥΝ ΤΑ ΑΙΔΟΝΙΑ ΤΡΕΙΣ ΦΟΡΕΣ(νυφιάτικο)

9° ΜΟΥ ΈΔΕΡΝΑΝ ΜΟΥ ΜΑΛΩΝΑΝ(νυφιάτικο)

10° ΨΕΣ ΑΡΓΑ ΚΟΥΚΛΙΤΣΑ ΜΟΥ(νυφιάτικο)

11° Η ΚΟΙΝΑΡΙΑ ΜΑΣ ΚΥΝΗΓΑ(ιστορικό-κλέφτικο)

12° ΤΟΥ ΝΙΚΟΤΣΑΡΑ(ιστορικό-κλέφτικο)

13° ΤΟΥ ΖΙΑΚΑ(ιστορικό-κλέφτικο)

14° ΤΡΕΙΣ ΚΛΕΦΤΕΣ ΜΠΕΡΜΠΕΡΙΖΟΝΤΑΝ(τσάμικος)

15° ΑΠΟ ΠΑΝΩ ΑΠ' ΤΟ ΒΟΥΝΟ(χορευτικό-περιγελαστικό)

16° ΨΕΣ ΤΟ ΒΡΑΔΥ ΣΤΟ ΧΟΡΟ(χορευτικό)

17° ΜΑΝΑ ΜΟΥ ΞΕΝΙΤΕΥΤΗΚΑ(χορευτικό-της ξενιτιάς)

18° ΠΕΝΤΕ ΠΛΑΤΑΝΑ(χορευτικό)

19° ΤΟΥ ΓΚΟΓΚΟ ΜΙΣΣΙΟΥ(κλέφτικο)

- 20° ΤΟΥ ΝΙΚΟΤΣΑΡΑ(κλέφτικο)
- 21° Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ(ιστορικό 1943)
- 22° ΣΗΚΩ ΠΟΥΛΙ ΜΟΥ ΤΗΝ ΑΥΓΗ
- 23° ΤΟΥ ΛΙΑΚΟΥ(κλέφτικο)
- 24° ΜΑΣ ΚΛΕΨΑΝ ΤΗ ΘΑΝΑΣΩ(της αγάπης)
- 25° ΈΝΑ ΠΑΛΗΚΑΡΑΚΙ ΡΟΥΣΟ ΚΙ ΟΜΟΡΦΟ
- 26° Ο ΉΛΙΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΣΥΝΕΦΑ ΓΥΡΙΖΟΥΝ ΣΑΝ ΑΛΩΝΙ
- 27° ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ(κλέφτικο)
- 28° Η ΛΟΥΛΟΥΔΑ ΠΑΕΙ ΣΤΟΝ ΜΥΛΟ
- 29° ΛΕΜΟΝΙΑ ΜΩΡ ΛΕΜΟΝΙΤΣΑ(χορευτικό)
- 30° ΔΕΝ ΣΟΥ ΄ΛΕΓΑ ΣΟΥΛΤΑΝΑ ΜΟΥ
- 31° ΒΛΑΧΟΥΛΑ ΕΡΟΒΟΛΑΓΕ(χορευτικό)
- 32° ΑΓΓΕΛΩ Μ' ΚΡΑΙΝΕΙ Η ΜΑΝΑ ΣΟΥ(χορευτικό)
- 33° ΣΗΚΩ ΠΟΥΛΙ ΜΟΥ ΤΗΝ ΑΥΓΗ
- 34° ΚΑΤΩ ΣΤΑ ΔΑΣΙΑ ΠΛΑΤΑΝΙΑ

20^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Καθ' οδόν όλη η πομπή να πάνε να πάρουνε τον κουμπάρο από το σπίτι του.(Δευτέρα πρωί)

- 1° Η ΚΛΕΦΤΟΠΟΥΛΑ(Ακριτικό-μηνυματάρικο-δρομικό)

21^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Καθ' οδόν όλη η πομπή να πάνε να πάρουνε την προίκα στολισμένη.(Δευτέρα πρωί)

- 1° ΜΑΣ ΒΓΗΚΕ ΕΝΑΣ ΔΕΡΒΕΝΑΓΑΣ(κλέφτικο-μηνυματάρικο-δρομικό)

22^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Επιστρέφοντας με την προίκα φορτωμένη στο σπίτι του γαμπρού.(Δευτέρα πρωί)

1^ο ΣΤΗΝ ΚΡΑΝΙΑ ΜΕΣ' ΣΤΟ ΜΠΟΥΓΑΖΙ(μηνυματάριο-δρομικό)

23^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Δευτέρα μεσημέρι επιγαμήλιο τραπέζι στο σπίτι του γαμπρού, μεταφέροντας την προίκα της νύφης.

1^ο ΚΟΙΜΑΤΑΙ ΑΣΤΡΙ ΚΟΙΜΑΤΑΙ ΑΥΓΗ(νυφιάτικο)

2^ο ΤΟ ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΗ 'ΝΑ ΠΟΥ 'ΡΧΕΤΑΙ(νυφιάτικο-της Αρραβόνας)

24^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Πηγαίνοντας οι νεόνυμφοι με την συνοδεία της μητέρας του γαμπρού και όλης της πομπής στην κεντρική βρύση του χωριού.(Δευτέρα πρωί)

1^ο ΑΝΤΕ ΜΑΡΩ Μ' ΝΑ Ι ΠΑΜΕ(του Κλήδονα)

2^ο ΚΙΝΗΣΑ ΤΟ ΔΡΟΜΟ ΔΡΟΜΟ(του Κλήδονα)

3^ο ΤΣΙ ΑΡΙ ΤΣΑΛ ΜΙΣΙΑ ΝΤΙ ΣΙ ΚΡΙΑΠΑ#ΤΙ ΈΧΕΙ Η ΜΙΧΑΛΑΙΝΑ ΚΑΙ ΣΚΑΕΙ (του Κλήδονα)

4^ο ΜΙ ΛΑΜΟΥ ΜΙ ΑΣΠΛΑΜΟΥ#ΠΛΕΝΟΜΟΥΝ ΞΕΠΛΕΝΟΜΟΥΝ(του Κλήδονα)

5^ο ΟΥΜΠΛΙΕ ΣΟΡΑ ΒΙΑΡΣΕ ΦΡΑΤΕ #ΓΕΜΙΣΕ ΑΔΕΡΦΗ ΧΥΣΕ ΑΔΕΡΦΕ(του Κλήδονα)

25^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Ο γαμήλιος χορός των νεονύμφων και τα δωρίσματα της νύφης στο στενό συγγενολόι του γαμπρού, στο Μεσοχώρι.(Δευτέρα μεσημέρι)

1^ο ΠΕΡΔΙΚΟΥΛΑ ΣΕΡΓΙΑΝΟΥΣΕ(τελετουργικός χορός)

2^ο ΚΑΤΩ ΣΤΟΝ ΆΓΙΟΝ ΘΟΔΩΡΟ (τελετουργικός χορός)

- 3° ΑΠΟ ΤΟ ΤΡΙΚΟΡΦΟ ΒΟΥΝΟ (τελετουργικός χορός)
- 4° ΠΙ ΑΝΑΡΓΑ ΑΝΑΡΓΑ ΚΟΡΟΥΛΟΥΙ#ΣΙΓΑ ΣΙΓΑ ΤΟ ΧΟΡΟ (χορός της
νύφης)
- 5° ΟΥΝΟΥ ΤΖΟΝΙ ΜΟΥΣΑΤΟΥ ΜΟΥΣΑΤΟΥ #ΕΝΑ ΠΑΛΙΚΑΡΙ
ΌΜΟΡΦΟ (χορός του γαμπρού)
- 6° ΚΑΤΩ ΣΕ ΓΙΑΛΟ ΚΑΤΩ ΣΕ ΠΕΡΥΓΙΑΛΙ
- 7° ΓΙΟΥ Ν' ΑΡΑΙ ΦΙΑΤΑ ΠΙΑΝ ΤΟΡΑ#ΠΟΥ ΉΣΟΥΝ ΚΟΡΗ ΜΕΧΡΙ ΤΩΡΑ '
(χορός της νύφης)
- 8° ΜΑΤΑ ΜΑΚΑ ΖΑΧΑΡΗ#Η ΜΑΝΑ ΣΟΥ ΉΦΑΓΕ ΖΑΧΑΡΗ (χορός της
νύφης)
- 9° ΡΑΦΤΕ ΤΣΕ ΝΟΥ Ν' ΤΖΟΤΣ#ΡΑΦΤΗ ΤΙ ΔΕ ΧΟΡΕΥΕΙΣ(χορός του Ράφτη)

ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑΤΑ-ΤΑΧΤΑΡΙΣΜΑΤΑ

- 1° ΝΑΝΙ ΝΑΝΙ ΝΑΝΙ ΝΟΥΣΙΕ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΩΝ.

- 1° ΚΟΛΙΝΤΙ ΜΙΑ ΚΟΛΙΝΤΙ#ΚΟΛΙΑΝΤΑ ΓΙΑΓΙΑ ΚΟΛΙΑΝΤΑ (Βλάχικα
κάλαντα)
- 2° Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΣΠΠΤΙ ΠΟΥ 'ΡΘΑΜΕ(Βλάχικα κάλαντα)
- 3° ΧΕΛΙΔΟΝΑ ΕΡΧΕΤΑΙ (τα κάλαντα της Άνοιξης)
- 4° ΚΟΡΗ ΓΡΑΨΙΩΤΙΣΑ (νυχτέρι-γυναικείες ασχολίες)
- 5° ΝΑΠΑΡΤΙ ΝΤΙ ΛΑΙΑ ΑΜΑΡΙ#ΠΙΕΡΑ ΑΠ' ΤΗ ΜΑΥΡΗ ΘΑΛΑΣΣΑ (νυχτέρι-

γυναικείες ασχολίες)

6° Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟ ΨΙΛΟ (νυχτέρι-γυναικείες ασχολίες)

7° ΣΙΝΤΙΑΜΟΥ ΝΑ ΤΖΟΥΑ ΤΟΥ ΛΙΒΑΔΙ#ΚΑΘΟΜΟΥΝ ΜΙΑ ΜΕΡΑ ΣΤΟ
ΛΙΒΑΔΙ (νυχτέρι-γυναικείες ασχολίες)

ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΙΑΣ#ΝΤΙ ΞΙΝΙΤΙ

1° ΣΗΚΩ ΠΟΥΛΙ ΜΟΥ ΤΗΝ ΑΥΓΗ

2° ΤΑΞΕ ΜΑΝΟΥΛΑ Μ' ΤΑΜΑΤΑ

3° ΞΕΝΕ ΜΟΥ ΤΟ ΜΑΝΤΗΛΙ ΣΟΥ

4° ΑΠ' ΟΨΕ Η ΠΟΥΛΙΑ ΜΑΛΩΝΕ

5° ΦΕΓΓΑΡΙ ΜΟΥ ΠΟΥ ΠΕΡΠΑΤΕΙΣ

6° ΠΟΥΛΙΑ ΜΟΥ ΣΑΣ ΠΑΡΑΚΑΛΩ

7° ΜΕ ΓΕΡΑΣΑΝ ΤΑ ΒΑΣΑΝΑ

8° ΧΑΡΙΤΩΜΕΝΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ

9° ΚΙΝΗΣΑΝ ΤΑ ΚΑΡΑΒΙΑ ΤΑ ΖΑΓΟΡΙΑΝΑ

10° ΑΠ' ΟΨΕ ΣΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΜΟΥ

11° ΟΠΟΙΟΣ ΜΕ ΒΛΕΠΕΙ ΚΑΙ ΓΕΛΩ

12° ΜΟΥ ΣΤΕΛΝΕΙΣ ΜΑΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΣΟΥ

13° ΠΕΝΤΕ ΧΑΝΤΖΗΔΕΣ ΚΙΝΗΣΑΝ

14° ΜΠΟΥΝΤΖΑ-ΤΣ ΑΙ ΚΡΙΠΑΤΑ ΛΙΑ ΛΕΝΑ#ΤΟ ΧΕΙΛΙ ΣΟΥ ΤΟ 'ΧΕΙΣ
ΣΚΑΣΜΕΝΟ ΒΡΕ ΛΕΝΑ

15° ΤΡΑ ΄ΕΡΜΟΥ ΝΤΙ ΣΙΑΡΟΥ#ΓΙΑ ΤΑ ΄ΕΡΜΑ ΤΑ ΣΕΡΡΑΣ (ΣΕΡΡΕΣ 1912-1913)

16° ΜΟΥΜΑ ΑΜΙΑ ΤΣΙ ΜΙ ΦΑΤΣΙΑΣΙ#ΜΑΝΑ ΜΟΥ ΤΙ ΜΕ ΓΕΝΝΗΣΕΣ

17° ΝΤΙ ΒΟΙ ΤΖΙΟΝι ΝΤΙ ΒΟΙ ΜΑΡΑΤΣ#ΣΕΙΣ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΑ ΣΕΙΣ

ΚΑΗΜΕΝΑ

18° ΝΤΑΝΤΑ ΑΜΙΑ ΒΡΙΑ ΒΑΤΑΜΑΡΙ#ΜΑΝΑ ΜΟΥ ΉΘΕΛΕΣ ΣΚΟΤΩΜΑ

19° ΎΝΑ ΠΟΥΛΙ ΜΟΥ ΞΕΦΥΓΕ

20° Μ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΑΣΗΜΟΚΟΥΠΙΑ

21° ΝΤΙΑΝΤΙ ΚΑΠΟΥ Σ-ΟΥΝΑ ΚΑΡΒΑΝΙ#ΦΑΝΗΚΕ ΑΠΟ ΜΑΚΡΙΑ ΎΝΑ

ΚΑΡΑΒΑΝΙ (Κυρατζίδικο)

22° ΎΝΑ ΜΙΚΡΟ ΠΑΛΙΚΑΡΑΚΙ ΣΤΑ ΞΕΝΑ ΓΚΙΖΕΡΟΥΣΕ

ΝΕΚΡΙΚΑ-ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ

1° ΤΟ ΡΕΜΑ ΡΕΜΑ ΠΗΓΑΙΝΑ (ΝΑΣΙΟΣ-ΝΑΣΙΟΥΛΗΣ)

2° ΠΗΡΕ Ο ΜΑΡΤΗΣ ΔΩΔΕΚΑ

3° ΠΑΝΑΘΕΜΑ ΤΗΝ ΑΡΡΩΣΤΙΑ

4° ΜΑΝΑ ΚΑΙ ΓΙΟΣ ΚΑΘΟΤΑΝΕ

5° ΧΟΡΤΑΡΙΑΣΕ ΤΟ ΜΝΗΜΑ ΜΟΥ

6° ΝΑ ΤΟ ΎΕΡΑ ΜΩΡ ΜΑΝΑ

7° ΠΕΡΝΑ ΤΟ ΖΙΑΖΙΟ Μ' ΠΕΡΝΑ ΤΟ ΑΥΤΟ ΤΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ

8° ΛΑ ΠΑΤΡΟΥΛΕ ΛΑ ΤΣΙΝΤΣΙΛΕ ΛΑ ΣΙΑΣΙΛΕ ΦΑΝΤΑΝΙ#ΣΤΙΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ

ΣΤΙΣ ΠΕΝΤΕ ΣΤΙΣ ΎΕΞΙ ΤΗΣ ΠΗΓΕΣ

9° ΟΥΝΑ ΜΒΙΑΣΤΑ ΝΤΙ ΓΙΑΝΙΝΑ#ΜΙΑ ΝΥΦΗ ΑΠΟ ΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ

- 10° ΝΤΙΑΝΤΙ ΛΟΥΝΑ ΝΤΙΑΝΤΙ ΣΟΥΑΡΛΙ#ΒΓΗΚΕ ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ ΒΓΗΚΕ Ο
 ΉΛΙΟΣ
- 11° ΣΟΥ ΠΑΡΑΓΓΕΛΝΩ ΜΑΥΡΗ ΓΗ
- 12° ΤΙΝΟΣ ΜΑΝΟΥΛΑ ΘΛΙΒΕΤΑΙ
- 13° ΤΟΥ ΝΤΟΥΛΑ Η ΜΑΝΑ ΘΛΙΒΕΤΑΙ
- 14° ΑΧ ΒΓΗΚΑ ΨΗΛΑ ΚΑΙ ΠΛΑΓΙΑΣΑ

ΠΕΡΙΠΑΙΚΤΙΚΑ#ΤΡ ΣΙΚΑΤΣ

- 1° Η ΘΟΔΩΡΙΤΣΑ
- 2° ΤΟ ΚΟΥΒΑΡΙ
- 3° ΚΟΙΜΑΤΑΙ ΜΙΑ ΛΙΓΟΗΜΕΡΗ
- 4° ΕΚΟΙΜΗΘΗ Ο ΓΕΡΟΣ
- 5° ΑΠΟ ΠΑΝΩ ΑΠ' ΤΟ ΒΟΥΝΟ
- 6° ΤΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΚΑΛΟΓΡΙΑΣ
- 7° ΜΟΙ ΤΣΑΛ-ΤΑΣι ΚΟΥ ΜΠΑΛΤΣΑ ΑΣΤΡΙΜΠΙΑ#ΒΡΕ ΤΑΣΑΙΝΑ ΜΕ ΤΟ
 ΣΤΡΑΒΟ ΜΠΑΛΤΣΟ (ΚΑΠΕΛΟ)
- 8° ΟΥΝΑ ΧΟΥΑΡΑ ΚΑΤΡΑ ΚΙΑΡΙ#ΕΝΑ ΧΩΡΙΟ ΠΡΟΣ ΤΟ ΑΝΗΛΙΟ
- 9° ΡΑΦΤΕ ΤΣΕ ΝΟΥ Ν-ΤΖΟΤΣι#ΡΑΦΤΗ ΤΙ ΔΕ ΧΟΡΕΥΕΙΣ
- 10° ΝΙΕΡΚΟΥΡΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑΜΑΡΙΕ#ΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ-
 ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟΥ
- 11° ΤΑΣΑ(ΤΑΣΑ ΑΝΟΥΑΣΤΑ ΝΟΥ ΤΣΟΥΝΤΖΙΑΣΤΙ)#Η ΤΑΣΑ(ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ)
 ΜΑΣ ΔΕΝ ΣΟΥ ΤΑΙΡΙΑΖΕΙ (ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΓΙΑ ΣΕΝΑ)

**ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑ-ΣΟΥΜΠΕΤΙΑΤΙΚΑ#ΚΙΝΤΙΤΣΛΙ ΝΤΙ ΣΟΥΜΠΕΤΙ Ή ΝΤΙΤ
ΜΠΑΝΤΙ**

- 1° ΧΑΡΑ ΣΕ ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΣΟΦΡΑ
- 2° ΠΑΙΔΙΑ Μ' ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΤΡΩΤΕ ΚΑΙ ΔΕΝ ΠΙΝΕΤΕ
- 3° ΕΜΕΙΣ ΚΑΛΑ ΤΟΝ ΒΡΗΚΑΜΕ
- 4° ΣΑΝ ΤΡΩΜΕ ΚΑΙ ΣΑΝ ΠΙΝΟΥΜΕ
- 5° ΔΕΝ ΦΤΑΙΝΕ ΤΑ ΓΛΥΚΑ ΚΡΑΣΙΑ
- 6° ΠΕΤΡΑ ΣΕ ΠΕΤΡΑ ΠΕΡΠΑΤΩ
- 7° ΧΑΡΙΤΩΜΕΝΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ
- 8° Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΤΟ ΒΑΡΥ
- 9° ΉΝΑ ΠΑΛΙΚΑΡΑΚΙ ΡΟΥΣΟ ΚΙ ΟΜΟΡΦΟ
- 10° ΜΠΗΚΑΝ ΟΙ ΚΛΕΦΤΕΣ ΣΤΟ ΜΑΝΤΡΙ
- 11° ΔΥΟ ΑΔΕΡΦΙΑ ΣΚΟΤΩΜΕΝΑ
- 12° ΑΜΠΕΛΙ ΜΟΥ ΠΛΑΤΥΦΥΛΛΟ
- 13° Ο ΚΑΥΜΟΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΥ
- 14° Μ' ΟΡΜΗΝΕΨΑΝ Τ' ΑΔΕΡΦΙΑ ΜΟΥ
- 15° ΜΕΝΑ Ο ΒΛΑΧΟΣ ΠΕΘΑΝΕ
- 16° ΠΟΤΕ ΓΙΑΝΝΑΚΟ Μ' ΘΑ ΑΝΤΡΕΙΩΘΕΙΣ
- 17° ΤΟ ΚΟΠΕΛΙ
- 18° ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΥ ΑΠ' ΤΗ ΒΕΡΟΙΑ
- 19° ΤΟΥ ΚΡΕΜΑΣΜΕΝΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΥ
- 20° ΕΡΧΟΜΑΣΤΕ ΑΠ' ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ
- 21° Ο ΓΕΡΟΛΑΦΟΣ

22° Ν-ΙΑΡΑΜ ΓΑΜΠΡΟ ΝΤΙ ΤΡΕΙ ΤΖΙΛΙ#ΗΜΟΥΝ ΤΡΙΩΝ ΗΜΕΡΩΝ

ΓΑΜΠΡΟΣ (Κυρατζίδικο)

23° ΜΟΥΜΑ ΑΤΣΙΑ ΖΟΥΡΛΑ ΑΡΑΘΥΜΑ#Η ΜΑΝΑ Η ΤΡΕΛΗ Η ΑΡΑΘΥΜΗ

14. ΧΟΡΕΥΤΙΚΑ#ΝΤΙΤ ΚΟΡΟΥ

1° ΚΑΤΩ ΣΤΗΝ ΑΣΠΡΗ ΠΕΤΡΑ

2° Η ΚΛΕΦΤΟΠΟΥΛΑ

3° ΠΗΡΑΝ ΤΗΝ ΠΟΛΗ (1453)

4° ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΛΑ(1904)

5° ΑΝΗΜΕΡΑ ΤΗΝ ΠΑΣΧΑΛΙΑ(1806)

6° ΤΟΥ ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗ(1807)

7° ΤΟΥ ΝΙΚΟΤΣΙΑΡΑ(1806)

8° ΤΟ ΖΙΑΚΟΠΟΥΛΟ

9° ΤΟΥ ΖΙΑΚΑ(1854)

10° ΤΟΥ ΧΑΤΖΗΣΤΕΡΓΙΟΥ

11° ΧΑΤΖΗΣΤΕΡΓΙΑ ΤΣΕΛΝΙΚ ΜΑΡΙ#Ο ΧΑΤΖΗΣΤΕΡΓΙΑΣ ΜΕΓΑΛΟΣ
ΤΣΕΛΙΓΚΑΣ

12° ΤΟΥ ΦΑΡΜΑΚΗ(Τσάμικος)

13° ΝΤΟΣΠΙΡΙΤΖ ΝΤΙ ΤΖΙΟΝΙ#ΔΩΔΕΚΑ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΑ (Τσάμικος)

14° ΘΑΝΑΣΗ Μ' ΟΝΤΑΣ ΚΙΝΗΣΕΣ

15° ΤΟ ΤΙ ΈΠΑΘΕ Ο ΑΓΓΕΛΟΣ

16° Η ΒΑΣΙΛΑΡΧΟΝΤΙΣΑ

17° ΧΑΡΑΞΕ Η ΑΝΑΤΟΛΗ

- 18° ΕΜΕΙΣ ΚΑΛΑ ΤΟΝ ΞΕΡΑΜΕ
- 19° ΠΕΝΤΕ ΠΛΑΤΑΝΑ
- 20° ΤΡΟΥ ΆΝΛΟΥ ΑΤΣΕΟΥ ΝΤΙ ΜΙΝΤΙΤΟΥΡΑ#ΤΗ ΧΡΟΝΙΑ ΕΚΕΙΝΗ ΜΕ
ΤΑ ΜΠΕΡΔΕΜΑΤΑ (1916)
- 21° Ο ΛΑΙ ΣΕΜΙΤΕ ΛΑΙ ΝΤΕΡΒΙΣΕ#ΒΡΕ ΣΗΜΙΤΗ ΒΡΕ ΔΕΡΒΙΣΗ
- 22° ΤΡΑ ΈΡΜΟΥ ΝΤΙ ΣΙΑΡΟΥ#ΓΙΑ ΤΑ ΈΡΜΑ ΤΑ ΣΕΡΡΑΣ (ΣΕΡΡΕΣ 1912-
1913)
- 23° ΠΟΙΟΣ ΕΙΔΕ ΨΑΡΙ ΣΤΟ ΒΟΥΝΟ
- 24° ΣΑΝ ΚΙΝΗΣΑΝ ΟΙ ΌΜΟΡΦΕΣ
- 25° ΠΕΝΤΕ ΧΑΤΖΗΔΕΣ ΚΙΝΗΣΑΝ
- 26° ΠΟΥ ΕΙΣΤΕ ΠΑΙΔΙΑ
- 27° Ν' ΑΓΕΡΑ ΜΟΥ Ν' ΑΓΕΡΑ ΜΟΥ
- 28° ΣΤΗ ΡΙΖΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ
- 29° ΆΚΟΥ ΤΟ ΠΟΥΛΙ ΜΠΕΪΝΑ (χορευτικό του Κλήδονα)
- 30° ΔΙΑΜΑΝΤΩ
- 31° ΈΝΑ ΠΟΥΛΙ ΘΑΛΑΣΣΙΝΟ
- 32° ΓΙΑ ΒΡΑΔΙΑΣΕ ΓΙΑ ΝΥΧΤΩΣΕ
- 33° ΠΗΡΕ Ο ΜΑΡΤΗΣ ΔΩΔΕΚΑ
- 34° ΣΤΟΥ ΑΓΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ (χορευτικό του Κλήδονα)
- 35° ΓΙΕΜΟΥ ΜΟΥ ΠΕΡΗΦΑΝΕ
- 36° ΛΕΛΕ ΈΝΑ ΚΟΡΑΣΙΟ
- 37° Ο ΖΗΔΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΛΑΠΠΑΣ

- 38° ΠΟΥ ΉΣΟΥΝ ΠΕΡΙΣΤΕΡΟΥΛΑ ΜΟΥ
- 39° ΑΥΤΑ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΔΗΜΟ Μ' ΤΑ 'ΜΟΡΦΑ
- 40° Ο ΛΑΙ ΜΟΥΝΤΙ ΑΝΑΛΤΟΥ ΣΦΟΒΙΡΟΣΟΥ#ΕΝΑ ΒΟΥΝΟ ΨΗΛΟ ΚΑΙ
ΦΟΒΕΡΟ
- 41° ΜΠΑΤΙ ΤΟΥΑΚΑ Λ' ΑΓΙΟΝΥ ΠΕΤΡΟΥ#ΧΤΥΠΑΕΙ ΤΟ ΣΗΜΑΝΤΡΟ
ΣΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΠΕΤΡΟ
- 42° ΟΥΝΑ ΛΙΛΙΤΣΙ ΑΡΟΣΙ#ΕΝΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙ ΚΟΚΚΙΝΟ
- 43° ΜΟΙ ΤΣΑΛ-ΤΑΣ ΚΟΥ ΜΠΑΛΤΣΑ ΑΣΤΡΙΜΠΑ#ΒΡΕ ΤΑΣΑΙΝΑ ΜΕ ΤΟ
ΣΤΡΑΒΟ ΜΠΑΛΤΣΟ (καπέλο)
- 44° ΑΓΓΙΣΙΡΙ ΟΙΛΙ Σ-ΦΟΥΓΑ#ΚΙΝΗΣΑΝ ΤΑ ΠΡΟΒΑΤΑ ΝΑ ΦΥΓΟΥΝ
- 45° ΑΣΙΑΡΑ Ν-ΒΙΝΙΟΥ ΝΤΙΤΟΥ ΞΙΑΝΙ#ΨΕΣ ΉΡΘΑ ΑΠ' ΤΑ ΞΕΝΑ
- 46° ΤΡΑΤΣΙΑ ΚΑΝΤΟΥΣΙΕ ΒΙΝΙΤΑ#ΓΙΑ ΕΚΕΙΝΟ ΤΟ ΤΣΙΠΟΥΝΙ ΤΟ
ΓΑΛΑΖΙΟ
- 47° ΝΤΟΙ ΛΑΙ ΤΖΙΟΝΙ ΣΟΥΝ ΦΑΝΤΑΝΑ#ΔΥΟ ΠΑΛΙΚΑΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΗΓΗ
- 48° Σ' ΑΚΑΤΣΑ ΚΟΡΛΟΥ ΝΤΙ ΦΙΑΤΙ#ΠΙΑΣΤΗΚΕ Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ
ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ
- 49° ΠΡΙ ΜΑΓΟΥΛΑ ΑΝΑΛΤΟΥ#ΣΤΗΝ ΚΟΡΦΗ ΨΗΛΑ
- 50° ΡΑΦΤΕ ΤΑ ΝΟΥ Ν-ΤΖΟΤΣ#ΡΑΦΤΗ ΤΙ ΔΕ ΧΟΡΕΥΕΙΣ
- 51° ΠΙ ΑΝΑΡΓΑ ΑΝΑΡΓΑ ΚΟΡΟΥΛΟΥ#ΣΙΓΑ ΣΙΓΑ ΤΟ ΧΟΡΟ
- 52° ΟΥΝΑ ΑΒΔΕΛΑ ΜΑΡΙ ΜΑΡΙ#ΣΕ ΜΙΑ ΑΒΔΕΛΑ ΜΕΓΑΛΗ ΜΕΓΑΛΗ
- 53° ΤΟΡΑ ΑΣΙΑΡΑ ΝΟΥ Ν-ΝΤΟΥΡΝΙΙ#ΤΩΡΑ ΤΟ ΒΡΑΔΥ ΔΕΝ ΚΟΙΜΗΘΗΚΑ
- 54° ΟΥΝΑ ΧΟΥΑΡΑ ΚΑΤΡΑ ΚΙΑΡΙ#ΕΝΑ ΧΩΡΙΟ ΠΡΟΣ ΤΟ ΑΝΗΛΙΟ

- 55° ΝΤΙΤΟΥ ΧΑΤΖΙΛΙΚΙ ΝΤΙΠΟΥΝΙΑΜΟΥ#ΑΠ' ΤΟ ΧΑΤΖΙΛΙΚΙ
ΚΑΤΕΒΑΙΝΑ
- 56° ΟΥΝου ΤΖΟΝΙ ΜΟΥΣΑΤΟΥ ΜΟΥΣΑΤΟΥ#ΕΝΑ ΠΑΛΙΚΑΡΙ ΌΜΟΡΦΟ
ΌΜΟΡΦΟ
- 57° ΛΑ ΠΟΜΛΟΥ ΝΤΙ ΝΙΓΚΑ ΑΜΑΡΙ#ΣΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΔΙΠΛΑ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
- 58° ΓΙΟΥ Ν-ΑΡΑΙ ΦΙΑΤΑ ΠΑΝ ΤΟΡΑ#ΠΟΥ ΉΣΟΥΝ ΚΟΡΗ ΜΕΧΡΙ ΤΩΡΑ
- 59° Ν-ΤΖΙΑΝΑ Ν-ΤΖΙΑΝΑ ΛΑ ΤΣΙΤΑΤΙ#ΠΑΝΩ ΨΗΛΑ ΣΤΟ
ΜΑΧΑΛΑ(ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ)
- 60° ΜΑ-ΤΑ ΜΑΚΑ ΖΑΧΑΡΙ#Η ΜΑΝΑ ΣΟΥ ΈΦΑΓΕ ΖΑΧΑΡΗ
- 61° ΤΣΙΝΤΣΙ ΤΖΙΑΙ Α ΜΑΡΤΣΟΥΛΟΥ#ΠΕΝΤΕ ΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ
- 62° ΝΟΥ Ν-ΤΣΑ ΤΣΙΑΜΟΥ ΛΙΑ ΧΑΤΖΙΟΑΝΕ#ΑΚΟΥ ΚΑΛΕ ΧΑΤΖΗΔΑΙΝΑ
- 63° ΓΙΟΥ ΝΤΟΥΡΝΙΣ ΑΣΙΑΡΑ ΝΟΥΑΠΤΙΑ#ΠΟΥ ΚΟΙΜΗΘΗΚΕΣ ΧΘΕΣ ΤΟ
ΒΡΑΔΥ
- 64° ΤΑ ΑΙ- ΓΙΑΝΙΟΣ ΛΑΙ ΤΑ ΑΙ-ΓΙΑΝΙΟΣ#Τ' ΑΗ-ΓΙΑΝΝΙΟΥ ΚΑΛΕ Τα' ΑΗ-
ΓΙΑΝΝΙΟΥ
- 65° ΜΙ ΆΡΣΟΥ ΛΑΙΛΟΥ ΜΙ ΆΡΣΟΥ#ΚΑΗΚΑ Ο ΚΑΗΜΕΝΟΣ ΚΑΗΚΑ
- 66° ΝΤΙ ΠΡΙΑΒΤΖΙΤ Ν' ΑΒΤΖΑΜΟΥ#ΑΠΟ ΤΙΣ ΦΗΜΕΣ ΓΝΩΡΙΖΟΜΑΣΤΑΝ
- 67° ΠΠΡΟΥΣΙΑΝΑ
- 68° ΓΙΟΥ ΑΓΚΙΣΙΣ ΛΙΑ ΛΕΝΑ#ΠΟΥ ΚΙΝΗΣΕΣ ΒΡΕ ΛΕΝΑ
- 69° ΚΑΡΑΜΠΕΟΥ#ΚΟΡΑΚΑΣ
- 70° ΑΙΝΤΕ ΛΑ ΦΙΑΤΙ ΛΑ ΜΠΙΧΤΣΕ#ΑΙΝΤΕ ΚΟΡΙΤΣΙ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ
- 71° ΣΤΟΝ ΊΣΒΟΡΟ ΑΝΕΒΑΙΝΑ

- 72° ΕΙΧΑ ΜΙΑ ΓΕΙΤΟΝΟΠΟΥΛΑ
- 73° ΛΕΜΟΝΙΑ ΜΩΡ ΛΕΜΟΝΙΤΣΑ
- 74° ΨΕΣ ΤΟ ΒΡΑΔΥ ΣΤΟ ΧΟΡΟ
- 75° ΧΡΥΣΗ ΜΗΛΙΤΣΑ ΕΙΧΑΜΕ ΜΑΝΑ ΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΥΛΗ ΜΟΥ
- 76° ΜΑΝΑ ΜΟΥ ΞΕΝΙΤΕΥΤΗΚΑ
- 77° ΑΠΟ ΠΙΑΝΟ ΑΠ' ΤΟ ΒΟΥΝΟ
- 78° Σ' ΑΥΤΑ ΤΑ ΣΠΙΤΙΑ ΤΑ ΨΗΛΑ
- 79° ΤΩΡΑ ΤΟ ΒΡΑΔΥ ΒΡΑΔΑΚΙ
- 80° ΣΙΓΑ ΣΙΓΑ ΠΟΥ ΠΕΡΠΑΤΕΙΣ
- 81° Η ΒΑΛΑΝΤΩΜΕΝΗ
- 82° ΜΙΑ ΚΟΡΗ ΡΟΔΑ ΜΑΖΕΥΕ
- 83° ΒΛΑΧΟΥΛΑ ΕΡΟΒΟΛΑΓΕ
- 84° ΒΛΑΧΑ ΑΡΧΟΝΤΙΣΣΑ
- 85° ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΠΕΡΠΑΤΟΥΣΑ
- 86° ΜΗΛΟ ΜΟΥ ΜΗΛΟ ΜΟΥ
- 87° ΚΑΤΩ ΣΕ ΓΙΑΛΟ ΚΑΤΩ ΣΕ ΠΕΡΙΓΙΑΛΙ
- 88° ΠΩΣ ΔΕΝ ΤΟ ΠΗΡΕΣ ΧΑΜΠΑΡΙ
- 89° ΑΠΟ ΤΟ ΤΡΙΚΟΡΦΟ ΒΟΥΝΟ
- 90° ΚΑΤΩ ΣΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΘΟΔΩΡΟ
- 91° ΚΑΤΩ ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ
- 92° ΠΕΡΔΙΚΟΥΛΑ ΣΕΡΓΙΑΝΟΥΣΕ
- 93° ΜΑΡΙΓΟΥΛΑ ΜΟΥ

94° ΤΡΕΙΣ ΚΑΚΕΣ ΜΟΥ ΣΥΝΥΦΑΔΕΣ

95° ΤΑΝΑ ΑΜΙΑ ΤΑΝΑ ΑΛΙ ΝΤΑΝΤΙ#Η ΤΑΝΑ ΜΟΥ Η ΤΑΝΑ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ

96° ΦΕΓΓΑΡΙ ΜΟΥ ΛΑΜΠΡΟ ΛΑΜΠΡΟ

97° ΠΑΠΑ ΤΣΑΙΡ

98° ΕΣΕΙΣ ΒΟΥΝΑ ΜΑΥΡΟΜΑΤΑ ΜΟΥ

99° ΌΛΑ ΤΑ ΔΕΝΔΡΑ ΣΤΗΝ ΑΥΛΗ

100° ΜΑΡΤΖΙΝΑ ΝΤΙ ΑΜΑΡΙ#ΔΙΠΛΑ ΑΠ' ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

6.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από όλη την αφήγηση και έκθεση της διαδικασίας της έρευνας στο αρχείο της οικογένειας έγινε φανερό και σε μένα τον ίδιο αλλά θεωρώ και σε όσους έρθουν σε "επικοινωνία" με την έρευνα αυτή ότι η βιωματική εμπειρία και των προσώπων που ασχολήθηκαν με την καταγραφή των δεδομένων αλλά και η δική μου προσωπικά ήταν ο βασικός παράγοντας που εκκίνησε την όλη διαδικασία. Όλη η συστηματική παράθεση και έκθεση της έρευνας έκανε φανερή την σημασία του βιώματος μέσα στην προφορική παράδοση και στην όποια μετάδοσή της και μέσα στον σημερινό σύγχρονο κόσμο. Για την συνέχεια της έρευνας θα μπορούσα να θέσω σαν στόχο για μένα αλλά και για όσους θα εμπλακούν με αυτήν, την ολοκλήρωση της ταξινόμησης του αρχείου, την αξιοποίησή του από την τοπική κοινότητα-κοινωνία και την επανα-ενσωμάτωση των ζωντανών αυτών οργανισμών που λέγονται τραγούδια στην κοινωνία του σήμερα. Όσον αφορά το μουσικολογικό μέρος τα δεδομένα ενισχύουν και επανυποστηρίζουν τα συμπεράσματα προηγούμενων μελετητών για την μουσική της Πίνδου της οποίας μέρος είναι και ο μουσικός πολιτισμός των Βλάχων του Χιονοχωρίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Baud - Bovy, Samuel. *Δοκίμιο για το Δημοτικό τραγούδι*. Δ΄ Έκδοση. Ναύπλιο: Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, 2005.

Baud - Bovy, Samuel. *Chansons aromounes de Thessalie = Κουτσοβλαχικά τραγούδια της Θεσσαλίας*. Μετάφραση Δέσποινα Μαζαράκη. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης, 1990.

Denshire, S. “Autoethnography”. *Sociopedia.isa*, 1(1), 1-12.

Θέμελης, Δημήτριος. «Μουσικοποιητική δομή στο Ελληνικό Δημοτικό Τραγούδι». *Λαογραφία* (Ανάτυπο), τόμος ΚΗ΄. Αθήνα 1987.

Ισαρης,Φ., & Πούρκος Μ. «Συλλογή/Παραγωγή Ποιοτικών Ερευνητικών Δεδομένων» [Κεφάλαιο]. *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]*. Κάλλιπος: Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις, 2015, κεφ 4. <http://hdl.handle.net/11419/5821>

Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Σερρών – Μελενίκου. *Σερραϊκά χρονικά*, τόμος Α΄. Αθήνα, 1953.

Καιμάκης, Ιωάννης, Κόκκαλας Σταύρος. *Δημοτικά τραγούδια από το Βαλτέτσι του Ν. Αρκαδίας*. (τόμος Β΄). Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών, Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας, 2010.

Κατσανεβάκη, Αθηνά. *Βλαχόφωνα και Ελληνόφωνα τραγούδια της περιοχής Βορείου Πίνδου-Ιστορική-Εθνομουσικολογική προσέγγιση: Ο αρχαισμός τους και η σχέση τους με το ιστορικό υπόβαθρο*. Διδακτορική Διατριβή. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Τμήμα Μουσικών Σπουδών. Θεσσαλονίκη, 1998.

Κατσάνης, Νίκος, Ντίνας, Κώστας. *Οι Βλάχοι του Ν. Σερρών και της Ανατολικής Μακεδονίας*. Σέρρες, 2008.

Καφταντζής Γεώργιος. *Τα Δημοτικά τραγούδια του Ν. Σερρών*. Σέρρες: Σερραϊκή Πολιτιστική Εταιρεία, 1978.

Κοταμανίδης, Σταύρος. *Πανσερραϊκό ημερολόγιο*. τ. 19^{ος}. Σέρρες, 1993.

Λέντζιου – Τρίκου, Κούλα. *Λεξικό Αρωμανικής (Βλάχικης) γλώσσας, των Βλαχόφωνων Ελλήνων των Μεγάλων Λιβαδίων Πάικου Κιλκίς, με καταγωγή από την Πίνδο. Λέξεις, εκφράσεις, αριθμοί, λαογραφικά σχόλια, πληροφορίες λεξιλογικές-ετυμολογικές, γραμματικές διευκρινίσεις.* Θεσσαλονίκη, 2014.

Marcu, George. *Cintecelce poliphonice aromane. Revista de folklor III* 1958, Bucuresti, 79-99. Bucuresti, 1958.

Marcu, George. *Folklor Muzical Aroman.* Editura Muzicala–Bucuresti, 1977.

Πανοπούλου – Τζιώνη Καλλιόπη. *Ζώντας ανάμεσα στους Βλάχους των Σερρών.* Σέρρες, 2017.

Πολίτης, Νικόλαος. *Το Ελληνικό Δημοτικό Τραγούδι. Εκλογαί από τα Τραγούδια του Ελληνικού Λαού.* Αθήνα: Τσεβελέκος, 1982.

Σταύρου, Θρασύβουλος. *Νεοελληνική μετρική. Γ' ανατύπωση της Β' έκδοσης.* Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), 2010.

Φάκης, Ιωάννης Ν. *Ανέκδοτη Συλλογή Δημοτικών-Βλάχικων Τραγουδιών από το Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) Ν.Σερρών.*

Φάκης, Νικόλαος Ι. *Ανέκδοτη Συλλογή Δημοτικών-Βλάχικων Τραγουδιών από το Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) Ν.Σερρών.*

Συνηντεύξεις (βλ. Παράρτημα)

Συνέντευξη με τον Νικόλαο Γεωρ. Ταράση, Σέρρες 20/2/ 2022, 30/4/2022

Συνέντευξη με τον Γεώργιο Δημ. Ταράση, Σέρρες 19/2/2022.

Συνέντευξη με την Τραγούδα Β. Αναστασία (το γένος Θεοχάρη) για την τελετουργία του εθίμου του Κλήδονα (Γκαλεάτα), και τα τραγούδια, όπως τελούνταν στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) Ν. Σερρών, μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 60, Σέρρες 24/04/2018. (σε σημειώσεις πεδίου-fieldnotes)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΜΕΝΕΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΓΕΩΡ. ΤΑΡΑΣΗ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ: ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΓΕΩΡ. ΤΑΡΑΣΗ

1.ΕΡΩΤΗΣΗ: Για πες μας καμιά ιστορία από το χωριό, πού γεννήθηκες, πότε γεννήθηκες, πώς ξεκίνησε η ζωή σου?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Λέγομαι Τάρασης Νικόλαος, γεννήθηκα το 1931 στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) Σερρών, 15 χιλ. έξω από τις Σέρρες, σε υψόμετρο 700 μ. Κτηνοτροφικό χωριό. Τα χρόνια που ήμασταν εκεί, όλο κτηνοτρόφοι ήταν το χωριό, 80 με 100 σπίτια οικογένειες ήτανε και είχε 40 με 45 χιλιάδες γιδοπρόβατα. Το Χειμώνα ήμασταν δίπλα στο χωριό είχαμε τα μαντριά. Το Καλοκαίρι έβγαιναν επάνω στο Μενοίκιο Όρος (Μπόζνταγας), σε υψόμετρο 2.000 μ. περίπου. 25 με 30 χιλ. έξω από την πόλη των Σερρών, ψηλά στο βουνό. Εκεί ήμασταν όλο το Καλοκαίρι με τα πρόβατά μας. Εγώ είχα πρόβατα, τρεις, τέσσερις μήνες ήμασταν καλά εκεί. Μετά έπαιρνε η ξέρα, τελείωναν τα νερά, δεν είχε νερά να τα ποτίσουμε, πηγαίναμε δεξιά, αριστερά, σε ξένα συνορόμματα για να τα ποτίσουμε. Και σταματούσε το άρμεγμα, δεν είχε γάλα το Σεπτέμβριο μήνα μετά δεν είχε γάλα και όλο τον καιρό ήμασταν στα βουνά, δεξιά, αριστερά πηγαίναμε και σε ξένα συνορόματα, στο Καλαπότι πηγαίναμε, στην Μικρόπολη (Καρλίκοβα) Δράμας πηγαίναμε, στη Βροντού τα μέρη πηγαίναμε, δεν είχε κοπάδια εκεί και λαθραία βοσκούσαμε εκεί. Μερικές φορές περνούσαμε και εδώ στην Άνω Βροντού, που ήταν στο 25, αριστερά εκείνο το βουνό, Κούτλα το λένε, πηγαίναμε και εκεί πολλές φορές το Φθινόπωρο. Και ανάλογα τον καιρό, πολλές φορές καθόμασταν μέχρι τα Χριστούγεννα. Τα Χριστούγεννα κατεβαίναμε κάτω στο χωριό, στα μαντριά.Είπαμε ανάλογα τον καιρό, εάν μας έπαιρναν κακοκαιρίες, κατεβαίναμε πιο νωρίς. Αλλά ταλαιπωρία μεγάλη ήταν γιατί μας έπαιρναν τα χιόνια επάνω στο βουνό, μας έκλειναν όσο να 'ρθούμε στο χωριό, 2 μέρες, 3 μέρες φτιάχναμε μέσα στα χιόνια, χωρίς φωτιά, ταλαιπωρία μεγάλη. Αν είχε τότες αν είχε μία κάμερα να τα πάρει, τώρα θα ήταν τα μεγαλύτερα έργα. Εκτός από

τις ταλαιπωρίες από τον καιρό ξέρω εγώ είχαμε, έναν εχθρό τον λύκο, που μας κυνηγούσε από πίσω μας έφτιαχνε πολλές φορές ζημιά. Μας έτρωγε από καμία προβατίνα.

Στο χωριό μέχρι 35 χρονών κάθισα με τα πρόβατα, μετά μεγαλώσανε τα παιδιά λίγο, άρχισαν να φεύγουν για τα γράμματα δεξιά, αριστερά, μόνος δεν μπορώ να τα κρατήσω, αναγκάστηκα εγώ τα πούλησα, κατέβηκα στις Σέρρες. Δεν ήξερα άλλη δουλειά να κάνω, μετά έγινα υλοτόμος στο δασαρχείο. Μία παρέα κάναμε συνεταιρισμό και όλα τα χρόνια στο δασαρχείο, ξυλεύαμε εκεί και από εκεί πήρα την σύνταξη.

Τώρα στο χωριό τα καλοκαίρια βγαίνουμε, τρεις, τέσσερις μήνες, έχουμε πανηγύρι Αγίων Αναργύρων. Κάνουμε πολύ καλή πανήγυρη, σφάζουμε 50, 60 μέχρι 70 αρνιά, τα ψήνουμε και έρχεται πολύς κόσμος και κάνουμε πολύ καλή πανήγυρη. Πρώτη Ιουλίου. Μετά τις 20 Ιουλίου πάλι έχουμε μία άλλη πανήγυρη, Προφήτη Ηλία. Και εκεί έχουμε ένα έθιμο πάλι, σφάζουν μοσχάρι. Πάλι το μοιράζουμε στους κατοίκους του χωριού. Της 26 Ιουλίου πάλι έχουμε άλλο πανηγύρι, Αγία Παρασκευή. Εκεί σφάζουμε γίδα και την μαγειρεύουμε εκεί, για τους τοπικούς εκεί του χωριού, πάλι φτιάχνουμε πανήγυρη. Κάνουμε σχεδόν τρία πανηγύρια φτιάχνουμε, στο χωριό το καλοκαίρι. Φτιάχνουμε και πανσέληνο, αλλά η πανσέληνο τώρα λόγω της καταστάσεως αυτή, έχει τώρα δύο χρόνια δεν φτιάχνουμε, αλλά πρώτα φτιάχναμε και έρχονταν πολύς κόσμος από εδώ από την πόλη, έρχονταν πολύς κόσμος.

Το σχολείο που ήταν αυλή στο χωριό, τώρα το 'χουμε μας το 'χει παραχωρήσει ο Δήμος και το 'χουμε κάνει μουσείο. Ωραία πράγματα. Όπως ήταν τα παλιά, εκείνα τα χρόνια με μαντριά, με καλύβες, με γυναικεία αργαλειούς και ξέρω εγώ. Πολύ όμορφο, πολύ καλό είναι.

2.ΕΡΩΤΗΣΗ: Το χωριό τώρα κατοικείται, μόνο τους παραθεριστικούς μήνες?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Απ' τον Μάη ξεκινάει βγαίνει όλος ο κόσμος και μέχρι τον Σεπτέμβριο, μερικές φορές και τον Οκτώβρη μερικές οικογένειες, αλλά τρεις μήνες είναι γεμάτο το χωριό. Αυτοί που έχουν τα σπίτια δηλαδή εκεί, τρεις μήνες είναι εκεί. Αλλά μερικές οικογένειες κάνουν και τέσσερις και πέντε μήνες εκεί, αλλά τώρα το Χειμώνα κανένας δεν είναι.

3.ΕΡΩΤΗΣΗ: Το καλοκαίρι πόσες οικογένειες περίπου κατοικούν?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Το καλοκαίρι γύρω στις 30 οικογένειες, πότε 40, πότε 20, αλλά περίπου 25 με 30 οικογένειες είναι τακτικές. Μόνιμες για το καλοκαίρι μιλάμε. Και μετά τον Σεπτέμβριο, Οκτώβριο, φεύγουνε όλοι.

4.ΕΡΩΤΗΣΗ: Το χωριό κατοικούνταν μόνιμα, μέχρι κάποιο χρονικό διάστημα?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Το χωριό κατοικούνταν μέχρι το 67-68. 67 με 68 κατέβηκαν ορισμένοι μέσα στην πόλη των Σερρών, ορισμένοι στην Οινούσα (Ντερβέσιανη) κάτω έχει ένα άλλο χωριό, χωριουδάκι και κατέβηκαν στην Οινούσα (Ντερβέσιανη). Το 68 ναι. Μετά το 68 το χειμώνα δεν ήταν κανένας.

5.ΕΡΩΤΗΣΗ: Εσείς ήσασταν απ' τις πρώτες οικογένειες, που εγκαταλείψατε το χωριό?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Όχι μετά μπροστά από 'μένα, εγώ κατέβηκα το 65 εδώ, αλλά απ' το 61, 62 άρχισαν να φεύγουν μερικοί. Το 65 φύγαμε αρκετές οικογένειες, καμιά 15, 20 οικογένειες το 65 φύγαμε, μετά κρύωσε το χωριό και απελπίστηκαν ο κόσμος, μέχρι 67 με 68, κατέβηκαν όλοι. Διαλύθηκε το χωριό.

6.ΕΡΩΤΗΣΗ: Και για πόσα χρόνια είχε μείνει ακατοίκητο το χωριό, όλο το χρόνο?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Απ' το 68 που διαλύθηκε μέχρι το 80 σχεδόν, ήταν τελείως ακατοίκητο. Δεν τελούνταν ούτε πανηγύρια, ούτε γιορτές? Τα πανηγύρια τα φτιάχναμε πάλι. Ανεβαίναμε μόνο για τα πανηγύρια, ιδίως για την Αγίων Αναργύρων. Ήταν η βασική γιορτή. Ανεβαίναμε είχαμε κάνει επιτροπή και ενδιαφερόμασταν. Λειτουργούσαν κάπου κάπου την εκκλησία, την συντηρούσαμε, δεν την αφήσαμε τελείως την εκκλησία.

7.ΕΡΩΤΗΣΗ: Υπήρχε κάποια οικογένεια που δεν έφυγε καθόλου απ' το χωριό και έμειναν μόνιμα στο χωριό?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Είχε μία οικογένεια, ένα ανδρόγυνο το οποίο μέχρι τελευταία, δεν κατέβηκαν καθόλου κάτω, ούτε εδώ, ούτε στην Οινούσα (Ντερβέσιανη). Ήταν εκεί μέχρι που τελείωσαν, μέχρι τελευταία ώρα, εκεί ήτανε, ένα ανδρόγυνο.

8.ΕΡΩΤΗΣΗ: Καμιά ιστορία από τα παλιά, από τους γονείς σας, αν θυμόσατε ή απ' τους πολέμους που περάσατε, φτώχιες αυτά, που σας σημάδεψαν στη ζωή, γνωρίζεται να μας πείτε?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Μια περίπτωση το 1908 δρούσαν τα κομιτάτα, εδώ στην Μακεδονία. Τα κομιτάτα όταν λέμε ήταν Βουλγαρόφωνοι αυτοί. Ήταν μία σαν απόσπασμα πώς να σε πώ δηλαδή? Από την Βουλγαρία, αλλά είχε και εδώ από αυτά τα σόγια Βουλγαρόφωνοι και με τους δικούς μας, εμείς είμαστε Βλάχοι, καταγωγή Βλαχόφωνοι και δεν τα πηγαίναμε καλά. Και εδώ είχε αρκετά χωριά. Πιάσε η Μούκλιανη, η Ντριάνοβα, το Λάκκος, η Ραχωβίτσα (Μαρμαράς), η Μπάνιτσα (Καρυές), αυτοί ήταν όλοι Βουλγαρόφωνοι και δεν τα πήγαιναν καλά, τα πήγαιναν πολύ κόντρα με τους Βλαχόφωνους και το 1908, 21 Μαΐου μέρα Κωνσταντίνου, κεχαγιάδες γιόρταζαν τότε, ψήνανε και αρνιά, το γιόρταζαν αυτή την ημέρα και κεχαγιάδες ήτανε στο χωριό, γλεντούσαν, γιόρταζαν. Και τα κομιτάτα αυτά απ' την Βουλγαρία ένα κομμάτι μέρος και από αυτά τα χωριά εδώ τα εδώ γύρω χωριά, ένα μέρος σχημάτισαν ένα μέρος, καμιά 80 άτομα. Για να μην τους πάρουν χαμπάρι οι δικοί μας οι κτηνοτρόφοι, τα κομιτάτα ντύθηκαν σε τούρκικη στολή, για να μην τους πάρουν χαμπάρι. Και τύλιξαν στα μαντριά που ήταν οι κεχαγιάδες, στα κοπάδια που ήταν οι βοσκοί, τους τύλιξαν και σκότωσαν 10 άτομα. Μέσα σ' αυτούς ήταν ο παππούς μου, ήταν ο αδερφός του παππού μου, ο γιός του αδερφού του παππού μου, τρία άτομα απ' την οικογένειά μας. Στο μαντρί ήταν ο παππούς μου, ο αδερφός του, ο παππού του πρώην Παπά του Μπατογιάννη και ο μπαμπάς ή παππούς του Μπουσνάκη. Ήταν στο μαντρί. Τους σκότωσαν. Ο παππούς μου, ξέφυγε για μια στιγμή, αλλά στα 30 μέτρα, 40 μέτρα, τον έφτασε η σφαίρα, τον σκότωσε. Οι άλλοι τρεις στην στρούγκα που λέμε, εκεί στην καλύβα, εκεί τους σκότωσαν. Οι υπόλοιποι δε οι έξι ήταν στα κοπάδια, πιο ψηλά στα κοπάδια, τους σκότωσαν και εκείνους. Και έμασαν και τα πρόβατα για εκμετάλλευση. Ο πάπ Γκότσης, ο μπαμπάς του Ντάμπαλ' είχε πάει στη βρύση, για να πάρει νερό και ο Μπουσνάκης αυτός τότε ήταν 8-10 χρονών ήταν και πήγαν με τον παπ' Γκότση, στη βρύση να πάρουν νερό. Άλλη μία

ομάδα από 'κεί πήγαν να τους πιάσουν και αυτούς, αλλά τους είδε ο Μπουσνάκης και λέει: τον μπάρμπα Γιώργη. Μπάρμπα Γιώργη λέει: κάτι άνθρωποι έρχονται εδώ. Κατάλαβε αυτός λοιπόν, πήρε τον κατήφορο εκεί στη βρύση στην Καραμάντρα, είναι λίγο στροφές η χαράδρα να πούμε, τον έριξαν αλλά δεν μπόρεσαν να τον σκοτώσουν. Μόνο στο τσιπούνη τον πήρε κανα δύο σφαίρες. Έφυγε γλίτωσε. Και από εκεί έμασαν και τα κοπάδια για εκμετάλλευση. Στην Βουλγαρία θα τα πήγαιναν? Που θα τα πήγαιναν, για εκμετάλλευση, να τα εκμεταλεύσουν. Ο Γιώργος ο Παντανέλας πώς ακριβώς, γλίτωσε και βγήκε απάνω στο χάνι απάνω και φώναξε από εκεί, γιατί αυτό και αυτό συμβαίνει, ελάτε γρήγορα επάνω. Ο παπ Ντίνας, ο Παπάνας, πρώτα ξαδέρφια ήταν. Ο παπ Μπούσιος και ο παπ Αλέκος αδέρφια ήταν, με τον παππού μου πρώτα ξαδέρφια ήταν. Και ο μπαμπάς του Παλασκάρου, λοιπόν πέντε άτομα πήραν τα όπλα πήγαν επάνω τι να δούν? Σαν τα αρνιά σφαγμένοι. Από εκεί πήραν τα όπλα, τους κυνήγησαν, τους έφτασαν καμιά 30 χιλ. 40 χιλ. Ξέρω και εγώ στο Ουρμαντζίκι κάτω τους έφτασαν με τα κοπάδια και έδωσαν μάχη εκεί. Τα πήραν τα πρόβατα πίσω, τραυματίστηκε ο παππούς του Παλασκάρου, τραυματίστηκε, τον πήρε ο ένας από εκεί, είχε ένα άλλο μαντρί εκεί, πάλι εντόπιοι. Πήραν το μουλάρι, τον έβαλαν καβάλα, τον πήγαν στην Προσοτσάνη Δράμας και από εκεί τον έστειλαν στην Θεσσαλονίκη. Τον παρέλαβε το προξενείο. Γλίτωσε ο άνθρωπος αλλά έδωσαν μεγάλη μάχη δηλαδή. Και τώρα κάθε χρόνο μέρα αυτή, κάνουμε μνημόσυνο στο χωριό.

9.ΕΡΩΤΗΣΗ: Μετά το 40 με την κατοχή μ' αυτά, είχατε θύματα με τον εμφύλιο?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ευτυχώς θύματα δεν είχαμε, βέβαια και τότες ταλαιπωρηθήκαμε πολύ, γιατί εδώ είχαμε Βουλγάρους. Από τον Στρυμόνα και εδώ, κάτω από τον Στρυμόνα ήταν Γερμανία, όλη η Ελλάδα. Αλλά εδώ Σέρρες, Δράμα, Καβάλα, εδώ είχαμε Βουλγάρους και η Γερμανία τότες, ήταν σύμμαχοι με τους Βουλγάρους, ήταν σύμμαχοι και η Γερμανία είχε υποσχεθεί, γιατί νόμιζε γιατί θα είναι για πάντα εδώ και είχε υποσχεθεί τους Βούλγαρους, γιατί αυτό το μέρος, αυτούς τους τρεις νομούς, θα τους έπαιρνε στην Βουλγαρία. Και έπαιρναν από την παραγωγή, ή πρόβατα ήταν, ή οτιδήποτε παραγωγή ήταν, στάρι ήταν, καλαμπόκι ήταν, οτιδήποτε παραγωγή ήταν, άφηναν στην οικογένεια μόνο, 20%. Το άλλο το παρέδωναμε στην μάντρα, ταρζιάβα λέγονταν ταρζιάβα. Και το γάλα το πήγαιναν στην Ταρζιάβα. Αλλά επειδή ήμασταν επάνω στο βουνό εμείς, μακριά ήμασταν και το κλέβαμε το μισό, δεν το πηγαίναμε,

το μισό το κλέβαμε και δεν μας έπαιρναν χαμπάρι. Αλλά θύμα δεν είχαμε ούτε στο 40 στον Αλβανικό πόλεμο, Γερμανικό και Ιταλικό πόλεμο, ούτε και στην κατοχή. Έναν είχαμε μόνο και αυτοί οι Δουραίοι, του παπ Τότση τον αδερφό, Κώστα τον έλεγαν εκεί στην Ντριάνοβα, πάλι αυτοί οι κατσαπλιάδες που τους λέγανε ξέρω εγώ, τον σκότωσαν. Είχαμε ένα θύμα. Το 1943 την άνοιξη, τον Απρίλιο μήνα. Στο κοπάδι ήταν αυτός. Στα γίδια εκεί στην Ντριάνοβα ήταν.

10. ΕΡΩΤΗΣΗ: Το χωριό στην περίοδο του εμφυλίου, είχε εγκαταλειφθεί?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Είχε εγκαταλειφθεί το 1947 τον Ιούνιο μήνα, κατεβήκαμε όλοι στην Οινούσα (Ντερβέσιανη), μόνο κανα δύο, τρεις οικογένειες ήρθαν εδώ στις Σέρρες, οι άλλοι στην Οινούσα (Ντερβέσιανη) και στο Άγιον Πνεύμα (Βιζνίκιοϊ) πήγαν. Μετά το 1950 που απελευθερώθηκε, ξαναβγήκαμε απάνω. Όλες οι οικογένειες? Όχι όλες έμειναν πολλοί Βλάχοι έμειναν στην Οινούσα (Ντερβέσιανη), δεν ξαναγύρισαν. Να αυτοί οι Ταιραίοι, όχι όλοι οι Ταιραίοι οι μισοί, Δούρας, Γαλάνης, αρκετοί. Άρα είχε λιγότερες οικογένειες μετά το 1950 το χωριό, απ' ότι πριν. Ναι ναι λιγότερες, γιατί έμειναν αρκετές οικογένειες, στην Οινούσα (Ντερβέσιανη).

11. ΕΡΩΤΗΣΗ: Το χωριό ήταν καθαρόαιμο βλαχοχώρι, ή είχε και άλλους πληθυσμούς, ήσασταν μεικτοί?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Αρχή αρχή ήτανε εντόπιοι Βουλγαρόφωνοι, εντόπιους που τους λέμε σήμερα. Πριν εγκατασταθείτε εσείς? Ναι. Οι δικοί μας ήρθαν δεν ξέρουμε ακρίβεια, αλλά γύρω στο 1800. Από πού είχαν έρθει? Οι δικοί μας ήρθαν από το Γράμμο. Το Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) είναι όλοι απ' την Αβδέλα Γρεβενών, Αβδελιώτοι. Έχει και αρκετούς Γραμμουστιάνους που λέμε από το Γράμμο, αλλά αυτοί περισσότερο είναι: στο Σιδηρόκαστρο (Ντεμίρ-Ισάρ), εδώ έχει, πέρα στο Ροδολίβος έχει, στην Προσοτσάνη Δράμας έχει. Το χωριό μας είναι σκέτο βλαχοχώρι, αλλά πρώτα ήταν εντόπιοι, Βουλγαρόφωνοι ήταν. Οι δικοί μας ήρθαν το 1800 περίπου, πρώτα ήρθαν, όταν πρωτοήρθαν απ' ότι θυμόμαστε λίγες ιστορίες από τους γονείς μας, ήρθαν στο Λαγκαδά Θεσσαλονίκης. Περιοχή Λαγκαδά. Από εκεί μετά πήγαν στα Πορόια, από

τα Πορόια ήρθαν οι Γραμμουστιάνοι περισσότεροι και Αβδελιώτοι μερικοί στο Λαιλιά και στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοι) ήρθανε, μόνο Αβδελιώτοι.

12. ΕΡΩΤΗΣΗ: Από το χωριό θυμόσατε καθόλου πράγματα, γιορτές, γάμους, πανηγύρια? Γιατί είπατε μέχρι τα 35 σας χρόνια μένατε εκεί.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Φτιάχναμε και τα πανηγύρια, από τότες τα φτιάχναμε, γάμους όταν έφτιαχνε το χωριό, κάποιος παντρεύονταν, καλούσε όλο το χωριό. Γιατί λίγο πολύ ήμασταν όλοι μέσο συγγένεια ας το πούμε έτσι και όλο το χωριό, πήγαινε στους γάμους. Στις γιορτές πάλι τα ίδια. Μόλις έβγαινε η εκκλησία, σχολνούσε η εκκλησία, ξεκινούσαμε από εκεί, από ανατολάς, από την Ουρτζούκα που λέμε, όποιος γιόρταζε, ασχέτως και ο εορταζόμενος να μην ήταν στο σπίτι, οι υπόλοιποι να πούμε, περνούσαν απ' το σπίτι, να τους ευχηθούν να πούμε. Τα παίρναν όλα απ' το πρωί μέχρι το βράδυ, μπορεί και μέχρι τα μεσάνυκτα, τραγούδι-πιωτό, τραγούδι-πιωτό.

13. ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιές γιορτές γιορτάζατε έτσι ποιο πολύ?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Το καλοκαίρι επειδή ήμασταν μακριά και δεν είχαμε ευκαιρία τόσο πολύ. Αλλά ξεκινούσαμε τον Άγιον Δημήτρη, τον Άγιον Νικόλα, Χριστούγεννα, Άη Γιάννη, Φώτα, μέχρι τον Άγιον Θανάση, ήταν όλο γλέντια το χωριό. Ναι ναι απ' τον Άη Δημήτρη, ξεκινούσαμε το Φθινόπωρο, μέχρι τον Άγιον Θανάση, ήταν όλο γλέντια το χωριό. Μετά πηγαίναμε στα μαντριά, γιατί αρχινούσαν ύστερα να γεννάν τα πρόβατα, τα γίδια και πηγαίναμε στα μαντριά.

14. ΕΡΩΤΗΣΗ: Τί γνωρίζετε γενικά για τους Βλάχους εδώ της περιοχής, γενικότερα που αλλού είχε Βλάχους εδώ, εγκατεστημένους, πέρα από αυτά τα χωριά που μου αναφέρατε?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Πιάσε από ανατολάς είπαμε: στην Δράμα, Προσοτσάνη, έχει πολλούς Βλάχους Γραμμουστιάνοι που τους λέμε. Στην Μικρόπολη (Καρλίκοβα) Δράμας και εκεί έχει, τώρα έχει λιγοστέψει, αλλά είχε αρκετούς, αρκετές οικογένειες Βλάχους. Στην Πρώτη (Κιούπκιοι) Σερρών και εκεί έχει Βλάχους. Στο Ροδολίβος Σερρών και εκεί έχει Βλάχους, πολλούς Βλάχους. Στο Άγιον Πνεύμα (Βιζνίκιοι) Σερρών έχει,

στην

οινούσα (Ντερβέσιανη) Σερρών έχει. Αυτοί απ' την Οινούσα (Ντερβέσιανη) όπως είπαμε, είναι απ' το Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ). Εδώ στις Σέρρες (Ν-Σιάρου) μέσα έχει πολλούς. Εδώ έχει πολλούς και παλιούς Βλάχους, ερχόμενους πολύ και απ' τον Όλυμπο, απ' το Κοκκινοπλό που τους έχει εδώ. Στην Ηράκλεια (Κάτω Τζουμαγιά) Σερρών που λέμε έχει, στο Λευκόνα (Καβακλί) Σερρών έχει, στο Χριστός Σερρών έχει, στο Σιδηρόκαστρο (Ντεμίρ-Ισάρ) έχει, πέρα στο Νέο Πετρίτσι (Βέτρινα/Βέτερνα) έχει, στα Πορόια έχει πολλούς, Άνω Πορόια σχεδόν βλαχοχώρι είναι. Είχε και άλλα κάνα δύο χωριά. Το ένα λέγονταν Άνω Ομαλό (Ράμνα) Σερρών, το ένα Φυλλίρα (Λιπόσι) Σερρών. Αλλά τότε κατά το 1940 διαλύθηκαν τα κάψαν οι Γερμανοί και έγιναν τροχαλιές. Δεν έχει τώρα κανένα. Το (Λιπόσι) Φυλλίρα Σερρών ποιο χωριό ήταν? Το (Λιπόσι) Φυλλίρα Σερρών είναι μετά, είναι το Πετρίτσι (Βέτρινα/Βέτερνα) Σερρών, μετά είναι το Ακριτοχώρι (Δερβέντι) Σερρών, είναι το (Λιπόσι) Φυλλίρα Σερρών. Μετά το Ακριτοχώρι (Δερβέντι) Σερρών, πηγαίνοντας για τα Πορόια, έτσι στην πλαγιά, ένα χωριό ήταν. Μικρό θα ήταν. Έτσι λεγόταν ή είχε και άλλη ονομασία? Έτσι δεν ξέρω τώρα (Λιπόσι) Φυλλίρα Σερρών δεν ξέρω. Αυτό θα ήταν το παλιό το όνομα, γιατί όλα τα χωριά αυτά εδώ, είχαν παλιά ονόματα. Τώρα ανανεώθηκαν μετά το 1922- 1923 ανανεώθηκαν, πήραν καινούρια ονόματα. Όλα ήταν Βουλγάρικα, Τουρκικά ονόματα, τοπικά μάλλον ονόματα ήταν. Στην Βυρώνεια (Χατζή-Μπειλίκ) Σερρών και εκεί έχει λίγους.

15. ΕΡΩΤΗΣΗ: Αυτοί οι Βλάχοι είχαν εγκατασταθεί εδώ από αυτές τις κοιτίδες που μου είχατε αναφέρει, από το Γράμμο και από την Αβδέλα και το Κοκκινοπλό, ή και από άλλα μέρη έχουν έρθει? Και από άλλα βλαχοχώρια της Ελλάδος μετοίκησαν?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ακριβώς δεν ξέρω. Λένε γιατί είχε και από την Βωβούσα (Μπαιάσα) Ιωαννίνων είχε πολλούς, από τον Ασπροπόταμο Ν. Τρικάλων κάτω λένε γιατί είχε πολλούς, αλλά κάτι λίγοι δεν ξέρω ακριβώς. Αλλά τα δικά μας τα σόγια, που έφυγαν γύρω στο 1800 από την Αβδέλα Γρεβενών, το παλιό το επίθετο το δικό μας, ήταν Βαρσάμης. Δεκαπενταύγουστο μία χρονιά, ποιά χρονιά ήταν δεν ξέρω, πήγε ο Αλή Πασάς στην Αβδέλα και ζήτησε την κόρη του Βαρσάμη. Ο Βαρσάμης ήταν Βλαχόφωνος, αλλά ήταν μεγάλος τσέλιγκας. Μεγάλη οικογένεια ήταν. Και ζήτησε την κόρη του Βαρσάμη, να την πάρει στο χαρέμι. Και λέει ο Βαρσάμης γιατί άφησε λέει να τελειώσει το πανηγύρι απ' όψε, αύριο λέει θα στην φέρω εγώ στο χαρέμι, θα

στην παραδώσω. Γελάστηκε ο Αλή Πασάς και μόλις σκοτεινίασε, λέει το φαλκάρι του ο Βαρσάμης, τα σόγια που είχε εκεί, τους λέγει φύγετε να φύγουμε. Φόρτωσαν εκεί την νύκτα πρόβατα, άλογα, νοικοκυριό ότι ήταν, ότι είχε και ξημέρωσαν από τον Αλιάκμονα απ' εδώ μεριά ήταν άλλος Μπέης. Και εκεί άλλαξαν το όνομα ύστερα, το 'βαλαν Τραγούδας. Και μέχρι το 1900-1910 περίπου, λεγόμασταν Τραγούδας το δικό μας το σόι. Αυτό πότε χρονολογείται περίπου? Ακριβώς δεν ξέρουμε γιατί τώρα στα νεκροταφεία στο χωριό, του παππού μου το μάρμαρο που βάζουν δεν λέει Δημήτριος Ταράσης, Δημήτριος Τραγούδας. Ακριβώς ποια χρονιά το άλλαξαν δεν το ξέρουμε, αλλά τότε μετά το 1900 μέχρι το 1910. Τότε άλλαξαν. Επειδή ήταν μεγάλα σόγια οι Τραγουδαίοι να πούμε και ο παππούς μου ύστερα, το άλλαξε, το έβαλε Ταράσης. Άρα γύρω στα τέλη του 1800 είχαν έρθει οι δικοί σας από την Αβδέλα. Έναι γύρω στα 1800 ακριβώς χρονολογία δεν ξέρω, αλλά γύρω στο 1800. Γιατί η μαμά μου όταν παντρεύτηκε, από εδώ απ' τους Ζαπαραίους ήταν η μαμά μου και ήρθε στο χωριό, εκείνα τα χρόνια τους πεθαμένους, στην καντήλα, στο εικονοστάσιο, είχε ένα τεφτεράκι και έγραφαν το τεφτεράκι τους πεθαμένους. Και μέσα στο τεφτεράκι αυτό, είχε και ένα όνομα Μπούσιος Βαρσάμης. Το κουβαλούσαν δηλαδή το τεφτέρι αυτό, τα σόγια μας απ' το Βαρσάμη ακόμη, για αυτό πιστεύουμε γιατί λεγόμασταν Βαρσάμης. Γιατί και όταν πήγαμε στην Αβδέλα, εμείς τότες κατά το 1980 πιο μπροστά, όταν πήγαμε στην Αβδέλα κανα δύο φορές και ρωτούσαμε και μας έλεγαν την ιστορία, γιατί ήταν ένας κεχαγιάς μεγάλος και ξέρω εγώ και λέγονταν Βαρσάμης, ήταν ένας μεγάλος κεχαγιάς. Άρα τότε την μάθατε την ιστορία? Ναι τότε την μάθαμε, πριν δεν ξέραμε. Υπάρχουν απόγονοι με αυτό το επώνυμο, ή ήταν μόνο η οικογένεια, που είχε φύγει από την Αβδέλα και ήρθαν εδώ? Στην Αβδέλα δεν υπάρχει αυτό το σόι. Απ' τους Βαρσάμηδες. Γιατί ρωτήσαμε εκεί τότες, λέει δεν έχει έφυγαν όλο το σόι οι Βαρσάμηδες. Μία εκδοχή ας το πούμε ξέρω εγώ πώς να το πώ? Η Τσαλ Μπούσλου του Τζιαπώνη, ήταν μία δόση στην Γερμανία. Και εκεί που δούλευαν στο εργοστάσιο, είχε και απ' την Σερβία εργάτοι εκεί. Και εκεί που δούλευαν, μία γυναίκα Βλάχα απ' τη Σερβία και γελάστηκε είπε στα βλάχικα: Πώς το είπε? Ντέφι σι σφάκι σ' λούκρουλου. Και η Μαρίκα του Μπούσιου η γυναίκα, ήταν δίπλα την ρωτάει: Αρμίνα χί? Βλάχα είσαι? Αρμίνα. Βλάχα. Ντι γιού χί τίνι? Από πού είσαι εσύ? Ντι Σιάρου (Σέρρες). Από τις Σέρρες. Τίνι ντι γιού χί? Εσύ από πού είσαι? Ντι σουά ντι Σερμπίε (Σερβία). Από εδώ απ' τη Σερβία. Κούμ χί Αρμίνα? Πώς είσαι Βλάχα? Τζίσι πάπλου αμέλου βίνι ντι Αβδέλα. Είπε ο παππούς ο δικός μου, ήρθε από

την Αβδέλα. Κούμ ιλ τσιά? Πώς ονομάζονταν? Βαρσάμη τζίτσιά. Βαρσάμη τον έλεγαν. Αούσλου Βαρσάμη αρά τρέι φράτς τζίσι. Ο γέρος ο Βαρσάμης, ήταν τρία αδέρφια είπε. Τώρα ατσιά μπλιάρια τζίτσι έστι ντι Σερμπίε (Σερβία). Τώρα εκείνη η γυναίκα λέει από τη Σερβία. Αούσλου Βαρσάμη αρά τρέι φράτς. Ούνου ντούσι του Γκιρτσιί (Ελλάδα), ο ένας πήγε στην Ελλάδα, ούνου ντούσι του Σερμπίε (Σερβία), ο ένας πήγε στην Σερβία, σι ούνου αντούσι του Αμερικί (Αμερική), και ο ένας πήγε στην Αμερική. Τώρα έστι λι τζίτσι Τσαλ' Μπούσλου αλ Τζιαπώνη. Οπότε διασταυρώνεται κάπως το γεγονός? Ναι γιατί εδώ το είχαμε να η μαμά μου έλεγε: κατσέ (γιατί) συγχοροχάρτι #ψοχάρτια Μπούσιος Βαρσάμης. Τζίτσιά έλ Τραγουδάτσλοι άρι Μπούσιο Βαρσάμη. Έλεγαν αυτοί οι Τραγουδαίοι, ότι έχει Μπούσιος Βαρσάμης. Σι έστι σύμπτωση ντι ακλό τώρα τζίτσι κατσέ ντι λα Βαρσάμη βα ιαράμ ντι λα Αβδέλα, σι άραγες σούν γεγονότι έστι.

16. ΕΡΩΤΗΣΗ: Η δική σας η οικογένεια, ήταν από τις πρώτες οικογένειες, που είχαν έρθει και εγκαταστάθηκαν στο χωριό?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ναι απ' ότι δείχνουν τα πράγματα, η δική μας η οικογένεια και οι Χατζήδες που τους λέμε. Δηλαδή: Οι Ζησαίοι, οι Δουραίοι, οι Μπέλληδες και αυτοί ήταν μία οικογένεια, πρώτα πρώτα, ήρθαν αυτές οι δύο οικογένειες. Οι Τραγουδαίοι ας το πούμε (Βαρσάμηδες) και οι (Χατζήδες). Χατζάτσλι, Χατζάτς τους έλεγαν. Αρχή αρχή, αυτές οι δύο οικογένειες, ήρθαν, εγκαταστάθηκαν στο χωριό και σιγά σιγά, σιγά ύστερα, μαζεύτηκαν όλοι.

17. ΕΡΩΤΗΣΗ: Η εκκλησία υπήρχε, όταν είχαν έρθει οι πρόγονοί σας στο χωριό?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Η εκκλησία ήταν. Η εκκλησία μνημονεύεται το 1200-1250 ξέρω εγώ? Από τότε μνημονεύεται η εκκλησία. Αλλά ήταν μικρή. Άρα υπήρχε δηλαδή χωριό? Υπήρχε χωριό. Ήταν οι Βουλγαρόφωνοι που λέμε. Σήμερα τους λέμε εντόπιοι. Ήταν χωριό παλιό, Βουλγαρόφωνο χωριό ήταν. Μετά που ήρθαν και οι δικοί μας, δυνάμωσαν, από εδώ, από εκεί μαζευτήκανε, δυνάμωσαν και οι δικοί μας. Μέχρι το 1928 ήταν όλοι εκεί. Μέχρι το 1928. Το 1928 γίνονταν εκλογές και εκεί οι εντόπιοι που ήταν στα εκλογικά κέντρα που ήταν εκεί, στο χωριό να πούμε, έσβησαν μερικά ονόματα απ' τους Βλάχους. Άλλους δεν τους είχαν γραμμένους καθόλου, άλλους τους είχαν για πεθαμένους δεν ξέρω εγώ. Προσπάθησαν να κάνουν μία προπαγάνδα,

για να πάρουν την εξουσία αυτοί. Και εκεί πήραν χαμπάρι, πήραν οι δικοί μας οι Βλάχοι μυρωδιά και πιαστήκανε στο ξύλο. Και στα εκλογικά κέντρα έστειλαν και αστυνομία τότες, κάνα δύο άτομα. Παίρνουν και τα όπλα απ' τους αστυνομικούς, τα σπάζουν και αυτά, τους κυνήγησαν τους εντόπιους, έφυγαν και ξανά δεν γύρισαν πίσω. Είχαν κάτω στην Οινούσα (Ντερβέσιανη), είχαν αχυρώνες αυτοί, δεν τους επέτρεπαν τους είχαν επάνω, αλλά επειδή τα χωράφια τους ήταν κάτω και είχαν αχυρώνες, για να βάλουν τα άχυρα ξέρω εγώ. Ασχολούνταν με την γεωργία, όχι την κτηνοτροφία? Όχι όχι ήταν όλοι γεωργοί. Κάνα δύο, τρεις οικογένειες, είχαν κτηνοτροφία αυτοί. Και μετά κατέβηκαν κάτω στην Οινούσα (Ντερβέσιανη), διότι με την φασαρία που έγινε, τους κυνήγησαν οι δικοί μας, τους έδειραν, τους ρήμαξαν και έφυγαν κάτω στην Οινούσα (Ντερβέσιανη) ύστερα αυτοί, έκαναν χωριό στην Οινούσα (Ντερβέσιανη). Παρέλειψα να σε πώ, γιατί όταν σκότωσαν τους δικούς μας επάνω, είχε και άτομα και απ' το χωριό μας. Απ' το Χιονοχώρι (Καρλίκιοϊ) είχε Βουλγαρόφωνοι, είχε άτομα και μέσα. Ύστερα το Φθινόπωρο στα αμπέλια, στον τρύγο, είχαν κάτω στην Οινούσα (Ντερβέσιανη), είχαν αμπέλια αυτοί και οι δικοί μας, ο παπ Ντίνας και άλλοι μερικοί να πούμε, πήγαν μία νύχτα εκεί σκότωσαν μερικούς απ' αυτούς. Τους έβαλαν φυλακή, αλλά τους υποστήριζε να πούμε το προξενείο το Ελληνικό, τους υποστήριζε τους δικούς μας τους Βλάχους πολύ. Έκατσαν λίγα χρόνια φυλακή, μετά τους έβγαλαν.

18.ΕΡΩΤΗΣΗ: Τώρα μιάς και που κλείνουμε φέτος την εκατονταετηρίδα, με την Μικρασιατική καταστροφή, γνωρίζεται κάποια ιστορία για την Μικρασιατική καταστροφή? Είχατε κάποια σχέση?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δημήτρη ο μπαμπάς μου έκανε τρία, τέσσερα χρόνια, στην Μικρά Ασία. Μέχρι το 1922 που πολεμούσαν. Ο μπαμπάς μου παντρεύτηκε το 1915. Ήταν για να παντρευτεί το 1913. Η μαμά μου κάθονταν εκείνα τα χρόνια στο Μελενικίτσιον (Μελεγκίτσι). Όταν έκαψαν εδώ την πόλη των Σερρών οι Βούλγαροι, το 1913 που απελευθερώθηκε λοιπόν, έκαψαν και το σπίτι του παππού μου, στο Μελενικίτσιον (Μελεγκίτσι) και η οικογένεια της μαμάς μου, ο παππούς μου, η γιαγιά μου, όλοι έμειναν μόνο με τα ρούχα από πάνω τους. Και δεν είχαν για να την παντρέψουν με τι? Μία φούστα που είχε μόνο. Και δεν την πάντρεψαν το 1913, την πάντρεψαν το 1915-1916. Την έκαναν κανένα ρούχο. Το 1916 τον πήραν τον μπαμπά μου, όμηρο στην Βουλγαρία. Όχι μόνο τον μπαμπά μου, όλο το χωριό και από όλα τα

χωριά εδώ, τη πόλη των Σερρών, από όλα τα χωριά, πήραν όμηρους. Έκαναν δύο χρόνια μέχρι το 1918. Μόλις γύρισαν από εκεί, πόσο κάθισαν δεν ξέρω, έγινε η επιστράτευση και τους πήραν στον πόλεμο για τη Μικρά Ασία, μέχρι το 1922. Έκανε 3-4 χρόνια έκανε ο μπαμπάς μου εκεί. Και έχουμε μία φωτογραφία 6-7 άτομα είναι, που ήταν εκεί, όλοι οι χωριανοί εκεί και την έχουμε ακόμη τη φωτογραφία αυτή. Απ' το 1922 ακόμη έχει 100 χρόνια. Όλοι επέζησαν? Ναι ναι γύρισαν. Ορισμένοι ο παπ Παντανέλας έκανε 8 χρόνια εκεί. Αιχμάλωτος έκανε. Τον έπιασαν οι Τούρκοι εκεί αιχμάλωτο. Έκανε 8 χρόνια εκεί όσο να γυρίσει πίσω. Ο παπ Τέλιας και αυτός έκανε κανα 2-3 χρόνια αιχμάλωτος. Πέθαναν μερικοί Βλάχοι, όχι απ' το χωριό μας. Από το Άγιον Πνεύμα (Βιζνίκιοι), απ' το χωριό μας δεν θυμάμαι. Πέθαναν μερικοί κανα δύο, τρεις, δεν θυμάμαι ακριβώς, πέθαναν και μερικοί Βλάχοι εκεί, σκοτώθηκαν δηλαδή. Θυμόσατε ποιοι ήταν? Δεν θυμάμαι Δημήτρη, δεν θυμάμαι. Δεν είμαι σίγουρος για να πω κάποιο όνομα. Όταν τους πήραν όμηρους, η μαμά μου ήταν νεόνυμφη ήτανε και τους πήραν και τα πρόβατα που είχε το κοπάδι που είχαν όλα. Τους άφησαν μία κατσίκα και έλεγε η μαμά μου: Μία κατσίκα και ένα μουλάρι τους άφησαν, δεν είχαν τίποτα. Μάζευαν ύστερα φουντούκια (αλούνι) μάζευαν, κράνα (κουάρνι) μάζευαν, για να πουλήσουν, για να πάρουν καμιά δεκάρα, κανένα φράγκο, για να επιζήσουν. Δεν είχαν τίποτα της τα πήραν όλα.

Ο μπαμπάς του Λάππα του μπατζανάκη μ' αυτός έφυγε, δεν τον πήραν όμηρο απάνω. Έφυγε έξω στο βουνό. Δεν τον πήραν. Πώς γλίτωσε? Γλίτωσε. Η γιαγιά τον είχε συγγενής τον είχε, ανεψιό τον είχε, αλλά από τι τον είχε ανεψιό ακριβώς δεν ξέρω. Και έρχονταν πολλές φορές νύχτα, εκεί στην γιαγιά μου να πούμε, να του δώσει κανένα κομμάτι ψωμί, κάτι να φάει να πούμε. Η Μάια τσαλ Ντίνα # η γιαγιά Κώσταινα, μάλωνε με την πεθερά της να πούμε. Λέει: Τι με τον ζυγώνεις εδώ λέει: Οι δικοί μας οι άνδρες είναι λέει εξορία και μαζεύεις τον ανεψιό σου εδώ λέει? Θα μας πάρουν χαμπάρι. Τι να κάνουμε μάνα μ' τσί σ' αντρέμ'? Βά σμπινιάτζι σ' έλου, ατζιούνου, νου πότης σμπινιάτζι. Ίνι αουά σι λιά βιρ κομμάτι πίνι. Οι Βούλγαροι έμαθαν όμως ότι κάπου κάπου γενικά που κάπου κρύβεται στο σπίτι μας, που περνούσε απ' το Χιονοχώρι (Καρλίκιοι) και μία μέρα έκαναν έφοδο στο σπίτι. Το δικό μας το σπίτι απάνω, η μαμά μου ακόμα κάτω ήταν, ο μπαμπάς μου με τον παπ Ντίνα # παππού Κώστα δεν είχαν χωρίσει, ύστερα χώρισαν. Στο δικό μας το σπίτι απάνω, τώρα που είναι παλιό και είναι ριγμένο, ήταν μόνο ο σκελετός, μόλις είχαν

προλάβει μόνο ο σκελετός ήταν. Και εκεί κρύβονταν ο Λάππας. Πήραν χαμπάρι οι Βούλγαροι, πήγαν στο σπίτι έψαξαν εκεί, στα αχούρια, στα δωμάτια εκεί, δεν τον βρήκαν. Λέει ένας απ' αυτούς: Απάνω θα είναι λέει στο απάνω το σπίτι θα είναι. Και του παπ Ντίνα # παππού Κώστα το σπίτι, έχει από πίσω μία πορτίτσα έτσι, από πίσω μεριά. Μόλις βγήκαν αυτοί απ' την πορτίτσα, πήραν τον ανήφορο, να βγούν σε εμάς εκεί στις στροφές, βγαίνει και η μάια τσαλ Ντίνα έξω # η γιαγιά η Κώσταινα και κάνει την ποδιά έτσι. Ίί ξί ξί ξί ξί φρίντζι κι ντι νι λό φόκλου. Άκουσε αυτός από πάνω και απ' την πίσω πόρτα, το παλιό το σπίτι, είχε και από πίσω πόρτα θυμάσαι? Από την πίσω πόρτα έφυγε ο Λάππας στο ουρμάνι. Πήγαν απάνω αλλά αυτός πρόλαβε έφυγε. Η μαμά μου τα έλεγε αυτά. Εκείνη την ώρα έρχεται και μία ομίχλη. Και πώς σύμπτωση ήρθε και μία ομίχλη. Αν δεν ερχόταν ομίχλη, θα τον έβλεπαν θα τον σκότωναν. Ήρθε μία ομίχλη και έτσι γλύτωσε.

Μία άλλη περίπτωση πάλι. Το 1943 ήταν επί Βουλγαρίας, απάνω στην Καραμάντρα που ήμασταν, στην Καραμάντρα ήμασταν δύο κοπάδια. Εμείς ήμασταν τα είχαμε σμίξει με τον μπαμπά της θείας Μαρίκας, τον παπ Κόιτα που λέμε και τον Θωμά του Σπασένγκου. Τρία σημάδια, ένα κοπάδι. Στο ένα το κοπάδι ήταν ο πάπ Ντίνας # ο παππούς Κώστας, ο Καντρής (Στέργιος Γαλάνης) και ο πάπ Κιστάνης, αυτός δεν έμεινε σόι. Άλλο ένα κοπάδι. Και είχαμε δύο μηχανές, κορφολόγους για κρέμα, μέσα στην καλύβα στη Καραμάντρα, αρμέξαμε τα πρόβατα και το περνούσαμε το γάλα στον κορφολόγο, το βγάσαμε κρέμα. Απ' την κρέμα ύστερα άμα ωρίμαζε η κρέμα, το χτυπούσαμε, το φτιάχναμε βούτυρο και το τυρόγαλο το φτιάχναμε μυζήθρα. Μία πολύ νόστιμη, γιατί ήταν παχιά να πούμε, είχε αρκετό γάλα, πολύ νόστιμη. Αρμέξαμε έφυγαν τα κοπάδια για βοσκή. Ο αδερφός μου γυρνάει την μία μηχανή τώρα τον κορφολόγο ο αδερφός μου την δικιά μας, του πάπ Ντίνα # παππού Κώστα η μηχανή την γυρνούσε ο άλλος πάπ Κιστάνη που τον έλεγαν, ο γιός του Γιάννη τον έλεγαν. Και δύο άτομα Βούλγαροι, βγήκαν από εκεί από την Ντριάνοβα, βγήκαν και δεν τους πήραμε χαμπάρι, ούτε τα σκυλιά, τσουπ στην καλύβα μπροστά. Μπαίνουν μέσα στην καλύβα, βλέπουν δύο μηχανές να γυρνάνε εκεί. Η καλύβα γύρω γύρω, ήταν όλο δοχεία, κρέμες, βούτυρα, επειδής το μισό το γάλα το κρύβαμε. Πηγαίναμε στην ταρτζιάβα, αλλά το μισό το κρύβαμε και το φτιάχναμε όπως είπαμε, κρέμα. Η ταρτζιάβα τι είναι? Η ταρτζιάβα ήταν σαν συναιτερισμός να πούμε. Πώς είναι ένας συναιτερισμός τώρα εδώ, ένας γεωργικός συναιτερισμός, έτσι ήταν η ταρτζιάβα. Κρατική οργάνωση ήταν να πούμε και το παραδίναμε την παραγωγή εκεί. Μόλις

μπήκαν στην καλύβα, είδαν οι δύο κορφολόγοι που δούλευαν εκεί, η καλύβα γύρω γύρω όλο τενεκέδες. Εδώ είναι η ταρτζιάβα μάντρα δηλαδή. Εδώ είναι η παραγωγή. Μόλις μπήκαν στην πόρτα ήταν η δικιά μας η μηχανή, την δούλευε ο αδερφός μου, τον είπαν βουλγάρικα, τον χτύπησαν κανα δυό κονταριές, τον άφησαν. Να και ο παπ Κόιτας # πάπ Νικόλας εκεί, ο μπαμπάς της θεία Μαρία, ήταν και αυτός εκεί με λέει: κουσκίριτς' λιά ιάπα αγόνια, ίμνι γκριά αφέντουλοι # συμπεθεράκι πάρε την φοράδα γρήγορα, πήγαινε να φωνάξεις τον πατέρα σου. Ο μπαμπάς μου έτυχε μα τον παπ Ντίνα # παππού Κώστα, ήταν στο χωριό. Με βάζει καβάλα μέσα στην φοράδα, είχα μία μαύρη φοράδα, από εκεί τροχάδην, κατεβαίνω στο χωριό, τον λέω τον μπαμπά μου αυτό και αυτό. Φωνάζει και τον θείο μου, από εκεί τα άλογα, όσο να βραδιάσει έφτασα στην Καραμάντρα. Τώρα ο παπ Κόιτας # παππούς Νικόλας εκεί ήξεραν και λίγα βουλγάρικα εκεί ήξεραν αυτοί, κοίταζε να τους περάσει η ώρα, όσο να ρθούν. Ήρθε και ο μπαμπάς μου με τον παπ Ντίνα # παππού Κώστα εκεί. Τι θέλετε να σας δώσουμε? Θα μας δώσετε από ένα κιλό βούτυρο. Θα σας δώσουμε. Θα μας δώσετε και μυζήθρα. Επειδή ήταν παχιά, ήταν πολύ νόστιμη. Θα μας δώσετε και από αυτό έναν τενεκέ. Και από αυτό θα σας δώσουμε. Και κοιμήθηκαν εκεί, δεν φοβήθηκαν, κοιμήθηκαν εκεί. Το πρωί έφυγαν και τους δώσαμε από ένα δοχείο βούτυρο και από ένα δοχείο μυζήθρα. Κατάλαβαν τώρα αυτοί γιατί αν μαρτυρούσαν θα πηγαίναμε εξορία. Αλλά εδώ σου λέει αυτοί τώρα εδώ έχει μαμαλίγκα. Και την γλυτώσαμε.

19. ΕΡΩΤΗΣΗ: Ο πατέρας σας πότε πέθανε περίπου?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ο μπαμπάς μου πέθανε το 1944, γύρω στα 54- 55 χρονών θα ήταν. Γιατί έτσι απ' ότι υπολογίζουμε, το 1890. Τον είχαν σκοτώσει τίποτα οι Βούλγαροι ή οι Γερμανοί? Όχι δεν τον είχαν σκοτώσει. Πέθανε είχε εχινόκοκκο, είχε μία αρρώστια, λέγονταν εχινόκοκκο. Από αυτή την αρρώστια πέθανε. Την άνοιξη, τον Απρίλιο μήνα πέθανε. Ακριβώς μέρα δεν θυμάμαι, ημερομηνία δεν θυμάμαι, αλλά τον Απρίλη μήνα ήταν. Άρα εσείς μικρός ήσασταν τότε? 13 χρονών ήμουν εγώ τότε. Ύστερα μας ο πάπ Ντίνας # παππούς Κώστας πέρα στην Τσέκοβα, έκαναμε εκεί περίπου 2 χρόνια μαζί με τα κοπάδια.

20. ΕΡΩΤΗΣΗ: Θα μας πείτε Κ. Ταράση λίγες πληροφορίες όσον αναφορά, για τα τραγούδια των Βλάχων του Ν. Σερρών και ιδιαιτέρως του Χιονοχωρίου, πότε και σε

τι περιστάσεις τα τραγουδούσατε, αν τραγουδιούνται ακόμη και σήμερα από τις νεότερες γενιές και με ποιο τρόπο τα μάθατε εσείς, ως βιωματικά με βιωματικό τρόπο;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δημήτρη καλώς ήρθες, αυτά τα λίγα που θυμάμαι, που ξέρω, θα στα πώ. Αυτά τα τραγούδια, τα μάθαμε, τα θυμόμαστε από τους παππούδες ακόμα. Και αυτά τα τραγούδια του Χιονοχωριού, ξεχάσαμε να πούμε ότι σε υψόμετρο περίπου 700 μ. βρίσκεται το χωριό. Αυτά τα τραγούδια δεν τα έχουμε ακούσει από άλλους νομούς. Από Βλάχους άλλες περιοχές. Είναι κάπως ξεχωριστά, ιδιαίτερα, ξεχωριστά και τα λόγια, αλλά περισσότερο η φωνή, ο ηχός. Δεν ταιριάζει με κανένα άλλο νομό, ασχέτως και αν είναι βλάχικα τραγουδάν τα Βλαχοχώρια τραγουδάν, στην φωνή εξαιρούνται αυτά τα δικά μας τραγούδια. Και τα τραγουδούσαμε σε γάμους, σε πανηγύρια, στα πρόβατα που ήμασταν στο βουνό. Και από βραδύς όταν μαζευόμασταν παρέες δύο, τρία κοπάδια, έτσι μαζί και τραγουδούσαμε μέχρι το σκάρο, μέχρι τα μεσάνυχτα.

21 ΕΡΩΤΗΣΗ: Ο σκάρος τι ήταν;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ο σκάρος το νόημα είναι γιατί μία με δύο ώρες, από τις 24:00 μέχρι τις 03:00 περίπου τα μεσάνυχτα, βοσκούσαμε τα πρόβατα, τα μεσάνυχτα βοσκούσαμε τα πρόβατα και αυτό λέγεται σκάρο.

22 ΕΡΩΤΗΣΗ: Αυτό γινόταν κατά την διάρκεια όλου του χρόνου, ή μόνο τους θερινούς μήνες;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Το Φθινόπωρο, μετά τον Σεπτέμβρη. Μετά τον Σεπτέμβρη μέχρι τον Δεκέμβρη μήνα, ώσπου να μπουνε στο μαντρί, ήταν έξω και τα βοσκούσαμε σκάρο, από δύο ώρες περίπου. Και τα τραγούδια τα μαθαίναμε ο ένας στον άλλον. Όχι γραπτά έτσι με τη φωνή, ο ένας με τον άλλον. Προφορικά με τα λόγια. Και τραγουδούσαμε σε γάμους, σε πανηγύρια, σε γλέντια διάφορα αυτά να πούμε, τα τραγουδούσαμε παρέες παρέες. Η μεγάλη παρέα ηλικία ξεχωριστά, η μέση ηλικία πάλι ξεχωριστά και οι πιο μικροί η νεολαία ας το πούμε ξεχωριστά., Και τις γιορτές το Φθινόπωρο, πιάσε από τον Άγιον Δημήτρη, Άγιον Νικόλα, Άγιον Γιάννη ξέρω εγώ, τότες δεν αρμέγονταν τα πρόβατα και είχαμε ποιο μεγάλη ευκαιρία και όποιος γιόρταζε στο χωριό, έστω και να μην ήταν ο εορταζόμενος στο σπίτι, οι παρέες

περνούσαν από το σπίτι για να ευχηθούν και τους κερνούσαν κιόλας. Ποτό, γλυκό, καθ' ένας ότι μπορούσε και τραγουδούσαμε από κάθε σπίτι, μέχρι τα μεσάνυχτα. Περνούσαμε όλα τα σπίτια, ασχέτως και να μην ήταν ο εορταζόμενος, περνούσαμε και τον ευχηθούσαμε. Και μας κερνούσαν λίγο κρασάκι, λίγο τσιπουράκι ξέρω εγώ, κανένα μεζέ μας έβαζαν και από εκεί απ' τον έναν στον άλλον τα τραγούδια, έτσι τα μάθαμε. Σήμερα σώζονται βέβαια, αλλά όχι σε αυτό το σημείο όπως ήταν τότες, γιατί τότες επειδή ήμασταν μόνο Βλάχικο χωριό να πούμε, δεν είχαμε σχέση με άλλες φυλές και μόνο δημοτικά, τραγουδούσαμε και στα Βλάχικα να πούμε, αλλά περισσότερο στα ελληνικά. Δημοτικά τραγούδια. Τώρα η νεολαία λίγο τα παρέλυσε να πούμε, οι παλαιότερες γενιές τα ξέρουν λίγο, τα τραγουδάνε αλλά σε μικρό ποσοστό. Σε μεγάλο ποσοστό χαθήκανε. Λίγες μεγάλες ηλικίες 15-20 χρονών παιδιά μέχρι 30, σπάνια τα τραγουδάν, δεν τα ξέρουν.

23 ΕΡΩΤΗΣΗ: Στο παρελθόν απ' όταν φυσικά κατεβήκατε από το χωριό και αστικοποιηθήκατε εδώ στην πόλη, σας δόθηκε η ευκαιρία να τραγουδήσετε σε κάποια εκδήλωση, ή σε κάποιο γάμο, αν συνεχιζόταν τα εθίματα τα πρώτα χρόνια να διατηρούνται, ή αν σας έχει καταγράψει κανείς, ή αν σας έχει ηχογραφήσει κανείς;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Τα πρώτα χρόνια που κατεβήκαμε, ως συνήθως μαζευόμασταν στις γιορτές όταν γιορτάζαμε, και ονομαστικές εορτές μαζευόμασταν στα σπίτια, στον εορταζόμενο τραγουδούσαμε τα εθίματα από το χωριό να πούμε, να πούμε τα τραγούδια, μερικά χρόνια. Σιγά σιγά τα εγκαταλείψαμε, αλλά στην αρχή αρκετά χρόνια, ήμασταν και πιο πολλοί, τώρα οι περισσότεροι έχουν φύγει, έχουν πεθάνει. Νέοι ήμασταν και ήμασταν περισσότεροι από το χωριό, όλοι μια παρέα ας το πούμε. Αλλά τώρα οι περισσότεροι έχουν φύγει, γεράσαμε κιόλας και τα εγκαταλείψαμε.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΗΜ. ΤΑΡΑΣΗ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ: ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΗΜ. ΤΑΡΑΣΗ

(ΜΕ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ)

1.ΕΡΩΤΗΣΗ: Θέλω να μου πείς κάποια βιογραφικά στοιχεία σε σχέση με τον εαυτό σου. Ποιος είσαι, από πού κατάγεται και με τους Βλάχους του Ν. Σερρών και τα τραγούδια τους.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Είμαι ο Γιώργιος ο Ταράσης όπως είπες αγαπητέ Δημήτρη, γεννήθηκα το 1956 στο Χιονοχώρι Σερρών, ένα χωριό 15 χιλιόμετρα βορειοανατολικά της πόλης, εκεί έκανα τα πρώτα μου χρόνια, πήγα τις δύο πρώτες τάξεις στο Δημοτικό σχολείο και από το Καλοκαίρι του 1964 κατοικώ στις Σέρρες. Χωρίς φυσικά να πάψω να επισκέπτομαι το χωριό ειδικά τα πρώτα χρόνια, όταν το σπίτι μας ακόμη υπήρχε, μέχρι το 1968-1969 που στο χωριό είχε κόσμος, επισκεπτόμασταν πάντοτε με την οικογένειά μου το χωριό, πάντοτε τους θερινούς μήνες, αλλά και τις διακοπές των Χριστουγέννων και του Πάσχα.

Η ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ ΣΤΙΣ ΣΕΡΡΕΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ Ν. ΣΕΡΡΩΝ

2.ΕΡΩΤΗΣΗ: Πότε περίπου χρονολογείται, ότι εγκαταστάθηκαν οι Βλάχοι στις Σέρρες και στην ευρύτερη περιοχή του νομού?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ:Υπάρχουν και μαρτυρίες προφορικές υπάρχουν και κάποια γραπτά στοιχεία, εξακριβωμένα δεν είναι σχεδόν τίποτε. Όμως για το Χιονοχώρι τουλάχιστον μπορούμε να πούμε ότι η εγκατάσταση των Βλάχων είναι γύρω στα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Οι Βλάχοι αυτοί είχαν φύγει απ' ότι λένε οι προφορικές μαρτυρίες, στις αρχές του 19^{ου} αιώνα από τις κοιτίδες τους, οι οποίες για τους Βλάχους που θα μιλήσουμε, Χιονοχωρίου κυρίως αλλά και του Λαιλιά, ήτανε δύο: Ήταν η Αβδέλα και τα υπόλοιπα βλαχοχώρια των Γρεβενών και τα χωριά του Γράμμου. Σίγουρα υπήρξαν στις Σέρρες Βλάχοι παλαιότερα, οι οποίοι ή ήταν αντιπρόσωποι εμπορικών οίκων από Βλάχους, από άλλες περιοχές της Ελλάδος και κυρίως από την περιοχή του Μετσόβου και Ασπροποτάμου, όπως και οι Μοσχοπολίτες. Υπάρχουνε στοιχεία ότι

έχουμε τέτοιους ανθρώπους εδώ, κρατούσαν το εμπόριο στις Σέρρες, να μην μας διαφεύγει ότι εδώ είχαν εμπορικούς οίκους οι οικογένειες, Δούμπα των μεγάλων εθνικών ευεργετών, η οικογένεια Σίνα, ο Γεώργιος Σίνας γεννήθηκε στις Σέρρες. Επίσης ο Κασομούλης ένας αυτόπτης μάρτυρας της επανάστασης του 1821, που έγραψε τα ιστορικά εκείνα γεγονότα, πριν φύγει να πολεμήσει, έφυγε από τις Σέρρες, όπου ζούσε με τον πατέρα του.

ΤΟ ΧΙΟΝΟΧΩΡΙ (ΚΑΡΛΙΚΙΟΙ) Ν. ΣΕΡΡΩΝ

3.ΕΡΩΤΗΣΗ: Σε σχέση με το χωριό, που είναι και η καταγωγή σου, είναι αμιγώς βλαχοχώρι, υπήρχαν και άλλοι πληθυσμοί εγκατεστημένοι?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Το χωριό αυτό από τις γραπτές μαρτυρίες που υπάρχουν, από Οθωμανικά κυρίως έγγραφα, γνωρίζουμε ότι υπήρχε γύρω στα τέλη του 15^{ου} αιώνα, όπως και στα τέλη του 16^{ου} αιώνα. Υπάρχουν γραπτές μαρτυρίες από φορολογικούς καταλόγους των Οθωμανών. Στην μία περίπτωση ονομάζεται Άγια Ανάργυρ και στην άλλη ονομάζεται Καρλίκιοϊ. Καρλίκιοϊ είναι το Τούρκικο όνομα που σημαίνει Χιονοχώρι και το Άγια Ανάργυρ προφανώς από την εκκλησία του χωριού, των Αγίων Αναργύρων. Σ' αυτό το χωριό όμως έχουμε μπει σε κάποιες μαρτυρίες, ότι κατοίκησε για λίγα χρόνια, μόνασε ο κτήτορας της μονής του Τιμίου Προδρόμου μαζί με τον ανιψιό του και από το Χιονοχώρι έφυγε αργότερα και πήγε για να κτίσει τη Μονή, στο σημείο που βρίσκεται σήμερα. Το χωριό με ρώτησες αν ήταν αμιγώς ή όχι Βλαχοχώρι. Από τις προφορικές μαρτυρίες γιατί γραπτά στοιχεία δεν έχουμε. Από τις προφορικές μαρτυρίες όμως από κάποια στοιχεία, σε εικόνες της εκκλησίας και κάποια μανουάλια κ.λ.π. και από μία επιγραφή που υπάρχει έξω από την εκκλησία, γνωρίζουμε ότι η εκκλησία αυτή, έγινε το 1865. Υπάρχει μία μαρτυρία ότι λίγα χρόνια πριν 2-3-5 περίπου, κάποιος γιδοβοσκός ψάχνοντας μία κατσίκα, την βρήκε μέσα σε ένα δασωμένο μέρος, εκεί που είναι η εκκλησία του Χιονοχωρίου, είναι γεμάτη από δένδρα κ.λ.π. πουρνάρια, εκεί υπήρχε νερό, γιατί αργότερα έγινε και η βρύση, από εκεί βρήκαν το νερό και κάνανε τη βρύση οι κάτοικοι. Βρήκε την κατσίκα εκεί και ψάχνοντας όμως την κατσίκα, βρήκε και κάτι άλλο πολύ, εξίσου σημαντικό. Βρήκε το κελί, ένα κελί λαξευμένο μέσα σε ένα βράχο, ήταν το κελί του Κτήτορα της Μονής του Τιμίου Προδρόμου. Αυτό το θεώρησαν θεικό σημάδι και μαζί με άλλους κατοίκους, από το

παρακείμενο χωριό νοτιοδυτικά, την Κεράντσα ή Κεράνιτσα, όπου εκεί κατοικούσαν και ίσως από μία επιδημία χολέρας εκείνη την εποχή, φύγανε πάρα πολλοί κάτοικοι και πήγανε και εγκατασταθήκανε στο Χιονοχώρι. Η πλειοψηφία των κατοίκων ήταν Σλαβόφωνοι και ήταν τρεις οικογένειες Βλάχων, από τις οποίες η πιο σημαντική, σημαντικότερη στο χωριό και μέχρι τις μέρες μας ακόμη, ήταν η οικογένεια Καρτάλη. Εάν δούμε το τοπογραφικό του χωριού, το πώς ήταν τα σπίτια, θα δούμε ότι στην ανατολική πλευρά του χωριού, μην ξεχνάμε ότι το χωριό βρίσκεται σε μία χαράδρα. Στην ανατολική πλευρά του χωριού, ήταν τα πολλά τα σπίτια και στο κέντρο προς τα δυτικά κοντά στην εκκλησία, ήταν το σπίτι του Καρτάλη και των υπολοίπων τριών οικογενειών Βλάχων. Αργότερα μετά από δέκα χρόνια περίπου, μία άλλη πολύ σημαντική οικογένεια, η οποία παραπλανούσε αρκετά χρόνια μεταξύ Ποροίων, Λαιλιά και τα βουνά της Βροντούς. Αυτοί θέλοντας σιγά σιγά να εγκατασταθούν σε κάποιο χωριό και αφού οι ίδιοι με τα γιδοπρόβατά τους ανέβηκαν στο Μενοίκιο που έχει απέραντες εκτάσεις βόσκησης, θεώρησαν καλό και άρχισαν να πλησιάζουν για να κατοικήσουν στο Χιονοχώρι, ήταν η οικογένεια Βαρσάμη. Ήταν πολύ μεγάλη οικογένεια και κοντά σε αυτούς δεν ήταν μόνο η οικογένεια αυτή καθαυτή, αλλά και υπόλοιποι, άλλοι μικρο σμίκες, βοσκοί, υπάλληλοι κ.τ.λ. Αυτή η οικογένεια για να μπει μέσα στο χωριό, για να κατοικήσει να γίνει δεκτή, φρόντισε και έκανε σχέσεις αξ αγχιστείας, έγιναν κουμπαριό δλδ με την οικογένεια Καρτάλη. Και έτσι σιγά σιγά εγκαταστάθηκαν στο χωριό και βλέπουμε σήμερα τα σπίτια των απογόνων αυτής της οικογένειας Βαρσάμη, είναι στην δυτική πλευρά του χωριού. Συνέρευσαν και άλλες οικογένειες αργότερα. Και άλλες μεγάλες οικογένειες συνέρευσαν, οι οποίες ήρθαν από τον Λαιλιά οι οικογένειες: Κοκκώνη, Λεπενιώτη, από το Νέο Σούλι (Σουμπασκιοϊ) όπου ξεχειμωνιάζαν ενώ το καλοκαίρι ξεκαλοκαίριαζαν στο Μενοίκιο, ήταν οι οικογένειες: Σερέτη, Σπασένγκου, η οικογένεια Ταΐρη από την περιοχή του Αγίου Πνεύματος, από ένα χωριό μικρό, έναν οικισμό και κυρίως Μουσουλμανικός και με λίγες χριστιανικές οικογένειες Βλάχων όλοι αυτοί συνέρευσαν. Και μετά την απελευθέρωση του 1913 ήρθαν και κάτοικοι από την Ραχωβίτσα όπως οι Βερραίοι.

Η πληθυσμιακή ισορροπία σχεδόν εξισορρόπησε και αργότερα στου Βαλκανικούς πολέμους και κυρίως μετά την βουλγαρική εποχή με τις εξορίες κ.λ.π. του 16, 17 και όταν έφυγαν οι Βούλγαροι, πάρα πολλοί Σλαβόφωνοι κάτοικοι, οι οποίοι είχαν

εκδηλωθεί υπέρ των Βουλγάρων, ήταν εξαρχικοί φύγαν στην Βουλγαρία. Ενώ πρέπει να το αναφέρουμε εξίσου σημαντικό, πάρα πολλοί κάτοικοι επίσης Σλαβόφωνοι, ήταν αντίθετοι, ήταν με το Ελληνικό όπως λέγανε και μείνανε στο χωριό.

Το χωριό άρχισε σιγά σιγά να εγκαταλείπεται από τις αρχές της δεκαετίας του 60, όταν υπήρχε μία φθίνουσα οικονομική κατάσταση στην κτηνοτροφία. Δεύτερον ήταν η εκπαίδευση των παιδιών. Οι γονείς ενδιαφερόταν να εκπαιδευτούν τα παιδιά στην εκπαίδευση να πάνε δηλ στο γυμνάσιο. Και πολλοί πήγαν όπως στο γυμνάσιο και πολλοί πήγαν στα Πανεπιστήμια. Ήταν η εποχή της αστυφιλίας. Δεν υπήρχε οικονομική κατάσταση καλή με την κτηνοτροφία, υπήρχε η αστυφιλία, η μόδα της εποχής άρχισαν αρκετοί να φεύγουν. Και σιγά σιγά φύγανε και στα τέλη της δεκαετίας του 60, όπου το 1968-1969 ήταν και η τελευταία χρονιά που λειτούργησε το Δημοτικό σχολείο και οι κάτοικοι έφυγαν. Υπήρχε και ένα πρόγραμμα κυβερνητικό της τότε κυβέρνησης, που έδωσε γή στο παρακείμενο χωριό την Οινούσα πριν από το Χιονοχώρι 6 χιλ. τους έδωσε γή και έτσι οι κάτοικοι εγκατέλειψαν το χωριό και βλέπουμε ότι οι μισοί περίπου κάτοικοι, κατέβηκαν στις Σέρρες, όπου ήδη είχαν φροντίσει και είχαν αγοράσει από παλαιότερα σπίτια κ.τ.λ. και οι άλλοι μισοί περίπου ίσως και λίγο παραπάνω κατέβηκαν στην Οινούσα. Η οποία Οινούσα ήταν ένας οικισμός αγροτικός καθαρά και ξεκίνησε σαν χώρος, όπου είχαν τις αποθήκες τους, οι Σλαβόφωνοι κάτοικοι του Χιονοχωρίου, οι οποίοι παρεμπιπτόντως αυτοί, ασχολούνταν κυρίως με την γεωργία και λίγα αγελάδια. Ενώ οι Βλάχοι ήταν καθαρά κτηνοτρόφοι. Αυτοί στην Οινούσα είχαν τις αποθήκες τους, σιγά σιγά κατέβηκαν για καλύτερο έλεγχο, είχαν τα καπνοχώραφα και επίσης είναι σημαντικό να πούμε, ότι κατά την διάρκεια του εμφυλίου πολέμου, την περίοδο 1946-1949 το χωριό εκκενώθηκε με διαταγή της τότε κυβέρνησης κατέβηκαν οι κάτοικοι οι περισσότεροι στην Οινούσα, κάποιες οικογένειες γύρω στις 40 πήγαν στο Άγιον Πνεύμα (Βεζνίκιοι) και όταν μετά το 1950, που ξανά ανέβηκαν οι κάτοικοι στο Χιονοχώρι, πολλοί από αυτούς που είχαν πάει στο Άγιον Πνεύμα, όπου είναι λίγο πιο νοτιοανατολικά ένα χωριό έμειναν στο Άγιον Πνεύμα και αυτοί που είχαν εγκατασταθεί στην Οινούσα, από τις Βλάχικες οικογένειες, πολλές οικογένειες από αυτούς έμειναν στην Οινούσα και δεν ανέβηκαν όλοι.

4. Η ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΑΡΑΣΗ ΜΕ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΚΑΙ ΜΕ ΤΙΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΣ ΚΑΠΟΙΩΝ ΕΡΜΗΝΕΥΤΩΝ

4. ΕΡΩΤΗΣΗ: Σε σχέση με το βλάχικο τραγούδι της περιοχής ασχοληθήκατε απ' όσο ξέρω και έχετε τραγουδήσει, σε εκδηλώσεις, ερασιτεχνικά του συλλόγου, αλλά και απ' όσο έχω μάθει και με καταγραφές, που έχεις κάνει από παλαιούς, που έχουνε φύγει από τη ζωή.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Θα σου φανεί παράξενο, αλλά η πρώτη μου επαφή με το τραγούδι, ήταν όταν το Καλοκαίρι του 59, ήμουν δεν ήμουν 3,5 χρονών. Με πήρε ο πατέρας μου καβάλα στο άλογο, στην αγκαλιά του, στο σαμάρι, για να ανεβούμε στη στάνη που διατηρούσαμε για το καλοκαίρι, αρκετούς μήνες, επάνω στο Μενοίκιο Όρος σε υψόμετρο 1750 μ. περίπου. Μία πορεία η οποία και με το άλογο, κρατάει πάνω από τρεις ώρες. Και σου λέω θα σου φανεί περίεργο, γιατί έτσι φέρνω την εικόνα του τότε, εγώ μικρό παιδάκι να με έχει στην αγκαλιά του και ο πατέρας μου, ο οποίος ήταν καλλίφωνος, σιγοτραγουδούσε, αυτά τα μακρόσυρτα, τα αργά, τα βλάχικα τραγούδια, τα κυρατζίδικα που λένε. Φυσικά εγώ τον διέκοπτα πολλές φορές έστω και μικρός, είτε από την γκρίνια μου, επειδή είχα πιαστεί στο σαμάρι, είτε γιατί από την περιέργεια να τον ρωτήσω για κάποια τοπία κ.τ.λ. Εκείνη την εικόνα μου έχει αποτυπωθεί στο μυαλό μου και την θυμάμαι. Αυτή ήταν η πρώτη επαφή με το τραγούδι, μπορώ να πώ. Ίσως να υπήρχε περισσότερη προηγούμενη επαφή, στα νανουρίσματα κ.λ.π. αλλά δεν τα θυμάμαι. Αυτό που θυμάμαι ήταν τότε. Αργότερα, μεγαλώνοντας, θυμάμαι τον εαυτό μου πάντοτε, από την ποδιά της μάνας μου, να κατεβαίνουμε στην κεντρική πλατεία του χωριού το <<κλάνιτς>> και όταν είχε κάποιο χορό, κάποια εκδήλωση, οτιδήποτε γινόταν, κάποιο γεγονός υπήρχε και χορεύανε στο χωριό. Χορεύανε τις Κυριακές συνήθως, μαζευόντουσαν οι γυναίκες κ.λ.π. Η πρώτη μου επαφή ήταν και μετά ήταν αυτή, ακολουθούσα τη μητέρα μου. Ένα άλλο πάλι δεν ξέρω από τότε με έπιασε το μεράκι κ.λ.π. Ήμασταν πολυμελής οικογένεια υπό την εξής έννοια. Δύο αδέρφια ο πατέρας μου και ο θείος μου, μένανε ουσιαστικά σε ένα σπίτι. Ήταν δύο οικογένειες σε ένα σπίτι. Με τα ξαδέρφια μου, η γιαγιά, από την οποία έχω μάθει πάρα πολλά πράγματα, θα τα πούμε στη συνέχεια, εκεί μαζευόμασταν και όταν μαζευόμασταν σε γιορτές, είτε ονομαστικές, είτε Πάσχα, είτε Χριστούγεννα κ.λ.π. Όταν μας δινόταν η ευκαιρία, ήταν χαρακτηριστικό ότι τραγουδούσαμε. Τραγουδούσαν οι μεγάλοι και εγώ έστηνα το αυτί, άνοιγα το στόμα

μου να ακούσω. Αυτά ήταν τα πρώτα μου ακούσματα. Μου άρεζε δεν ξέρω γιατί? Μου άρεζε από εκείνη την ηλικία πάρα πολύ. Αυτό που σας είπα για το τραγούδι το οικογενειακό, αυτό να φανταστείτε, συνεχίστηκε και μέχρι αργότερα. Και στις Σέρρες που οι οικογένειες γίνανε ακόμη πιο πολυμελής, που ήμασταν πάλι κοντά οι δύο οικογένειες, σχεδόν στο ίδιο σπίτι, λοιπόν πάντα αυτές τις γιορτές μαζευόμασταν. Και θυμάμαι την θεία μου την Στεργιανή, παρακινούσε τον πατέρα μου, που ήταν και καλλίφωνος, γιατί οι γυναίκες συνήθως δεν ξεκινούσαν σε μία σύναξη, που ήταν και άνδρες και γυναίκες, η γυναίκα δεν ξεκινούσε το τραγούδι. Αλλά θυμάμαι την θεία μου την Στεργιανή που ήτα πολύ μερακλού, έλεγε στον πατέρα μου: άιντε Φέντη Μήτου ακάτσε κίντικλου. Ήταν ο μεγάλος ο κουνιάδος και τον προσφωνούσε: Αφέντη Δημήτρη πιάσε το τραγούδι. Έτσι ξεκινούσε το τραγούδι και ακολουθούσαν όλοι. Και αυτό μπορώ να πώ και σήμερα ακόμη, όταν έχουμε οικογενειακές συγκεντρώσεις και σήμερα το συνεχίζουμε. Επίσης θυμάμαι χαρακτηριστικά στους γάμους, τότε στους γάμους χορεύανε με τα τότε όργανα της εποχής, που ήταν κυρίως ζουρνάδες, τα πολύ νέα παιδιά. Οι άνδρες από την ηλικία των 20 θα μπορούσα να πώ και πάνω δεν χορεύανε, απλώς στον καλό οντά, στο καλό δωμάτιο, ήταν συγκεντρωμένοι σε ένα τραπέζι και τραγουδούσαν τα τραγούδια της τάβλας. Εγώ που με έβρισκες, που με έχανες, στον καλό οντά πήγαινα. Καθόμουν σε μία άκρη του τραπεζιού, συνήθως κοντά στον πατέρα μου, ή κάποιον άλλο συγγενή μου, έβαζα το χέρι και εκεί κοίταζα και άκουγα, κοίταζα και άκουγα. Αυτά ήταν τα πρώτα μου σκιρτήματα, οι πρώτες μου επαφές με το τραγούδι. Αργότερα φυσικά όταν άρχισα να μεγαλώνω, επειδή μου άρεζε αυτό το πράγμα, ήταν η ζωή μου, ήταν τα βιώματά μου. Ανεξάρτητα που ήρθαμε στις Σέρρες, που κατοικήσαμε στις Σέρρες, σε ένα αστικό ιστό, οι επαφές μου με άλλα παιδιά της γειτονιάς κ.λ.π. ήταν άλλες, όμως εγώ συνέχιζα να έχω επαφές και να μου αρέσει το τραγούδι. Και ίσως και να έπαιξε ρόλο και το εξής: Η πρώτη χρονιά που κατεβήκαμε στις Σέρρες ήμουν μόνο εγώ και οι γονείς μου. Και θυμάμαι η μητέρα μου δεν ήθελε, η αλήθεια είναι να έρθουμε στις Σέρρες, αλλά οι βιοποριστικοί λόγοι μας αναγκάσανε και θυμάμαι η καημένη, όλο τραγουδούσε. Και ο πατέρας μου θα ερχόταν από την δουλειά κουρασμένος, μπορεί και αυτός κανένα παραπονεμένο τραγούδι, άμα ήταν καλά τα πράγματα, μπορεί να έλεγε και κανένα ποιο χαρούμενο. Όλα αυτά τα πράγματα, με φέρανε ποιό κοντά στο τραγούδι. Συνεχίσαμε όπως είχα αναφέρει ποιο μπροστά, να ανεβαίνουμε πάλι στο χωριό, όσο κατοικούνταν το χωριό, σε γάμους,

κ.λ.π. συγγενών, οπότε είχα συνέχεια επαφή. Ήδη είχα φτάσει στη εφηβεία, μου αρέσανε αυτά τα πράγματα, ήμουν ανήσυχο παιδί υπό την εξής έννοια, της φιλομάθειας σε ότι αφορά την ιστορία. Πού με έβρισκες πού με έχανες, στα περίπτερα ανασήκωνα εκείνες τις μεγάλες εφημερίδες και σήκωνα και διάβαζα. Ακόμη και χαρτάκια στο δρόμο αν έβρισκα πεταμένα έπρεπε να δώ τι γράφει. Μου άρεζε. Ήθελα να μάθω. Και για τα γεγονότα του τι συμβαίνει, αλλά και για την ιστορία. Αυτή η αγάπη για την ιστορία, άρχισε να με σπρώχνει στο να μάθω τι? Ποιος είμαι, τι είμαι, πού είμαι, τι είναι οι Βλάχοι, από πού είναι οι Βλάχοι? Έτσι σιγά σιγά κοντά στο τραγούδι, κοντά στα ήθη, κοντά στα έθιμα, που τόσο αγαπούσα και συνεχίζω να αγαπώ, άρχισα να προσπαθώ να μάθω ποιος είμαι. Όλο αυτό το πράγμα με οδήγησε και κοντά στο Σύλλογο, όταν στα μέσα της δεκαετίας του 70, το 1976 συγκεκριμένα, ιδρύθηκε που ήμουν 20 χρονών παιδί, να 'ρθώ κοντά στο Σύλλογο, από τότε είμαι ανελλιπώς δίπλα στο Σύλλογο, σε ότι μπορώ να προσφέρω, εάν μου ζητηθεί και ψάχνω, ρωτάω, μαθαίνω και ενδιαφέρομαι. Αρχίσανε και οι πρώτες καταγραφές. Τα τραγούδια αυτά μου αρέσανε. Και άρχισα να σκέφτομαι. Ωριμάζε το μυαλό άρχισε να ωριμάζει. Έλεγα αυτά πρέπει να τα καταγράψω. Έπαιρνα μολύβι και χαρτί, ρωτούσα τους δικούς μου ανθρώπους την οικογένεια, την γιαγιά, τον πατέρα, μητέρα θείο, θεία κ.λ.π. Τους ρωτούσα κάποιο τραγούδι, με ενδιέφεραν όλα τα τραγούδια, είτε με ελληνικό στίχο, είτε με βλάχικο στίχο και μάλιστα μπορώ να πώ, έδινα και περισσότερο βάρος στα τραγούδια με βλάχικο στίχο να τα καταγράψω, γιατί έλεγα αυτά θα χαθούνε ποιο γρήγορα. Όχι ότι δεν κατέγραφα τα άλλα, αλλά τα άλλα ήδη υπήρχαν και κάποιες άλλες καταγραφές. Υπήρχε μία έκδοση βιβλίου στις Σέρρες από τον Γεώργιο τον Καφταντζή και άρα υπήρχε το υλικό, σχεδόν σωμένο. Αυτό όμως αργότερα, με έκανε να σκεφτώ ότι εντάξει η καταγραφή, εντάξει οι στίχοι και μάλιστα κάνω παρένθεση εδώ, όταν άκουγα σε κάποιο γάμο ένα τραγούδι παρόμοιο κ.λ.π. γιατί πολλές φορές οι τραγουδιστές αυτοσχεδιάζανε, μπορεί να αλλάζανε και στίχο κ.λ.π. ευτυχώς είχα δυνατή μνήμη, μόλις πήγαινα στο σπίτι, ή έβρισκα ένα χαρτί και ένα μολύβι, κατέγραφα και το διερευνούσα. Γιατί το είπε αυτός έτσι, γιατί το είπε διαφορετικά κ.λ.π. Το διασταύρωνα έλεγα ποιο είναι το σωστό, ποιο είναι το λάθος. Πολλές φορές τύχαινε να είναι και τα δύο σωστά. Γιατί όπως έλεγε και η γιαγιά μου η συγχωρεμένη: Κίντικλου νου άρι Ντόμνου # το τραγούδι δεν έχει αφεντικό, αρκεί να βγαίνει νόημα. Αργότερα είχα ένα ράδιο μαγνητόφωνο στο σπίτι και άρχισα δειλά δειλά, να κάνω

και τις πρώτες ηχογραφήσεις-καταγραφές. Εδώ προβληματίστηκα η αλήθεια είναι. Ξέροντας το ήθος και το ποιόν των ανθρώπων, ήξερα ότι εάν τους βάλω το μαγνητόφωνο για να τους μαγνητοφωνήσω, θα σφιχτούν, θα κομπιάσουν, ίσως να φέρουν και αντίρρηση κ.λ.π. Εγώ όμως πώς το έκανα? Το πρόβαλα στην αρχή ότι ξέρετε δεν θέλω αυτά, μόνο εγώ θα τα ακούσω τα τραγούδια, απλώς θέλω να μην χάσω τα λόγια, να τα καταγράψω, για να τα γράψω στο χαρτί καλύτερα. Παράλληλα μαγνητοφωνούσα, παράλληλα έγραφα και στο χαρτί. Θέλω να τα καταγράψω και στο χαρτί. Να έχω και τη φωνή για 'μένα. Έτσι σιγά σιγά οι άνθρωποι ξεθαρεύανε και αργότερα έκανα καταγραφές. Καταγραφές και έκανα και συνάξεις ανθρώπων στο σπίτι μου. Δηλαδή σας είπα προηγουμένως οι δικοί μου οι γονείς και οι θείοι μου ήταν δίπλα. Τα δύο διπλανά σπίτια. Ουσιαστικά ήταν ένα. Πάρα πολλές φορές ερχόταν η αδερφή της μητέρας μου, εξίσου καλλίφωνη και ο άνδρας της ακόμη καλλίφωνος και αυτός και ένας σοβαρός άνθρωπος και εγώ σιγά σιγά, έβρισκα ευκαιρία, άφηνα τις παρέες μου, δεν έβγαινα έξω και σιγά σιγά αφού τους συγκέντρωνα εκεί πέρα, αφού τους τρατάριζε και η μητέρα μου με ένα ουζάκι κ.λ.π. και σιγά σιγά τους «προκαλούσα» να πιάσουν το τραγούδι. Τους κατηύθυνα αν θέλεις ποιά περίπου τραγούδια θέλω και επειδή ήδη είχαν έρθει σε επαφή με το μαγνητόφωνο, μετά θαρρετά τους κατέγραφα, χωρίς καμία αντίρρηση κ.λ.π. Αυτές είναι οι πρώτες μου έτσι επαφές.

5.ΕΡΩΤΗΣΗ: Υπάρχουν κάποιοι ερμηνευτές που ενδεχομένως, δεν προλάβετε να ηχογραφήσετε, για τον α, β λόγο?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Σίγουρα υπάρχουν, έχω ακούσει για κάποια ονόματα τραγουδιστών του χωριού, γιατί το χωριό μου είχε αρκετούς καλλίφωνους, τουλάχιστον άνδρες απ' ότι ξέρω, και γυναίκες επίσης, αλλά για τις γυναίκες δεν έχω ολοκληρωμένη άποψη. Όμως είχε άνδρες καλλίφωνους, όμως όλους δεν τους πρόλαβα. Πρόλαβα δύο, τρεις. Δεν τους πρόλαβα όλους. Είτε επειδή είχαμε φύγει από το χωριό, μέναμε στις Σέρρες, είτε επειδή ήμουν πολύ μικρός. Όπως επίσης και από γυναίκες. Γιατί να το πούμε και αυτό, ότι τα τραγούδια τα περισσότερα, ειδικά του χορού, εκτός από αυτά που είναι της τάβλας, τα περισσότερα τραγούδια, τα διασώζουν οι γυναίκες. Οι άνδρες λόγω του επαγγέλματος, με την κτηνοτροφία, ήταν το περισσότερο χρονικό διάστημα έξω. Βρίσκονταν σε μεγάλες παρέες, συνήθως σε γάμους, ή κάποιο άλλο εορταστικό γεγονός. Συνήθως σε ονομαστικές εορτές. Οι γυναίκες όμως ήταν κυρίως όλο το

χρόνο στο χωριό και βρίσκονταν, είχαν περισσότερες ευκαιρίες, είχαν τα τραγούδια, τα έθιμα κ.λ.π. του γάμου, του αρραβώνα, ότι έχει να κάνουν με το σπίτι κυρίως τα τραγουδούσαν οι γυναίκες ή αυτές ήταν που ορίζανε τι θα γίνει, πώς θα γίνει και ξέρανε τα τραγούδια. Ήταν τα τραγούδια του Κλήδονα, ήταν καθαρά μία γυναικεία υπόθεση. Στο χωριό στο μεσοχώρι, στις γιορτές όταν μαζεύονταν οι γυναίκες, που συνήθως μπορεί να γινόταν και κάθε Κυριακή. Οι γυναίκες οι άνδρες ήταν στην κτηνοτροφία. Και αν ερχόταν θα ερχόταν κουρασμένοι. Οπότε οι γυναίκες είναι αυτές που σώσανε τα περισσότερα τραγούδια.

6. ΕΡΩΤΗΣΗ: Έχει διασωθεί μεγάλος πλούτος τραγουδιών και ιδίως στην βλάχικη γλώσσα?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Με βλάχικο στίχο εγώ προσωπικά, έχω καταγράψει 96 τραγούδια, τα οποία και τα παραχώρησα στο Σύλλογο, για να τα εντάξει στο βιβλίο που εξέδωσε, για τους Βλάχους της ανατολικής Μακεδονίας και έχω γύρω στα 15 ακόμη, τα οποία ή ήταν ημιτελή ή σε κάποια δεν έβγαζα νόημα σωστό και δεν θεώρησα σωστό, να εκδοθούν και αυτά στο βιβλίο. Με ελληνικό στίχο έχει τουλάχιστον 200.

7. ΕΡΩΤΗΣΗ: Οι καταγραφές περίπου για πόσο χρονικό διάστημα ασχοληθήκατε?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Οι καταγραφές στο χαρτί, η αποτύπωση στο χαρτί, άρχισε στα μέσα της δεκαετίας του 70. Οι ηχογραφήσεις αρχίσανε μπορώ να πώ, στα μέσα της δεκαετίας του 80. Κράτησε γύρω στην δεκαετία. Όταν έβρισκα ευκαιρία, γιατί το επάγγελμά μου δεν είχε σχέση ούτε με το τραγούδι, ούτε με αυτά. Ήμουν ένας επαγγελματίας, έπρεπε να δουλέψω, να τρέξω, οικογένεια, όλα αυτά, δεν μπορούσα να φεύγω. Όμως στον χρόνο που με περίσσευε, ασχολιόμουν πάντα. Είχα και άλλα πράγματα που με ενδιέφεραν, άλλα ενδιαφέροντα, όλα αυτά ασχολιόμουν όμως, όποτε μου δινόταν η ευκαιρία. Ακόμη και σήμερα ειδικά με την τεχνολογία που έχουμε, παλαιότερα είχα ένα μπλοκάκι και ένα στυλό στην τσέπη μου. Τώρα με την τεχνολογία, αν θα ακούσω κάτι, κατευθείαν θα το καταγράψω στο κινητό τηλέφωνο, θα το γράψω στο χαρτί, θα το διασταυρώσω, θα το ψάξω κ.λ.π.

8.ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΩΝ ΠΟΥ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΚΑΝ

8. ΕΡΩΤΗΣΗ: Όσον αναφορά τώρα τους ερμηνευτές που ηχογραφήσατε, γνωρίζεται κάποια βιογραφικά τους στοιχεία?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ναι για αυτούς που έχω ηχογραφήσει, γνωρίζω. Η γιαγιά μου την οποία μάλλον να διορθώσω δεν την ηχογράφησα, διότι ήταν μεγάλη τότε. Γεννήθηκε το 1895, πέθανε 96 χρονών, δεν την ηχογράφησα, αλλά από την γιαγιά, κατέγραψα, αποτύπωσα στο χαρτί, πάρα πολλά τραγούδια, όπως και ιστορίες κ.λ.π. Είχα μία πολύ καλή σχέση με τη γιαγιά μου, συνήθως τις Κυριακές και όταν έμενε μόνη, την επισκεπτόμουνα δίπλα στο σπίτι, που έμενε με το θείο μου, την επισκεπτόμουν εκεί και καμιά φορά αν δεν πήγαινα, ερχόταν με φώναζε αυτή. Άντε έλα να 'ρθείς, έλα να σου πώ μία άλλη ιστορία, έχω να σου πώ ένα άλλο τραγούδι. Της είχε κεντρίσει το ενδιαφέρον να σκέφτεται κ.λ.π. Από την γιαγιά μου έχω καταγράψει τραγούδια στο χαρτί. Ηχογραφήσεις αυτά που έχω ηχογραφήσει είναι από τους γονείς μου, από τον θείο μου και την θεία μου, ο αδερφός του πατέρα μου με την γυναίκα του και επίσης από την αδερφή της μητέρας μου, με τον άνδρα της. Αυτοί ήταν. Και πολύ αργότερα έχω και κάποιες ηχογραφήσεις, από συγγενείς της γυναίκας μου, οι οποίοι είναι από ένα άλλο χωριό των Σερρών.

9.Η ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΘΙΜΟΥ ΤΟΥ ΚΛΗΔΩΝΑ

9. ΕΡΩΤΗΣΗ: Είχατε αναφέρει προηγουμένως για το έθιμο του Κλήδωνα. Μπορείτε να μας πείτε κάποια στοιχεία, αν γνωρίζεται πότε πραγματοποιούνταν, αν τελείται ακόμη?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Το έθιμο του Κλήδωνα του Α Γιαννιού τελούνταν 23 και 24 Ιουνίου. Είναι η μεγαλύτερη ημέρα του χρόνου. Ήταν μία γιορτή θυμάμαι σαν όνειρο στο χωριό, τις νέες κοπέλες, ελεύθερες, αρραβωνιασμένες, αλλά και νιόπαντρες μερικές, που μαζεύανε λουλούδια. Και θυμάμαι, γιατί στην περιοχή που ήταν το σπίτι μας, ποιο πάνω σε εκείνη την περιοχή, εκεί ήταν ποιο προσβάσιμη, ποιο ομαλή, είχε

αρκετά αγριολούλουδα και ερχόταν προς σε εμάς, για να μαζέψουνε αγριολούλουδα. Φυσικά και σε άλλες περιοχές. Και θυμάμαι που μαζεύανε λουλούδια, παρέες παρέες τραγουδώντας, μετά κατεβαίνανε στις βρύσες του χωριού, να γεμίσουνε το δοχείο-το γκιούμι-την γκ' λιάτα με νερό, να την στολίσουνε με λουλούδια, να την τραγουδήσουν, την χορεύανε στο μεσοχώρι και αργότερα, σε ένα αλώνι που είχαμε στην είσοδο του χωριού, ενώ γινόταν το έθιμο στην αρχή στο μεσοχώρι στο <κλάνιτς>, αφού τελειώνανε μετά οι νέες κοπέλες πηγαίνανε στο αλώνι, στην είσοδο του χωριού και ένα παράξενο πράγμα. Ενώ μέχρι τότε φτιάχνανε το έθιμο της γκ' λιάτας και όλο αυτό το παραδοσιακό, χωρίς να το κάνουνε για να το κάνουνε επειδή ήταν παραδοσιακό, επειδή ήταν βίωμά τους. Αυτό ξέρανε κάθε χρόνο, θα κάνουμε την γκ' λιάτα. Το παράξενο ήταν ότι είχε αρχίσει να αλλάζει και η μόδα της εποχής. Κάτι πολύ φυσιολογικό και καθόλου παράξενο δεν θα το λέγαμε. Ήταν νέα κορίτσια τα οποία είχαν ξεκινήσει να έχουν καινούρια ακούσματα, καινούρια ενδιαφέροντα, ήταν η εποχή του γραμμοφώνου, ή φέρνανε κάποιο ακορντεόν κ.λ.π. και μαζεύονταν στο αλώνι, οι κοπέλες να χορέψουν και με άλλους χορούς, μοντέρνους, ευρωπαϊκούς, λαϊκούς. Τα θυμάμαι έτσι σαν μικρό παιδάκι.

10. ΕΡΩΤΗΣΗ: Απ' όταν εγκαταλείφθηκε το χωριό, συνεχίστηκε το έθιμο?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Το έθιμο ναι. Στον χώρο αυτό που είμαστε τώρα, στο σπίτι των Βλάχων, του Συλλόγου Βλάχων Σερρών, εδώ στην γειτονιά στα 100 μέτρα περίπου καθότανε μάλλον, συγχωρέθηκε η γυναίκα, η Ευαγγελία Μπέλλα και μία άλλη κυρία Κάλλιου, οι οποίες ήταν πρωτοστάτριες, σε ότι αφορά το να κάνουνε το έθιμο του Κλήδονα στην περιοχή. Η κυρία Μπέλλα ήταν βλάχα από τον Λαιλιά, η γειτονιά εδώ θα μπορούσαμε να πούμε βλαχοκρατούνταν, τα βλάχικα λέγονταν η περιοχή. Ήταν παλαιοί βλάχοι, οι οποίοι ήταν κυρίως από τον Λαιλιά, ήρθαν και οι οικογένειες από το Χιονοχώρι σε αυτή την περιοχή και γίνανε αρκετοί. Και η κυρία Μπέλλα έφτιαχνε αυτό το έθιμο. Και θυμάμαι τότε, μαζευότανε και άλλες γυναίκες και οι χιονοχωρίτισες και οι σερραίες οι παλιές του Λαιλιά και μαζεύονταν όλες. Ανεβαίνανε επάνω στο βουνό, μαζεύανε λουλούδια, τραγουδούσανε, κατεβαίνανε από το βουνό και αρχινούσαν ακριβώς έξω από το κτίριο, το οποίο βρισκόμαστε, ήταν μία πλατεία τότε και στήνανε το χορό. Ένα χορό κρατούσε μέχρι αργά. Ανάβανε και φωτιές κ.λ.π. Φύγανε αυτές οι γυναίκες. Αυτό το έθιμο όμως έχει αναλάβει εδώ και αρκετά χρόνια και τον κάνει, ο Σύλλογος στον οποίο φιλοξενούμαστε.

11. ΟΙ ΒΛΑΧΟΙ ΑΠΟ ΤΑ ΒΛΑΧΙΚΑ ΚΑΛΥΒΙΑ ΤΟΥ ΛΑΙΛΙΑ

11. ΕΡΩΤΗΣΗ: Οι βλάχοι του Λαιλιά κατοικούσαν μόνιμα στην πόλη των Σερρών και ξεκαλοκαίριαζαν τα καλοκαίρια? Γιατί απ' όσο ξέρω πρέπει να ήταν θερινός οικισμός.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ο οικισμός του Λαιλιά ήταν μέχρι το 1938 ή 1939 δεν θυμάμαι ακριβώς την χρονολογία. Εκείνο το καλοκαίρι για άγνωστους λόγους, μάλλον από ατύχημα, από ένα παιχνίδι παιδιών, απ' ότι μαθαίνω τελευταία, πήρε φωτιά. Μην ξεχνάμε ο οικισμός, ήταν πρόχειρος, ήταν καλοκαιρινός, λίγα σπίτια είχαν βάση την πέτρα, σε ότι αφορά την τοιχοποιία, αλλά σε ότι αφορά σκεπές κ.λ.π. ήταν από ξύλα, από καλάμια, από άχυρα κ.λ.π. Και έτσι πήρε το χωριό εύκολα φωτιά. Μεσολάβησε ο πόλεμος το 39 ήταν με βοήθησε αυτό. Μεσολάβησε ο πόλεμος το 1940, δεν ξανανέβηκαν οι κάτοικοι επάνω για αρκετά χρόνια, φυσικά εκεί που ήταν το χωριό ερήμωσαν τα σπίτια πέσανε από την φωτιά κ.λ.π. δεν ξανανέβηκαν. Ανεβήκαν κάποιοι κάτοικοι στην δεκαετία του 50 βοσκοί, αλλά χωρίς να μένουν σε σπίτια κ.λ.π. Απλώς σε διάφορα σημεία, στήνανε τις στάνες τους ανεβαίνανε. Μετά ο χώρος περιήλθε στο Δασαρχείο, δεν υπήρχε η δυνατότητα ούτε βόσκησης εκεί, ούτε και εγκατάστασης για κατοικία και οι κάτοικοι δεν ξανανεβήκανε σαν κτηνοτρόφοι. Οι οποίοι κάτοικοι του Λαιλιά, των Καλυβίων του Λαιλιά, Καλίβιλι ντιτ κιάρι έλεγαν οι βλάχοι. Έτσι το προσφωνούσαν. Δηλαδή τα Καλύβια στο ανήλιο. Ήταν δύο συνοικισμοί. Ο πάνω συνοικισμός ήταν, ο συνοικισμός των Αβδελιωτών, όπως Αβδελιώτες ήταν και οι Χιονοχωρίτες και ήταν και μεταξύ τους και συγγενείς. Η γιαγιά μου ήταν Αβδελιώτισσα, από τα καλύβια και ο άλλος συνοικισμός ήταν ο συνοικισμός των Γραμμουστιάνων. Οι περισσότεροι Γραμμουστιάνοι η συντριπτική τους πλειοψηφία, εγκαταστάθηκε στο Σιδηρόκαστρο (Ντεμίρ-Ισάρ), Καπνόφυτο (Τσερβίστα), Αγλαδοχώρι (Κρούσεβο), γιατί εκεί ξεχειμάζανε, ενώ οι Αβδελιώτες κάποιοι, αρκετοί μάλλον, εγκαταστάθηκαν στο Χριστός Σερρών. Στο συνοικισμό Άνω Χριστός. Είναι ένα χωριό γύρω στα 12 χιλ. δυτικά των Σερρών, αρκετές οικογένειες στο Λευκώνα (Καβακλί) Σερρών, δίπλα από την πόλη και αρκετές οικογένειες, στις παρυφές της πόλης των Σερρών, εδώ στην περιοχή που ζούμε. Λίγο βορειότερα από εδώ που είμαστε. Στις παρυφές της πόλης, εδώ κατεβαίνανε τον χειμώνα και αφού δεν μπορούσαν να ξανανεβούνε επάνω στο βουνό, σιγά σιγά εκεί που είχαν τις στάνες κ.λ.π. σιγά σιγά άρχισαν να κάνουν σπίτια.

12. ΕΡΩΤΗΣΗ: Εσείς έχετε κάποια σχέση με τον οικισμό των καλυβίων του Λαιλιά, η οικογένειά σας?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Η οικογένεια μου σας είπα: Η γιαγιά μου, η μητέρα του πατέρα μου, είναι από τα καλύβια του Λαιλιά. Δεύτερον: Η σύζυγός μου και η οικογένειά της, είναι από τα καλύβια του Λαιλιά.

13. ΕΡΩΤΗΣΗ: Η σύζυγός σας πώς λέγεται και κατάγεται?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Μησιάκα και κατάγεται από το Χριστός Σερρών.

14. ΕΡΩΤΗΣΗ: Που είναι Βλαχοχώρι?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Είναι μικτό χωριό. Ένα 50% Πόντιοι, ένα 40% Βλάχοι και ένα 10% Ντόπιοι.

15. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ

15. ΕΡΩΤΗΣΗ: Τα τραγούδια που έχετε κάνει καταγραφή στο παρελθόν, προφανώς τραγουδιόταν σε διάφορες περιστάσεις: Γάμους, Κλήδονα, Πανηγύρια. Είναι ταξινομημένα και σε διάφορες κατηγορίες, να το πώ έτσι?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ναι είναι ταξινομημένα σε κατηγορίες, χωρίς αυτό να είναι πάντα απόλυτο. Για μερικά τραγούδια ναι. Υπάρχουν τραγούδια του Κλήδονα, που ήταν τραγούδια μόνο του Κλήδονα. Όμως στα τραγούδια του Κλήδονα, στον εορτασμό του Κλήδονα, λέγαν και κάποια άλλα τραγούδια, ειδικά χορευτικά. Στο γλέντι επάνω, ευχάριστα τραγούδια, τα οποία μπορεί να είχαν σχέση με τον αρραβώνα, με το γάμο, λέγαν και άλλα τραγούδια. Στους γάμους που γινόταν κυρίως, που λέγονταν τα επιτραπέζια τραγούδια, τα σουμπέτια, όπως τα λέγαμε εμείς, κυρίως οι άνδρες, ή και από γυναίκες πολλές φορές, αλλά σε ξεχωριστό χώρο, σε χωριστό δωμάτιο, εκεί οι άνδρες, γιατί σε εκείνο τον χώρο σύχναζα, λέγανε τραγούδια κυρίως ιστορικά. Ιστορικά κατά βάση ήταν αυτά τα τραγούδια, ήταν επιτραπέζια, αργόσυρτα κ.λ.π. Χαρακτηριστικό ότι το τραγούδι που λεγόταν μία φορά, δεν τραγουδιόταν δεύτερη. Ένα άλλο χαρακτηριστικό. Επειδή όπως είπα στο χωριό, είχε καλούς τραγουδιστές και μερικά τραγούδια, να πώ ότι ανήκαν στον τραγουδιστή. Δηλαδή ένα τραγούδι δεν

θα το ξεκινούσα εγώ, επειδή έλειπε εκείνη την στιγμή ο Γιάννης. Ήξερα ότι θα 'ρθεί ο Γιάννης. Ήταν το τραγούδι του Γιάννη. Θα το ξεκινούσε ο Γιάννης. Και αν πήγαινα να το ξεκινήσω, δεν θα με άφηνε η ομήγυρης, οι υπόλοιποι. Έεπ θα μου 'λεγαν σταμάτα. Αυτό είναι το τραγούδι του Γιάννη. Τι δουλειά έχεις εσύ να το ξεκινήσεις. Ο κάθ' ένας είχε το τραγούδι του. Τα τραγούδια ήταν μακρόσυρτα, ήταν με αντιφώνηση επαναλαμβανόμενα. Θα ξεκινούσε η μία ομάδα με τον επικεφαλής, να πώ έτσι που ξεκινούσε το τραγούδι, έλεγε τους στίχους του τραγουδιού και η άλλη ομάδα, ανταπαντούσε με τους ίδιους στίχους. Π.χ. επανάληψη. Το άλλο τραγούδι το έπαιρνε, έτσι έλεγαν το ξεκινούσε η άλλη ομάδα, το δεύτερο τραγούδι. Είχαν μία εναλλαγή. Την μία φορά θα ξεκινούσε η μία παρέα ένα τραγούδι, την άλλη φορά θα ξεκινούσε και η άλλη θα επαναλάμβανε κ.λ.π. Επίσης αυτό γινόταν και στις μεγάλες γυναίκες, όπου δεν είχαν κάποια υπηρεσία ή κάποια φροντίδα στα του γάμου κ.λ.π. Και στο χορό ότι γινότανε, ότι χορός χορευόταν από τους δικούς μας χορούς, τραγουδιόταν α καπέλα. Και χορεύανε κυρίως νέες γυναίκες, νέες κοπέλες. Υπήρχαν και μουσικά όργανα, τα οποία μουσικά όργανα, όπως είπα και πιο μπροστά, ήταν κυρίως οι ζουρνάδες, οι οποίοι ζουρνατζήδες παίζανε τα τραγούδια του συρμού της περιοχής. Δηλαδή έβλεπες τραγούδια επιτραπέζια, παραδοσιακά του χωριού, βλάχικα, είτε με βλάχικο, είτε με ελληνικό στίχο, αλλά του χωριού και η νεολαία χόρευε κάτι άλλο με τα όργανα. Όταν χόρευαν όμως α καπέλα, δια ζώσης, χορεύαν τα τραγούδια του χωριού. Οι άνδρες κυρίως χορεύανε οι μεγάλοι, σε τελετουργικούς χορούς του γάμου. Τέτοιοι ήταν όταν κάναν το φλάμπουρο, όταν ξυρίζανε το γαμπρό, όταν έδινε η νύφη τα δώρα στα πεθερικά της. Είχαμε τελετουργικούς χορούς, στους οποίους πρωτοστατούσαν οι άνδρες, με την συνοδεία των γυναικών φυσικά. Είτε σε κάποια γιορτή, σε κάποιο πανηγύρι, στην πλατεία ακριβώς κάτω από την εκκλησία, ήταν χαρακτηριστικό. Θα έβλεπες κάποιον πεθερό, να πάρει την νύφη του, ειδικά αν ήταν καινούρια νύφη, να την βγάλει στο χορό κ.λ.π. Τότε χορεύανε οι άνδρες. Δεν χορεύαν, συνήθως ήταν του τραπεζιού. Μόνο σε τελετουργικούς χορούς θα τους συναντήσουμε. Στους χορούς τους άλλους, στους ευχάριστους, στους γλετζεδικούς κ.λ.π. συναντάμε πιο πολύ γυναίκες. Θυμάμαι σαν όνειρο, παιδιά 20 χρονών που μία χρονιά που θα πηγαίαν στρατιώτες. Θα πηγαίαν στρατιώτες και μαζεύτηκαν κοντά στα 17 18 παλληκάρια. Σαν αποχαιρετιστήριο γλέντι. Ένα γλέντι που ουσιαστικά τους το έκανε το χωριό όλο στην πλατεία του χωριού. Ξεκινήσανε στο γλέντι με τραγούδια του χωριού, να χορεύουν α καπέλα και μετά το γλέντι, μετατράπηκε σε

μοντέρνο, με τα λαϊκά τραγούδια, του συρμού της εποχής οι νέοι. Είχε ξεκινήσει η εποχή του γραμμοφώνου, η εποχή του πικάπ, το χωριό τότε σχεδόν ήταν αρχές δεκαετίας του 60, είχε γεμίσει ραδιόφωνα, κάποιιοι άλλοι που είχαν πάει πιο μπροστά στο στρατό, φέρανε τραγούδια που είχαν μάθει στο στρατό κ.λ.π. Ακόμη ακόμη επειδή είπαμε για τραγούδια από το στρατό, ακόμη ακόμη φέρανε και τραγούδια, μερικά εντοπίζονται, μερικά όχι, αλλά μερικά εντοπίζονται σχετικά εύκολα, παραδοσιακά τραγούδια, τα οποία τα φέρανε κάποιιοι από το στρατό. Τους άρεσε, το μάθανε το αγάπησαν και όταν βρέθηκαν σε ένα γλέντι, το παρουσίασαν σαν κάτι καινούριο. Υπήρχε αυτό, πάντα υπήρχαν και υπάρχουν.

16. Η ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΚΑΠΟΙΩΝ ΕΘΙΜΩΝ ΣΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ

16. ΕΡΩΤΗΣΗ: Τώρα την σημερινή εποχή, στον 21^ο αιώνα, τελούνται κάποια έθιμα? Σε γάμους, σε πανηγύρια, πρωτοχρονιά, απόκριες, στον κύκλο του χρόνου, γενικώς σε κάποιες πιο κλειστές οικογένειες?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Απόλυτα δεν μπορώ να πώ ότι τηρείται. Άς πάρουμε το γάμο πρώτα. Στο γάμο μπορεί να μην τηρείται απόλυτα και κατά σειρά κ.λ.π. τα έθιμα, και πώς είναι δυνατόν, έχουν αλλάξει οι συνθήκες. Όμως κάποια πράγματα, θα τα δούμε σε κάποιους γάμους. Θα δούμε ας πούμε το ξύρισμα του γαμπρού. Θα δούμε πώς κάνουνε το φλάμπουρο. Ακόμη ακόμη και στην πίστα του κέντρου, που θα πάνε να χορέψουνε και να γλεντήσουνε οι συγγενείς από τις δύο πλευρές, έχουμε δει να κάνουνε και την αναπαράσταση, υπό τύπου αναπαράστασης όμως μπορώ να το πώ και όχι ακριβώς, ότι είναι δρώμενο βιωματικό. Να κάνουν τα δώρα κ.λ.π. Όμως το συναντάμε. Επίσης σε κάποιες οικογένειες, ας πούμε το έθιμο των απόκρεων, που γίνεται το χάσκα. Το συναντάμε αυτό σε κάποιες οικογένειες, ίσως να είναι και λίγο μεγάλες, θα το συναντήσουμε, θα το κάνουνε το έθιμο, μέσα στο σπίτι τους. Θα πάρουν το χαλβά, θα το δέσουν σε μία κλωστή, ο γηραιότερος της οικογένειας θα το κάνει στα μικρά κυρίως παιδιά της οικογένειας. Είναι η Κυριακή της Τυρινής ή Τυροφάγου, η ημέρα συγχώρεσης και μαζεύονται σε οικογένειες ακόμη και σήμερα. Θα το δούμε και αυτό σε κάποιες οικογένειες. Σιγά σιγά εκλείπει η αλήθεια είναι, αλλά υπάρχει ακόμη. Στις απόκριες όχι. Ήταν το έθιμο του χάσκα της Τυρινής, που ήταν έθιμο κυρίως συγχώρεσης. Δηλαδή οι νεότεροι, πήγαιναν στους μεγαλύτερους, του δωρίζαν ένα πορτοκάλι και με αυτό, ζητούσαν συγχώρεση για τα πιθανά

σφάλματά τους, στη διάρκεια του χρόνου. Επίσης τέτοιες μέρες, πατριαρχικές οι οικογένειες των Βλάχων, τέτοιες μέρες, συγκεντρώνονταν στο σπίτι του μεγαλύτερου εν ζωή, δύο, τρεις οικογένειες, παιδιά, αδέρφια, ξαδέρφια κ.λ.π. Μαζεύονταν στο σπίτι, του μεγαλύτερου εν ζωή και εκεί θα συγκεντρώνονταν γύρω από το τραπέζι, θα κάνανε το έθιμο του χάσκα. Το έθιμο του χάσκα είναι: σε έναν πλάστη δένανε μία κλωστή και στην άκρη της κλωστής, ένα κομμάτι χαλβά και ο μεγαλύτερος, το περιφέρει, προς τα παιδιά, τα μικρά κυρίως, μέσα από το γέλιο, τις χαρές, τα πειράγματα, ποιο παιδί θα μπορέσει να το πιάσει με το στόμα, χωρίς να χρησιμοποιήσει τα χέρια του. Και αφού τελειώσει αυτό, στο τέλος θα κάψουνε την κλωστή και αν η κλωστή καεί, αφού την αλείψουνε με το χαλβά, αν καεί η κλωστή, τότε σημαίνει ότι η χρονιά θα πάει καλά κ.λ.π. Αυτό είναι τώρα για τις απόκριες και επίσης από την άλλη μέρα παλαιότερα δεν μιλάμε για σήμερα, παλαιότερα η Καθαρά Δευτέρα ήταν αυτό που λέει η λέξη: ΚΑΘΑΡΑ ΔΕΥΤΕΡΑ! Δηλαδή ήταν η μέρα καθαριότητας. Καθαρίζανε το σπίτι, ειδικά τα κουζινικά, να μην έχουν σχέση με λίπος, με κρέας, με τυρί, γαλακτοκομικά προϊόντα, τα καθαρίζανε. Και μάλιστα οι παλαιότερες, εγώ θυμάμαι την γιαγιά μου, νηστεύανε δεν τρώγανε τίποτα, εκτός από νερό, μέχρι την Τετάρτη. Και την Τετάρτη τρώγανε, βραστό χτυπημένο σιτάρι και μετά, κάτι παρόμοιο με τα κόλλυβα, δεν είναι ακριβώς το ίδιο και επίσης κάνανε μία σούπα να το πώ από φρούτα, σαν κομπόστα μία κομπόστα αυτό ήτανε. Και αυτό γιατί το στομάχι να στρώσει, μετά από νηστεία δύο, τριών ημερών. Αυτά ήταν. Δεν είχε τίποτε. Και μάλιστα επειδή ήταν ημέρα καθαριότητας, θυμάμαι χαρακτηριστικά τον πατέρα μου που έλεγε, αφού θα τελειώναμε το βράδυ της Κυριακής της Τυρινής με το έθιμο του χάσκα έλεγε: Έξω ψύλλοι και κοργιοί, μέσα 'γεία και χαρά και μεθαύριο Πασχαλιά, με τα κόκκινα τα αυγά. Έξω ψύλλοι και κοργιοί, δηλαδή ήταν η καθαριότητα, η μέρα της καθαριότητας. Αυτά για τις απόκριες. Απλώς απλούστατα οι νέοι οι οποίοι ντηνότανε καρναβάλια και πηγαίνανε στα σπίτια, επισκέπτονταν τα σπίτια, μετά κάποιιοι από αυτούς μαζεύονταν στο μεσοχώρι και διασκεδάζανε. Με χορατά, τραγούδια, αυτό ακριβώς χωρίς κάτι το ιδιαίτερο. Χωρίς κάτι οργανωμένο. Απλώς μαζεύονταν παρέες, παρέες και συνήθως γινόταν μία παρέα και διασκεδάζανε από μόνοι τους.

17. ΕΡΩΤΗΣΗ: Αυτά τα εθίματα τα έχει videοσκοπήσει, έχουν καταγραφεί από τον σύλλογο των Βλάχων, για να μείνουνε ας πούμε σαν παρακαταθήκη, για τις νεότερες

γενιές? Έχουν γίνει κάποιου είδους λαογραφικές εκπομπές στο παρελθόν? Είτε στο ραδιόφωνο, είτε στην τοπική τηλεόραση?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Έχουν γίνει και στην τοπική τηλεόραση και σε τηλεόραση πανελληνίας εμβέλειας, έχουν γίνει κάποιες αναπαραστάσεις όμως, να το πώ έτσι. Δεν ήτανε καταγραφή δρώμενου βιωματικό όπως τελούνταν, ήταν μία αναπαραστάση από μέλη του συλλόγου, έχουν γίνει τέτοιες καταγραφές και στα ραδιόφωνα τα τοπικά και στις τηλεοράσεις, όπως επίσης έχουνε γίνει και ντεοσκοπήσεις. Υπάρχουνε στο αρχείο του συλλόγου, εδώ απ' ότι ξέρω αυτά.

18. ΕΡΩΤΗΣΗ: Στο ραδιόφωνο έχετε κάνει κάποιου είδους ραδιοφωνικές εκπομπές, με λαογραφικού περιεχομένου?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Αρχές του 1989 είχα συνεργαστεί με μία ηθοποιό-δημοσιογράφο, που εργαζόταν στο Δημοτικό-Περιφερειακό-Θέατρο Σερρών και κάναμε μαζί, δηλαδή αυτή παρουσίαζε, η δημοσιογράφος παρουσίαζε μία εκπομπή λαογραφική, που στην ουσία εγώ επιμελούμουν, με την δική της την βοήθεια, γιατί δεν γνωρίζω πώς στήνεται τεχνικά δεν ξέρω, απλώς επιμελούμουνα τι θέλω και ήταν μία εβδομαδιαία εκπομπή μίας ώρας, σε ένα ραδιοφωνικό σταθμό των Σερρών και κάναμε αν θυμάμαι καλά δέκα εκπομπές. Από τον κύκλο της ζωής των Βλάχων της περιοχής. Είτε έχει σχέση με την κτηνοτροφία, είτε έχει σχέση με τα επαγγέλματα, είτε με τα ήθη και τα έθιμα.

19. ΕΡΩΤΗΣΗ: Τώρα εσείς στην οικογένειά σας, στα παιδιά σας τηρείτε κάποια έθιμα? Είτε το έθιμο των απόκρεων ή έχουν κάποια βιώματα τα παιδιά σας? Έρχονται στο σύλλογο, είναι χορευτές?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ναι τα παιδιά μου είναι χορευτές, μάλλον είναι ο ένας τώρα, γιατί ο άλλος μεγάλωσε, είναι με τις σπουδές κ.λ.π. λείπει. Ο μικρότερος παρόλο ότι σπουδάζει, είναι ενεργό μέλος του συλλόγου, φροντίζει να έρχεται. Έχουνε βιώματα μικρά, τους έκανε ο παππούς το χάσκα, φυσικά τώρα δεν το κάνουμε στην οικογένεια, εντάξει τώρα έχει εκλείψει, δεν το κάνουμε. Μεγαλώσανε και τα παιδιά, είναι άνδρες. Έχουν όμως βιώματα, γνωρίζουν.

20. ΕΡΩΤΗΣΗ: Με την γλώσσα έχουν ασχοληθεί καθόλου γνωρίζουν λίγα βλάχικα? Έστω αν καταλαβαίνουν, τα μιλάνε, τους μιλάτε εσείς?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Με την γλώσσα έχουν μία σχέση. Όχι μεγάλη αλλά έχουν. Μην ξεχνάμε ότι μικρά όταν ήτανε, μεγαλώσανε με τον παππού και την γιαγιά. Οι οποίοι μιλούσαν βλάχικα. Ειδικά η γιαγιά, η μητέρα μου, μιλούσε πάντα βλάχικα. Σε μένα θυμάμαι, μέχρι που στα 87 της χρόνια που πέθανε, μου μιλούσε πάντοτε βλάχικα. Και εγώ αν της απηύθυνα τον λόγο στα ελληνικά, αυτή μου μιλούσε στα βλάχικα. Και εδώ όμως θέλω να τονίσω το εξής: Γιατί έτσι εκφραζόταν καλύτερα. Θέλω να τονίσω το εξής όμως: Τα ελληνικά της, παρότι ήταν της Τρίτης δημοτικού, μέχρι Τρίτη δημοτικού είχε πάει στο σχολείο, τα ελληνικά της, όχι μόνο της μητέρας μου, ολονών των γυναικών από το χωριό που θυμάμαι και των ανδρών φυσικά, τα ελληνικά της ήτανε μπορώ να πώ άριστα. Ήταν όπως των άλλων αστικοποιημένων κατοίκων, των άλλων κατοίκων της πόλης των Σερρών, παλιών αστών. Ήταν άριστα, δεν ήταν αυτά τα λεγόμενα χωριάτικα. Παρότι η μητρική της γλώσσα ήταν τα βλάχικα, όπως και η δική μου γλώσσα η μητρική, ήταν τα βλάχικα. Εγώ πάντοτε σου λέω στην μητέρα μου, απευθυνόμενοι κυρίως απευθυνόμενοι στα βλάχικα. Αλλά πολλές φορές επίτηδες, απευθυνόμενοι στα ελληνικά, όμως αυτή μου μιλούσε πάντα βλάχικα. Έτσι εκφραζόταν καλύτερα. Με τον πατέρα μου δεν συνέβαινε αυτό πάντοτε. Πότε στα ελληνικά, πότε στα βλάχικα. Σε ότι αφορά με τα παιδιά μου που ανέφερες, καταλαβαίνουν κάποια πράγματα, ο ένας από τους δύο γνωρίζει και λίγα πράγματα, σε ότι αναφορά να μιλήσει, λίγα αλλά γνωρίζει. Έχει μία τάση, μία έφεση να μάθει, αυτός ξέρει.

21. ΕΡΩΤΗΣΗ: Όσον αναφορά τώρα για τους Βλάχους του Ν. Σερρών, τη γλώσσα τους, τα ήθη και έθιμα, έχει γίνει κάποια έκδοση? Έχει εκδοθεί κάποιο βιβλίο από κάποιον συγγραφέα?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Υπάρχει μία έκδοση του συλλόγου μας. Του συλλόγου που μας φιλοξενεί σήμερα. Υπάρχει μία έκδοση την οποία την επιμελήθηκαν δύο πανεπιστημιακοί καθηγητές, ο έκαστος Νικόλαος Κατσάνης, από το Α. Π. Θ. γλωσσολόγος στη Φιλοσοφικής σχολής και ο Κωνσταντίνος ο Ντίνας, μαθητής του Κατσάνη, ο οποίος είναι σήμερα καθηγητής γλωσσολογίας, στο πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Αυτοί επιμελήθηκαν και υπάρχει μία έκδοση του συλλόγου, η

οποία αφορά την ιστορία, ήθη, έθιμα, φορεσιές, τραγούδια, των Βλάχων της περιοχής μας.

22. ΕΡΩΤΗΣΗ: Θέλετε ένα τραγούδι να μας πείτε, μία ιστορία που έχετε στην μνήμη από την γιαγιά σας?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Θα πώ μάλλον δεν θα το τραγουδήσω γιατί δεν είμαι και καλλίφωνος. Να απαγγείλω ένα τραγούδι το οποίο, μου κάνει φοβερή εντύπωση, ένα τραγούδι το οποίο η αλήθεια είναι, δεν το έχουμε παρουσιάσει και σαν σύλλογος. Και αν θα το είχαμε παρουσιάσει λόγω των αναγκών, των παραστάσεων, θα ήταν μισό το τραγούδι και τραγούδι που είναι μισό, για μένα δεν λέει τίποτε θα το πώ: Ντι βόι τζιόν, ντι βόι μαράτς, κάρι ντάτς ντι β-ανσουράτς, σι μουσιάτιλι λι αλασάτς πι του ξιάνι β-αλιγάτς πι του ξιάνι, πι τ' Σερμπιέ σι-παν λα πόντα ντι Βλαχίε. Τούτσα σι ντούκου σι-τούτσα σι-γίπυ τζόνλι αμέου νου λου-άρι σ' ίνα. Ντι βόι τζιόν, ντι βόι μαράτς νου βιτζούτ Τηγούσλου αμέου? –Τσα-λ βιτζούμου, τα-λ ασμπουρούμ, κάρτι, μανέτι τα-αντουτσέμου σι ούν λάι μπάιρου ντι φλουρί κάμα μούλι α λι μουσιάτι. Σι-άβντι νόρ-σα ντιτ' ουντάι μπάγα μπότσι σι-αζγκιλιάστι. –Τάτς, lia μβιάστα, τα'στα, lia νίκα, γιο βα ν-τι άμ του λόκ ντι νόρα σι κάρι νου, βα 'ν-τι μαρίτου βα 'ν-τι ντάου του λόκ ντι χίλιε. Άς το πούμε στα ελληνικά σε ελεύθερη μετάφραση. –Σεις, παλικάρια, σεις, καημένα, που αποφασίζετε να παντρευτείτε και τις όμορφες αφήνετε στα ξένα τρέχετε στα ξένα, στη Σερβία και στην έρμη τη Βλαχία. Όλοι πάνε κι όλοι γυρνάνε, ο λεβέντης μου δε φαίνεται να έρχεται. Σεις, παλικάρια, σεις, καημένα, μην είδατε το Τεγούσιο μου? –Τον είδαμε, του μιλήσαμε, γράμμα, σημάδι σου φέρνουμε και μια αρμαθιά φλουριά τα πιο πολλά της όμορφης. Ακούει η νύφη της απ' τον οντά βάζει τις φωνές, φωνάζει. –Σώπα, καλέ νύφη, σώπα, μικρή μου, εγώ θα σε έχω σαν νύφη μου, και αν δεν, θα σε παντρέψω, θα σε δώσω σαν κόρη μου. Ένα τραγούδι το οποίο το έχω μάθει από τον πατέρα μου και από τον σύγαμπρό του το μπατζανάκη του, τον Απόστολο τον Τραγούδα. Ένα τραγούδι το λέγανε και στο τραπέζι, το λέγανε απ' ότι μου έλεγε ο πατέρας, το είχαν χορέψει και κάποιες στιγμές, είναι ένα τραγούδι που έχει εναλλαγές, είναι αργογρήγορο και ίσως και για αυτό δεν ήταν και εύκολο τραγούδι, για να χορευτεί και για αυτό ίσως λίγο είχε εκπέσει. Εμένα όμως όταν το κατέγραψα, μου έκανε εντύπωση δεν ήταν τόσο η μουσική του τραγουδιού, το μουσικό ύφος του τραγουδιού, όσο μου έκαναν εντύπωση οι στίχοι οι τελευταίοι. Το κλείσιμο. Αυτή η αγάπη της πεθεράς, η μεγαλοσύνη της πεθεράς, προς τη νύφη, η

οποία έμεινε χήρα, γιατί προφανώς ήταν νιόνυμφη, είτε προφανώς ο άνδρας της είτε σκοτώθηκε, είτε έμεινε στα ξένα, ξελογιαστήκε, η ξενιτιά η ξελογιαστρα. Καμία φορά δεν ξέρεις και η γυναίκα αυτή, μέσα στη μεγαλοσύνη της λέει: Εγώ θα σ' έχω σαν νύφη, αν δεν θέλεις όμως θα σε παντρέψω, θα σε δώσω σαν κόρη μου. Σαν να ήσουν κόρη μου.

23. ΕΡΩΤΗΣΗ: Αυτό το τραγούδι είναι καθαρά από το Χιονοχώρι, ή το τραγουδούσαν και οι Βλάχοι όλης της περιοχής των Σερρών? Τραγουδιόταν και σε άλλα χωριά?

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν έχω ακούσει. Το ξέρω μόνο από δύο Χιονοχωρίτες τον πατέρα μου, τον Δημήτρη τον Τάραση και το μπατζανάκη του, τον Απόστολο τον Τραγούδα. Δεν το έχω ακούσει αυτό το τραγούδι, από κανέναν άλλον. Ούτε άνδρα ούτε καμία γυναίκα.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΤΡΑΓΟΥΔΑ

Γραπτές σημειώσεις από συνέντευξη με την Αναστασία Τραγούδα το γένος Θεοχάρη
(fieldnotes)

Το πρώτο τραγούδι που τραγουδούσαν ανηφορίζοντας στην πλαγιά της Αγίας Κυριακής, όπου θα μαζεύανε αγριολούλουδα, για τον στολισμό του Κλήδονα (Γκαλεάτα) ήταν το τραγούδι: Άιντε Μαρώ' μ να πάμε κάτω στο γιαλό. Στην διάρκειαόσο κρατούσε το μάζεμα των βοτάνων και αγριολουλουδιών, τραγουδούσαν άλλα τρία σχετικά με την περίσταση τραγούδια, τα οποία ήταν: Μόι του λιτίτσι γκάλμπινα που σημαίνει: Μώρ σε κίτρινο λουλούδι, το δεύτερο τραγούδι ήταν: Που ήσουν περιστερούλα μου (τραγούδι της Αρραβόνας) και το τρίτο τραγούδι ήταν: Αντουνάτς βα-φιάτι που σημαίνει: Μαζευτείτε κορίτσια. Αργά το απόγευμα επιστρέφοντας στο χωριό με την αγκαλιά τους γεμάτη από αγριολούλουδα κατευθύνονταν στην κεντρική πλατεία του χωριού στο μεσοχώρι. Στην διαδρομή καθώς κατέβαιναν τραγουδούσανε άλλα δύο σχετικά τραγούδια: τραγούδι: 1) Κίνησα το δρόμο δρόμο και το τραγούδι:

2) Στην Κρασιά μεσ' στο μπουγάζι. (Μηνυματάριο-δρομικό του γάμου).

Μόλις έφταναν στο μεσοχώρι «κλάνιτς» θα στολιζόταν πρώτα οι μικρές κανάτες των κοριτσιών και στο τέλος το γκιούμι το μεγάλο, η Γκαλεάτα. Τα αγριολούλουδα, σύμβολο της γονιμότητας, τοποθετούνταν με τάξη γύρω από τον λαιμό της γκαλεάτας και δένονταν με ασπροκόκκινη κλωστή πλεγμένη. Την ώρα που την στόλιζαν τραγουδούσανε το τραγούδι: Φιάτι σι μβιάστι σ-αλαξέσκου που σημαίνει: Κόρες και νύφες ντύνονται. Αφού στολιστεί η Γκαλεάτα από τις κοπέλες η κάθε μία έριχνε στο γκιούμι προσωπικά της ασημικά κοσμήματα, τα λεγόμενα σημάδια ...» Συνεχίζει η Αναστασία Τραγούδα το γένος Θεοχάρη. «...Αφού ετοιμαστεί ο Κλήδονας, η (Γκαλεάτα) μένει στο κέντρο της πλατείας και οι γυναίκες, μεγάλες και μικρές θα ετοιμαστούνε για χορό σύμφωνα με το έθιμο για να τον τιμήσουν. Οι γυναίκες με ηλικιακή σειρά σχημάτιζαν έναν κύκλο, με λαβή αγκαζέ και ξεκινούσαν τρεις αργούς τελετουργικούς χορούς. Χοροί:1) Φεγγάρι μου λαμπρό-λαμπρό, χορός: 2) «Τα αι-Γιανιός λαι, τα αι-Γιανιός» μετάφραση: Τ' Αη-Γιανιού, καλέ, τ' Αη-Γιανιού και χορός: 3) Άκου το πουλί μπεϊνα...» Συνεχίζει η Αναστασία Τραγούδα το γένος Θεοχάρη να μας αναφέρει σχετικά με το έθιμο: «...Μόλις χορέψουνε τους τρεις χορούς που αναφέραμε παραπάνω, μία κοπέλα ελεύθερη που είχε ορισθεί ως αρχηγός φορώντας τη γιορτινή φορεσιά της, έπαιρνε το γκιούμι πάνω από το κεφάλι της και με την συνοδεία των υπολοίπων κοριτσιών, θα επισκεπτόταν τρεις βρύσες του χωριού και θα κατέληγαν, στην κεντρική που βρίσκεται στο μεσοχώρι. Σε κάθε μια από αυτές γεμίζανε με λίγο νερό, άκριτο και μαγικό, αφαιρ Τα κορίτσια που την κρατούσαν απέφευγαν να μιλάνε μεταξύ τους, ενώ οι υπόλοιπες ανταλλάσαν πειράγματα μεταξύ τους και τραγουδούσαν δύο σχετικά τραγούδια. Τραγούδι: 1) «Τσι άρι τσαλ- Μίσια ντι σι κριάπα» μετάφραση: Τι έχει η Μιχάλαινα και σκάει; Και το δεύτερο τραγούδι: «Μι λάμου μι ασπλάμου» μετάφραση: Πλενόμουν, ξεπλενόμουν. Όταν έφταναν στην Τρίτη βρύση που ήταν και η κεντρική του χωριού η κοπέλα έχυνε το νερό τρεις φορές, όπως ακριβώς οριζόταν από το έθιμο και γινόταν και στο έθιμο του γάμου. τραγουδούσαν το τραγούδι: «Ούμπλιε, σόρα, βιάρσα, φράτε» μετάφραση: Γέμισε αδερφή, χύσε αδερφέ.

Κατόπιν ο Κλήδονας θα μεταφερόταν σε γειτονικό σπίτι ενός κοριτσιού που έπρεπε να είναι αμφιθαλής δηλ. να έχει και τους δύο γονείς στη ζωή. Θα τοποθετούνταν σε ψιλή βεράντα, για να είναι ασφαλής από τα αγόρια, όπου και θα αστρονομιζότανε από το μαγικό φεγγάρι και να το βλέπουν τα αστέρια. Τα κορίτσια αγρυπνούσαν όλο

το βράδυ, φρουρώντας τη γκ' λιάτα προκειμένου να μην «χαλαστεί», επειδή το «χάλασμα» της γκ' λιάτας συνεπαγόταν κακοχρονιά για όλες τις κοπέλες, καθώς η τέλεση του δρώμενου επέφερε, σύμφωνα με τα πιστεύω τους, εύνοια σε κάθε τομέα. Παράλληλα τα κορίτσια τραγουδούσαν έφτιαχναν γλυκά, λέγανε κουτσομπολιά και χαριτολογώντας καθώς πρόκειται για μια νύχτα προσμονής για τα μελλούμενα.

Πρίν ξημερώσει, η πομπή των κοριτσιών θα ανέβει σε ύψωμα για να δούνε τον ήλιο πώς θα «ανέτειλε». Κατόπιν θα ετοιμάσουν στεφάνια και σταυρούς λουλουδιασμένους για να πάρουν τον δρόμο της επιστροφής. Τα στεφάνια θα κρεμαστούν στην εξώπορτα του σπιτιού και οι σταυροί στο εικονοστάσι, μέχρι την επόμενη χρονιά όπου και θα τα κάψουνε. Ήρθε η ώρα να βγεί η γκ' λιάτα από το σπίτι. Οι γυναίκες την προσμένανε με ανυπομονησία και τραγουδούσανε το τραγούδι: «Γιού ντουρνίς ασιάρα νουάπτια» μετάφραση: Που κοιμήθηκες χθές το βράδυ;

Έφτασε η στιγμή της κορύφωσης του δρώμενου, το χάλασμα του Κλήδονα. Τα κορίτσια αφαιρούν το μαντήλι, μοίραζαν μεταξύ τους τα λουλούδια και ένα από αυτά θα το τοποθετούσαν κάτω από το προσκέφαλό τους, ελπίζοντας να τους φανερώσει αυτόν που θα παντρευτούν. Άλλα πάλι τα κρατούσαν στο εικονοστάσι και μ' αυτό θυμιάτιζαν αν κάποιος της οικογένειας αρρώσταινε. Θα χρησίμευαν επίσης και για θεραπεία ασθενειών κατά τη διάρκεια της χρονιάς. Με το άκριτο νερό που πέφτει στις λευκές πλάκες, προσπαθούσαν τα κορίτσια να πλύνουν τα μαλλιά τους για να μεγαλώσουν και το πρόσωπό τους για ν' ασπρίσει.

Μέσα στο γκιούμι είχαν μείνει μόνο τα σημάδια. Η επικεφαλής του δρώμενου, συνήθως η μεγαλύτερη-σοφότερη, με «μαντικές» ικανότητες έβγαζε μέσα από τη γκ' λιάτα τα σημάδια όπου θα τα μοίραζε στις κατόχους. Κάθε φορά που θα επέστρεφε ένα από τα σημάδια έδινε μια πρόβλεψη για τον μελλοντικό σύζυγο. Θα έδινε μια αρεστή πρόβλεψη για να μην τις κακοκαρδίσει. Αν το «σημάδι» από κάποιο κορίτσι ήταν μαυρισμένο, το κορίτσι αυτό δεν θα παντρευόταν εκείνη τη χρονιά και στο σπίτι του θα είχαν πολλές δυσκολίες.

Αφού τέλειωνε η διαδικασία των σημαδιών, στα τρίστρατα, στις γειτονιές ή στο χοροστάσι άναβαν τη μεγάλη εθμική φωτιά και έκαιγαν τα στεφάνια της Πρωτομαγιάς και του Κλήδονα της περσινής χρονιάς όπου τα φύλαγαν με προσοχή

όλο τον χρόνο., μαζί με άλλα ξύλα, παλιά κοφίνια και άλλα παλιά αντικείμενα σαν ωρίμανση μιας ανάγκης, σαν ένα ανώτατο χρονικό όριο, όπου έπρεπε να κάψουν ότι περίσσεψε από την Άνοιξη, να κάνουν μια κάθαρση πρίν έρθει το καλοκαίρι. Η κάθαρση στην περίπτωση αυτή δεν ήταν μόνο μαγική και μεταφυσική, όπως ήταν αποδεκτό για τις άλλες φωτιές που ανάβονταν μέσα στο χρόνο (Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά, Απόκριες), αλλά ήταν πραγματικά σκόπιμη για τον αφανισμό κάθε μιαινού στοιχείου και μικροβίου από το ξερό καλοκαίρι. Καίγοντάς τα εύχονταν στην Παναγία να τις έχει γερές ως τον επόμενο Κλήδονα. Στο άναμμα της φωτιάς του Άη Γιαννιού θα βοηθούσαν όλοι, ακόμη και οι άνδρες που ως τώρα παρακολουθούσαν διακριτικά από μακριά περιμένοντας να διαλέξουν νύφη.

Η φωτιά έκαιγε στο μεσοχώρι, ο χορός ξεκινούσε με τους μεγάλους και συνέχιζε με τους μικρότερους, αγόρια και κορίτσια κατά φύλλο και ηλικία. Ο χορός θα κρατούσε ώρες. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο του εθίμου ήταν η υπερπήδηση της φωτιάς. Το πήδημα γινόταν σταυρωτά. Τα παιδιά που συμμετείχαν στο γλέντι, πρώτα έδειχναν τις δικές τους δυνατότητες στον χορό και μετά στην υπερπήδηση της φωτιάς.

Θα περνούσαν από πάνω της τρεις φορές, προσπαθώντας να μην καούν. Όποιος κατάφερνε να μην καεί θα είχε καλοτυχία για όλη την υπόλοιπη χρονιά.

Αργά το βράδυ η φωτιά θα έσβηνε και όλοι αναχωρούσαν για τα σπίτια τους ευχόμενοι και του χρόνου.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Όλο το φωτογραφικό υλικό προέρχεται από τον Σύλλογος Βλάχων Ν. Σερρών
"Γεωργάκης Ολύμπιος" και παρέχεται με την άδειά του.

Φωτ.1

1941. Η Μαρία Ταράση το γένος Ταίρη.
Εγεν. 1923. Απεβ. 08-04-2010.

Φωτ.2

1952. Χιονοχώρι (Καρλίκιοι) Ν. Σερρών.
Η Άννα Γαλάνη το γένος Βέρρου.
Εγεν. 1932 Απεβ. 2005.

Φωτ.3

1955. Χιονοχώρι (Καρλίκιοι) Ν. Σερρών.
Η Μαρία Γαλάνη το γένος Θεοχάρη. Έτος γεν.
1940.

Φωτ.4

1955.Χιονοχώρι (Καρλίκιοι) Ν. Σερρών. Η Στεργιανή Ταράση το γένος Βέρρου.
Έγεν. 1929. Απεβ. 23-05-1999.

Φωτ.5 (αριστερά) Η Αικατερίνη Τραγούδα το γένος Δούρα.
Εγεν. 1919 Απεβ. 11-09-2010.

Φωτ. 6 (δεξιά) Η Ελένη Μπέλλα το γένος Μητρούσκα. Εγεν. 1932.

Φωτ.7 Ταράσης Δημ. Γεώργιος
Δημιουργός του Μουσικού Αρχείο (17.4.1956)

Φωτ. 8

Ο Νικόλαος Ταράσης το γένος Ζαπάρα, στην πρώην λαογραφική αίθουσα του Συλλόγου Βλάχων Ν. Σερρών "Γεωργάκης Ολύμπιος". Εγεν. 1930.

Φωτ. 9

Το ζεύγος Απόστολος Τραγούδας, με την σύζυγό του Στεργιανή Ταΐρη. Ο Απόστολος Τραγούδας γεννήθηκε το 1921 και απεβίωσε στις 23/04/1993. Η Στεργιανή Τραγούδα - Ταΐρη γεννήθηκε το 1921 και απεβίωσε στις 14/02/2012.

Φωτ. 10

Άποψη της βορινής πλευράς του χωριού Χιονοχώρι (Καρλίκιοι) Ν. Σερρών 19-11-2000.

Φωτ. 11

Άποψη τμήματος της ανατολικής πλευράς(σήμερα μισοερειπωμένης) του χωριού Χιονοχώρι (Καρλίκιοι) Ν. Σερρών γύρω στα 1960.

Φωτ. 12 ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΤΣΙΚΟΥ-ΣΙΑΠΑΡΔΑΝΗ 2014
ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΘΙΜΟΥ ΤΟΥ ΚΛΗΔΩΝΑ (ΓΚΑΛΕΑΤΑ) ΣΕΡΡΕΣ

Φωτ. 13
Αναβίωση του εθίμου του Κλήδωνα (γκαλεάτα) από τις γυναίκες του Συλλόγου Βλάχων Ν. Σερρών "Γεωργάκης Ολύμπιος", 23-06-2014.

Φωτ.14 & Φωτ.15

Αναβίωση του εθίμου του Κλήδωνα (γκαλεάτα) στην Βλαχογειτονιά Ιμαρέτ, όπου εδρεύει ο Σύλλογος Βλάχων Ν. Σερρών "Γεωργάκης Ολύμπιος". Σέρρες 2004.

Φωτ.16

Αναβίωση του εθίμου του Κλήδωνα (γκαλεάτα) στην Βλαχογειτονιά Ιμαρέτ, όπου εδρεύει ο Σύλλογος Βλάχων Ν. Σερρών "Γεωργάκης Ολύμπιος". Σέρρες 2004.

Φωτ.17 Η Ευαγγελία (Γκλέλα)Μπέλλα και η Κυράτσα Μπέλλα.
Πρωτεργάτριες του εθίμου του Κλήδωνα (γκαλεάτα).

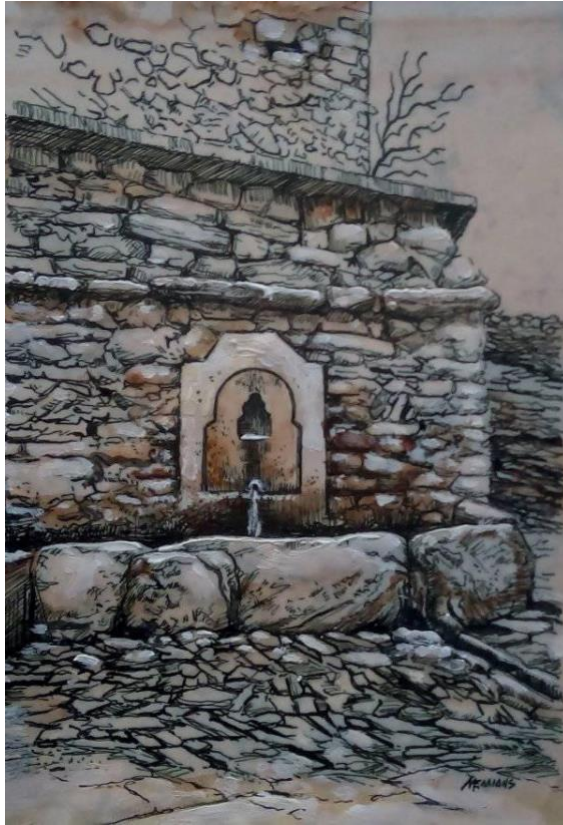

Φωτ.18
Φωτογράφιση στη βρύση (σιόπατλου) του χωριού Χιονοχώρι (Καρλίκιοι) Ν. Σερρών
2017.

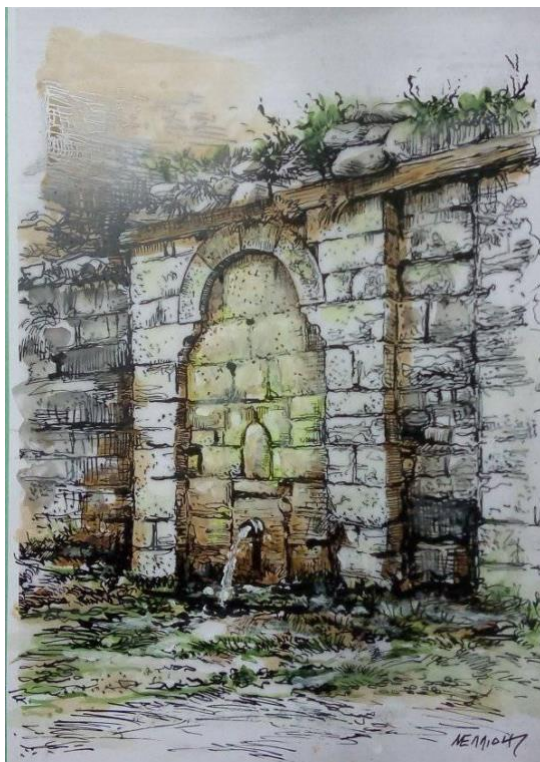

Φωτ.19
Φωτογράφιση στο Μεσοχώρι (Κλάνιτσο) του χωριού Χιονοχώρι (Καρλίκιοι) Ν.
Σερρών 2017.

Φωτ. 20

Αυτοσχέδια, μη τυπική κρήνη στο Χιονοχώρι (Καρλίκιοι) Ν. Σερρών, με γούρνα ανοιχτή από τη μία πλευρά, που διοχετεύει το νερό σε πέτρινο κανάλι. Έργο του Σερραίου Ζωγράφου ΧΡ. Μελλίδη.

Φωτ 21 Η ανατολίτικη κρήνη που υπήρχε επί της ΓΡ. Ρακιντζή στο σημείο, όπου σήμερα βρίσκεται το κτίριο του Συλλόγου μας. Έργο του Σερραίου Ζωγράφου ΧΡ. Μελλίδη.

Φωτ. 22 & Φωτ23

Αναβίωση του εθίμου του Κλήδωνα (γκαλεάτα) από τις γυναίκες του Συλλόγου Βλάχων Ν. Σερρών "Γεωργάκης Ολύμπιος", στο 28ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΑΝΤΑΜΩΜΑ ΒΛΑΧΩΝ

Φωτ. 24 Αναβίωση του εθίμου του Κλήδωνα (γκαλεάτα) στην Βλαχογειτονιά Ιμαρέτ, όπου εδρεύει ο Σύλλογος Βλάχων Ν. Σερρών "Γεωργάκης Ολύμπιος". Σέρρες 2004.

Φωτ 25 Φωτογραφία της εκδήλωσης (στο κέντρο της εικόνας είναι η χοροδιδάσκαλος μας κυρία Άννα Μαδεμτζόγλου

Φωτ. 26

Φωτογράφιση στη βρύση (σιόπατλου) του χωριού Χιονοχώρι (Καρλίτικοι) Ν. Σερρών 2017.

Φωτ. 27

Χιονοχώρι (Καρλίτικοι) Ν. Σερρών. Τηλ. γυρίσματα 2012 Δεκέμβριος. Ζωή Νέδου-Τραγούδα, Ζωή Φάκη-Φράντζαλη.

Φωτ. 28

Λαογραφική αίθουσα υποδοχής Συλλόγου Βλάχων Ν. Σερρών "Γεωργάκης Ολύμπιος".

Φωτ. 29 1ο Ετήσιος χορός του Συλλόγου Βλάχων Ν. Σερρών "Γεωργάκης Ολύμπιος". 18-02 1977.

Φωτ 30

Αναβίωση του εθίμου του Κλήδωνα (γκαλεάτα) στην Βλαχογειτονιά Ιμαρέτ, όπου εδρεύει ο Σύλλογος Βλάχων Ν. Σερρών "Γεωργάκης Ολύμπιος". Σέρρες 2004.